

JULI 2021

Politisk regnskap

For regjeringen utgått av Høyre,
Venstre og Kristelig Folkeparti

Høyre

VENSTRE

Trygge Norge for fremtiden

- et bærekraftig velferdssamfunn

Målet for en regjering utgått av Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti er at folk kan få leve frie og selvstendige liv. Regjeringen har en sterk tro på at mennesker som blir vist tillit også tar ansvar.

– Sitat fra Granavoldenplattformen, lagt frem 19. januar 2019.

Granavoldenplattformen, som ble lagt frem i 2019, begynte med en redegjørelse for verdigrunnlaget som regjeringen skulle bygge på. Den erkjente at et fritt samfunn med menneskerettigheter, demokrati og rettsstat ikke oppstår og opprettholdes av seg selv. Vi er avhengige av fungerende fellesskap, felles verdier og institusjoner som rettssikkerhet, personvern, ytringsfrihet, tillit, frie medier, markedsøkonomi, eiendomsrett og frivillighet. Vår kristne og humanistiske arv og tradisjon har gitt oss verdier som menneskeverd, nestekjærlighet og forvalteransvar, og idealer som likeverd, frihet, ansvar for seg selv og for hverandre og respekt for naturen.

Til grunn for politikken vi presenterte lå synet på det enkelte menneskes unike, iboende og ukrenkelige egenverdi, og på at alle har det samme menneskeverd på tross av ulike utgangspunkt, forutsetninger og egenskaper. Regjeringen har hatt som mål å fremme likeverd, likestilling og respekt for den enkeltes frie valg, og bekjempe diskriminering, ufrihet og urettferdighet. Barn er selvstendige individer med individuelle rettigheter og regjeringen har lagt barns beste til grunn for vår politikk.

Norge er et samfunn med små forskjeller, tillit mellom folk og høy grad av trygghet. Denne sosiale kapitalen har regjeringen jobbet for å ta vare på. Regjeringen har jobbet for å styrke de viktige fellesskapene og bygge samfunnet nedenfra gjennom å spre makt og gi enkeltmennesker, familier og lokalsamfunn mulighet til å styre sin egen hverdag, og til å forme sin egen fremtid. Vi ville slippe fri og støtte opp om det enkelte menneskes skaperkraft og kraften i fellesskapene som dannes på arbeidsplasser, i familier og i

frivillige sammenslutninger. Familier og enkeltmennesker må få rom til å ta ansvar for sine oppgaver, på en måte som sikrer valgmuligheter og private rom. Ulike felleskap gir

rom at folk får realisere sitt potensial og ta ansvar for egne liv. Ved å starte og drive bedrifter skapes det arbeidsplasser, verdier og felleskap. Lokalt og nasjonalt eierskap er viktig for utviklingen av hele Norge.

Muligheter for alle og friheten til å leve egne liv sikres bare gjennom et rettferdig og bærekraftig velferdssamfunn hvor evner og innsats teller mer enn bakgrunn og opprinnelse. Regjeringen har arbeidet for at verdenssamfunnet står sammen om å løse de store utfordringene i vår tid: bekjempe fattigdom, arbeide for sikkerhet og fred og løse de store klima- og miljøutfordringene i felleskap. Norge tar sitt internasjonale ansvar og støtter internasjonalt samarbeid gjennom NATO, EØS og FN. Norge har vært en pådriver for friere handel, menneskerettighetene og en internasjonal rettsorden. Regjeringen har plassert FNs bærekraftsmål i sentrum av arbeidet for å løse våre nasjonale og globale utfordringer. Vi har ført en bærekraftig innvandringspolitikk, som er restriktiv, rettssikker og ansvarlig.

I Granavoldenplattformen pekte vi på noen store utfordringer Norge sto overfor, og som vi ønsket å løse. De har vært førende for regjeringens arbeid, og for alle kapitler i dette politiske regnskapet. Her trekker vi frem noen av de viktigste tiltakene vi har igangsatt.

Et bærekraftig velferdssamfunn

Regjeringen har jobbet systematisk for å skape mer og inkludere flere. Regjeringen har omstilt norsk økonomi. De siste fire årene er både velferden og næringslivet styrket. De gode resultatene kommer ikke av seg selv, men som følge av tydelige prioriteringer og en ansvarlig økonomisk politikk som tar hensyn både til dagens utfordringer og til kommende generasjoner. I 2001 understreket Stortinget at oljepengene bør brukes til å redusere skatte- og avgiftsnivået, forbedre infrastrukturen, styrke skole og forskning, og fremme teknologiutvikling. Denne oppskriften har vi fulgt og det har gitt oss et sterkere næringsliv, bedre infrastruktur og økt kompetansen hos norske arbeidstakere.

Regjeringen har ført en politikk for å sikre små og mellomstore bedrifter en enklere hverdag, god tilgang til kunder, økt innovasjonsevne og bedre tilgang til kompetanse og kapital. Det er i perioden gjennomført forenklingstiltak og besluttet planlagte tiltak som gir gevinster for næringslivet på om lag 11 mrd. kroner årlig, enten gjennom direkte sparte kostnader eller spart tid. Regjeringen har styrket innsatsen for næringsrettet forskning og innovasjon med om lag 1,4 mrd. kroner siden 2017. I 2021 går mer enn 9 mrd. kroner til næringsrettet forskning og innovasjon over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett og gjennom Skattefunnordningen.

Regjeringen fører en offensiv politikk for å medvirke til grønn omstilling av norsk økonomi. Regjeringen la frem en overordnet strategi for grønn konkurransekraft i tilknytning til statsbudsjettet for 2018. Som en del av regjeringens tiltakspakke for Grønn omstilling ble det lansert en Grønn plattform som skal støtte utviklingen av nye grønne løsninger ved bruk av allerede etablerte virkemidler under Innovasjon Norge, Forskningsrådet og Siva. Det er satt av totalt 1,1 mrd. kroner til Grønn plattform fordelt over tre år.

Regjeringen har bygget infrastruktur i hele landet. Vi har i regjeringsperioden gjennomført en historisk satsing på samferdsel i alle deler av sektoren. Med budsjettet for 2021 har samferdselsbudsjettet blitt doblet siden regjeringen tiltrådte. Samtidig har vi fornyet og forbedret hele sektoren. Vi har modernisert for å få et bedre tilbud til alle, og for å få mer igjen for skattepengene. Nær 800 kilometer ny riksvei er åpnet siden 2013. Over 330 kilometer ny vei er åpnet de siste to årene. Og vi har fått over 100 nye tog på skinnene de siste årene.

Et bærekraftig velferdssamfunn krever at flere er yrkesaktive og blir inkludert i arbeidslivet. Derfor startet regjeringen inkluderingsdugnaden i 2018. Denne er styrket årlig, blant annet med i alt 125 millioner kroner i 2019. Regjeringen har blant annet etablert markedskontaktfunksjonen i NAV, individuell jobbstøtte for personer med psykisk lidelser og /eller rusproblematikk og forsøk med modulbasert fagopplæring og kurs i grunnleggende ferdigheter. Før koronapandemien brøt ut var arbeidsledigheten den laveste på over ti år og sysselsettingen var høy.

Regjeringen har satt i gang en kampanje, #semuligheter våren 2021, for å bidra til å informere, bevisstgjøre og motivere arbeidsgivere og andre til økt inkludering i

arbeidslivet. For å håndtere den krevende situasjonen på arbeidsmarkedet som følge av koronapandemien det bevilget 1 265 mill. kroner ekstra til arbeidsmarkedstiltak.

En offensiv klimapolitikk

En offensiv klimapolitikk er nødvendig for å skape økologisk bærekraft, slik at kommende generasjoner skal ha like gode muligheter som oss. Derfor har regjeringen meldt inn et forsterket klimamål for 2030 under Parisavtalen. Målet er at utslippene skal reduseres med minst 50 prosent og opp mot 55 prosent innen 2030. Også Norges klimamål for 2050 er forsterket. Målet strammes inn fra et utslippsintervall med utslippsreduksjoner fra 80 – 95 prosent til 90 – 95 prosent innen 2050.

I januar 2021 la regjeringen frem en stortingsmelding med klimaplan for 2021-2030. Meldingen inneholder en konkret plan for hvordan regjeringen skal nå målet om å redusere ikke-kvotepliktige utslipp med 45 prosent gjennom innenlandske tiltak. Regjeringen har blant annet varslet en årlig økning i CO₂-avgiften fram mot 2030. Elektrifisering av transportsektoren er et av de viktigste tiltakene vi gjør for å nå Norges klima- og miljømål. Norge har den høyeste elbilandelen i verden. I 2020 valgte over halvparten av de som kjøpte ny bil en elbil og vi er i rute til å nå målet om at alle nye biler som selges skal være nullutslippsbiler i 2025.

Regjeringens har gjennom Langskip-prosjektet iverksatt det største klimaprojektet i norsk industri noen sinne. Langskip - det norske prosjektet for fangst og lagring av CO₂ - vil redusere utslipp og legge til rette for ny teknologi og nye jobber.

I framtiden vil vi være avhengig av mange energibærere. Hydrogen vil være en av disse, og derfor er det viktig for regjeringen å støtte opp om utviklingen av hydrogen. Regjeringen la i juni 2020 fram en hydrogenstrategi som peker ut retningen for videre arbeid. Interessen for hydrogen som klimatiltak internasjonalt har økt i omfang siden den norske hydrogenstrategien ble lansert i juni 2020.

Ved å satse på grønn skipsfart kutter vi utslippene hjemme, vi styrker maritim næring, skaper grønne arbeidsplasser for framtida og vi bidrar til å utvikle teknologi som kan eksporteres globalt. Kombinasjonen av krav i offentlige anbud og virkemidler som Enova,

Klimasats og NOx-fondet har bidratt til at Norge i 2021 har over 70 hel- eller delbatterielektrifiserte ferger på vannet.

Norge trenger flere ben å stå på økonomisk, slik at vi reduserer vår klimarisiko. I vår periode har norsk økonomi blitt mindre oljeavhengig. Etterspørselen fra oljevirksomheten inn i Fastlands-Norge er mindre nå enn i 2013.

Sosial bærekraft

Sosial bærekraft er avhengig av små forskjeller. Utenforskap bidrar til at folk mister muligheter til å skape sitt eget, gode liv.

En god skole er det viktigste for å skape muligheter for alle. Derfor har regjeringen gjennomført fornyelsen av Kunnskapsløftet, Fagfornyelsen, for å sikre at skolen rustet elevene for fremtidens arbeids- og samfunnsliv. Regjeringen har også levert Fullføringsreformen, som skal bidra til at flere elever gjennomfører videregående opplæring.

En god lærer er avgjørende for elevenes læring og mestring i skolen. Siden 2014 har om lag 40.000 lærere fått tilbud om videreutdanning. Fem år etter at fraværs grensen ble innført, er konklusjonen klar: Elevene får bedre karakterer og er mer på skolen med en fraværs grense.

Også mange voksne mangler kvalifikasjoner som trengs i det moderne arbeidslivet. Derfor har regjeringen etablert ordninger med tilskudd til fleksible videreutdanningstilbud og bransjeprogram for kompetanseutvikling.

Regjeringen fører en restriktiv, ansvarlig og rettssikker innvandringspolitikk innenfor rammene av internasjonale forpliktelser. Migrasjonsutfordringene er uforutsigbare. Regjeringen har lagt vekt på å ha en høy beredskap for raske skiftninger. Vi har samtidig videreført tallet på kvoteflyktninger på 3000 årlig og i større grad vektlagt hensynet til barns beste i utlendingssaker som gjelder barn.

For å bygge sterke fellesskap har regjeringen satset på å redusere og motvirke fattigdom, gjennomføre et integreringsløft og skape samfunn der folk kan leve frie og selvstendige liv.

Regjeringens mål er at ingen skal være bostedsløse, og at alle barn og unge skal ha trygge og gode boforhold. En ny kartlegging viser at 3325 personer er bostedsløse. Dette er nesten 600 færre personer enn i 2016, og nesten en halvering siden 2012. Antall hjemløse barn er redusert med en tredel, fra 229 til 148 barn. Det er det laveste tallet noen gang. Vi er på riktig vei, men vi er ikke i mål før alle har et trygt og godt hjem. Derfor styrker regjeringen det boligsosiale arbeidet.

Derfor har regjeringen innført nasjonalt minstekrav til redusert foreldrebetaling i barnehage for familier med lav inntekt og utvidet ordningen med gratis kjernetid i barnehage til også å gjelde toåringer. Regjeringen har styrket det sosiale sikkerhetsnettet og den forebyggende innsatsen rundt utsatte familier innen blant annet familievernet, helsestasjon- og skolehelsetjenestene og i rus- og psykiatriomsorgen. Regjeringen har økt barnetrygden med 7200 kr i året for barn opp til 6 år. I tillegg økte barnetrygden for alle med 1000 kr i 2019 og det var den første økningen av barnetrygden siden 1996. Vi har også innført forsøk med fritidskortordninger for barn fra 6 til fylte 18 år som skal dekke deltakeravgifter til faste, organiserte fritidsaktiviteter i 12 kommuner.

Regjeringen har lagt frem en ny lov om tros- og livssynssamfunn som bygger på prinsipper om likebehandling og tros- og livssynsfrihet. Regjeringen har gjennomført et integreringsløft. Ny integreringslov ble innført 1. januar 2021, med større vekt på differensiering av den enkeltes introduksjonsprogram og med mål om at deltakere skal oppnå formell kompetanse. Ved bosetting skal det legges vekt på å unngå segregering, og kommunenes integreringsresultater skal tas med i vurderingen.

Trygghet

Trygghet er avgjørende for at folk skal kunne leve frie liv. Derfor har regjeringen satset på å styrke politiet og bygge et troverdig forsvar.

Norge har aldri hatt bedre politiberedskap enn vi har nå. Vi har ansatt over 3 000 personer i politiet, over 2 000 av dem politifolk, og endelig når vi målet om to polititjenestepersoner per 1 000 innbygger. Gjennom politireformen er kvaliteten på politiets arbeid er styrket, etaten er blitt enda mer profesjonell, evnen til samarbeid mellom ulike ressurser er blitt bedre og politiet etterforsker i dag mye kriminalitet som tidligere ikke ble prioritert eller «gikk under radaren». Antallet anmeldelser av seksuelle overgrep mot barn og unge har økt markant de siste årene, herunder spesielt nettrelaterte overgrep. Som ledd i politireformen er politiets ressurser og kompetanse til forebygging og etterforskning av vold, voldtekter og seksuelle overgrep er styrket, og regjeringen legger til rette for bedre samarbeid med politi, skole, helsetjenesten, familievernnet, barneverntjenesten og andre relevante etater.

Vi har de mest digitaliserte domstolene i verden, og stadig flere rettssaker kan gjennomføres raskere med digital deltakelse. I 2020 har vi åpnet Agder fengsel som gir Norge 300 nye fengselsplasser med høyteknologiske løsninger som kroppsskannere og pust- og bevegelsessensorer, som sikrer tryggheten til ofre, ansatte og innsatte.

Regjeringen har styrket beredskapen bredt for at Norge skal være forberedt på å håndtere kriser, alvorlige situasjoner og nye trusler lokalt og nasjonalt. Det er et langsiktig arbeid som har blitt høyt prioritert. Alle oppfølgingspunktene fra 22. juli-kommisjonen er fulgt opp. Vi har investert 2,5 milliarder kroner i et nytt og toppmoderne beredskapssenter for bombegruppe, beredskapstropp, gisseltjeneste og helikoptertjeneste.

I en ny og mer utfordrende sikkerhetspolitisk situasjon trenger Norge et troverdig forsvar med balanse mellom oppgaver, struktur og ressurser. Arbeidet med å styrke Forsvarets operative evne, aktivitet og tilstedeværelse har stått sentralt i denne stortingsperioden, og det vil fortsette i årene fremover. Den nye Langtidsplanen for forsvarssektoren vil gi et forsvar med betydelig økt forsvarsevne og videreføre regjeringens mål om å ha en reell balanse mellom oppgaver, struktur og økonomi.

Investeringer i strategiske kapabiliteter som kampfly, maritime patruljefly, artilleri, stridsvogner, ubåter og moderne etterretningskapasiteter er viktig både til forsvaret av Norge og som bidrag til NATO. Dette blir høyt verdsatt av våre allierte. Regjeringen har økt forsvarsbudsjettet hvert år i perioden og har forpliktet seg til en ytterligere vesentlig styrking i årene som kommer.

Forsvarsevnen må være bærekraftig og bygges på en solid grunnmur. Vi prioriterer økt tilgjengelighet og utholdenhet i Forsvaret ved å styrke vedlikeholdet, anskaffe reservedeler og bygge opp beredskapsbeholdninger. Det vi har må fungere. Med grunnmuren på plass får vi et bærekraftig og leveransedyktig forsvar hvor aktiviteten og investeringene skal øke ytterligere i årene fremover. Forsvarsbudsjettet har økt fra 44,2 milliarder kroner i 2013 til 64,5 milliarder kroner i 2020.

Regjeringen har arbeidet målrettet for å styrke Norges internasjonale posisjon slik at vi bedre kan ivareta norske interesser. Regjeringen har nådd målet om 1 prosent av BNI til bistand i hele stortingsperioden.

* * *

Koronapandemien rammet Norge med full kraft fra starten av 2020. Krisen har vært den mest omfattende og langvarige som har rammet det norske samfunnet siden andre verdenskrig. I Norge mistet færre livet sammenlignet med andre land. En tredel sammenlignet med Danmark. En tidel sammenlignet med Sverige. En fjortendedel sammenlignet med England. Vi lyktes bedre med å beskytte våre eldre og sårbare enn de aller fleste andre land. Lave smittetall og kraftfulle tiltak over statsbudsjettet har også gjort at vår økonomi har klart seg bedre. Stadig flere kommer tilbake i jobb ettersom andelen vaksinerte stiger. Pandemien har også synliggjort behovet for en styrket beredskap på helseområdet. Regjeringen har derfor bygget opp et beredskapslager for legemidler og et beredskapslager for smittevernutstyr. Helseforetakene har fått i oppdrag å styrke kapasiteten innen intensivbehandling og mulighetene for vaksineproduksjon i Norge utforskes.

I Granavoldenplattformen skrev vi at hvor langt regjeringen lykkes i å nå målene vi satte oss, ville være avhengig av det økonomiske handlingsrommet. Regjeringen har styrt trygt gjennom oljeprisfallet som rammet i 2014, flyktningkrisen i 2015 og koronakrisen i 2020. Alle disse krisene har krevd ekstraordinære økonomiske tiltak. Koronakrisen er ikke over, men regjeringen har handlet raskt og effektivt. Det bidrar til at Norge så langt har kommet bedre ut enn mange andre land. Regjeringen har hatt en ansvarlig pengebruk gjennom hele perioden. Siden 2013 har regjeringen brukt mindre oljepenger enn det handlingsregelen har åpnet for. Det har gitt oss muligheter til å bruke mer i dårlige tider og under kriser.

Guri Melby
Leder
Venstre

Erna Solberg
Leder
Høyre

Kjell Ingolf Ropstad
Leder
Kristelig Folkeparti

Innholdsfortegnelse

Arbeid og sosial	11
Barn, familie, likestilling og forbrukerrettigheter	22
Justis, beredskap og innvandring	34
Økonomi, skatt og bærekraft	57
Næring og fiskeri	69
Landbruk og mat	112
Helse og omsorg	118
Kommunal og modernisering.....	133
Kultur	149
Kunnskap og integrering	176
Klima og miljø	197
Olje og energi	208
Samferdsel	222
Forsvar	241
Utenriks og utvikling.....	249

Arbeid og sosial

Færre barn fødes, vi blir flere eldre, handlingsrommet i økonomien blir mindre og utenforskapet vokser. Fremover trenger vi flere hender i arbeid, i et seriøst arbeidsliv med høy organisasjonsgrad og trygge gode arbeidsplasser. Regjeringen jobber for et inkluderende arbeidsliv hvor det lønner seg å jobbe. Arbeidstakere skal få anledning til å lære hele livet, og ved endt arbeidsliv skal man ivaretas av et bærekraftig og rettferdig pensjonssystem. Samtidig jobber regjeringen for at det sosiale sikkerhetsnettet fanger opp dem som trenger det.

Arbeidsmarkedet

Vi må inkludere flere i arbeidslivet og sikre trygge jobber. Før koronapandemien brøt ut var arbeidsledigheten den laveste på over ti år og sysselsettingen var høy. Det var likevel for mange i yrkesaktiv alder som av ulike grunner hadde problemer med å få innpass i arbeidslivet. Koronapandemien og økt ledighet i arbeidsmarkedet har forsterket den utfordringen. Arbeidssøkere som er særlig utsatt er unge, innvandrere, personer som mangler formell kompetanse, har helseutfordringer, eller hull i CVen. Derfor styrker regjeringen inkluderingsdugnaden og prioriterer tiltak som arbeidstrening, lønnstilskudd, kompetansetiltak og individuell jobbstøtte for å hjelpe flere i jobb. Vi stiller krav til folk som er havnet utenfor, fordi vi mener det er å ta dem på alvor. Samtidig må vi sørge for at det lønner seg å jobbe.

Regjeringen har:

- Fortsatt innsatsen mot langtidsledighet og ungdomsledighet, blant annet gjennom å satse på arbeidsmarkedstiltak i NAV (7 000 nye tiltaksplasser i 2021), og å gjøre langtidsledige og unge til prioriterte grupper i NAVs arbeid.
- Etablert ungdomsinnsatsen fra 2017 i hele landet og innført mål om at unge under 30 år skal få tilbud om jobb, utdanning, arbeidstrening eller annen arbeidsrettet bistand innen 8 uker. En evaluering fra FAFO viser at 93 prosent av de unge fikk et tilbud innen 8 uker i 2018 og at kvaliteten i oppfølgingen av unge er økt.

- Opprettet et nytt arbeidsmarkedstiltak med tilskudd til arbeidsgivere som tar inn unge med behov arbeidsrettet bistand til sommerjobb. Det gir rundt 2 000 sommerjobber i 2021.
- Endret regelverk for å øke bruken av lønnstilskudd og arbeidstrening i ordinære virksomheter. Endringene har økt bruken av lønnstilskudd fra om lag 5 600 personer på lønnstilskudd i 2013 til 10 600 personer i 2020.
- Gjort endringer i AAP-ordningen for å øke arbeidsinsentivet og få tettere oppfølging, slik at flere kommer raskere ut i arbeid.
- Innført aktivitetsplikt for sosialhjelpsmottagere under 30 år og aktivitetskrav i folketrygdytelsene.
- Innført krav om deltakelse i norskopplæring for mottakere av økonomisk sosialhjelp under 30 år, dersom det er manglende norskferdigheter som hindrer dem i å komme inn i arbeidslivet.
- Innført mål om bedre kvalitet og resultater gjennom strengere krav til NAVs tiltaksleverandører som vektlegges ved anskaffelse av tiltak.
- Fremmet lovforslag som vil gjøre det enklere å kombinere dagpenger med utdanning og opplæring, slik at flere ledige kan bruke tiden uten jobb på å øke sine jobbsjanser.
- Fremmet en stortingsmelding om utenforskap i juni 2021. Denne inkluderer tiltak for å hindre at personer faller varig utenfor jobb, aktivitet og utdanning, som blant annet å satser mer på nye og innovative tiltak og sette i gang forsøk med arbeidsorientert uføretrygd.

Personer med nedsatt arbeidsevne

Regjeringens visjon er et samfunn der alle kan delta, hvor det også legges til rette for personer med nedsatt funksjonsevne i arbeidsliv og dagligliv. Derfor prioriterer vi tiltak som Varig tilrettelagt arbeid (VTA) og Arbeidsforberedende trening (AFT). I tillegg startet vi i 2018 ned inkluderingsdugnaden med tre innsatsområder: 1) gi arbeidsgivere insentiver til å ansette mer mangfoldig, 2) arbeid og psykisk helse, og 3) bedre muligheter til opplæring for å kvalifisere seg til arbeid. Målet er å gi flere som står utenfor arbeidslivet, mulighet til å komme inn og delta på en ordinær arbeidsplass ved hjelp av flere ulike tiltak. Fremover blir det spesielt viktig at utsatte grupper ikke skyves lenger unna arbeidsmarkedet, men får den bistanden de trenger for å komme i jobb.

Regjeringen har:

- Styrket innsatsen for at flere med nedsatt arbeidsevne, psykiske helseplager eller rusproblemer skal få innpass i arbeidslivet.
- Innført mål om at 5 prosent av de nyansatte i staten skal være personer med nedsatt funksjonsevne eller hull i CV-en.
- Økt bevilgningene til individuell jobbstøtte og etablert et forsøk med individuell jobbstøtte for yngre arbeidssøkere (IPS-ung) for å bidra til at flere unge med psykiske lidelser får innpass i arbeidslivet.
- Styrket ordningen med funksjonsassistanse i arbeidslivet for personer med omfattende fysiske funksjonsnedsettelse som har behov for praktisk tilrettelegging og oppfølging i arbeidssituasjonen.
- Økt antall tilrettelagte arbeidsplasser (VTA-plasser) årlig for å gi flere uføretrygdede som trenger spesiell tilrettelegging og tett oppfølging et arbeidstilbud. Antall VTA-plasser har økt hvert år fra 9 200 i 2013 til rundt 12 000 plasser i 2021. Regjeringen økte bevilgningen til VTA med 20 millioner kroner i revidert nasjonalbudsjett. Det gir om lag 300 nye VTA-plasser i annet halvår 2021. Det er historisk høyt.
- Økt bruken av lønnstilskudd, som gjør at arbeidsgiver kan ansette personer og få deler av lønnen dekket via NAV. I 2013 deltok om lag 5 600 personer på lønnstilskudd. I 2020 var det 10 600 personer.
- Styrket samarbeidet mellom NAV og fylkeskommunen for å gi flere et godt opplæringsstilbud.
- Etablert opplæringskoordinatorer i NAV.

Arbeidsliv

Gjennom trepartssamarbeidet mellom arbeidsgivere, arbeidstakere og myndigheter har Norge skapt et av verdens mest moderne, produktive og omstillingsdyktige arbeidsliv. Regjeringen har involvert partene i arbeidslivet i relevante og aktuelle prosesser, og mener det er en konkurransefordel for Norge med et likestilt og inkluderende arbeidsliv med høy organisasjonsgrad og stor omstillingsevne.

Arbeidslivskriminalitet (akrim) er en betydelig utfordring for både arbeidstakere, virksomheter og samfunnet. Den enkelte arbeidstaker risikerer å måtte jobbe under

uverdige forhold, og seriøse virksomheter risikerer å bli utkonkurrert av useriøse aktører som ikke forholder seg til spillereglene. Arbeidslivskriminalitet er tyveri fra fellesskapet. For samfunnet er konsekvensen både tapt verdiskaping og et uverdigg arbeidsliv. Derfor har kampen mot akrim vært en av regjeringen øverste prioriteringer i arbeidslivspolitikken denne perioden.

Regjeringen har:

- Samarbeidet med alle arbeidslivets parter for økt organisasjonsgrad. Det har blitt nesten 200 000 flere fagorganiserte enn i 2013.
- Styrket innsatsen mot arbeidslivskriminalitet med over 100 millioner kroner siden 2015.
- Etablert 7 a-krimsentre rundt i landet der Nav, Politiet, Skatteetaten og Arbeidstilsynet er samlokalisert.
- Innført straff for lønnstyveri i straffeloven med opptil 6 års fengsel
- Økt strafferammene i Arbeidsmiljøloven fra 2 år i 2013, og fremmet lovforslag om ytterligere øking til 5 år i 2021.
- Lagt frem revidert strategi mot arbeidslivskriminalitet hvert andre år, sist i 2021
- Styrket Arbeidstilsynet med 120 millioner, og Petroleumstilsynet med 34 millioner i varige midler.
- Fremmet lovendring for å legge til rette for mer deling av taushetsbelagt informasjon mellom kontrolletatene i akrim-arbeidet.
- Innført forbud mot kontant lønnsutbetaling for å redusere svart arbeid.
- Vedtatt ny godkjenningsordning for bilvask og dekkskift for å stenge useriøse aktører ute.
- Etablert E-bevis for økt kompetanse om useriøse aktører hos offentlige innkjøpere
- Vært aktive i det europeiske og internasjonale samarbeidet mot grenseoverskridende arbeidslivskriminalitet.
- Gitt Arbeidstilsynet myndighet til å slå ned på ulovlig innleie og pålegge arbeidsgivere etterbetaling av utestående allmenngjort lønn.
- Fulgt opp de viktigste anbefalingene fra Arbeidstidsutvalget. Forslag om kveldsarbeid og endring i medleverforskriften er gjennomført.
- Styrket fortrinnsretten til hele stillinger. Andel kvinner som jobber deltid er nå 35 %, mot 40 % i 2013. I samme periode har andelen kvinner som jobber heltid økt fra 60 % til 63 %. Det tilsvarer 90 000 flere heltidssysselsatte kvinner.

- Styrket håndhevingen av innleieregler. Bruken av innleie er blitt betydelig redusert. Bemanningsbransjen har hatt en nedgang på nærmere 30 % i utleie til bygg og anlegg fra 2019 til 2020.
- Holdt fast på at faste ansettelser er og skal være hovedregelen i arbeidslivet. Det er færre midlertidig ansatte i 2020 enn da regjeringen tiltrådte i 2013, med 7,7 % i 2020, mot 8,4 % i 2013. Andelen fast ansatte har økt de siste 25 årene.
- Opprettholdt fagforeningsfradraget på 2019-nivå.
- Nedsatt partssammensatt utvalg som har vurdert ansettelsesformer og konsekvenser for arbeidslivet. NOUen ble overlevert 23. juni.
- Fornyet avtalen om et inkluderende arbeidsliv (IA-avtalen).
- Styrket bransjeprogram for kompetanseheving i arbeidslivet, og også økt mulighetene for å kombinere utdanningstiltak og dagpenger.
- Opprettholdt støtten til Avtalefestet pensjon AFP i privat sektor og bistått partene med ressurser i deres prosess med utredning av ny AFP-ordning.

Pensjon

Det er viktig for den enkelte, virksomhetenes kompetansebehov og velferdssamfunnet at flest mulig er i jobb, og står i jobb så lenge som mulig. Samtidig skal de som lever av pensjon kunne leve gode liv. Derfor har regjeringen levert flere tiltak som er kommet alderspensjonister til gode. Fra 2009 til 2019 hadde ifølge SSB personer over 60 år en realvekst i inntekten etter skatt på 17 prosent. Norske husholdninger hadde i samme periode en vekst på 10 prosent. De eldre har altså hatt nesten dobbelt så høy inntektsvekst som befolkningen generelt.

Regjeringen har:

- Fullført pensjonsreformen, slik at insentivene til å stå i jobb er økt for alle som omfattes av nytt pensjonssystem.
- Nedsatt en pensjonsutvalg som skal evaluere pensjonsreformen, og komme med forslag til eventuelle justeringer. Utvalget skal være ferdig 2022.
- Innført ordning med egen pensjonskonto som gjør at 1,5 mill. nordmenn får bedre oversikt, større valgfrihet og mer pensjon knyttet til private innskuddspensjonsordninger.

- Lagt fram forslag om å innføre «pensjon fra første krone» fra 2023.
- Forhandlet ny tjenestepensjon i offentlig sektor tilpasset pensjonsreformen.
- Fjernet fratredelsesplikten for offentlig ansatte med særaldersgrenser slik at nær 1/3 av ansatte i offentlig sektor kan velge selv om de vil jobbe etter aldersgrensene, ikke være prisgitt arbeidsgivers avgjørelse.
- Gitt pensjonistene skattelettelse på om lag 5 milliarder kroner samlet.
- Økt minstepensjonene i fem omganger med totalt kr 21.000 kroner fra 2016-2021
- Redusert andelen med lavinntekt i de eldste aldersgruppene de siste ti årene, fra 23,8 % i 2008 til 15,2 % i 2018.
- Redusert «avkortingen» i pensjonen for gifte og samboende med til sammen om lag 8000 kroner for et par.
- Styrket barnepensjonen for etterlatte barn.
- Endret etterlattepensjonen fra en passiv stønad som belønnet ledighet, til en støtte til omstilling og arbeid for etterlatte.
- Fjernet forsørgingstillegg til forsørgeren (nesten bare menn mottok tillegget) som motvirket at kvinner kom i arbeid.
- Varslet forslag om å øke den alminnelige aldersgrensen i staten til 72 år, slik den er i arbeidsmiljøloven.

Innsats mot fattigdom

Regjeringens mål er et samfunn med små forskjeller. Derfor vil regjeringen målrette innsatsen for å bekjempe fattigdom og sosial nød, spesielt blant barnefamilier. Arbeid er det viktigste tiltaket mot fattigdom. Det beste vi kan gjøre for å motvirke at flere barn vokser opp i familier med vedvarende lavinntekt, er å legge til rette for at foreldrene kan komme seg i arbeid. Regjeringen la høsten 2020 frem en ny samarbeidsstrategi for barn og ungdom som vokser opp i familier med lavinntekt. Strategien inneholder tiltak som skal hjelpe barn i lavinntektsfamilier og styrke mulighetene deres.

Regjeringen har:

- Innført nasjonalt minstekrav til redusert foreldrebetaling i barnehage for familier med lav inntekt.

- Utvidet ordningen med gratis kjernetid i barnehage til å gjelde to-åringene.
- Innført inntektsgradert foreldrebetaling i SFO på 1.–2. trinn fra og med høsten 2020 ved offentlige skoler, og gratis SFO for elever med særskilte behov på 5.–7. trinn.
- Satt av midler til 1) å utvide ordningen med inntektsgradert foreldrebetaling i SFO ved offentlige skoler for 3. og 4. trinn, 2) en tilskuddsordning for SFO ved friskoler som ønsker å tilby inntektsgradert foreldrebetaling i SFO på 1.–4. trinn og til 3) gratis SFO for familier med lavinntekt i utvalgte kommuner.
- Målrettet grunnstipendet til elever i videregående opplæring mot elever fra familier med svak økonomi.
- Styrket det sosiale sikkerhetsnettet og den forebyggende innsatsen rundt utsatte familier. Innsatsen omfatter økte bevilgninger til familievernet, til foreldrestøtte, til helsestasjon- og skolehelsetjenestene, til barnevernet, i rus- og psykiatriomsorgen, til oppfølging av barn av psykisk syke og barn av rusmisbrukere og i arbeidet mot vold og overgrep.
- Regjeringen har økt barnetrygden med til sammen 7 200 kroner i året for barn opp til 6 år, dvs. med 3 600 kroner per år fra 1. september 2020 og med ytterligere 3 600 kroner per år fra 1. september 2021. De veiledende statlige satsene for å motta sosialstønad heves tilsvarende økningene i barnetrygden, slik at styrkingen av barnetrygden også kan komme familier med sosialhjelp til gode. I tillegg økte barnetrygden for alle med 1 000 kroner i 2019 og det var den første økningen av barnetrygden siden 1996.
- Økt engangsstøtten ved fødsel og adopsjon betydelig. Støtten ble senest økt fra 84 720 kroner til 90 300 kroner fra 1. januar 2021.
- Lagt fram en ny nasjonal strategi for den sosiale boligpolitikken (2021–2024).
- Styrket bostøtten for barnefamilier og store husholdninger. De som opplever et plutselig inntektsbortfall, kan nå få støtte enklere og raskere enn før.
- Gjort kompensasjonsordningen i bostøtten for uføre varig.
- Innført forsøk med fritidskortordninger for barn fra 6 til fylte 18 år som skal dekke deltakeravgifter til faste, organiserte fritidsaktiviteter i 12 kommuner. Det er totalt satt av 180 mill. kroner til forsøket i 2021, og forsøket blir utvidet med ytterligere 12 kommuner.
- Etablert en nasjonal tilskuddsordning for inkludering av barn og unge fra lavinntektsfamilier. I 2021 er det satt av 371 millioner kroner til ordningen som bidrar til at barn i lavinntektsfamilier kan delta på ferie- og fritidsaktiviteter. Ordningen ble etablert i 2014 og er tredoblet siden den gang. 50 000 barn får muligheten til å delta på fritidsaktiviteter som en følge av satsingen.

- Innført aktivitetsplikt for sosialhjelpsmottakere under 30 år. Målet er å styrke mulighetene til å komme i arbeid og bli selvforsørget.
- Innført norskopplæringsplikt og vurderingsplikt ved vedtak om økonomisk stønad for personer under 30 år.
- Gjort endringer i kvalifiseringsprogrammet for å gjøre opplæring mer fleksibelt og tilgjengelig. Aldersgrensen er senket fra 19 til 18 år, og mulighetene for å gjennomføre utdanning, opplæring og læretid er utvidet.
- Lagt frem en stortingsmelding med en helhetlig politikk for å forebygge utenforskap og fremme inkludering av flere i arbeids- og samfunnsliv i 2021.
- Gjort endringer i introduksjonsprogrammet for innvandrere for å få flere i arbeid raskere.
- Økt minstepensjonen for enslige minstepensjonister.
- Endret sosialtjenesteloven slik at kommunene ikke skal legge vekt på barns inntekt fra arbeid i fritid og skoleferier ved utmåling av stønad.
- Styrket de frivillige rettshjelpsordningene. I 2016 og 2018 ble bevilgningen økt med hhv. 10 mill. kroner og 20 mill. kroner.

Likeverdsreform

Barn og familier med barn som har behov for sammensatte tjenester, møter en rekke utfordringer i hverdagen. For å gjøre livet enklere for familier som har eller som venter barn med behov for sammensatte tjenester, har regjeringen lagt frem en Likeverdsreform. Den skal bidra til et samfunn som stiller opp og hvor det er bruk for alle.

Regjeringen har:

- Fremmet stortingsmelding om Likeverdsreformen for Stortinget.
- Satt i gang etableringen av kontaktfamilieordning for gravide med foster hvor det er påvist en diagnose.
- Lovfestet retten til barnekoordinator.
- Lovfestet at det er kommunene som skal samordne ulike velferdstjenester til barn og unge når de er i kontakt med flere etater og tjenester.

- Etablert et forsøk med individuell jobbstøtte for yngre arbeidssøkere (IPS-ung) for å bidra til at flere med psykiske lidelser får innpass i arbeidslivet.
- Regjeringen har lovfestet en barnekoordinatorordning for familier med barn eller som venter barn med alvorlig sykdom, skade eller nedsatt funksjonsevne, og som vil ha behov for langvarige og sammensatte eller koordinerte helse- og omsorgstjenester og andre velferdstjenester.

Brukerstyrt personlig assistanse (BPA)

- Regjeringen har oppnevnt et eget utvalg som skal vurdere BPA-ordningen og i hvilken grad ordningen bør reguleres gjennom fritt brukervalg.
- Fjernet den øvre aldersgrensen på 67 år for rett til brukerstyrt personlig assistanse.
- Satt ned et offentlig utvalg som skal gå gjennom at ordningen med brukerstyrt personlig assistent fungerer etter hensikten. I utvalgets mandat slås det fast at BPA-ordningen skal defineres som et likestillingsverktøy og ikke en helseordning.

Inkluderende arbeidsliv

Regjeringen har iverksatt en inkluderingsdugnad for å få flere av dem som står utenfor arbeidslivet inn i arbeid. Samtidig har regjeringen fulgt opp og reforhandlet avtalen mellom partene i arbeidslivet og regjeringen for redusert sykefravær og frafall fra arbeidslivet, IA-avtalen. Et godt partssamarbeid er en forutsetning for å lykkes med IA-arbeidet. Både ledelse, tillitsvalgte og verneombud har viktige roller i arbeidet.

Regjeringen mener at arbeidslivet også skal ha plass til dem med ekstra utfordringer på grunn av nedsatt funksjonsevne eller hull i CV-en. Jobbene er i bedriftene, men NAV skal stille opp med virkemidler for å hjelpe flere til å skaffe seg en jobb å gå til.

Regjeringen har:

- Etablert inkluderingsdugnaden i 2018. Denne er styrket årlig, blant annet med i alt 125 mill. kroner i 2019. Tiltak i inkluderingsdugnaden er blant annet markedskontaktfunksjonen i NAV, individuell jobbstøtte for personer med psykisk

lidelser og /eller rusproblematikk og forsøk med modulbasert fagopplæring og kurs i grunnleggende ferdigheter.

- Regjeringen har satt i gang en kampanje, #semuligheter våren 2021, for å bidra til å informere, bevisstgjøre og motivere arbeidsgivere og andre til økt inkludering i arbeidslivet.
- For å håndtere den krevende situasjonen på arbeidsmarkedet som følge av koronapandemien det bevilget 1 265 mill. kroner ekstra til arbeidsmarkedstiltak i 2021. Det inkluderer en satsing på inkluderingsdugnaden. I tillegg er det gitt midler til etablering av opplæringskoordinatorer i NAV som skal gi flere et godt tilbud om opplæring og bidra til et styrket samarbeid mellom NAV og fylkeskommunen.
- Styrket og revitalisert trepartssamarbeidet om redusert sykefravær og frafall fra arbeidslivet, gjennom en ny og mer virksomhetsrettet avtale om inkluderende arbeidsliv, IA-avtalen.
- Etablert flere nye virkemidler som særlig fokuserer på forebyggende arbeidsmiljøarbeid og god veiledning til arbeidstakere og arbeidsgivere.
- Spisset sykefraværarbeidet mot utsatte bransjer gjennom egne bransjeprogram for 7 utvalgte bransjer med særlig høyt eller gjentakende sykefravær.
- Gjort alle virkemidler i sykefraværarbeidet tilgjengelig for hele arbeidslivet
- Innrettet arbeidet for å redusere gjentakende og hyppig sykefravær, med mål om at den enkelte kommer raskt tilbake i arbeid.
- Opprettet en ny tilretteleggings- og oppfølgingsavtale mellom arbeidstager, arbeidsgiver og NAV for å inkludere flere i arbeidslivet.

Pårørende og familien

Stabile og omsorgsfulle familier gir trygge barn som vokser opp til å bli selvstendige voksne. For regjeringen har det vært viktig at pårørende skal ha mulighet for innflytelse på hjelpetilbudet som barna deres, foreldre eller en selv får. Oppmerksomheten har vært rettet mot at pårørende kan ha flere roller, som både avlaster, omsorgspersoner og beslutningstakere for behandlingsløpet.

Regjeringen har:

- Anerkjent pårørende som en viktig ressurs innen helse- og omsorgstjenesten.
- Lagt frem en egen pårørendestrategi i desember 2020. Pårørendestrategien skal bidra til å fremme god helse og gode tilbud for pårørende i krevende omsorgssituasjoner, bidra til at pårørende tas mer på alvor i alle deler av behandlingsskjeden, og peker på utfordringer, behov og mulige løsninger for bedre å ivareta pårørende til syke og pleietrengende.
- Satt i gang arbeidet med å utrede ordningen med husvikar ved kortvarig sykdom hos pårørende til barn med store omsorgsbehov.
- Opprettet en egen tilskuddsordning for etablering og drift av lindrende enheter. Særskilt tilrettelagte tilbud til barn skal prioriteres.
- Styrket pleiepengeordningen og gjort det til en tidsbegrenset ytelse. Gjort lovendringer for å ivareta foreldre som har nattlig tilsyn eller er i beredskap.
- Fjernet avkortning av hjelpestønad til familier med barn som er langvarig innlagt på sykehus.
- Forlenget foreldrepermisjon for flerlingforeldre og for foreldre med premature barn gjennom utvidelser av stønadsperioden i hhv. 2018 og 2019.

Barn, familie, likestilling og forbrukerrettigheter

Barnefamilier

Familiene vet selv best hva som fungerer for dem. Vi vet at hverdag og logistikk er krevende for mange. Derfor må vi gi familiene fleksibilitet og mulighet til å ta valg som passer deres hverdag. Regjeringen vil styrke og ikke styre familiene. Barna våre skal vokse opp i trygge familier med rom til å ta gode valg. Derfor har regjeringen prioritert en historisk satsing på barnefamiliene og det å gi alle barn en god barndom.

Regjeringen har styrket barnetrygden for småbarnsfamiliene, økt engangsstønaden for mødre uten foreldrepenger og videreført kontantstøtten. Et styrket familievern og foreldrestøttende tiltak skal videre legge til rette for gode oppvekstvilkår. Regjeringen har igangsatt prøveprosjekt med fritidskortordning og styrket tilskuddsordningen for å inkludere barn og unge. Tiltakene skal bidra til at flere barn og ungdom kan delta i aktiviteter sammen med andre jevnaldrende, fremme inkludering og forebygge utenforskap.

- Regjeringen har økt barnetrygden for barn fra 0 til fylte 6 år med 3 600 kroner i året fra september 2020. Fra 1. september 2021 øker regjeringen barnetrygden for samme aldersgruppe med ytterligere 3 600 kroner. Barnetrygden vil dermed ha økt med 7 200 kroner siden 2019 og 8 200 kroner siden 2018 for denne aldersgruppen.
- Regjeringen har startet arbeidet med en nasjonal fritidskortordning. Et prøveprosjekt startet i 2019 med utprøving med fritidskortordninger i to kommuner, fra høsten 2020 ble ytterligere 10 kommuner med, og til høsten skal 12 nye kommuner inkluderes i prosjektet.
- Regjeringen har økt engangsstønaden til 90 300 kroner fra 1. januar 2021.
- Regjeringen har videreført kontantstøtten i 2021 nominelt.
- Regjeringen har arbeidet for å redusere saksbehandlingstiden i adopsjonssaker. Det har vært en positiv utvikling i den totale saksbehandlingstiden for både utenlands- og innenlandsadopsjoner.
- Regjeringens foreldrestøttestrategi er fulgt opp med tiltak på tvers av sektorer.
- Familievernet er styrket med litt over 190 mill. kroner, og i 2021 er det satt av om lag 613 mill. kroner på familievernet.

- Nasjonal tilskuddsordning for å inkludere barn og unge er styrket med 150 mill. kroner siden 2017. Bevilgningen i 2021 er på totalt 370 mill. kroner.
- Regjeringen har i tråd med Jeløya-plattformen nedsatt et utvalg som skal gjennomgå og modernisere barneloven, herunder vurdere bidragssystemets utforming for likestilt foreldreskap, og gjennomgå barns rettigheter, spesielt i et internasjonalt perspektiv. Regjeringen har i tråd med Granavoldenplattformen gitt utvalget et tilleggsmandat om å vurdere reglene om sanksjoner ved samværshindring mv. Utvalgets rapport er nå på høring. Det er vedtatt endringer i ekteskapsloven som trådte i kraft 1. juli 2018, slik at ekteskapsalderen i Norge nå er 18 år, uten mulighet til å gjøre unntak. Lovproposisjon om endringer i ekteskapsloven (ekteskap inngått med mindreårig, etter utenlandsk rett) er lagt frem for Stortinget, hvor det foreslås å innføre en 18-årsgrense for å anerkjenne ekteskap inngått med mindreårig etter utenlandsk rett. Regjeringen har foreslått å følge opp Særdomstolsutvalgets forslag om at Barnesakkyndig kommisjon skal kvalitetsvurdere sakkyndigrapporter også i foreldretvistsaker, slik tilfellet er i barnevernssaker. Formålet er å forebygge vold og overgrep mot barn og redusere risikoen for menneskerettighetsbrudd.

Barnevern og familievern

Regjeringens mål er at alle barn og unge skal ha en trygg oppvekst. Der familien ikke strekker til har vi et barnevern som skal hjelpe. Nå skjer det mer i barnevernet enn på lenge og endringene vil bidra til å gjøre barnevernet bedre og sikre hjelp til de som trenger det mest. Barnevernsreformen ble vedtatt av Stortinget i juni 2017.

Ansvarsendringene i reformen trer i kraft fra 2022, og innebærer at kommunene får økt økonomisk og faglig ansvar for barnevernet. Regjeringen har også lagt frem en ny barnevernslov som styrker barns rettigheter og legger hensynet til barns beste til grunn.

- Ny barnevernslov skal bidra til bedre barnevernsfaglig arbeid, styrke barns og foreldres rettssikkerhet og bidra til økt vekt på forebygging og tidlig innsats.
- Hensynet til barnets beste ligger til grunn som lovens viktigste prinsipp, og det tydeliggjøres at det skal være et grunnleggende hensyn ved alle handlinger og avgjørelser som berører barn i barnevernet.
- Regjeringen er også godt i gang med å videreutvikle bachelor- og masterutdanninger som kvalifiserer for arbeid i barnevernet. Regjeringen ser at det er behov for å øke den

juridiske kompetansen og legger opp til å innføre en nasjonal eksamen i juss, som må være bestått for å kunne få barnevernsfaglig mastergrad.

- Regjeringen vil øke studiekapasiteten i barnevernsfaglige masterutdanninger i dialog med universiteter og høyskoler.
- Regjeringen har i lovproposisjonen foreslått å innføre krav om barnevernsfaglig eller annen relevant mastergradsutdanning for ledere i barnevernsinstitusjonene og for ansatte i det kommunale barnevernet med lederfunksjoner, utredningsoppgaver og vedtaksmyndighet.
- Regjeringen foreslår videre å innføre krav om relevant bachelorutdanning for nyansatte i barnevernsinstitusjon og omsorgssentrene fra 2022.
- Regjeringen har i ny barnevernslov foreslått å regulere barnevernstjenestens adgang til å la seg bistå av private tjenesteytere. Private, både ideelle og kommersielle, aktører bidrar til mye positivt i barnevernet. Samtidig er det viktig at kommunene har tilstrekkelig styring og kontroll over oppgavene.
- Regjeringen har i ny barnevernslov foreslått at barneverntjenesten skal sørge for at barn gjennom samvær og kontakt kan opprettholde og styrke familiebånd til både søsken og andre nærstående.
- Regjeringen har prioritert 25 millioner kroner til etablering av tilbud om tverrfaglig helsekartlegging for 2021. En grundig kartlegging av barnets behov er en forutsetning for at barnevernet skal kunne gi riktig hjelp. Det er godt dokumentert at barnevernet ofte ikke har nok kunnskap om barnets helse og behov. Konsekvensene kan bli at barnet ikke får den hjelpen det trenger, som fører til brudd og utilsiktede flyttinger for barnet.
- Regjeringen har styrket barns rett til medvirkning i barnevernssaker ved lovendringer i 2018. Retten er foreslått styrket ytterligere i forslag til ny barnevernslov gjennom endringer som skal legge bedre til rette for at barnet skal kunne forklare seg mest mulig fritt for både barnevernstjenesten og nemnda. Barns medvirkning er også styrket gjennom arbeid med standardisering av prosesser i barnevernet.
- Regjeringen har igangsatt et arbeid med forenkling av barns klageadgang i barnevernet, både med utarbeidelse av mer barnevennlig informasjon om rettigheter, og tekniske løsninger for klage.
- Regjeringen prioriterer ideelle barnevernsinstitusjoner fremfor kommersielle aktører når det er nødvendig å anskaffe institusjonsplasser utover kapasiteten i offentlig regi og fastsatte rammeavtaler.

- Regjeringen har skissert en mulig innretning av oppfølgingen av anmodningsvedtak om å øke andelen ideelle tilbydere av institusjonsplasser i barnevernet til om lag 40 prosent innen 2025 i meldingsdelen av lovproposisjonen som legges frem våren 2021
- Regjeringen har igangsatt en utredning av barnevernets adgang til å motta, ta og lagre lyd-, bilde-, og videoopptak av barn og foreldre i barnevernssaker. Lyd-, bilde-, og videoopptak reiser en rekke spørsmål knyttet til blant annet personvern, lagring og samtykke, og målet med utredningen er å styrke partenes rettssikkerhet.
- Regjeringens barnevernsreform inneholder kvalitetstiltak, som skal bidra til økt kompetanse og bedre ledelse i barnevernet. Bufdir leder en nasjonal koordineringsgruppe for gjennomføring av barnevernsreformen, som også har representanter fra Bufetat, KS, tre kommuner og statsforvalterne.
- Regjeringen har satt av over 90 millioner kroner til kompetansehevende tiltak i 2021. Vi gir bedre tilbud om etter- og videreutdanning, har etablert veiledningsteam for kommuner med høy risiko for svikt i tilbudet og kommunene har fått midler til å utvikle egne læringsnettverk.
- Regjeringen har nedsatt et ekspertutvalg som skal styrke kvalitet og rettssikkerhet i barnevernet. Utvalget skal vurdere rettssikkerheten i ulike faser i arbeidet til barnevernet, og hvordan barnevernet kan sørge for bedre kvalitet og rettssikkerhet i de mest alvorlige og sammensatte sakene. De skal òg vurdere hvordan tilbudet til de barna som trenger mest oppfølging, bør innrettes.
- Regjeringen har også opprettet Nasjonalt barnevernforum et partssammensatt forum på barnevernområdet.
- Regjeringen har i ny barnevernslov foreslått å stille krav om godkjenning av statlige institusjoner, på samme måte som private. Regjeringen fastholder ambisjonen om økt kommunal valgfrihet på institusjonsområdet, men det må gjøres på en måte som sørger for at vi ivaretar kravene til kvalitet på institusjonsområdet. Det er betydelige utfordringer på institusjonsområdet, og spørsmålet om kommunal valgfrihet kan ikke vurderes uavhengig av disse utfordringene. Valgfrihet må også ses i sammenheng med at Stortinget har bedt oss om å øke bruken av ideelle leverandører. Regjeringen legger derfor opp til å vurdere spørsmålet om økt kommunal valgfrihet når igangsatte og planlagte tiltak er gjennomført på institusjonsområdet og i lys av evalueringen av barnevernsreformen, som trer i kraft i 2022.
- Regjeringen har fra 2014 hatt en satsing for å skape en bedre tilpasset skole- og utdanningssituasjon for barn i barnevernet. Viktige mål er å øke oppmerksomheten om og prioritering av skole og utdanning for barn i barnevernet, og å styrke samarbeidet mellom barnevern og skole. Det er gjennomført eller igangsatt flere

tiltak, som blant annet krav om at det skal være skoleansvarlige ved alle barnevernsinstitusjoner og i omsorgssentre, digital veileder og digitale kurs for ansatte i skole og barnevern samt utprøving av hjelpetiltaket "skolelos".

- Oppfølgingen av opptrappingsplanen mot vold og overgrep er godt i gang og det er lagt opp til en systematisk og helhetlig innsats. Innsatsen mot vold er trappet opp hvert år siden planen ble lagt frem. I 2021 er satsingen styrket med over 96 mill. kroner, slik at samlet satsing i hele planperioden nå er på om lag 1,1 mrd. kroner.
- Alternativ til Vold er i regjeringens periode styrket med 38 mill. kroner for å sikre mer helhetlig behandling av voldsutøvere og deres familier. – Alle ATV-kontorer har nå forutsetninger for å forvalte et familiemandat. Nytt ATV-kontor ble etablert i Alta og Trondheim i 2020. Tre ATV-kontorer gir tilbud til ungdom som har utviklet volds- og aggresjonsproblemer.
- Regjeringen har betydelig styrket familieverntjenesten i regjeringens periode, bl.a. ved en styrking av kapasiteten generelt og kompetansen på vold og overgrep blant de som jobber i familieverntjenesten. Et nasjonalt spisskompetansemiljø på vold og høykonflikt og regionale ressursmiljø på feltet er etablert. Arbeidet med å forbedre tilbudet til familier berørt av vold og å sikre at flere barn høres i mekling prioriteres.
- Som en del av barnevernsreformen vil Bufetat sitt tilbud om utredning av og hjelpetiltak for sped- og småbarnsfamilier bli innrettet på en annen måte enn i dag. Bufdir har fått i oppdrag å utarbeide nasjonale retningslinjer for det nye tilbudet. Disse skal være klare før barnevernsreformen trer i kraft i 2022.
- Programmet Familie for første gang utvides i 2021 med 45.3 mill. til totalt 63.73 mill. (programmet er forsinket og det er estimert et mindreforbruk på 17,6 mill. i 2021.)
- I 2020 er det satt av 17,4 mill. kroner for å legge til rette for at foreldre som får barn for første gang, skal få tilbud om samlivskurs. Å styrke familiene er viktig for å gi både voksne og barn en trygg ramme rundt livene sine. Tiltaket videreføres i 2021.
- I budsjettet for 2021 er det avsatt 5,7 mill. kroner til lokale samlivskurs og til å utvikle nettbaserte samlivskurs for førstegangsførelse.
- Regjeringen har nedsatt flere ungdomspanel, blant annet ungdommens distriktspanel, ungdomspanelet for nordområdepolitikken, ungdomspanel for arbeidet med fritidskort, og ungdomspanel i samarbeidsstrategien for lavinntektsfamilier. Regjeringen har utarbeidet råd om etablering av og rekruttering til ungdomspanel til bruk for departementer som ønsker å opprette ungdomspanel til sitt bruk.
- Regjeringen vil om kort tid legge frem en fosterhjemsstrategi som inneholder en rekke tiltak for å øke stabiliteten i og tilgangen på gode fosterhjem, herunder tydelige anbefalinger om økonomiske rammevilkår for kommunale fosterhjem

- Fosterhjemsforskriften er endret for å tydeliggjøre at barnevernstjenesten må sørge for at oppfølgingen av barn og fosterforeldre er helhetlig og tilpasset de behovene de har.
- Retten til ettervern for barnevernsbarn er utvidet fra 23 til 25 år med virkning fra 1. januar 2021. I ny barnevernslov har regjeringen også foreslått tydeligere vilkår for rett til ettervern, blant annet at retten til ettervern ikke bortfaller selv om ungdommen er uten tiltak en periode.

Likestilling

Regjeringen har fremmet tiltak som styrker kvinnelig gründerskap og velferdsinnovasjon.

- Handlingsplan for kvinnelig gründerskap ble lagt fram i 2019. Formålet med planen er å gjøre det enklere for kvinner å starte egen virksomhet og få bedriftene deres til å vokse.
- Handlingsplanen er fulgt opp med blant annet:
 - Bedre statistikk over etablerere inkludert fordeling på kjønn.
 - Finansiering av Global Entrepreneurship Monitor (GEM) 2019.
 - Stortingsmelding om innovasjon i offentlig sektor, lagt frem 2020.
 - Kartlegging av entreprenørskapsundervisning, utredning gjennomført av KPMG.

Regjeringens mål om at ledergruppene i statlige selskaper, direktorater og statsetater skal bestå av minst 40 prosent av begge kjønn har blitt fulgt opp gjennom tiltak som:

- Ny eierskapsmelding (Meld. St. 8 (2019-2020) Statens direkte eierskap i selskaper - Bærekraftig verdiskaping) ble lagt frem i 2019 hvor statens forventninger på mangfoldsområdet til selskaper med statlig eierandel ble styrket. Meldingen inneholder også utdypende omtale av og konkrete eksempler på tiltak for hvordan arbeide godt for å oppnå mer mangfold og bedre kjønnsbalanse.
- Det enkelte departement følger opp statens forventninger ovenfor selskapene i eierdialogen.

- NFD arrangerte i 2019 en fagsamling for administrasjonen i selskaper med statlig eierandel hvor NFD forvalter eierskapet om selskapenes arbeid med mangfold og kjønnsbalanse. Formålet med samlingen var erfaringsdeling, og å gi inspirasjon til det videre arbeidet.
- I Statens eierberetning for 2018 og 2019 var det inntatt artikler om hhv. DNB og Simula Research Laboratory AS` arbeid med mangfold og kjønnsbalanse - dette for å inspirere og dele gode eksempler.
- For selskaper med statlig eierandel var gjennomsnittlig kvinneandel i konsernledelsen/ledergruppen 42 prosent ved utgangen av 2019, mens gjennomsnittlig kvinneandel på nivået under konsernledelsen/ledergruppen var 39 prosent (basert på tall fra Statens eierberetning for 2019). I tillegg hadde 40 prosent av selskapene kvinnelig administrerende direktør ved utgangen av 2019.

Utradisjonelle utdanningsvalg og et mindre kjønnsdelt arbeidsliv

- Regjeringen innfører kjønnsnøytrale stillingstitler i staten. Blant annet er fylkesmann blitt til statsforvalter og sysselmann til sysselmester.
- Bevilgningen til Jenter og teknologi videreføres i 2021. Jenter og teknologi er en landsdekkende ordning drevet av NHO i samarbeid med NITO og Nasjonalt senter for realfagsrekruttering. Nasjonale og lokale rollemodeller deltar for å informere og inspirere deltagerne til å velge teknologiutdanninger på videregående nivå og i høyere utdanning. Evalueringen av prosjektet, publisert mai 2021, finner at prosjektet er en suksess og har bidratt til å få flere jenter til å velge teknologi. Det anbefales derfor videreført.
- Det er i revidert statsbudsjett for 2021 avsatt to millioner kroner til de regionale likestillingssentrene, til styrket innsats for at ungdom skal ta mer bevisste og kunnskapsbaserte utdanningsvalg. Dette er et sentralt grep for å oppnå større kjønnsbalanse innen ulike yrker og utdanninger.

Arbeid mot diskriminering

- Regjeringen la i juni fram handlingsplanen "Trygghet, mangfold og åpenhet" mot diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk og

kjønnskarakteristika for perioden 2021-2024. Handlingsplanen inneholder et nytt innsatsområde på konverteringsterapi, og i forbindelse med lanseringen ble det klart at regjeringen sender på høring et høringsnotat om å forby konverteringsterapi.

- Handlingsplanen inneholder også et kapittel om Norges internasjonale lederskap for seksuelle minoriteter og kjønnsminoriteter. Norge støtter lokal og regional innsats for beskyttelse av menneskerettigheter for LHBTIQ-personer gjennom partnerskap med norske og internasjonale organisasjoner. Gjennom EØS-midlene støtter Norge sivilsamfunnsorganisasjoner som står i spissen for rettigheter og inkludering for LHBTIQ-personer i Europa.
- Offentlige myndigheters lovpålagte aktivitetsplikt på likestillingsområdet er styrket. Plikten innebærer blant annet at myndighetene skal hindre diskriminering på grunn av kjønn, etnisitet, religion, seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk, samt sammensatt diskriminering. Forvaltningsorganer skal forebygge kjønnsbasert vold og stereotypisering. Plikten omfatter arbeidet med å bekjempe rasisme, religiøs diskriminering, diskriminerende sosial kontroll og diskriminerende fordommer basert på kjønn, religion, seksuell orientering og etnisitet. Offentlige myndigheter får også en redegjørelsesplikt.
- Regjeringen skal etter planen legge fram en Strategi for et mer likestilt utdannings- og arbeidsmarked sommeren 2021. Lovpålagt plikt til å gjennomføre lønnskartlegging fordelt på kjønn og å kartlegge andelen av ufrivillig deltidsarbeid i virksomheter, innført fra 01. januar.2020. Flere og mindre private arbeidsplasser omfattes av plikten til å følge en systematisk arbeidsmetode i fire trinn i sitt likestillingsarbeid. Arbeidsgivers redegjørelsesplikt er utvidet og styrket. De minste arbeidsplassene har fått en plikt til å dokumentere hva de gjør for å fremme likestilling på arbeidsplassen.

Implementering av diskrimineringsloven/ARP

Likestillings- og diskrimineringsloven gir både et diskrimineringsvern for enkeltindivider og en aktivitets- og redegjørelsesplikt for arbeidsgivere og offentlige virksomheter. Aktiv innsats er en forutsetning for å oppnå reell likestilling og Regjeringen har styrket aktivitets- og redegjørelsesplikten på likestillingsområdet.

Styrkingen innebærer blant annet at arbeidsgiveres aktivitetsplikt er konkretisert, herunder har visse arbeidsgivere fått en plikt til å kartlegge lønnsforskjeller fordelt på kjønn og en plikt til å kartlegge bruken av ufrivillig deltidsarbeid.

Dokumentasjonsplikten som er pålagt små arbeidsgivere, er mindre byrdefull enn redegjørelsesplikten, og innebærer at skriftlig informasjon om arbeidet skal være tilgjengelig for innsyn.

Tverrsektoriell kunnskapsutvikling om likestilling og ikke-diskriminering

Det er nødvendig med en aktiv innsats innen en rekke sektorer for å oppnå et mer likestilt samfunn med lav forekomst av diskriminering. Innsatsen må dekke alle diskrimineringsgrunnlag som omfattes av Likestillings- og diskrimineringsloven. For å sikre en mest mulig effektiv innsats samarbeider KUD med Forskningsrådet for å kartlegge foreliggende forskning/kunnskap – og kunnskapshull - om likestilling og ikke-diskriminering, på tvers av berørte sektorer. På oppdrag fra KUD anskaffer NFR i 2021 en kartlegging av kunnskapsstatus fra NIFU. Sluttrapporten ferdigstilles høsten 2021 og vil kunne gi grunnlag for å utarbeide en tverrsektoriell FoU-strategi om likestilling og ikke-diskriminering.

Juridiske tiltak på likestillings- og diskrimineringsfeltet

- Regjeringen vil utrede lovendringer og vurdere tiltak for å øke kvaliteten på tilbudet ved krisesentrene. Arbeidet bygger på et oppdatert kunnskapsgrunnlag: rapporten Kommunenes krisesentertilbud – en kunnskapsoversikt utarbeidet på oppdrag fra Bufdir og en vurdering fra Advokatfirmaet Simonsen Vogt Wiig av måten krisesentrene håndterer personopplysninger på, utarbeidet etter oppdrag fra departementet. Arbeidet med lovendringene har vært forsinket på grunn av covid-19-pandemien, men er nå tatt opp igjen.
- Regjeringen fremmet i 2021 en Prop LS om å gjennomføre EUs webdirektiv (WAD) i norsk rett. Webdirektivet stiller krav til universell utforming av nettsteder og mobilapplikasjoner for offentlige og private virksomheter.
- Regjeringen behandler våren 2021 et høringsnotat om gjennomføring av EUs tilgjengelighetsdirektiv i norsk rett, før utsending på alminnelig høring. Tilgjengelighetsdirektivet skal blant annet gjøre sentrale produkter og tjenester mer tilgjengelige for forbrukere, og slik bidra til et mer inkluderende samfunn og mer uavhengighet for eldre og personer med nedsatt funksjonsevne.
- Regjeringen planlegger å fremme en handlingsplan for universell utforming før slutten av perioden.

Arbeid mot seksuell trakassering

Regjeringen har etablert et lavterskeltilbud for behandling av saker om seksuell trakassering. Dette er en viktig milepæl i arbeidet mot seksuell trakassering. Dette tilbudet gir personer som utsettes for seksuell trakassering et raskt og kostnadsfritt alternativ til domstolsbehandling.

Diskrimineringsnemnda behandlet 10 saker om seksuell trakassering i 2020. Det bekrefter at etableringen av dette tilbudet har styrket diskrimineringsvernet for de som utsettes for seksuell trakassering.

De nordiske likestillingsministrene i regi av Nordisk Ministerråd har startet arbeidet med en 3-årig forskningssatsing om seksuell trakassering i arbeidslivet i Norden. Arbeidet startet i 2020 og er et samarbeid mellom likestillingssektoren (MR-JÄM), oppvekstsektoren (NORDBUK), kultur (MR-K)- og arbeidslivssektoren (MR-A). Målet er å framskaffe forskningsbaserte tiltak som bidrar til å motvirke seksuell trakassering. I alt er det avsatt 4,85 mill. DKK og arbeidet avsluttes i løpet av 2023. Da vil resultatene legges fram på en større konferanse i Norge. I 2020 ble det fremmet et representantforslag Dok. 8: 135 S (2019-2020) om en norsk offentlig utredning om seksuell trakassering. Et samlet Storting sluttet 11. mars 2021 seg til å be regjeringen utarbeide en stortingsmelding med en bred gjennomgang av ulike arbeidsfelt og sektorer i samfunnet, der det foreslås tiltak som kan bidra til å forebygge seksuell trakassering i det norske samfunnet. Arbeidet må omfatte alle typer trakassering, samt trusler og vold. I Stortinget sluttet settestatsråd Sveinung Rotevatn på vegne av regjeringen seg til komiteens innstilling og lovet å komme tilbake til Stortinget med en melding våren 2022.

Krafttak for mangfold

Arbeidet med mangfold og inkludering i kultur, idrett og frivillighet er høyt prioritert av regjeringen, og danner en rød tråd gjennom flere av Kulturdepartementets budsjettsatsninger.

"Krafttak for mangfold" var i 2020 en satsing på om lag 24 mill. kroner til relevante prosjekter og tiltak, gjennomført av ulike institusjoner og aktører. Midlene er fordelt etter

søknad. Satsingen styrkes med omlag 6 mill. i 2021, slik at ca. 30 mill. vil bli fordelt til aktuelle mangfoldstiltak i 2021.

Forbrukernes rettigheter

Gode forbrukerrettigheter er både viktig for å sikre den svake part i et avtaleforhold og avgjørende for en velfungerende tillitsbasert markedsøkonomi. Regjeringen har arbeidet for å sikre forbrukernes stilling i markedene blant annet gjennom å legge fram nytt og oppdatert forbrukervernregelverk, omorganisere det offentlige forbrukerapparatet og legge fram en stortingsmelding med vekt på forbrukeren i den digitale økonomien.

- Regjeringen har lagt frem stortingsmeldingen "Framtidas forbruker – grøn, smart og digital", med særlig vekt på forbrukernes rettigheter og personvernet i den digitale økonomien.
- Regjeringen har omorganisert virkemiddelapparatet på forbrukerområdet. Omorganiseringen innebærer at klagebehandlingsoppgaver i sektoren nå er samlet under Forbrukertilsynet, og at Forbrukerrådet i større grad er rendyrket som forbrukernes interesseorganisasjon. Endringene skal gi en tydeligere rollefordeling, bedre samordning i sektoren, og et mer effektivt klagebehandlingstilbud til forbrukerne.
- Regjeringen har lagt frem et forslag til en ny lov om virksomheters åpenhet og arbeid med grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold (åpenhetsloven). Lovforslaget bygger på OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper og FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter, og innebærer at virksomhetene skal utføre aktsomhetsvurderinger for å blant annet kartlegge risiko og håndtere negative konsekvenser på menneskerettighetene som er knyttet til egen virksomhet, leverandørkjeder eller forretningspartnere. Lovforslaget plasserer Norge i front i kampen mot det moderne slaveri. Loven ble vedtatt 14. juni 2021.
- Det er innført nye regler som styrker håndhevingen og effektiviserer forbrukervernet. Lovendringer som gjennomfører forordning om forbrukervernsamarbeid i norsk rett trådte i kraft 1. juli 2020. Endringene medfører styrket samarbeid om forbrukernes rettigheter i EU/EØS og gjør håndhevingsorganer som Forbrukertilsynet bedre rustet til å beskytte forbrukerne i deres digitale hverdag.

- Regjeringen har styrket arbeidet for å forenkle brukervilkår for digitale tjenester. Fra 2019 har Forbrukertilsynet fått økt sin bevilgning med 6 millioner kroner til dette arbeidet. Det er gitt flere forskningsoppdrag til SIFO, og Forbrukerrådet har gjennomført flere prosjekter for en tryggere digital forbrukerhverdag.
- Regjeringen har styrket forbrukernes interesser og de profesjonelle aktørenes ansvar ved bolighandel gjennom endringer i avhendingsloven. I tillegg jobber et nedsatt eiendomsmeglingsutvalg med å evaluere eiendomsmeglingsloven og foreslå en fremtidsrettet regulering.
- For å motvirke kroppspress har regjeringen fremmet forslag om plikt til å merke reklame, der personers kroppsfasong, -størrelse eller hud er endret ved retusjering eller annen manipulering. Loven ble vedtatt 7. juni 2021. Det er også utarbeidet etiske retningslinjer for influencere som trådte i kraft i 2019. Et fagutvalg som skal håndheve retningslinjene er etablert.
- Regjeringen har arbeidet for å sikre et mer velfungerende forbrukslånemarked og har iverksatt en rekke tiltak, blant annet ordningen med gjeldsregistre. Utlånere kan nå se hvor mye forbruksgjeld lånesøkeren har fra før. Dette er et viktig bidrag for å redusere gjeldsproblemene i private husholdninger og for første gang i dette årtusen har det vært en reduksjon i forbruksgjelden. Per 30. juni 2020 hadde vi en nedgang i opptaket av forbrukskreditt på 10,6 prosent sammenlignet med året før. Regjeringen skal evaluere ordningen i 2021. Da vil vi vurdere å ta inn flere typer gjeld. For eksempel bolig- og studiegjeld.
- Regjeringen har tatt initiativ til en større revisjon av gjeldsordningsloven. Loven er et av de viktigste virkemidlene vi har for å hjelpe folk ut av alvorlige gjeldsproblemer. Vi ønsker å gjøre ordningen mer tilgjengelig, slik at de som skal ha en gjeldsordning, raskere får hjelp.
- I tillegg til å støtte pakkereisenæringen med lån og tilskudd har regjeringen etablert en kompensasjonsordning for reisende som ikke får tilbake penger for pakkereise som er avlyst, fordi arrangøren er gått konkurs.
- Regjeringen har nedsatt et ekspertutvalg som skal gjennomgå reisegarantisystemet og vurdere nødvendige endringer for å sikre en mer robust ordning for fremtiden. Utvalget leverer sin rapport innen utgangen av oktober 2021.
- Regjeringen har videreført hovedlinjene i dagens alkoholpolitikk.

Justis, beredskap og innvandring

I 2013 overtok regjeringen en gjennomanalysert og underprioritert justissektor. År for år har regjeringen jobbet målrettet for å få et bedre og sterkere politi, et mer digitalisert og effektivt rettsvesen og en moderne kriminalomsorg som kan håndtere en ny sammensetning av innsatte.

Konsekvensen er at Norge aldri har hatt bedre politiberedskap enn vi har nå. Vi har ansatt over 3 000 personer i politiet, over 2 000 av dem politifolk, og endelig når vi målet om to polititjenestepersoner per 1 000 innbygger. Ingen annen offentlig etat har hatt en så stor vekst i antall ansatte. Vi har investert 2,5 milliarder kroner i et nytt og toppmoderne beredskapssenter for bombegruppe, beredskapstropp, gisseltjeneste og helikoptertjeneste. Vi har de mest digitaliserte domstolene i verden, og stadig flere rettssaker kan gjennomføres raskere med digital deltakelse. I 2020 har vi åpnet Agder fengsel som gir Norge 300 nye fengselsplasser med høyteknologiske løsninger som kroppsskannere og pust- og bevegelsessensorer, som sikrer tryggheten til ofre, ansatte og innsatte.

Politi

Regjeringen har etter Stortingets vedtak i 2015 gjennomført den omfattende nærpolitireformen. Reformen har styrket politiets evne til å håndtere det moderne kriminalitetsbildet. Kvaliteten på politiets arbeid er styrket, etaten er blitt enda mer profesjonell, evnen til samarbeid mellom ulike ressurser er blitt bedre og politiet etterforsker i dag mye kriminalitet som tidligere ikke ble prioritert eller «gikk under radaren».

Forskning og faglige uttalelser underbygger at politireformen har økt kvaliteten i politiets arbeid. Direktoratet for forvaltning og økonomistyring skrev i DFØ-rapport 2020:4 at «operasjonssentralene er blitt mer profesjonelle, politikontaktene og politirådene får til god samhandling med kommunene og politipatruljen jobber på nye måter gjennom politiarbeid på stedet. Disse tre funksjonene er kommet lengst i sitt utviklingsarbeid. Felles straffesaksinntak bidrar til bedre etterforskning i initialfasen og får bedre omtale i 2019 enn tidligere.»

Riksadvokaten skrev i 2019 at: «Det kan ikke være tvilsomt at kvaliteten på straffesaksområdet i dag er høyere, og gradvis blir jevnere, enn tidligere.» Selv om det fortsatt er mulig å hente ut mye i form av bedre politiarbeid i årene som kommer, er det ingen tvil om at politireformen har vært nødvendig og riktig for å tilpasse norsk politi til et nytt kriminalitetsbilde.

Samtidig har regjeringen fulgt opp arbeidet med å tilføre ressurser til politiet. Det har lenge vært et viktig mål at Norge skulle ha to politi pr. 1000 innbyggere, og dette målet nådde vi i 2020. Mens Norge ved utgangen av 2013 alt i alt hadde 1,71 politiårsverk pr. 1000 innbyggere, var dekningsgraden ved utgangen av 2020 på 2,03 politiårsverk pr. 1000 innbyggere. Tar man med de ekstra stillingene som følge av koronapandemien, var tallet ved utgangen av 2020 på 2,09 politiårsverk pr. 1000 innbyggere.

Finnmark og Oslo er av ulike grunner de to distriktene med høyest bemanning i forhold til folketall, men samtlige politidistrikter har over år blitt merkbart styrket. De tolv politidistriktene har fra utgangen av 2013 til utgangen av 2020 økt fra 1,54 årsverk til 1,84 pr. 1000 innbyggere.

Den samlede bemanningen i politiet har gått fra i underkant av 15.000 årsverk ved utgangen av 2013 til 18.400 årsverk ved utgangen av 2020. Antall årsverk med utdanning fra Politihøgskolen har økt fra ca. 8.500 ved utgangen av 2013 til 11.260 ved utgangen av 2020. I de tolv politidistriktene er den samlede bemanningen økt fra 12.122 årsverk til 14.463, og antall med utdanning fra Politihøgskolen fra 7.875 årsverk til 9.906.

Resultater:

- Strukturendringene i politireformen ble ferdigstilt i 2018 og kvalitetshevingene er innført, men har kommet ulikt langt i distriktene. Kvaliteten, både på straffesaksområdet og innen beredskap, er høyere i dag enn før reformen. DFØ evaluerer reformen hvert år og la i mai 2020 frem evalueringsrapporten for 2019.
- Regjeringen har nådd målet om 2 polititjenestepersoner per 1 000 innbygger. Det er hvert år bevilget midler til ansettelse av nyutdannede politistudenter. I perioden 31. desember.2013 til 31.mars.2021 har politi- og lensmannsetaten økt med i overkant av 2400 politiårsverk. En politidekning på 2 pr. 1000 ble nådd i 2020, opp fra politidekningen på 1,71 i fjerde kvartal 2013.

- Regjeringen har lagt bedre til rette for at flere relevante yrkesgrupper benyttes i politiarbeidet, i tillegg til å ha styrket politiutdanningen gjennom godkjenning av ny rammeplan for bachelorgraden i politiutdanningen i 2018. Forebyggende politiarbeid og digitalt politiarbeid vektlegges mer i den nye studieplanen. Videre har Politihøgskolen videreutviklet sine videre- og etterutdanningstilbud for å møte fremtidige behov. Behovet for kompetanse og for å møte utfordringene knyttet til nye kriminalitetsutfordringer, herunder IKT-relatert kriminalitet, omtales i stortingsmeldingen om politiet som ble lagt frem i juni 2020.
- Politiråd og politikontakt er opprettet i alle kommuner. Politirådet er et strategisk organ og politiets og kommunenes formaliserte samarbeidsforum for det lokale kriminalitetsforebyggende arbeidet.
- Muligheten for å gi punktbevæpning på sårbare steder etter risiko- og sårbarhetsanalyser er videreført.
- Regjeringen gjennomfører forsøk med bruk av elektrosjokkvåpen i fire politidistrikter (Oslo, Sørøst, Vest og Troms PD). Dette skal evalueres om kort tid.
- Politiets kapasitet og kompetanse til å bekjempe datakriminalitet er styrket gjennom etableringen av det nasjonale cyberkripsenteret ved Kripos 25. januar 2019. Senteret er et nasjonalt kunnskap- og kompetansesenter innen teknologirelaterte politioppgaver og bekjemper cyberkriminalitet gjennom etterretning, metodikkutvikling, forebygging, etterforskning, sikring av digitale spor samt patruljering på nett.
- Politiets tilstedeværelse på nett er styrket gjennom etableringen av nettpatruljer i alle politidistrikter. Politiets samarbeid gjennom Felles cyberkoordineringssenter (FCKS) og NSMs Nasjonal cybersikkerhetssenter (NCSC) er viktig for å håndtere det sammensatte trusselbildet.
- Politiet bekjemper også digital kriminalitet gjennom internasjonalt samarbeid med bl.a. Europol, Eurojust og Interpol. Informasjon fra andre land til bruk i politiets etterforskning er del av utvikling av ny tilleggsprotokoll til Datakriminalitetskonvensjon (Budapestkonvensjonen).
- Regjeringen har opprettholdt kommunenes adgang til å innføre lokale regler for tiggning.
- Politiet har gjentatte ganger fått midler til mer og bedre utstyr. Det ble som en engangsbevilgning bevilget 100 mill. kroner til kjøretøy og utstyr i RNB 2019. Dette bidrar til å ha en moderne utstyrt og velfungerende bilpark og at alle politidistrikt kan ta i bruk utstyr til operativt arbeid, herunder PCer og mobiltelefoner. I forbindelse med stortingets behandling av budsjettforslaget for 2020 ble det videre prioritert 20 mill.

kroner til utstyr i politiet, og i budsjettforliket for 2021 ble det prioritert 100 mill. kroner til frie midler til politidistriktene for å styrke patruljering.

Bekjempelse av organisert kriminalitet

Politiet er nå samlet i tolv større og sterkere politidistrikter, som alle har fått større mulighet til å etterforske og påtale organisert kriminalitet. Ressursene i det enkelte politidistrikt er organisert i såkalte funksjonelle driftsenheter, som sikrer at kompetansen jobber tettere sammen og kan bistå hele distriktet i oppfølgingen av alvorlig og organisert kriminalitet.

Nasjonalt Cyberkriminalitetssenter (NC3) ble åpnet ved Kripos i 2019, og har en helt sentral rolle i å bistå hele politiet i kampen mot digital kriminalitet. Samlet sett har bemanningsøkningen i politiet, moderniseringen av politidistriktene og Kripos' ressurser økt evnen til å håndtere organisert kriminalitet.

Resultater:

- Regjeringen har et tett justispolitisk samarbeid med EU og internasjonale organisasjoner om grenseoverskridende kriminalitet, menneskehandel og terrorisme gjennom jevnlig møter i de EU- og Schengen-fora som er relevante.
- Politidirektoratet har ledet et utredningsoppdrag om styrking av tilbudet til ofre for menneskehandel. Alle punktene og tilhørende tiltak henger sammen i et helhetlig arbeid mot menneskehandel, inkludert prostitusjon. Punktene er også en oppfølging av regjeringens handlingsplan mot menneskehandel. Alle tiltakene i handlingsplanen er under oppfølging.
- Regjeringen legger til rette for et trepartssamarbeid mellom frivillige organisasjoner, private og det offentlige for å hjelpe prostituerte ut av prostitusjon: Helse- og omsorgsdepartementet følger opp tiltak for norske personer i prostitusjon.
- Regjeringen arbeider med å forebygge at enslige mindreårige asylsøkere blir ofre for menneskehandel gjennom kompetanseutvikling i politiet og påtalemyndigheten.
- Regjeringen styrker frivillige organisasjoner som arbeider for å forebygge og bekjempe menneskehandel: Justis- og beredskapsdepartementet forvalter årlig en

tilskuddsordning for frivillige organisasjoner på menneskehandelfeltet. I 2019 var det 32,7 millioner kr til fordeling, mens det i 2021 er 35,4 millioner kr.

- Regjeringen har videreført forbudet mot kjøp av seksuelle tjenester.
- Regjeringen har utvidet grunnlaget for oppholdstillatelse for ofre for menneskehandel gjennom en forskriftsendring som utvider retten til opphold for ofre for menneskehandel som avgir forklaring for retten eller politiet i en straffesak. Denne trådte i kraft 5. juni 2020, og samtidig ble det gitt instruks til UDI om utvidet mulighet til å gjøre unntak fra Dublin-prosedyren.

Bekjempelse av gjengkriminalitet

Bekjempelse av gjengkriminalitet handler både om å hindre at profesjonelle kriminelle miljøer får fotfeste i Norge og at etablerte kriminelle rekrutterer barn og ungdommer til å begå kriminalitet. Regjeringen har i flere omganger styrket innsatsen mot ungdomskriminalitet og gjenger gjennom ekstra satsinger på politi, forebygging og konfliktråd.

Regjeringen har fremmet forslag om forbud mot deltakelse i gjenger, noe som vil være med på å styrke samfunnets mulighet til å bekjempe de mest profesjonelle og organiserte miljøene.

Regjeringen har også foreslått tiltak for å sikre en raskere og tydeligere reaksjon overfor unge som begår kriminalitet.

Resultater:

- Meld. St. 34 (2020–2021) Sammen mot barne-, ungdoms- og gjengkriminalitet ble lagt frem 11. juni. Stortingsmeldingen erstatter en tidligere planlagt handlingsplan om barne- og ungdomskriminalitet. Stortingsmeldingen handler om hvordan vi på tvers av sektorer kan forebygge kriminalitet og går gjennom utviklingstrekk i barne-, ungdoms- og gjengkriminaliteten, oppsummerer igangsatt arbeid, identifiserer gjestående utfordringer og peker ut en videre politikk på området.
- Regjeringen styrker samarbeidet mellom politi, barnevern og skole, noe som blant annet omtales i stortingsmeldingen mot barne-, ungdoms- og gjengkriminalitet

- Bufdir har utredet problemstillingen om egne institusjoner i barnevernet som kan håndheve reglene for personer under 15 år som begår alvorlig kriminalitet i to omganger, siste rapport ble mottatt april 2021. Arbeider følger opp i arbeidet med en gjennomgang av regelverket om tvang på institusjon som er varslet i ny barnevernslov.
- Regjeringen har styrket kapasiteten for innsatte i alderen 15-18 år. Grunnet behovet for tilpassede plasser for innsatte under 18 år, er det besluttet at Eidsberg fengsel skal kunne gi tilpasset oppfølging for inntil 3 innsatte under 18 år.
- Regjeringen har satt ned et utvalg for å styrke kvalitet og rettssikkerhet i barnevernet. Utvalget skal blant annet vurdere behovet for, og eventuelt foreslå endringer med hensyn til ulike sektors ansvar, regelverk og tilbud i saker hvor barn har alvorlige og sammensatte utfordringer i skjæringspunktet mellom barneverns-, helse- og justissektoren.
- Regjeringen arbeider med mer effektiv inndragning av midler som er ervervet gjennom kriminalitet, på bakgrunn av Straffelovrådets oppdrag om inndragning i straffeloven.
- Politidirektoratet og Riksadvokaten iverksatte en nasjonal operasjon mot kriminelle nettverk i Norge som vil bidra til å forbedre, styrke og koordinere den allerede pågående innsatsen mot gjengkriminalitet.
- Regjeringen arbeider med et høringsnotat for å sikre tilstrekkelig hjemmel for oppholdsforbud som sendes på høring over sommeren.
- Regjeringen har innført forbud mot kjøp og innehav av machete.
- Regjeringen arbeider med å forbedre ordningen med ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. Regjeringen har sendt forslag til endringer i konfliktrådsloven, straffeloven, straffeprosessloven mv. på høring høsten 2020. Arbeidet følges opp i Justis- og beredskapsdepartementet.

Bekjempelse av vold og overgrep

Voldtekt, vold i nære relasjoner og vold og overgrep mot barn og unge er alvorlig og et omfattende samfunnsproblem. Volden skaper utrygghet, kan gi helseutfordringer og tap av velferd, og begrenser den enkeltes livsutfoldelse og mulighet for aktiv samfunnsdeltakelse.

Antallet anmeldelser av seksuelle overgrep mot barn og unge har økt markant de siste årene, herunder spesielt nettrelaterte overgrep.

Politiets ressurser og kompetanse til forebygging og etterforskning av vold, voldtekter og seksuelle overgrep er styrket, og regjeringen legger til rette for bedre samarbeid med politi, skole, helsetjenesten, familievernnet, barneverntjenesten og andre relevante etater.

Sosial bærekraft innebærer at alle skal ha muligheten til å skape sitt eget gode liv.

Resultater:

- Regjeringen har fulgt opp opptrappingsplanen mot vold og overgrep mot barn blant annet gjennom nedsettelsen av Partnerdrapsutvalget, etablering av støttesentre for kriminalitetsutsatte, evaluering av besøksforbud som beskyttelsestiltak, internettrelaterte overgrep, samt styrking av statens barnehus.
- Regjeringen har styrket innsatsen mot voldtekt gjennom Handlingsplan mot voldtekt (2019-2022). Handlingsplanen har fem innsatsområder, hvorav ett er forbehold god kvalitet i etterforskning og behandling i rettsapparatet for denne type saker. Politidirektoratet har ansvar for å koordinere oppfølgingen av planen og rapportering på oppnådde resultater.
- Regjeringen vil over sommeren legge frem en egen strategi mot internettrelaterte overgrep mot barn, som legger grunnlaget for at politi, hjelpeapparat, øvrige aktører og befolkningen skal kunne ha kjennskap til og håndtere nettrelatert risiko. Strategien peker blant annet på viktige innsatsområder som forskning, kapasitet og kompetanse i politiet, hjelpeapparat, ivaretagelse av ofre, utvikling og innovasjon gjennom offentlig-privat samarbeid og kunnskap om tematikken i befolkningen.
- Statens barnehus skal evalueres. Evalueringen gjennomføres av OsloMet/NOVA og ferdigstilles i løpet av høsten 2021. Høringsnotat om lovendringer om frist for tilrettelagte avhør og hjemmelsspørsmål knyttet til avhenting av barn, vil også bli utarbeidet. Ytterligere lovendringer vil ikke bli satt i gang før evalueringen foreligger.
- Regjeringen vil legge frem en ny handlingsplan mot vold i nære relasjoner, med en egen del om vold og overgrep i samiske områder, i august 2021. Handlingsplanen vil gjelde for perioden 2021 til 2024. Handlingsplanen vil med dette følge opp nyere forskning og oppfordringer fra blant annet Sametinget, Norges institusjon for

menneskerettigheter, Likestillingsombudet og flere FN komiteer, om å utarbeide en handlingsplan mot vold og overgrep i samiske samfunn.

- Regjeringen har etablert et eget forum for samarbeid mellom JD og frivillige organisasjoner som arbeider for å bekjempe vold og overgrep. Samarbeidet skal videreutvikles i tråd med implementering av Istanbulkonvensjonen, ref. artikkel 9.
- Regjeringen har fulgt opp politireformen ved å fortsette å styrke politidistriktenes ressurser og kompetanse til forebygging og etterforskning av vold, voldtekter og seksuelle overgrep. Politiets driftsbudsjetter har økt med om lag 4,2 milliarder kroner, og det er ansatt over 3 600 flere lønnede årsverk totalt i politiet siden regjeringen tiltrådte i 2013, hvorav over 2 500 har politiutdanning og rundt 1 100 har sivil bakgrunn.
- Helsedirektoratet arbeider med nasjonale faglige retningslinjer og planlegger revisjon av prosedyreveileder for overgrepsmottakene. I regjeringens nye handlingsplan om vold i nære relasjoner vurderes det mulig oppfølging av enkelte spørsmål vedrørende barnehus og overgrepsmottak.
- Regjeringen har styrket satsingen på omvendt voldsalarm, og bruken har tredoblet seg de siste årene. I revidert nasjonalbudsjett for 2021 fikk regjeringen Stortingets tilslutning til å bevilge 10 millioner kroner til mer utstyr og opplæring i bruk av omvendt voldsalarm.
- Regjeringen arbeider med å utrede spørsmålet om et voldsofferfond etter svensk modell.
- Regjeringen arbeider med å utrede bosteds- og/eller oppholdsforbud for gjerningsperson i offerets bostedskommune i de groveste vold- og sedelighetssakene:
- Regjeringen fremmet lovforslag om å kriminalisere deltakelse i og rekruttering til kriminelle grupper i en proposisjon til Stortinget 7. mai 2021.
- Regjeringen arbeider med å gjennomgå ordningen med hemmelig adresse. Evalueringen skal sees i sammenheng med evalueringen av besøksforbud som ble ferdigstilt i februar 2019 og evaluering av ordningen med omvendt voldsalarm som ble levert 15. oktober 2020.

Rettsstat og rettergang

Justispolitikken skal sikre den enkeltes krav på rettssikkerhet, rettferdighet og likhet for loven. Regjeringen har styrket domstolene kraftig, med økte dommerressurser og digitalisering. Innsatsen for å gi lyd og bilde i rettsalene er trappet opp. Strukturreformen i domstolene er gjennomført. Alle rettssteder er opprettholdt, samtidig som det blir større og bredere fagmiljøer ved at domstolene slås sammen.

Resultater:

- Regjeringen har fortsatt satsingen på de frivillige rettshjelpstiltakene. Fra 2020 blir tilskuddsmidlene tildelt etter søknad til Statens sivilrettsforvaltning. Dette skal sikre effektiv fordeling av tilskuddsmidlene. Etter søknadsbehandling i 2021 har flere tiltak fått tildelt tilskudd enn i fjor.
- Regjeringen ønsker å fastsette salærsatsens størrelse i statsbudsjettet etter konsultasjoner med Advokatforeningen. Drøftingene avholdes årlig og er, i påvente av ny avtale, basert på avtale mellom departementet og Advokatforeningen 1. juli 1999. Årets drøftingsmøte ble avholdt 13. januar 2021.
- Regjeringen arbeider med å vurdere rettshjelpsutvalgets arbeid med en reell styrking av rettshjelpsordningene. Rapporten ble levert 30. april 2020 og var på høring med frist 23. november 2020. Justis- og beredskapsdepartementet jobber nå videre med oppfølging av NOUen.
- Regjeringen har prioritert en styrking av både påtalemyndigheten i politiet og Den høyere påtalemyndighet. Det er nå 30 prosent flere påtalejurister i politiet enn i 2013. Oslo politidistrikt har fått en økning fra 2013 på 35 prosent. I Øst politidistrikt har økningen vært på over 50 prosent. I 2021 ble det bevilget 39 mill. kroner i varig økning for økt kapasitet i påtalemyndigheten i politiet og 20 mill. kroner til en varig styrking av Den høyere påtalemyndighet.
- Regjeringen har satt i gang et pilotprosjekt med bruk av velferdsobligasjoner slik at private aktører og sosiale entreprenører i større grad kan bidra til at innsatte rekrutteres til arbeidslivet. Velferdsobligasjoner blir brukt om resultatbaserte avtaler mellom flere parter, som oftest mellom offentlige myndigheter, investorer/ stiftelser og private eller ideelle tjenesteleverandører. Målsettingen er å løse sosiale problem på en nye måte.

- Regjeringen har lagt til rette for at nye digitale arbeidsmetoder tas i bruk for å bidra til en mer effektiv ressursbruk:
 - På voldsoffererstatningsområdet har både enkeltpersoner, advokater og verger fra høsten 2018 fått mulighet til å sende inn søknad og klage på vedtak elektronisk. Søker og advokat kan også følge sin sak via «min side».
 - På vergemålsområdet ble en ny portalløsning for vergene lansert i 2019. Portalen vil legge til nye digitale tjenester for verger. Det pågår i tillegg et prosjekt i Statens sivilrettsforvaltning med automatisere vergeregnskapskontrollene (2020-2021).
 - En stor digitaliseringssatsing pågår i domstolene med prosjektet «Digitale domstoler» (2017-2022). I statsbudsjettet for 2021 ble det bevilget 42,6 mill. kroner til prosjektet «Digitale domstoler II» til å omfatte alle domstoler, samt en satsing på informasjonssikkerhet.
 - Prosjektet Elektronisk samhandling mellom aktørene i straffesakskjeden (ESAS) har i løpet av 2017 og 2018 etablert en effektiv, sikker og robust digital felleskomponent for utveksling av data (Justishub) innen straffesakskjeden. Prosjektet ble utvidet i 2020 til å øke elektronisk samhandling mellom aktøren i straffesakskjeden.
- Regjeringen styrker arbeidet mot økonomisk kriminalitet blant annet gjennom revidert strategi mot arbeidslivskriminalitet og oppfølging av arbeidsgrupperapporten "Formallovbrudd" hvor det er anbefalt å utrede en straffebestemmelse for stråmannsvirksomhet. Justis- og beredskapsdepartementet følger opp Straffelovrådets utredning om reglene om inndragning av straffbart utbytte og vil se på behovet for en videre utredning av forslaget om en ordning med sivilrettslig inndragning i sammenheng med denne.
- Regjeringen har revidert strategien mot arbeidslivskriminalitet. Den reviderte strategien ble lagt frem 8. februar 2021 i forbindelse med møte i Regjeringens kontaktutvalg. Arbeidstilsynet, Arbeids- og velferdsetaten, Skatteetaten og politiet har etablert et nært samarbeid om felles innsats mot arbeidslivskriminalitet, blant annet gjennom felles styringsstruktur og -modell for arbeidslivskriminalitetssentrene og etatene har besluttet en felles mål- og resultatstyring for denne innsatsen. Revidert strategi ble lagt fram 5. februar 2019 i forbindelse med møte i Regjeringens kontaktutvalg.
- Regjeringen arbeider for å opprette et bransjestyrt og digitalt «Nemndenes hus» i Norge. Justis- og beredskapsdepartementet har undersøkt mulighetene for et

bransjestyrt og digitalt "Nemndenes hus" i Norge og omtalt dette i Meld. St. 25 (2018-2019) Framtidas forbrukar - grønn, smart og digital pkt. 4.8.

- Straffesaker skal avvikles mer effektivt. 9. april 2021 fremmet regjeringen en lovproposisjon om aktiv saksstyring. Det viktigste forslaget er at dommerne aktivt skal styre saksforberedelsen, såkalt aktiv saksstyring. Forslagene legger til rette for økt dommerstyring ved å styrke rettens faktiske grunnlag for saksstyring og ved å gi retten mer effektive styringsverktøy. Tyngdepunktet i lovforslaget om aktiv saksstyring er fleksible verktøy som kan benyttes i større saker hvor det er grunn til å tro at dette vil gi en mer konsentrert hovedforhandling.
- Regjeringen har også fremmet og fått tilslutning til en lovendring om å innføre ankesiling for saker med strafferamme på over 6 år. Endringene trådte i kraft 1. januar 2020.
- Høsten 2016 ble det igangsatt et prøveprosjekt med lyd- og bildeopptak i domstolene i Nord-Troms tingrett og Hålogaland lagmannsrett. Formålet med prøveprosjektet er å finne frem til gode og rimelige tekniske løsninger som kan innføres i alle rettssaler. Høsten 2018 ble det vedtatt lovendringer og en forskrift som åpner for utprøving av en ordning hvor opptak av forklaringer som har blitt avgitt i tingretten, spilles av i lagmannsretten i stedet for direkte forklaringer. Denne fasen ble igangsatt høsten 2018, og den fortsatte i 2019 og 2020. I 2019 ble også Jæren tingrett og Gulating lagmannsrett koblet på prøveprosjektet. Utvidelsen styrker erfaringsgrunnlaget når det gjelder gjenbruk av forklaringer, men pandemien har forsinket utprøvingene noe. Ved Stortingets behandling av statsbudsjettet for 2021 ble det gitt en éngangsbevilgning på 25 mill. kroner til lyd og bilde (budsjettavtale med FrP).
- Oppfølgingen av Granavoldenplattformens punkt om å utrede fordeler og ulemper ved å skille politiet og påtalemyndigheten igangsettes senest første halvår 2021, men politijuristenes bemanning og budsjettpost vil bli synliggjort i Prop. 1S (2021-2022).

Straff og soning

Tilbakefallsprosenten har vist en positiv utviklingen de siste årene. Frem til koronapandemien rammet Norge, var det også en positiv trend på aktivisering av innsatte i norske fengsler. Kombinert med målrettede tiltak for rusmestring og hjelp til innsatte med de største psykiske helseproblemene, er det gjort viktige tiltak for å bedre soningsforholdene og redusere problemet med isolasjon.

Norske fengsler er ofte gamle og har en bygningsmasse dårlig tilpasset moderne fengselsdrift. Regjeringen har derfor lagt stor vekt på nybygging og rehabilitering av fengsler, og det er lenge siden satsingen har vært så stor som de siste årene. Det betyr ikke at kriminalomsorgen klarer å forhindre isolasjon, men generelt er forholdene blitt merkbart bedre for mange innsatte. Det har betydning for muligheten for at den innsatte skal klare seg bedre etter soning og redusere faren for tilbakefall til ny kriminalitet.

Soningskøen er med årene blitt redusert, og antallet som soner med elektronisk kontroll («fotlenke») er blitt økt. Dette gjør det lettere for personer med korte straffer og uten tidligere dommer å opprettholde arbeid, utdanning og kontakt med familien, og øker dermed også muligheten for å klare seg bedre etter soning.

Resultater:

- Regjeringen arbeider for å holde soningskøen nede, og den var kraftig redusert før korona-pandemien traff Norge. Regjeringen arbeider nå med å redusere soningskøen.
- Regjeringen har økt straffenivået på flere områder, blant annet når det gjelder skyting mot politiet i Prop. 66 L (2019–2020) Endringer i straffeloven mv. (avvergingsplikt, utenomrettslig tvangsekteskap, diskrimineringsvern, skyting mot politiet mv.).
- Regjeringen arbeider med å overføre flere utenlandske statsborgere som begår kriminalitet i Norge, til soning i hjemlandet. I 2021 er det overført 5 soningsoverføringer til soning i et annet land. Per 31. mai.21 er det 1 873 fengselsdøgn innspart totalt hittil i år, det vil si 5 fengselsplasser på årsbasis. I 2020 ble det foretatt 10 soningsoverføringer. Det utgjør 8 fengselsplasser på årsbasis. Bakgrunnen for de lave tallene på soningsoverføringer, har sammenheng med koronapandemien. Når landegrensene åpner igjen, vil overføringene arte seg som tidligere.
- Regjeringen har fått på plass et mer rehabiliterende straffegjennomføringssystem ved at det legges større vekt på innholdet i soningen: Rus- og dobbeltdiagnoser er utbredt blant innsatte, og det jobbes aktivt med å samordne behandlingsforløpet til denne gruppen slik at spesialisthelsetjenesten og de polikliniske tilbudene er bedre koordinert. Avrusning i fengsel er også gjennomført som et prøveprosjekt ved Bjørgvin fengsel, og vil bli evaluert med tanke på en eventuell utvidelse. Flere har fått tilbud om plass ved rusmestringsenheter og annen behandling for avhengighet - innretningene av disse tilbudene er vurdert i rapport med forslag til forbedringer.

- Regjeringen fremmet en stortingsmelding om kriminalomsorgen 18. juni. Meldingen dreier seg om status i kriminalomsorgen, utviklingstrekk og fremtidige utfordringer, og det foreslås et eget utvalg som skal se på psykisk helse og nye varslingsrutiner hvor ofre skal varsles når innsatte er på utsiden av fengselet.
- Regjeringen arbeider med et forslag om å endre straffeloven slik at forvaringsdømte ikke kan slippe ut tidligere enn om de hadde fått en ordinær fengselsstraff.
- Regjeringen har gjennomgått bruken av varetekt, og vurdere utvidet bruk av alternative tvangsmidler til fengsling under varetekt for å holde varetektsnivået lavest mulig: Varetektssituasjonen er gjennomgått med oppdateringer i 2019 og 2020. Generelt kan vi konkludere med at det har vært en markant nedgang i antallet varetekter, både av norske og utenlandske statsborgere. Utviklingen viser at antallet har stabilisert seg på under 700.

Personvern

Regjeringen legger til grunn at personvernet er grunnlovsfestet, at enhver har rett til privatliv og at staten har et ansvar for å sikre vern om den personlige integriteten. Presset mot personvernet blir sterkere som følge av økt bruk av digitale løsninger og internett. Regjeringen stiller strenge krav til sikker lagring og behandling av personopplysninger, både fra private og offentlige aktører.

Resultater:

- Fremmet forslag til ny personopplysningslov som styrker personvernet og skjerper kravene til virksomheter som behandler personopplysninger og som gjennomfører EUs personvernforordning (GDPR) i Norge.
- Regjeringen har styrket personvernarbeidet gjennom å utvide personopplysningsloven til å gjelde på Svalbard med virkning fra 1. juli 2020. Regjeringen har også fremmet lovendringer hvor unntaksregelen for ytrings- og informasjonsfrihet i personopplysningsloven § 3 er endret for å legge til rette for mer nyanserte vurderinger av forholdet mellom ytrings- og informasjonsfriheten og personvernet. I offentleglova foreslås det å innta et unntak fra retten til innsyn for sammenstillinger og oversikter som er utarbeidet i forbindelse med innsyn i egne

personopplysninger etter personvernforordningen, og en ny bestemmelse om innsyn i saker for EOS-utvalget.

- Regjeringen har satt ned en personvernkommisjon for å vurdere personvernets stilling i Norge 23. juni 2020. Denne skal blant annet se på personvern i justissektoren, og hvordan personvernet kan sikres ved økt bruk av digitale løsninger, herunder rettighetene til brukere av sosiale medier.
- Lagt til rette for en ansvarlig dataøkonomi i Norge, der bruken av data skjer på en rettferdig, etisk og ansvarlig måte og hvor sikkerhet og personvernet må ivaretas (St. meld 22 (2020-2021)).

Beredskap

Regjeringen har styrket beredskapen bredt for at Norge skal være forberedt på å håndtere kriser, alvorlige situasjoner og nye trusler lokalt og nasjonalt. Det er et langsiktig arbeid som har blitt høyt prioritert. Alle oppfølgingspunktene fra 22. julikommisjonen er fulgt opp.

Bemanningen i politiet er kraftig styrket, nye politihelikopter er på plass, beredskapssenteret er etablert på Taraldrud og beredskapstroppen er styrket. Nye redningshelikoptre er under innfasing, det er vedtatt etablering av en ny brannskole og regjeringen har styrket beredskapen i nord.

Digital sikkerhet er et prioritert område. Nasjonalt cybersikkerhetssenter er etablert og Justis- og beredskapsdepartementet har arbeidet kunnskapsbasert og strategisk med digital sikkerhet de siste årene for å styrke arbeidet mot trusler, styrke bevisstheten både i offentlig og privat sektor og jobbe for å sikre offentlige institusjoner og sentrale funksjoner mot dataangrep.

Regjeringen har styrket grunnberedskapen. Ny sikkerhetslov med forskrifter trådte i kraft 1. januar 2019. Loven danner grunnlaget for hvordan vi skal beskytte nasjonale sikkerhetsinteresser og er tilpasset samfunnsutviklingen. Det er stilt tydeligere krav til departementenes samfunnssikkerhetsarbeid og hovedansvarlige departementers samordning innen kritiske samfunnsfunksjoner.

Resultater:

- Regjeringen har etablert Politiets nasjonale beredskapssenter på Taraldrud. Målet med senteret er å forebygge, avverge og håndtere ekstraordinære hendelser og kriser. Senteret legger til rette for rask, effektiv og sikker innsats for beredkapsressursene. Prosjektet er gjennomført innen planlagt tid, omlag 100 mill. kroner under kostnadsrammen og med forventet funksjonalitet. Det er etablert samarbeidsfora med berørte kommuner. Samarbeidet videreføres i regi av politiet.
- Regjeringen har styrket arbeidet med forebygging, klimatilpassing og beredskap mot naturfare. Norge deltar i EUs ordning for sivil beredskap (UCPM/rescEU), som er det viktigste europeiske samarbeidet innenfor samfunnssikkerhet og beredskap. Samarbeidet dekker en rekke områder, bl.a. forebygging, beredskap og håndtering av skogbrann og flom. Regjeringen har besluttet videre norsk deltakelse i 2021-2027, men med forbehold om endelig beslutning etter at langtidsbudsjettet i EU er vedtatt.
- I 2021 er det foreslått å bygge en ny værradar i Kautokeino kommune på Finnmarksvidda, 27,8 mill. kroner på kap. 1312 post 50 Meteorologisk institutt. Værradaren vil gi god overvåking av nedbøren i hele Finnmark og er et viktig redskap spesielt for å varsle ekstremvær og flom. Radaren forbedrer også grunnlaget for- og modellene som NVE benytter i sin flomvarsling.
- I forbindelse med statsbudsjettet for 2020 ble seilingssesongen for Sysselmansens fartøy M/S «Polarsyssel» forlenget til 12 måneder i året.
- Regjeringen har også styrket bevilgningene til rassikringsmidler til riks- og fylkesveg og styrket NVEs kapasitet til å gi bistand til kommuner med håndtering av overvann og utviding av snøskredsvarslingen.
- NVEs bevilgning til alle typer kartlegging er styrket sammenlignet med nivået i 2014. I tillegg har NVE utvidet sin tilskuddsordning til å gjelde kartlegging av "kritiske punkter", særlig aktuelt i bratte vassdrag.
- Regjeringen har styrket nødkommunikasjonen og redningsberedskapen i nord gjennom etablering av HF-dekning i de nordlige havområder fra 1. januar 2021. Frem til i dag har det ikke vært gode nok nødkommunikasjonsmuligheter mellom Hovedredningssentralen/kystradiostasjonene på fastlandet og skip som ferdes i polare og nordlige strøk.
- For å styrke redningsberedskapen i Nord-Norge tar en sikte på å opprette en ny redningshelikopterbase i Tromsø basert på sivil innleie fra 2022.
- Regjeringen har styrket sikkerheten rundt IKT-driftsanlegg og styrke den nasjonale kontrollen med kritisk IKT-infrastruktur. Et viktig tiltak for styrket sikkerhet rundt IKT-

driftsanlegg og styrket nasjonal kontroll med kritisk IKT-infrastruktur er implementering av ny sikkerhetslov. Denne stiller krav til at objekt og infrastruktur som er av avgjørende betydning for nasjonal sikkerhet skal klassifiseres og sikres.

- Regjeringen har etablert Nasjonalt cybersikkerhetssenter.
- Forslag til IKT-sikkerhetslov har vært på høring og det arbeides i Justis- og beredskapsdepartementet med utkast til lovproposisjon.
- Implementering av ny sikkerhetslov (identifisering av GNF, identifisering av virksomheter med avgjørende betydning for GNF og deretter identifisere og klassifisere informasjonssystem, objekt og infrastruktur som har avgjørende betydning for GNF).
- Regjeringen har satset kraftig på oppgradering av IKT-systemene i politiet. Bevilgningene fra 2016 og 2017, samlet 140 mill. kroner til IKT-modernisering og IKT-sikkerhet, er videreført i politiets budsjetter. Videre er det siden 2019 blitt bevilget midler til etablering av datasenter i justissektoren.
- Politiet har fått nye kartsystemer og de ansatte har fått mer og bedre mobilt utstyr. For å følge opp Riksrevisjonens rapport om politiets sikring mot dataangrep har Politidirektoratet i sitt tildelingsbrev fått oppdrag om å utarbeide en plan og iverksette nødvendige tiltak for å lukke avvik knyttet til IKT-sikkerhet.
- Regjeringen har også satset 65 millioner kroner for å bidra til å holde Nødnett trygt og robust.
- Regjeringen arbeider med å gjennomgå beredskapskapasiteten i kommunene, inkludert rollefordeling mellom brannvesen, politi og helsevesen. Stortingsmeldingen «Samfunnssikkerhet i en usikker verden» har en egen gjennomgang av beredskapskapasiteten i kommunene, og omtaler rollefordelingen mellom nødetatene særskilt.
- Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) og Politidirektoratet (POD) har fått i oppdrag å se nærmere på samhandlingen mellom brann- og redningsvesenet og politiet, og DSB og Helsedirektoratet (Hdir) har fått i oppdrag å vurdere samhandlingen mellom brann- og redningsvesenet og helsetjenesten. Rapporter fra arbeidene skal leveres innen hhv. 31. januar 2022 (DSB/POD) og 1. november 2021 (DSB/Hdir).

Svalbard

Svalbard forvaltes aktivt i tråd med Svalbardtraktaten. Det er viktig å bevare bosetting og aktivitet på Svalbard. Svalbard videreutvikles gjennom satsing på forskning, reiseliv og annen næringsvirksomhet for å erstatte kullvirksomheten. Under koronapandemien har regjeringen støttet Svalbardsamfunnet økonomisk for å sikre aktivitet og bosetting fremover. Longyearbyen er rasutsatt og det er igangsatt omfattende sikringsarbeider.

Resultater:

- Regjeringen har tilrettelagt for og finansiert bygging av 60 nye boliger i regi av Statsbygg (KMD). Boligene er ferdigstilt. Longyearbyen lokalstyre har også fått øremerkede midler til utbygging av nødvendig infrastruktur til boligfeltet.
- Regjeringen ønsker en effektiv forvaltning av boligene Longyearbyen, og tar sikte på å redusere offentlige forvaltere fra fire til to. Man er i ferd med å overføre boliger fra Universitetssenteret på Svalbard (UNIS) til Statsbygg. Det tas sikte på at boligene til Longyearbyen lokalstyre selges til Statsbygg. Da dette er en forhandlings sak er det ikke sikker det lar seg gjennomføre i stortingsperioden.
- Regjeringen har foreslått å bevilge 61,1 mill. kroner til skredsikringstiltak i Longyearbyen i Prop. 1 S (2020-2021). Med forslaget vil samlede bevilgninger til skredsikring av boligfeltet Lia under Sukkertoppen i Longyearbyen være 140 millioner kroner. Arbeidet ble påbegynt i 2019 og er ventet ferdigstilt i 2022, dvs. etter stortingsperioden.
- I 2020 ble det bevilget 8,75 mill. kroner for å finansiere halvparten av et nytt reservekraftverk som er estimert til å koste 55,5 mill. kroner. LL skal finansiere den andre halvparten. Kraftverket driftes av LL, som får tilskudd fra JD. Kraftverket ble ferdig ved årsskiftet 2020/2021.
- Regjeringen legger til rette for utflytting av flere statlige arbeidsplasser til Svalbard. Norsk Helse-Nett SF har etablert en egen enhet i Longyearbyen med fem medarbeidere i 2020. Fra 1. april 2020 forvalter Nærings- og fiskeridepartementet all statlig eid grunn på Svalbard direkte. Departementet har opprettet to nye stillinger i Nærings- og fiskeridepartementet med fast tilholdssted i Longyearbyen.
- Regjeringen la i 2019 frem en strategi for næringsutvikling og innovasjon på Svalbard. Formålet med strategien er å legge til rette for at det skal være attraktivt for seriøse norske virksomheter å drive næringsutvikling på Svalbard. Regjeringen ønsker å legge

til rette for et bredt næringsliv med høy kvalitet. Samtidig ønsker regjeringen å unngå vekst som legger ytterligere press på den begrensede infrastrukturen eller beredskapsaktiviteten.

- NFD har gjennomført en intern kartlegging av aktuelt regelverk innenfor politikkområdet fiskeri og har gjennomført flere forskriftsendringer for å styrke norsk forvaltning av Svalbardsonen.
- Rapport om reiseliv på Svalbard ble fremlagt desember 2019. Regjeringen har konkludert med at det er behov for tiltak som styrker rammebetingelsene for en seriøs næring, og samtidig demper belastningen på den sårbare naturen. Det er videre behov for å iverksette forebyggende tiltak for å redusere risikoen for skipsulykker. Justis- og beredskapsdepartementet utarbeider nå forslag til ny forskrift om sikkerhet i felt på Svalbard med bl.a. forslag til sertifisering av guider, som det tas sikte på å sende på høring i slutten av august 2021.
- Klima- og miljødepartementet vil legge en lovproposisjon med forslag om å gjøre tungoljeforbudet til et generelt forbud fram for Stortinget med sikte på ikrafttredelse 1. januar 2022.
- Strategi for forskning og høyere utdanning på Svalbard fra 2018 setter overordnede rammer og prinsipper for forskning og høyere utdanning på Svalbard. Oppfølgingen består i å kommunisere disse rammene tydelig ut til alle relevante aktører. Polarforskningen gjennom Forskningsrådet ble styrket med 15 mill. kr fra 2020 over KDs budsjett. Dette vil også styrke norsk svalbardforskning.
- Forskningsrådet la frem en forskningsstrategi for Ny-Ålesund i april 2019, i nært samarbeid med forskningsaktørene og deres samarbeidsorgan NySMAC (Ny-Ålesund Science Managers Committee). Norsk polarinstitutt har ansvar for å implementere strategien i Ny-Ålesund, og arbeidet følges opp løpende av de berørte departementene.
- Regjeringen arbeider med å få på plass en energiforsyning på Svalbard basert på bærekraftige og fornybare løsninger. NVE bistår med å kvalitetssikre den eksterne utredningen fra Thema og Multiconsult og gjennomgår nye alternativer som har kommet inn gjennom innspillmøter og lignende.
- Regjeringen gjennomfører en kunnskapsbasert forvaltning av natur- og kulturminneverdier på Svalbard. Miljøregelverket følges kontinuerlig opp med Sysselemanden i første linje. 19. desember 2019 ble endringer i verneforskriften fra 1973 vedtatt og forvaltningsplanen for de tre nasjonalparkene på vestsiden av Svalbard kunne derfor fastsettes i 2020. Arbeidet med forvaltningsplaner for både vernede og ikke-vernede områder på det sentrale Spitsbergen startet opp i 2019.

Dette inkluderte også en vurdering av utvidelse av Nordenskiöld Land nasjonalpark (NL) og vurdering av styrket vern av Nedre Adventdalen i Longyearbyen.

En bærekraftig innvandringspolitikk

Regjeringen fører en restriktiv, ansvarlig og rettssikker innvandringspolitikk innenfor rammene av internasjonale forpliktelser. Migrasjonsutfordringene er uforutsigbare. Regjeringen har lagt vekt på å ha en høy beredskap for raske skiftninger, og føre en asylpolitikk som holder antallet asylsøkere uten beskyttelsesbehov lavest mulig. Muligheten for å søke asyl er en grunnleggende rettighet. De som har behov for beskyttelse skal få en rask og rettssikker behandling av søknadene sine. De som ikke har krav på beskyttelse, skal returneres raskt.

Det er viktig for regjeringen å bidra til internasjonal samarbeid om flyktninger og migrasjonsutfordringer. Regjeringen har derfor i samarbeid med UNHCR prioritert å ta mot kvoteflyktninger med avklart beskyttelsesbehov, og bidratt til europeisk politikkutforming om ny migrasjonspolitik for Europa.

Regjeringen har lagt vekt på at søknader om opphold i Norge skal behandles på rettssikker måte. Det er derfor fremmet forslag om å styrke behandlingen av flere søknadstyper i UNE. Det er særlig lagt vekt på å sikre at barnets beste blir tydelig lagt vekt på i søknadsbehandlingen.

Ved familieinnvandring mener regjeringen at det skal stilles krav til at en kan forsørge seg selv. Eller at den man blir gjenforent med, kan forsørge deg.

Innvandring kan også tilføre samfunnet viktig kompetanse og bidrar til å dekke mangel på arbeidskraft i flere sektorer.

Resultater:

- Regjeringen har etablert Nasjonal ankomstsenter i Råde, som sikrer rask behandling av asylsøknader uten at det går på bekostning av rettssikkerheten til asylsøkerne, i tillegg til at det er et sentralt ankomstberedskapstiltak.
- Regjeringen har videreført det vedtatte nivået på kvoteflyktninger. Kvoten for overføringsflyktninger har siden 2019 vært 3 000 plasser. Som følge av pandemien er det ikke mulig med ordinære uttakskommisjoner der UDI og samarbeidspartene reiser til aktuelle vertsland og gjennomfører fysiske intervjuer med flyktningene, men det er opprettet alternative løsninger.
- Regjeringen ser nivået på kvoteflyktninger i sammenheng med øvrige innvandrings- og integreringsutfordringer, herunder eventuell relokalisering fra EU. Det har kommet få asylsøkere til Norge siden 2016. I 2020 kom det 1 386 asylsøkere, antallet asylsøkere ligger også i 2021 an til å holde seg lavt med en prognose på 2000 asylsøkere. Norge besluttet å relokalisere 50 asylsøkere fra Hellas og at disse skal telles mot kvoten. Det endelige antallet ble 51 relokaliserte, inkludert en nyfødt baby.
- Regjeringen ønsker å styrke arbeidet med identitetsavklaring og har iverksatt en rekke regelendringer knyttet til opptak og lagring av biometri fra 16. april 2021. Som følge av regelendringene blir det nå tatt foto og fingeravtrykk av alle som søker om opphold. De biometriske dataene blir lagret i utlendingsregisteret, som vil bedre identitetskontrollen og gjøre det vanskeligere å ha flere identiteter i Norge. Politiet og UDI har også innført ny saksflyt for søknader om beskyttelse ifm. samlokalisering på Nasjonalt ankomstsenter i Råde. Den nye saksflyten er det lagt inn større innsats for å avklare identitet i en tidlig fase i behandlingen av asylsaker.
- Regjeringen har fulgt opp UDI og Politidirektoratet med midler og føringer for å styrke innsatsen for å avdekke personer som har fått opphold i Norge på falske premisser.
- Regjeringen sendte 27. april i år på høring et forslag til endringer i reglene om saksbehandlingen i klageorganet på utlendingsfeltet, Utlendingsnemnda. Forslagene vil styrke rettssikkerheten og medføre mer effektive nemndsmøter.
- Blant de høringsforslagene som regjeringen sendte på høring 27. april i år, var det også forslag til regelendringer som vil legge til rette for bedre høring av barn i forbindelse med klager i utlendingssaker. Det er også lyst ut et forskningsoppdrag som skal se på tiltak for bedre høring av barn i utvisningssaker hvor barn blir berørt.
- Regjeringen har vedtatt forskrifter som styrker retten til personlig oppmøte og til å føre vitner under nemndsmøte i Utlendingsnemnda i asylsaker hvor vurderingstemaet er troverdigheten ved en konvertering. Den utvidede adgangen til personlig oppmøte gjelder kun én gang i hver sak.

- Det er gitt føringer i tildelingsbrev til UDI om å videreføre innsatsen for å tilbakekalle tillatelser når beskyttelsesbehovet er bortfalt.
- Arbeidet med retur av personer uten lovlig opphold i Norge er prioritert, og gjennomføres iht. Justis- og beredskapsdepartementets Returstrategi for 2017-2022. Samarbeid mellom politiet og UDI for å motivere antatt vanskelige grupper til å returnere fortsetter. Spesialutsendinger på utlendingsfeltet plassert ved 12 utenriksstasjoner har som oppgave å bidra til å tilrettelegge for retur, både assistert og med tvang, ved å tilrettelegge for godkjenning fra opprinnelseslandet.
- Regjeringen arbeider med en ny bestemmelse i utlendingsloven om rett til opphold for utlendinger med krav på subsidiær beskyttelse. Bestemmelsen er en beredskapsordning og iverksettes dersom det blir en betydelig økning i asylankomstene.
- Regjeringen har etablert en engangsløsning for eldre ureturnerbare asylsøkere som har bodd lengre enn 16 år i Norge.
- Regjeringen arbeider med å innføre karantenetid for flyktninger som drar på reiser til hjemlandet uten forutgående avtale med norske myndigheter, og som ikke kan sendes ut på grunn av folkerettslige forpliktelser Norge er bundet av. Arbeidet har blitt utsatt på grunn av koronapandemien, men vil følges opp senere.
- Regjeringen har videreført hovedregelen om at retten til familiegjenforening gjelder nære slektninger som ektefelle og barn.
- Regjeringen har redusert gebyr ved familiegjenforening for personer med flyktningstatus. Utlendingsforskriften ble endret 19. mars 2020 med virkning fra 1. april s.å. Gebyrsats for familiegjenforening med flyktning som ikke har fått permanent opphold er redusert med omlag 25 pst., fra kr 10 500 til kr 7 800.
- Regjeringen arbeider med å vurdere begrensninger i antall familieetableringer for å bekjempe flerkoneri.
- Arbeidet med å etablere et omsorgstilbud i Afghanistan/Kabul er stilt i bero inntil situasjonen i landet bedrer seg. UD og JD vurderer kontinuerlig når det egner seg å gjenoppta arbeidet med prosjektet.
- Regjeringen har besluttet at økt bruk av DNA-testing i saker for å avklare slektskap i forbindelse med familiegjenforening. Lov- og forskriftsendring trådte i kraft 1. juli 2020
- Regjeringen har endret utlendingsforskriften som innebærer at adgangen til å kunne gjøre unntak fra kravet om selvforsørgelse for rett til permanent oppholdstillatelse for voksne i grunnskole- og videregående opplæring, snevres inn. Endringen trådte i kraft 1. januar 2021.

- Stortinget vedtok i oktober 2020 endringer i statsborgerloven, jf. Prop. 98 L (2019-2020). Kravet til ferdigheter i norsk muntlig heves fra nivå A2 til B1.
- Regjeringen deltar aktivt i diskusjonene om nytt europeisk asylsystem der vi enten har rett til å delta eller blir invitert inn. Målrettet bruk av EØS-midler for å styrke migrasjonsforvaltningen i land som Hellas, Bulgaria og Romania inngår i denne sammenheng. Norge bidrar også til Frontex (Det europeiske kyst- og grensebyrået), og vi deltar i asylbyrået EASO, bl.a. med personell til operasjoner i land under press.
- Regjeringen følger også tett diskusjonene rundt EU-kommisjonens forslag til en Ny pakt for migrasjon og asyl (Pakten). Regjeringen støtter forslaget om en rask, enhetlig registrering av tredjelandsborgere som reiser ureglementert over yttergrensen eller påtreffes på territoriet, og Justis- og beredskapsdepartementet er godt i gang med oppfølgingen av dette.
- Arbeidet med returavtaler er et langsiktig og tidkrevende arbeid. Avsluttende prosedyrer pågår for returavtaler med Kirgisistan, Usbekistan og Kapp Verde. Kontakt er også opprettet med Hviterussland og Kuba for inngåelse av returavtale. I tillegg vurderes andre land fortløpende.
- Regjeringen viderefører en differensiert mottaksstruktur med blant annet ankomstmottak, integreringsmottak og returmottak, tilpasset asylsøkernes og samfunnets behov. Regjeringen besluttet i 2020 å videreføre integreringsmottak som en del av det ordinære mottakssystemet. Per nå er det to integreringsmottak. Det gjøres en fortløpende tilpasning av mottaksstrukturen og -kapasiteten ut fra dagens behov. Formålet med returmottak ivaretas gjennom politiets utlendingsinternat på Trandum og familieenheten på Haraldvangen, samt mer effektiv saksflyt etter ferdigstillingen av ankomstsenteret.
- UDI har nylig gjennomført ny konkurranse om drift av særskilt bo- og omsorgsløsning og inngått kontrakt med to leverandører, med oppstartsdato 10. mai 2021. Før oppstart skal UDI gjennomføre en ROS-analyse i hver kommune i samarbeid med politiet, med deltakelse fra kommunen, naboer, leverandørene og andre relevante aktører, for å identifisere risikoreducerende tiltak og avtale gode kommunikasjonsrutiner mellom alle involverte. Gratangen og Senja kommuner er informert, og har forpliktet seg å samarbeide tett med UDI, leverandøren og andre relevante aktører, inkludert politiet.
- For å minske tidsbruk og øke service ved arbeidsinnvandring ble det etablert servicekontor for utenlandsk arbeidskraft (SUA-kontor) i Bergen i 2015 og Trondheim i 2016 i tillegg til de allerede etablerte i Oslo, Stavanger og Kirkenes. Tilbakemeldinger fra berørte aktører i næringsliv og forvaltning er at regelverket fungerer godt. I forrige

regjeringsperiode ble det videre gjort flere endringer i utlendingsregelverket som legger til rette for enklere rekruttering av kompetent arbeidskraft. Det er også gjort mindre endringer i regelverket i 2018 og 2019.

- Regjeringen arbeider kontinuerlig med at utlendingsregelverket ikke skal være til hinder for norske arbeidsgivers behov for høykvalifisert utenlandsk arbeidskraft. For faglærte arbeidstakere er det en kvote på 5000 tillatelser som gis etter en forenklet prosedyre. Kvoten har aldri vært fylt. Dette innebærer at alle arbeidsinnvandrere med relevant kompetanse som får arbeidstilbud med norsk lønns- og arbeidsvilkår gis oppholdstillatelse
- Regjeringen har videreført indre grensekontroll (på fergeankomster) gjeninnført for periodene 12.11.18 til 11.5.19, 12.5.19 til 11.11.19, 12.11.19 til 11.5.20 og 11.5.20 til 12.11.20, 12.11.20 til 11.5.21 Gjeninnføring av indre grensekontroll (på fergeankomster) besluttet videreført for perioden 12.05.21 til 11.11.21.

Økonomi, skatt og bærekraft

De siste fire årene er både velferden og næringslivet styrket. De gode resultatene kommer ikke av seg selv, men som følge av tydelige prioriteringer og en ansvarlig økonomisk politikk som tar hensyn både til dagens utfordringer og til kommende generasjoner.

Regjeringen har styrt trygt gjennom oljeprisfallet som rammet i 2014, flyktningkrisen i 2015 og koronakrisen i 2020. Alle disse krisene har krevd ekstraordinære økonomiske tiltak. Koronakrisene er ikke over, men regjeringen har handlet raskt og effektivt. Det bidrar til at Norge så langt har komme bedre ut enn mange andre land.

Ansvarlig pengebruk

Regjeringen har hatt en ansvarlig pengebruk gjennom hele perioden. Siden 2013 har regjeringen brukt mindre oljepenger enn det handlingsregelen har åpnet for. Vi har spart i gode tider, og det har gitt oss muligheter til å bruke mer i dårlige tider og under kriser.

Måten vi har brukt oljepengene på har styrket økonomien. I 2001 understreket Stortinget at oljepengene bør brukes til å redusere skatte- og avgiftsnivået, forbedre infrastrukturen, styrke skole og forskning, og fremme teknologiutvikling. Denne oppskriften har vi fulgt og det har gitt oss et sterkere næringsliv, bedre infrastruktur og økt kompetansen hos norske arbeidstakere.

Samtidig som vi har holdt oss innenfor en ansvarlig oljepengebruk, har også norsk økonomi blitt mindre oljeavhengig. Etterspørselen fra oljevirkksomheten inn i Fastlands-Norge er mindre nå enn i 2013. Samtidig er mye av oljeformuen flyttet over i Statens Pensjonsfond Utland, og oljeinntektene vil gradvis få mindre betydning for statsfinansene.

Regjeringen har:

- Ført en ansvarlig økonomisk politikk basert på handlingsregelen og holdt orden i økonomien.
- Strammet inn handlingsregelen i 2017, ved å nedjustere anslaget for forventet realavkastning av fondet fra 4 til 3 pst.
- Brukt mindre oljepenger enn den langsiktige rettesnoren for pengebruken alle år med unntak av 2020 og 2021 da oljepengebruken var høyere på grunn av koronapandemien.
- Brukt handlingsrommet på investeringer i kunnskap, samferdsel og vekstfremmende skattelettelser i tråd med formålet som ble fastsatt i handlingsregelen.

Trygt gjennom økonomiske kriser

Koronapandemien har skapt en økonomisk krise ulik andre kriser. Regjeringen har sammen med Stortinget iverksatt historisk kraftige tiltak for å motvirke inntektsbortfall hos bedrifter og husholdninger. Dette har gitt økonomisk trygghet for den enkelte, hindret konkurser og ledighet og bidratt til å dempe ulikhetene krisen skaper. Norge har så langt kommet bedre gjennom krisen økonomisk og helsemessig enn de fleste andre europeiske land.

Siden 12. mars 2020 har regjeringen fremmet omfattende økonomiske tiltak for å begrense de negative konsekvensene av koronapandemien og smitteverntiltakene. Regjeringens strategi for veien ut av krisen ble for første gang lagt frem våren 2020 og har som mål å skape mer og inkludere flere. Strategien er siden oppdatert og utvidet og innebærer å kompensere når det er nødvendig, men trappe ned tiltakene for å gi insentiver til aktivitet så snart smittesituasjonen og smitteverntiltakene gjør det er mulig.

Regjeringens overordnede mål med de økonomiske tiltakene er å trygge arbeidsplasser og forhindre at arbeidsledigheten fester seg på et høyt nivå. Gjennom støtte og kompensasjon til næringslivet vil flere arbeidsgivere unngå konkurs under pandemien, slik at aktiviteten i økonomien raskt kan ta seg opp igjen og flest mulig kan komme tilbake i jobb når det ikke lenger er behov for strenge smitteverntiltak.

Krisen har rammet skjevt og personer med lite utdanning er overrepresentert blant de ledige. Økt satsing på utdanning og kompetansetiltak har vært sentralt for regjeringen, for å bidra til at flere styrker sine muligheter på arbeidsmarkedet. Regjeringen har lagt vekt på at de økonomiske tiltakene skal være målrettede og midlertidige med plan for utfasing, gi best mulige insentiver, og samtidig innrettes slik at misbruk unngås.

Regjeringens tiltak

Tiltakene i krisens første fase kom da økonomiens fall og ledighetens vekst var historisk kraftig. Regjeringen var fra starten av krisen tydelig på at man skulle gjøre det som var nødvendig for å få Norge best mulig gjennom krisen, helsemessig og økonomisk. Det ble i denne fasen kommunisert rammer for ordninger på mer enn 150 mrd. kroner til sammen for kompensasjonsordningen, lånegarantiordningen og Statens Obligasjonsfond. Tiltakene var i stor grad rettet mot å sikre inntekter for lønnstakere, og gi kompensasjon og økt likviditet for bedrifter for å unngå unødige konkurser og oppsigelser:

- Inntektssikringsordningene ble utvidet.
- Likviditetsstøtteordninger og lånegarantiordninger ble innført.
- Den motsykliske kapitalbufferen for bankene ble redusert for å øke utlånskapasiteten
- Skatte- og avgiftsutsettelse ble gjennomført.
- En generell kompensasjonsordning for bedrifter med stort omsetningsfall ble gjennomført i flere runder.

Norges Bank reduserte også styringsrenten til null.

Da smitteverntiltakene kunne lempes på før sommeren i fjor, gikk aktiviteten i økonomien markert opp, ledigheten gikk ned og de fleste virksomheter klarte seg godt. Tiltakene i krisens andre fase var:

- Lønnsstøtteordning for å ta permitterte tilbake i jobb (juli–august og oktober–desember).
- Kompensasjonsordningen for næringslivet ble planlagt trappet ned og avviklet i august og skulle erstattes med en smalere ordning for de som var hardest rammet.

Da smitten igjen økte på høsten ble en bred ordning etablert på nytt, gjeldende fra september. Det har med det vært en generell kompensasjonsordning helt fra april 2020.

- Samtidig ble permitteringsperioden utvidet og flere målrettede støtteordninger forlenget.
- I 2021 ble det også opprettet en støtteordning administrert av kommunene for virksomheter rammet av lokale smitteverntiltak.

Strategien for Norges vei ut av krisen har både omfattet strakstiltak tilpasset situasjonen i de ulike fasene av krisen, og tiltak for å få aktiviteten opp og møte de langsiktige utfordringene for norsk økonomi. Vi har prioritert å:

- Få folk tilbake i jobb og inkludere flere bl.a. gjennom økt innsats på arbeidsmarkedstiltak.
- Sikre flere bein å stå på bl.a. ved å bygge vei og bane og redusere formuesskatten på arbeidende kapital.
- Skape en grønn fremtid ved å legge til rette for at næringslivet kan skape grønne jobber.
- Bygge kompetanse ved å lansere Utdanningsløftet, en storstilt satsing på videregående opplæring, på høyere utdanning ved fagskoler, høyskoler og universiteter og på andre kompetansetiltak. Utdanningsløftet skal bidra til at flere tilegner seg den kompetansen som arbeidsgivere etterspør, også de som er blitt permittert eller arbeidsledige som følge av pandemien.
- Bevare tryggheten og tilliten i det norske samfunnet og et sterkt internasjonalt engasjement.

De økonomiske tiltakene har, sammen med smitteverntiltakene, virket. Selv om fallet i økonomisk aktivitet våren 2020 var det dypeste i etterkrigstiden, var reduksjonen i BNP for Fastlands-Norge samlet i 2020 mer moderat på 2,5 pst. Til sammenlikning falt BNP med -4,8 pst. i snitt i OECD samlet sett under ett. Arbeidsledigheten ifølge arbeidskraftundersøkelsen var i Norge i 2020 på 4,6 pst., mot 7,2 pst. i OECD. For 2021 og 2022 anslår Finansdepartementet en solid vekst på hhv. 3,7 pst. og 3,8 pst. og at den økonomiske utviklingen, og at den registrerte ledigheten reduseres til 3,5 pst. i 2021. Den store usikkerheten gjør at det i Revidert nasjonalbudsjett også ble presentert to andre

scenarier. Det ligger an til at vi nærmer oss trendbanen fra før krisen mot slutten av 2022.

Et stort antall små og store norske bedrifter har fått utbetalt lån og støtte fra den generelle kompensasjonsordningen, lånegarantiordningen og ulike næringsrettede støtteordninger. I den generelle kompensasjonsordningen for næringslivet er det gjennom 2020 og så langt i 2021 utbetalt om lag 10,5 mrd. kroner til mer enn 37 300 bedrifter, hvorav drøyt 26 300 bedrifter har mottatt støtte i flere perioder. Under garantiordningen for banklån til bedrifter har bankene så langt innvilget lån på til sammen 11,9 mrd. kroner til 4435 bedrifter, hvorav 73,5% er SMB-bedrifter. Garantien dekker 90 pst. av lånene og det ble i mars 2020 satt en total garantiramme på 50 mrd. kroner.

Den nye kompensasjonsordningen åpnet 18. januar 2021 forvaltes av Brønnøysundregistrene, og har så langt utbetalt nær 3,9 mrd. kroner til over 11 000 ulike virksomheter. Under garantiordningen for banklån til bedrifter har bankene så langt lånt ut til sammen 11,9 mrd. kroner. Garantien dekker 90 pst. av lånene, og bankene har til nå brukt vel 22 pst. av den totale garantirammen på 50 mrd. kroner. Om lag 75 pst. av utlånsvolumet er tildelt små og mellomstore bedrifter, fordelt på 4335 lån. Til større bedrifter er det gitt 100 lån, som til sammen utgjør om lag 25 pst. av utlånsvolumet.

Med utsikter til at pandemien i store trekk kan gå over i løpet av 2021, legger regjeringen opp til at den kraftige og midlertidige økningen i offentlig pengebruk i all hovedsak trekkes tilbake. Regjeringen er samtidig opptatt av å forebygge negative ettervirkninger av krisen. Målet er at ledigheten ikke skal være høyere etter krisen enn før og å adressere utfordringer krisen har skapt for progresjon i skolen, psykisk helse og rus og sårbare grupper.

Lavere skatt, mer velferd

Lavere skatter for gjør det mer lønnsomt for arbeidstakere å jobbe mer og mer lønnsomt for bedriftene å investere i nye arbeidsplasser. Regjeringen har gjennom snart åtte år prioritert skatte- og avgiftsendringer som fremmer økonomisk vekst og legger til rette for en grønn omstilling. En vanlig familie vil betale om lag 14 000 kroner mindre i skatt i

2021 sammenliknet med om skattenivået fra 2013 var blitt videreført, mens selskapsskatten er redusert fra 28 til 22 pst. Til sammen er det samlede skatte- og avgiftsnivået senket med 34 mrd. 2021-kroner siden 2013.

Regjeringen har:

- Videreført et skattesystem basert på brede grunnlag og lave satser.
- Redusert selskapsskatten fra 28 til 22 pst.
- Gjort det mer lønnsomt å jobbe gjennom å redusere marginals kattene på arbeid.
- Forenklet og forbedret skattesystemet gjennom å blant annet fjerne skatteklasse to, øke grensen for betaling arbeidsgiveravgift i frivillige organisasjoner, redusert antallet satser for skattefrie kostgodtgjørelse og økt grensen for skattefrie gaver fra 2000 til 5000 kroner.
- Foreslått et nytt og mer fordelaktig system for beskatning av opsjoner i små oppstartsselskap.
- Økt den maksimale skattefrie fordelten ved ansattes kjøp av aksjer i arbeidsgiverselskapet til underkurs fra 1 500 til 7 500 kroner og økt satsen fra 20 til 25 pst.
- Etablert et inntektsfradrag på inntil 1 mill. kroner årlig ved investering i oppstartsselskap.
- Fjernet kringkastingsavgiften og erstattet det med ordinær skattefinansiering.
- Fått på plass et midlertidig system for petroleumsbeskatning som stimulerer til mer aktivitet.
- Innført en kontantstrømskatt for nye investeringer i vannkraftnæringen som legger til rette for samfunnsøkonomisk lønnsomme investeringer.
- Innført en produksjonsavgift i oppdrettsnæringen øremerket havbrukskommunene.
- Vært en pådriver i arbeidet for å få på plass internasjonale skatteregler for å forhindre skatteomgåelse.
- Innført en kildeskatt på renter, royalties og enkelte fysiske driftsmidler som et tiltak mot overskuddsflytting.
- Forenklet Skattefunn-ordningen og økt timesatsen for egenutført FoU.
- Redusert maksimal eiendomsskattesats til 4 promille.
- Redusert formuesskatten på arbeidende kapital ytterligere. I 2021 er verdsettelsesrabatten på arbeidende kapital på 45 pst.
- Fastholdt fjerningen av arveavgiften.

- Fjernet engangsavgift for biler over 20 år.
- Avviklet 350-kronersgrensen for avgiftsfri import.
- Videreføre tax free-endringen som ble gjennomført i 2014 der tobakkskvoten kan byttes inn i alkohol.
- Redusert overprisingen av gebyrer.

Grønt skatteskifte

Klimaendringer er en av vår tids hovedutfordringer. Skatte- og avgiftspolitikken er et viktig virkemiddel for å redusere norske klimagassutslipp gjennom å ta i bruk markedskreftene til å få ned utslippene på en kostnadseffektiv måte. Hovedvirkemidlene i norsk klimapolitikk er derfor sektorovergrepene virkemidler i form av klimagassavgifter og omsettbare utslippskvoter gjennom EUs kvotesystem. Samtidig må virkemidlene være legitime, og økte miljøavgifter bør benyttes til å kompensere de som rammes av de økte avgiftene og til vanlige lønsmottakere gjennom skatteletter. Dette gjør regjeringen ved at det samlede skatte- og avgiftsnivået har blitt senket med over 34 mrd. kroner samtidig som miljørelaterte avgifter har økt med 6 mrd. kroner.

Regjeringen har:

- Trappet opp CO₂-avgiften og avviklet en rekke fritak.
- Foreslått en videre opptrapping av CO₂-avgiften til 2000 kroner i 2030.
- Kompensert for økte krav til omsetningspåbud for biodrivstoff og økt CO₂-avgift gjennom redusert veibruksavgift.
- Fortsatt den grønne omleggingen av engangsavgiften for kjøp av nye varebiler ved å øke CO₂-komponenten.
- Forsterket den grønne omleggingen av engangsavgiften gjennom en provenynøytral omlegging til nye utslippsverdier (WLTP).
- Lagt frem prinsipper for bilavgiftssystem som er bærekraftig etter 2025.
- Videreført skattefordelene for el-bil når det gjelder engangsavgift og merverdiavgift i hele perioden for å nå 2025-målene.

Bedre konkurranse og en mer effektiv offentlig sektor

En effektiv og brukervennlig offentlig sektor er avgjørende for å sikre gode tjenester for innbyggere og næringsliv. I årene fremover vil oljeinntektene avta og velferdsutgiftene øke. Det forsterker behovet for et best mulig bruk av ressursene.

Regjeringen har prioritert å fornye, forenkle og forbedre offentlig sektor. Vi har stilt årlige krav til konkrete effektiviseringskutt i statlige virksomheter. Det har frigjort betydelige midler fra byråkrati til bedre velferdstjenester. Det er åpnet for mer samarbeid med private og frivillige tjenesteytere, som bidrar til innovasjon, mangfold og valgfrihet for brukerne.

Regjeringen har gjennomført en rekke tiltak for digitalisering av offentlige tjenester, som både gir brukerne et bedre og mer tilgjengelig tilbud, og sikrer en mer effektiv bruk av skattebetalernes midler. (Se kapittel om kommunal og modernisering). Regjeringen har gjennomført en rekke innovasjonstiltak i offentlig sektor, blant annet med etablering av et eget selskap (Nye veier) som bygger ut veier raskere og rimeligere. Gjennom såkalt tjenstedesign utvikles de offentlige tjenestene slik at de blir bedre tilpasset det brukerne trenger. Slike tiltak har blant annet ført til raskere og bedre hjelp for pasienter med alvorlige psykiske problemer.

Konkurranse i markedene bidrar til et bedre tilbud av varer og tjenester med høyere kvalitet og lavere priser. Gode konkurransevilkår er også viktig for å stimulere norske bedrifter til å bli mer produktive og innovative. Regjeringen har prioritert tiltak som sikrer ryddige og likeverdige konkurransebetingelser i varehandelen, som kommer forbrukerne til gode. Det er iverksatt en rekke tiltak for forenkling i offentlige innkjøp, og for å fremme innovasjon både i offentlig og privat sektor.

Regjeringen har:

- Gjennomført en avbyråkratiseringsreform i statlige etater som i løpet av 7 år har frigjort om lag 14 mrd. kr fra administrasjon til bedre tjenester for innbyggerne.
- Prioritert digitaliseringstiltak, som blant annet forenkler byggesaksbehandling, gjør det enklere å etablere nye virksomheter og gir mer brukervennlige tjenester fra NAV og Statens Vegvesen.
- Sørget for at mange små og mellomstore digitaliseringstiltak kan realiseres gjennom en egen støtteordning (medfinansieringsordningen), der det også stilles krav om at halvparten av netto gevinster hos prosjekteier skal realiseres ved reduksjon av fremtidige budsjetttrammer.
- Sørget for bedre kvalitetssikring og styring av digitaliseringsprosjekter i staten.
- Satt i gang tiltak for bedre og mer sammenhengende offentlige tjenester på ulike livsområder, blant annet når man får barn, er ny i Norge og trenger en ny jobb.
- Forbedret ordninger for innkjøp av legemidler til sykehus, som har ført til årlige besparelser på 2- 6 mrd. kr gjennom rabatter.
- Iverksatt en rekke tiltak for å forenkle offentlige innkjøp og bidra til innovasjon både i offentlige tjenester og private markeder.
- Styrket samarbeidet med private aktører og sosiale entreprenører for å videreutvikle de offentlige tjenestene, for eksempel på integreringsområdet der bedrifter med innvandrerkvinner skaper nye veier inn i jobb for mange som står utenfor.
- Innført en ny lov om god handelsskikk som skal bidra til gode konkurransevilkår, ryddige forhandlinger og dermed gode tilbud til forbrukerne.
- Lagt bedre til rette for at private og ideelle aktører kan levere helse- og omsorgstjenester, slik at brukerne får raskere behandling og større valgfrihet.

Finansmarkedene

Velfungerende finansmarkeder er avgjørende for økonomiens vekstevne og folks hverdag, ved at lønnsomme prosjekter får tilgang til kapital, til priser som gjenspeiler risikoen, at folk får tilgang til lån og investeringsmuligheter samtidig som forbrukerne beskyttes. Et velfungerende norsk finansmarked har også vært en avgjørende faktor for at kriserammede bedrifter skal kunne komme seg helskinnet gjennom effektene av koronapandemien.

Regjeringen har lagt til rette for et velfungerende kapitalmarked, trygge banker og en konkurransedyktig finansnæring. Regjeringen har også lagt til rette for økt konkurranse og nye forretningsmodeller innen digitalisering, teknologi og finansielle løsninger (fintech), samtidig som personvern og sikkerhetshensyn ivaretas.

Regjeringen har gjennomført flere viktige reformer og regelverksendringer knyttet til de private tjenestepensjonsordningene. Målene for disse endringene er trygghet for opptjente pensjoner, større valgfrihet for den enkelte og en effektiv og rasjonell forvaltning av pensjonskapital.

Regjeringen har jobbet for å dreie privat kapital over mot mer bærekraftige investeringer, håndtere finansiell risiko som følger av klimaendringer, og fremme åpenhet og langsiktighet. Regjeringen støtter aktivt EUs beslutningsprosesser knyttet til bl.a. klassifiseringssystem (taksonomi) for bærekraftig økonomisk aktivitet og bedre selskapsrapportering for at finansforetak og investorer skal kunne vurdere og prise klima- og miljørelatert risiko.

Regjeringen har:

- Etablert en statlig garantiordning for banklån til bedrifter og reetablert Statens obligasjonsfond for å lette likviditetstilgangen for kriserammede norske bedrifter etter koronautbruddet.
- Videreført den norske innskuddsgarantien på 2 mill. kr. per innskyter per bank.
- Strammet inn på bankenes muligheter til å yte og markedsføre forbrukslån for å få et mer velfungerende forbrukslånsmarked.
- Videreført boliglånsforskriften for å regulere bankens utlånspraksis og slått denne sammen med forbrukslånsforskriften til en felles utlånsforskrift.
- Fått på plass en ordning med gjeldsinformasjonsforetak (gjeldsregistre) slik at banker kan foreta bedre kredittvurderinger og forebygge gjeldsproblemer blant enkeltpersoner.
- Styrket Forbrukerrådets arbeid med Finansportalen.
- Satt ned utvalg som skal evaluere eiendomsmeglingsloven og foreslå en fremtidsrettet regulering.
- Etablert en «regulatorisk sandkasse for fintech» under Finanstilsynet for å fremme utvikling av nye produkter og tjenester.

- Innført EUs nye betalingsregelverk PSD2 som legger til rette for økt konkurranse og innovasjon og nye fintechtjenester og -virksomheter.
- Bedret vilkårene for folkefinansiering og gitt oppdrag til Verdipapirlovutvalget om å utarbeide forslag til norsk gjennomføring av nytt EU-regelverk om folkefinansiering.
- Innført ordning med egen pensjonskonto som gjør at 1,5 mill. nordmenn får bedre oversikt, større valgfrihet og mer pensjon knyttet til private innskuddspensjonsordninger.
- Lagt fram forslag om å innføre «pensjon fra første krone» fra 2023.
- Foreslått endringer i garanterte pensjonsprodukter (fripoliser) som er til kundenes fordel.
- Åpnet for at livsforsikringsselskaper og pensjonskasser kan plassere kundemidler i infrastrukturprosjekter for å sikre langsiktig avkastning av pensjonsmidler.
- Innført nye, enkle soliditetskrav for pensjonskasser som skal sikre like godt vern av pensjonsmidlene som i forsikringsforetak
- Innført den såkalte «SMB-rabatten» som medfører lavere kapitalkrav til bankene ved utlån til små og mellomstore bedrifter
- Endret bankenes kapitalkrav for å bidra til likere krav for norske og utenlandske banker med virksomhet/filialer i Norge.
- Foreslått gjennomføring av EUs såkalte bankpakke, som bl.a. innebærer regulatoriske lettelser for mindre banker
- Styrket innsatsen mot hvitvasking og terrorfinansiering og lagt fram en ny strategi for bekjempelse av hvitvasking, terrorfinansiering og finansiering av spredning av masseødeleggelsesvåpen.
- Styrket Finanstilsynets tilsyn med klimarisikohåndtering i finansforetakene.
- Etablert en referansegruppe for bærekraftig finans og deltar i EUs nettverk «International Platform on Sustainable Finance».
- Tilsluttet oss koalisjonen «Finance Ministers' Climate Coalition» sammen med 52 andre land.

Oljefondet

Oljefondet - Statens pensjonsfond utland (SPU) - er en suksess fordi norske politikere har basert seg på grundige faglige utredninger av investeringsstrategien med utgangspunkt i et mål om høyest mulig avkastning til akseptabel risiko, og med etisk motiverte

utelukkelseskriterier blant annet knyttet til våpen, menneskerettigheter og alvorlig miljøskade. SPU skal ikke være et politisk virkemiddel. Regjeringen har videreført og utviklet investeringsstrategien, blant annet med vekt på ytterligere styrking av ansvarlig forvaltning som en integrert del av virksomheten i SPU.

Regjeringen har:

- Styrket det etiske rammeverket for SPU gjennom oppfølging av Etiklutvalgets utredning. Vurderinger og forslag ble lagt frem i meldingen om Statens pensjonsfond 2021. Etiklutvalget konkluderte med at SPU ligger langt fremme når det gjelder ansvarlig forvaltning, sammenlignet med andre store, institusjonelle investorer.
- Åpnet for investeringer i unotert infrastruktur for fornybar energi under miljømandatene, med krav til åpenhet, avkastning og risiko som for øvrige investeringer. Første infrastrukturinvestering ble gjennomført i april 2021.
- Iverksatt nytt arbeid med klimarisiko for å øke kunnskapen om hvordan klimaendringer, klimapolitikk og det grønne skiftet kan påvirke investorer som SPU og på hvilke måter klimarisiko og klimarelaterte investeringsmuligheter kan håndteres i forvaltningen av fondet.
- Foreslått videreutvikling av investeringsstrategien, blant annet ved forenkling av referanseindeksen gjennom reduksjon av antall selskaper med 25-30%. En slik reduksjon vurderes å bidra til lavere kostnader, uten at risiko og avkastningsmuligheter endres i særlig grad.
- Bedt Norges Bank om å videreutvikle sitt forventningsdokument om skatt og åpenhet og vurdere hvordan banken ytterligere kan styrke sitt arbeid på dette feltet. I dokumentet uttrykker Norges Bank en forventning om at selskaper har en formålstjenlig, veloverveid og åpen skattepraksis. I 2020 foretok banken for første gang risikobasert nedvalg basert på hensynet til skatt og åpenhet. Norges Banks forventningsdokumenter brukes aktivt i forvaltningen av fondet. Forventningsdokumenter er utarbeidet på også på flere andre områder, inkludert klima, menneskerettigheter og barns rettigheter.

Næring og fiskeri

Regjeringens overordnede mål i nærings- og fiskeripolitikken er størst mulig samlet verdiskaping i norsk økonomi innenfor bærekraftige rammer. Næringspolitikken skal bidra til høy omstillingsevne, slik at næringslivet evner å endre seg. Høy omstillingsevne er nyttig når næringslivet står overfor forventede hendelser, som f.eks. digitalisering og det grønne skiftet, og uforutsette hendelser, som f.eks. virusutbrudd.

Koronatiltak

Norsk næringsliv har blitt hardt rammet av koronautbruddet. Koronasituasjonen med omfattende smitteverntiltak i Norge og i andre land, lavere vekst hos våre handelspartnere og fallet i oljeprisen har gitt nedgang i verdiskapingen og lavere sysselsetting. I takt med at smitteverntiltakene lettes på, blir det bedring i økonomien, men situasjonen er fremdeles krevende.

Regjeringen har iverksatt en rekke tiltak for å øke aktiviteten i norsk næringsliv, hindre unødvendige nedleggelse og for å få flest mulig i jobb. Siden 12. mars i fjor har regjeringen fremmet omfattende økonomiske tiltak for å begrense de negative konsekvensene av koronapandemien og smitteverntiltakene. Gjennom fjoråret ble det vedtatt midlertidige krisetiltak på til sammen 131 mrd. kroner, og utgiftsveksten på statsbudsjettet har aldri vært høyere i moderne tid enn fra 2019 til 2020.

Regjeringen har i stor grad valgt å satse på brede, nasjonale ordninger som kommer hele næringslivet til gode. Et eksempel på dette er kompensasjonsordningen forvaltet av Brønnøysundregistrene. Under ordningen får bedriftene støtte til faste uunngåelige kostnader. På denne måten kommer flere bedrifter seg gjennom pandemien og arbeidsplasser trygges.

Kompensasjonsordningen er utformet slik at utbetalingen øker i takt med bedriftens omsetningsfall, slik at bedrifter med høyt omsetningsfall får høyere støtte. Ordningen er ment å treffe bredt, med like vilkår for alle bransjer og bedrifter der tilskuddet utmåles etter objektive kriterier. Ordningen har blitt forlenget og justert flere ganger. Blant annet

blir kompensasjon for tapt varelager tatt inn i ordningen for perioden fra november 2020. Andre ordninger er blant annet støtteordningene for store publikumsåpne arrangementer, som dekker 60 pst. av faktisk underskudd for arrangementer av regional eller nasjonal verdi som har blitt avlyst pga. myndighetspålegg. Kompensasjon for utgifter til innreisekarantene ved bruk av utenlandsk arbeidskraft gjelder arbeidsgivere som ikke benytter offentlige karantenehotell.

Den kommunale ventilordningen gir kommunene mulighet til å kompensere virksomheter som av ulike årsaker faller utenfor de andre ordningene, eller som er særskilt hardt rammet av smitteverntiltak. Kommunene kjenner sitt næringsliv best og vet hvor skoen trykker. Den kommunale ventilordningen utfyller den nasjonale kompensasjonsordningen som gir lite rom for skjønnsmessige vurderinger. Regjeringen foreslo i RNB å øke bevilgningen med 1 mrd. kroner, slik at det totalt bevilges 2,75 mrd. kroner.

Gjennom Innovasjon Norge styrket vi i 2020 tilbudet til gründere og unge vekstbedrifter med 2,6 mrd. kroner, fordelt på ordningene innovasjonstilskudd og etablerertilskudd. I tillegg ble rammen for innovasjonslån økt til 3 mrd. kroner, og det ble bevilget 300 mill. kroner ekstra til rentestøttefond slik at bedrifter rammet av krisen kunne tilbys betalingslettelser. Innovasjon Norge forvaltet dessuten en egen ordning på 50 mill. kroner til å støtte private innovasjonsmiljøer.

I statsbudsjettet for 2021 har Innovasjon Norge fått gode rammer for ordninger som landsdekkende innovasjonslån og ordninger for støtte til grønn omstilling. Gjennom Stortingets vedtak av 23. februar 2021 om endringer i statsbudsjettet for 2021 ble det blant annet bevilget ytterligere 600 mill. kroner til innovasjonstilskudd, slik at små og mellomstore vekstselskaper fortsatt kan få støtte til gjennomføring av utviklingsprosjekter gjennom pandemiperioden.

Det er også etablert en midlertidig tilskuddsordning for reiselivet på Svalbard med ramme på 25 mill. kroner. I tillegg har Svalbardbudsjettet blitt økt med 40 mill. kroner for reiselivsnæringen på Svalbard.

Veien ut av krisen har i stor grad handlet om å legge til rette for at privat næringsliv kan skape flere jobber og få permitterte tilbake i aktivitet, slik at arbeidsledigheten ikke biter seg fast. Næringspolitikken må bidra til å skape mer og inkludere flere for å legge

grunnlaget for Norges vei ut av koronakrisen. Regjeringen har blant annet opprettet tilskuddsordningen for bedriftsutvikling i reiseliv-, event- og serveringsnæringene (omstillingsordningen) som skal bidra til nødvendig omstilling og en mer hensiktsmessig tilpasning av den samlede kapasiteten i næringene. Siden mars 2020 har Stortinget bevilget 1,6 mrd. kroner til ordningen. Alle midlene er lyst ut, inkludert en egen utlysingsrunde for eventbransjen på 50 mill. kroner.

Etter hvert som befolkningen vaksineres og samfunnet kan åpnes opp, blir det stadig viktigere å få folk tilbake i jobb. Omfattende permitteringsordninger har avlastet næringslivet for store kostnader. Det gjelder ikke minst for tjenestenæringene. Den nye lønnsstøtteordningen trådte i kraft 15. mars 2021.

Ordningsen er primært rettet inn mot dem som har vært hardt rammet over lang tid. Formålet er å få permitterte raskere tilbake i jobb. I tillegg vil denne ordningen gjøre det lettere å hente tilbake folk som kan arbeide med å forberede bedriftene på den dagen aktiviteten tar seg opp igjen.

Tilgang til kapital

Tilgang til kapital og et velfungerende kapitalmarked er en nødvendig forutsetning for vekst, omstilling og innovasjon. Regjeringen har iverksatt flere tiltak for å forenkle tilgangen til risikokapital og kompetente investorer i tråd med Granavoldenplattformen.

- I statsbudsjettet for 2020 gjorde regjeringen endringer i strukturen og mandatene for egenkapitalvirkemidlene, for å bedre næringslivets kapitaltilgang. Investinor fikk et nytt fleksibelt mandat for investeringer gjennom matching og fond-i-fond, som bygges opp gjennom årlige bevilgninger. Investinor har også overtatt Innovasjon Norges rolle i oppfølgingen av pre-såkornfond, såkornfond og Koinvesteringsfondet for Nord-Norge. Endringene er i tråd med Kapitaltilgangsutvalgets anbefalinger.
- I forslag til revidert nasjonalbudsjett for 2021 har regjeringen foreslått å etablere et nytt fond for investeringer i Nord-Norge. Fondet skal forbedre kapitaltilgangen og legge grunnlaget for ny virksomhet og utvikling i nord. Fondet skal ha en minimumsstørrelse på 400 millioner kroner, der staten skal gå inn med inntil 50 prosent av kapitalen. Så snart de statlige midlene har utløst like stor privat kapital, vil

regjeringen vurdere å øke statens bidrag til fondet med ytterligere 200 millioner kroner.

- Nysnø Klimainvesteringer AS ble etablert i desember 2017. Formålet med selskapet er å bidra til reduserte klimagassutslipp gjennom å bidra med kapital til lønnsomme investeringer.

En kunnskapsdrevet industri- og teknologinasjon

Regjeringen har fulgt opp industrimeldingens tiltak for å bidra til at Norge er en kunnskapsdrevet industri- og teknologinasjon, samt lagt til rette for at norske bedrifter og institusjoner i større grad deltar i EUs rammeprogram for forskning og innovasjon. Industrien har over tid vist en betydelig omstillingsevne. Nærhet til kompetansemiljøer, sikkerhet for leveranser og graden av fleksibilitet blir stadig viktigere. Digitaliseringen og utviklingen av nye digitale teknologier som kunstig intelligens, tingenes internett og virtuell virkelighet skaper nye muligheter og påvirker hvordan bedrifter, logistikk og verdikjeder organiseres, og hvordan bedrifter utvikler relasjoner til kundene. Regjeringen har mottatt strategien fra Prosess21 som kommer med råd om hvordan myndigheter, virkemiddelapparatet og prosessindustrien best kan bidra i overgangen til lavutslippssamfunnet. Regjeringen har også etablert et topplederforum for digitalisering i industrien.

- Prosess21 ble lansert ifb. Meld. St. 27 (2016-2017), Industrien – grønnere, smartere og mer nyskapende. Prosess21 har siden våren 2018, identifisert 100 tiltak som skal bidra til at prosessindustrien oppnår minimale utslipp og samtidig bærekraftig vekst mot 2050. Tiltakene retter seg mot industri, myndigheter og virkemiddelapparat.
- Regjeringen la fram Meld. St. 18 (2018–2019) Helsenæringen - Sammen om verdiskaping og bedre tjenester i april 2019. Hovedmålet med Helsenæringsmeldingen er å bidra til økt konkurransekraft i den norske helsenæringen og samtidig bidra til en mer bærekraftig helse- og omsorgstjeneste, i form av mer effektiv forebygging, behandling og omsorg.
- Regjeringen har lagt til rette for drøftinger rundt digitaliseringsutfordringene i industrien gjennom at Næringsministeren har etablert et forum for samarbeid mellom myndigheter, toppledere i industrien, kunnskapsmiljøer og partene i arbeidslivet etter inspirasjon fra blant annet det tyske industri 4.0-initiativet.

- Nærings- og fiskeridepartementet har i samarbeid med Kunnskapsdepartementet, Innovasjon Norge og Forskningsrådet arbeidet kontinuerlig for å øke norsk næringslivs deltagelse i Horisont 2020 (2014-2020) gjennom målrettet mobiliseringsarbeid og stimuleringsmidler. Utover programperioden har returandelen for norsk næringsliv økt betraktelig. I forbindelse med ny programperiode og oppstart av Horisont Europa (2021-2027), la regjeringen frem en ny strategi for forsknings- og innovasjonssamarbeid med EU i juni. Strategien har tiltak for å øke deltagelse ytterligere blant norske bedrifter og institusjoner.

Strategi for norsk romvirksomhet

Norsk romvirksomhet skal bidra til å oppnå mål innen en rekke politikkområder, slik som nordområdepolitikk, klima- og miljøpolitikk, samfunnssikkerhet, transportpolitikk og forskning.

Regjeringen la 13. desember 2019 frem Meld. St. 10 (2019-2020) "Høytflyvende satellitter – jordnære formål". En strategi for norsk romvirksomhet. Meldingen diskuterer hvorfor nye utviklingstrekk gjør det ønskelig med en ny strategisk gjennomgang av den norske politikken for romvirksomhet.

Evaluere mineralloven med sikte på bærekraftig ressursutvikling

Norge har betydelige mineralressurser som gjennom utvinning gir grunnlag for økt verdiskaping og arbeidsplasser, særlig i distriktene. Mineralressursene er blant annet helt nødvendige for bygg, veier og infrastruktur. Mineralressurser brukes også i industri- og vareproduksjon og er sentrale innsatsfaktorer i produkter basert på «grønne teknologier» som f.eks. vindmøller, solcellepaneler og el-biler, men også en lang rekke andre produkter, som telefoner, nettbrett, maling og kosmetikk. Regjeringen vil legge til rette for økt verdiskaping og bærekraftig vekst i næringen.

- Nærings- og fiskeridepartementet nedsatte 18. juni 2018 et utvalg som evaluerte mineralloven. Utvalget leverte sin innstilling 18. desember 2018. Evalueringen følges opp todelt; håndtering av samiske spørsmål og større og mer komplekse

problemstillinger følges opp av et eget utvalg, som etter planen skal levere sin innstilling i form av en NOU innen 1. desember 2021.

- Regjeringen la 26. mars 2021 frem i Prop. 124 L (2020-2021) "Endringer i mineralloven". Målet med endringene som foreslås er forbedringer og forenklinger for næringen, Direktoratet for mineralforvaltning og andre offentlige instanser som forholder seg til dette regelverket. Dette kan igjen gi redusert saksbehandlingstid. Det er også et mål å øke forutsigbarheten for næringen. Endringene består i hovedsak av innføring av kvalifikasjonskrav, adgang til overdragelse av konsesjon, utvidelse av undersøkelsesrett, utvidet frist for varsling av undersøkelsesrett og innføring av rekkefølgekrav.
- Direktoratet for mineralforvaltning (DMF) har siden 2015 prioritert å styrke saksbehandlingskapasitet og digitalisering for mer effektiv saksbehandling. DMF har gjennom IT-prosjektene Mineraler for Alle og Min-side-løsning digitalisert viktige trinn i saksbehandlingen av konsesjonssøknader. DMF har de siste årene laget god veiledning til de digitale søknadsskjemaene for konsesjon, slik at mineralnæringen enklere kan levere komplett søknad med en gang. De har opprettet et hurtiglinjeprosjekt for enklere uttak, som har gitt effektiv saksbehandling av aktuelle søknader.

Digitalt løft

Den teknologiske utviklingen er en sentral driver for omstilling og vekst i norske næringer, og teknologi er viktig for å løse store samfunnsutfordringer knyttet til energi, bærekraftig utnyttelse av naturressurser og helse. Regjeringen har hatt som mål å fjerne eller endre regelverk som er til hinder for teknologisk utvikling og nye forretningsmodeller i næringslivet og offentlig sektor.

- Digitalisering av anskaffelsesprosessen og etablering av eBevis er viktige forenklingstiltak.
- Regjeringen legger prinsippet om teknologinøytralitet til grunn ved endringer i foretakslovene. Dette kan for eksempel innebære at lovene legger til rette for at dokumenter kan signeres elektronisk og at møter kan gjennomføres digitalt.

- I lovproposisjon om endringer i foretakslovgivningen likestilles fysiske og elektroniske møter i foretakene, og det åpnes for elektronisk signatur av protokoller, der dette ikke allerede er gjennomført.
- I langtidsplanen for forskning og høyere utdanning har regjeringen definert en opptrappingsplan for teknologi for perioden 2018 til 2022 på til sammen 800 mill. kroner. For perioden 2018 til 2021 er det benyttet 550 mill. kroner innenfor rammene av denne opptrappingsplanen.

Innovasjon

Regjeringen har styrket innsatsen for næringsrettet forskning og innovasjon med om lag 1,4 mrd. kroner siden 2017. I 2021 går mer enn 9 mrd. kroner til næringsrettet forskning og innovasjon over NFDs budsjett og gjennom Skattefunnordningen. Investeringer i forskning og innovasjon er en motor for bærekraftig vekst og gir oss styrke i møte med store samfunns-utfordringer. Regjeringen har spesielt lagt til rette for grønn vekst og omstilling gjennom økte midler til grønn forskning og innovasjon i virkemiddelapparatet, bl.a. 1,1 mrd. kroner til Grønn plattform.

Prosessinnovasjon og organisatorisk innovasjon er viktige innovasjonstyper som får støtte gjennom virkemiddelapparatet. I 2019 gikk totalt 26 prosent av Innovasjon Norges totale tilsagn til slike innovasjonsprosjekter (opp fra 19 prosent i 2018). Regjeringen har siden den tiltrådte satset på landsdekkende virkemidler uten tematiske begrensninger. Få føringer vil sikre konkurranse om midlene, slik at de disponeres til de beste prosjektene. Regjeringen vil fortsette å satse på bredt innrettede programmer, som er åpne for prosjekter som skal bidra til utvikling av nye måter å jobbe på i alle næringer og bransjer. Regjeringen har prioritert brede, landsdekkende programmer i sine budsjetter. Dette videreføres i statsbudsjettet for 2021 og 2022.

Regjeringen styrker samspillet mellom næringslivet, akademia og innovasjons- og forsknings-miljøer på flere arenaer. Innovasjon og entreprenørskap inngår som sentrale tema både i arbeidslivsrelevansmeldingen og styringsmeldingen som ble lagt frem av forsknings- og høyere utdanningsministeren.

- Arbeidslivsrelevansmeldingen dreier seg blant annet om innovasjon og entreprenørskap i studiene, og om hvordan kunnskap og ideer kan utvikles til nye arbeidsplasser, produkter og løsninger. Økt mobilitet og samarbeid mellom ansatte i næringsliv og akademia inngår i dette.
- Styringsmeldingen omhandler helheten i styringssystemet av statlig UH-institusjoner opp mot de overordnede politiske målene for forskning, høyere utdanning og innovasjon. Institusjonenes evne til å løse samfunnsoppdraget på viktige områder skal styrkes.

Det pågår også arbeid med å tilrettelegge for kommersialisering av resultater fra offentlig finansiert forskning, langs flere spor. Regjeringen har fått gjennomført en utredning av insentiver for kommersialisering av forskningsresultater i UH-sektoren og fulgt opp punkt 35 i Kapitaltilgangsutvalgets anbefaling gjennom en vurdering av de ulike elementene i dagens ordninger for kommersialisering i universitets- og høyskolesektoren, med mål om best mulig tilrettelegging for mer forskningsbasert verdiskaping. Forsknings- og høyere utdanningsministeren og Næringsministeren samarbeider om videre oppfølging.

- Regjeringen har besluttet at følgende tre områder prioriteres i oppfølgingen: 1) kunnskap, kompetanse og kultur for innovasjons- og kommersialiseringsaktiviteter i universitets- og høyskolesektoren, 2) virkemidler, tiltak og insentiver for kommersialisering av offentlig finansiert forskning ved universiteter og høyskoler og 3) rollen til Technology Transfer Offices (TTOene) hvor institutter, helseforetak, universiteter og høyskoler er eiere og brukere. HOD, KLD, LMD og Forskningsrådet er koblet på arbeidet, og det er god dialog med andre relevante aktører.

Klyngeprogrammet ble evaluert i 2017. Evalueringen viser at klyngebedriftene har høyere verdiskaping, høyere omsetning og høyere vekst i antall ansatte enn sammenlignbare bedrifter, som ikke deltar i klyngesamarbeid. Evalueringen viser også at klyngeprogrammet har mobiliserende effekt for økt samarbeid, men at denne effekten klart avtar etter de tre-fire første årene. Evalueringen viser gode resultater og faglige anbefalinger for å støtte utvikling av umodne klynger, men gir ikke det samme faglige grunnlaget for å støtte sterke og modne næringsklynger.

- Innovasjon Norge la våren 2019 frem forslag til ny programplan for deler av programmet knyttet til umodne klynger med første utlysingsrunde for Arena og ArenaPro-prosjekter høsten 2019. Forslag til delprogram for modne klynger ble presentert i revidert budsjett 2020. De ble utlyst i mai 2021.

Regjeringen arbeider for å tiltrekke internasjonale selskapers forsknings-, utviklings- og hovedkontorfunksjoner til Norge.

- Invest in Norway bistår utenlandske bedrifter som vurderer lokalisering i Norge, og arbeider for å synliggjøre Norge som et attraktivt land for investorer og gründere. Utenlandske investeringer i Norge representerer et springbrett til internasjonale markeder, og bidrar med kapital, ny teknologi og FoU-virksomhet.
- Regjeringen har styrket satsingen på Invest in Norway, og Innovasjon Norge har fått gjennomført en følgeevaluering av funksjonen som ble levert ved årsskiftet 2019/2020. Evalueringen ga også innspill til videre strategiutvikling og forslag til vurderingsindikatorer for virksomheten. Invest in Norway har fulgt opp dette blant annet gjennom videreutvikling av regionale nettverk og prioritering av store prosjekter.

Regjeringen startet i 2018 en helhetlig gjennomgang av det næringsrettede virkemiddelapparatet. Siste delrapport ble levert i januar 2020, og inneholder anbefalinger om innretning og organisering av virkemiddelapparatet. Arbeidet med den videre oppfølgingen er nå i full gang og vil fortsette utover i 2021. Følgende er allerede besluttet:

- Regjeringen har besluttet å slå sammen GIEK og Eksportkreditt Norge til Eksportfinansiering Norge med virkning fra 1. juli 2021.
- Regjeringen har besluttet at det ikke gjøres endringer av det regionale eierskapet til Innovasjon Norge
- Mobiliseringsdelen av FORREGION overføres fylkeskommunene fra 2022 og skal ses i sammenheng med regionale forskningsfond. Oppdragsgiveransvaret for FoU-program innen marin bioteknologi i Nord-Norge (Mabit) overføres til Troms og Finnmark og Nordland fylkeskommuner og legges til kap. 553, post 61 på KMDs budsjett fra 2022.

I revidert budsjett for 2021 redegjøres det for beslutningen om å legge programvirksomheten hos Siva inn i Innovasjon Norge, mens eierskapet i innovasjonsselskaper overføres til kommuner, fylkeskommuner eller andre som allerede er inne på eiersiden i selskapene. Ved behandlingen av revidert budsjett for 2021 på Stortinget ble det enighet om at Stortinget får seg forelagt en helhetlig vurdering før endelig beslutning om en slik organisatorisk endring eventuelt tas. Regjeringen vil derfor komme tilbake til Stortinget vedrørende endringer i det næringsrettede virkemiddelapparatet i forslag til statsbudsjett for 2022.

- Ordningen Student overføres fra Forskningsrådet til Innovasjon Norge, slik at gründer-virkemidlene samles og kan sees bedre i sammenheng.
- Innovasjon Norge har fått ansvar for å være en felles førstelinje for virkemiddelapparatet, for å forenkle kontakten med virkemiddelapparatet og øke brukervennligheten. I tillegg skal det utredes forslag til innretning av en felles digital inngang til virkemiddelapparatet.
- Oppfølgingen skal resultere i et virkemiddelapparat som blant annet er fremtidsrettet, brukervennlig og kostnadseffektivt.

Det legges til rette for testfasiliteter for utvikling og bruk av ny teknologi i alle næringer gjennom Katapult-ordningen. Katapult-ordningen ble opprettet i 2017, og skal bidra til etablering og utvikling av nasjonale flerbrukssentre for testing, pilotering, simulering og visualisering. Sentrene skal gi tilgang til ekspertise, utstyr og hensiktsmessige lokaler innen områder som er viktige for norsk næringsliv. Det er til nå etablert fem Katapult-sentre som tilgjengeliggjør infrastruktur og kompetanse for testing av nye løsninger.

Katapult-ordningen forvaltes av SIVA i tett samarbeid med Innovasjon Norge og Norges forskningsråd.

- Som en del av videreutviklingen av Katapult-ordningen ble det i 2020 tildelt forprosjekter for styrking av eksisterende og etablering av nye katapult-sentre. På bakgrunn av et utredningsprosjekt var fire områder prioritert i utlysningen. De prioriterte områdene var helse, industriell bioteknologi, mikro- og nanoelektronikk og industriell tjenesteutvikling. Forprosjektene er nå i slutfasen.

Offentlige innkjøp skal bidra til innovasjon og miljøvennlige løsninger, gjennom for eksempel anbudskrav og utviklingskontrakter.

- Regjeringen planlegger å legge frem en handlingsplan for å øke andelen klima- og miljøvennlige offentlige anskaffelser og grønne innovasjoner.
- Det pågår løpende arbeid i regi av Leverandørutviklingsprogrammet og Direktoratet for forvaltning og økonomistyring for å fremme innovasjon og miljøvennlige offentlige anskaffelser.
- Innovasjon Norge har flere virkemidler som skal bidra til innovative og miljøvennlige offentlige innkjøp. Innovasjonskontrakter gir tilskudd til FoU-samarbeid mellom en leverandørbedrift og offentlig eller privat kunde. Formålet er å utvikle nye produkter/løsninger som ikke tilbys i dagens marked. Innovasjonspartnerskap er en innovativ anskaffelsesprosedyre innrettet mot offentlig-private partnerskap der Innovasjon Norge tilbyr risikoavlastning og veiledning til offentlige aktører som går sammen med næringslivet for å løse samfunnsutfordringer. Ordningen fremmer etterspørselsdrevet innovasjon og legger til rette for at innovative gründere og vekstbedrifter kommer i posisjon til å utvikle og levere nye løsninger til store, offentlige markeder.

Gründerskap

I oktober 2015 la regjeringen fram sin gründerplan "Gode ideer – fremtidens arbeidsplasser", med tiltak for over 400 millioner kroner, som har fungert som veikart for videre satsinger. Gründerplanen viser regjeringens langsiktige visjoner og kommer med konkrete tiltak for å fremme gründere. Regjeringen har en tredelt tilnærming til gründerpolitikken som til sammen skal skape og forsterke en gründerkultur i Norge:

- Økt tilgang på kapital i tidlig fase.
- Bedre tilgang på kompetanse.
- Gjøre Norge til et mer attraktivt gründerland.

Regjeringen la fram en handlingsplan for kvinnelige gründere 2. september 2019. Handlingsplanen inneholder 13 tiltak som skal bidra til at vi får flere kvinnelige gründere i

Norge. Handlingsplanen skal bidra til å øke kunnskapsgrunnlaget om kvinnelige gründere. Så langt har planen blant annet blitt fulgt opp med:

- Bedre statistikk over etablerere inkludert fordeling på kjønn.
- Finansiering av Global Entrepreneurship Monitor (GEM) 2019.
- Stortingsmelding om innovasjon i offentlig sektor, lagt frem 2020.
- Kartlegging av entreprenørskapsundervisning, utredning gjennomført av KPMG.
- Regjeringen har fremmet privatpersoners investeringer i oppstartsvirksomhet, blant annet ved å innføre en insentivordning med skattefradrag for slike investeringer. Ordningen er hjemlet i skatteloven og forvaltes av Finansdepartementet. Den ble utvidet våren 2020 slik at fradraget per investor økte fra 500 000 til 1 mill. kroner og fra 1,5 mill. kroner til 5 mill. kroner samlet per foretak. I tillegg ble ordningen midlertidig utvidet slik at ansatte og nærstående kan få fradrag.
- Da nytt anskaffelsesregelverk trådte i kraft 1. januar 2017 ble den nasjonale terskelverdien hevet fra 500 000 kroner til 1,1 millioner, og senere økt til 1,3 millioner kroner. Regjeringen utlyste i mars 2021 et oppdrag om evaluering av endringene.
- Evalueringen skal også vurdere behovet for en forenklet kunngjøringsplikt for anskaffelser etter anskaffelsesforskriften del I. En slik plikt vil innebære at oppdragsgiver pålegges å kunngjøre anskaffelser med en verdi under nasjonal terskelverdi, men over 100 000 kroner, på Doffin. Evalueringen skal synliggjøre fordeler og ulemper vedr. innføring av en slik plikt.
- Regjeringen har under arbeidet med regjeringens strategi for små og mellomstore bedrifter gått gjennom de mest relevante rammevilkårene for gründere og selvstendig næringsdrivende, for å avdekke potensialet for forenklinger og forbedringer.
- Regjeringen lanserte i september 2019 Handlingsplanen for kvinnelige gründere, og jobber nå bl.a. med oppfølging av de 13 tiltakene i planen.

Små og mellomstore bedrifter

Regjeringen la frem strategi for små og mellomstore bedrifter 25. august 2019. Strategien er bygd rundt fire hovedstolper; En enklere hverdag, god tilgang til kunder, økt innovasjonsevne og god nok tilgang til kompetanse og kapital. Det ble lagt frem 45 tiltak innenfor disse områdene som samlet skal bidra til en helhetlig politikk som legger til rette for utvikling og økt verdiskaping i denne delen av næringslivet.

Regjeringen har gitt Innovasjon Norge i oppdrag å fremskaffe oppdaterte data om hvordan regjeringens tiltak for å dempe de økonomiske virkningene av koronapandemien treffer næringslivet, herunder små- og mellomstore bedrifter. Oppdraget har også inkludert å samle inn informasjon om tiltak fra bl.a. GIEK, Siva, Norges forskningsråd og andre næringsrettede virkemiddelaktører. Dataene vil bl.a. bli brukt i arbeidet med å tilpasse regjeringens tiltak, vurdere eventuelle nye tiltak og bedømme når ulike tiltak kan avvikles. Oversikten finnes på regjeringen.no/koronadata

Regjeringen har lagt til rette for at små og mellomstore bedrifter skal få reell mulighet til å konkurrere om relevante offentlige anbud.

- Anskaffelsesregelverket som trådte i kraft 1. januar 2017, er forenklet for å gjøre det enklere for små og mellomstore bedrifter å delta i konkurranser om offentlige kontrakter.
- Viktigheten av å legge til rette for at små og mellomstore bedrifter og nyetablerte kan delta i konkurranser om offentlige kontrakter, er grundig omtalt i regjeringens strategi for små og mellomstore bedrifter, samt i Meld. St. 22 (2018-2019) "Smartere innkjøp og effektive og profesjonelle offentlige anskaffelser".
- Regjeringen mottok 6. mai 2020 en utredning av de markedsmessige konsekvensene av store offentlige anskaffelser og er i gang med å vurdere om det skal gjennomføres tiltak og eventuelt hvilke, på bakgrunn av denne.

Forenkling

Regjeringen har videreført og forsterket forenklingsarbeidet for næringslivet. Siden 2012 er det gjennomført mer enn 200 forenklinger med en årlig besparelse for næringslivet i 2020-kroner på om lag 35 mrd. kroner (28 mrd. fra 2013). De tre største komponentene har vært regelverksendringer, digitaliseringer av eksisterende rutiner samt nye og effektive metoder for å utnytte allerede innrapporterte data. De tiltak som er gjennomført, griper direkte inn i bedriftenes hverdag på områder som bokføring, regnskap, rapportering, skatt, moms, selskapslovgivning og tinglysing.

- Regjeringens målsetting har vært å redusere næringslivets årlige administrative kostnader med å forenkle rapportering, lover og regler med 10 mrd. kroner i perioden

2017–2021. Det er i perioden gjennomført forenklingstiltak og besluttet planlagte tiltak som gir gevinster for næringslivet på om lag 11 mrd. kroner årlig, enten gjennom direkte sparte kostnader eller spart tid. Regjeringens mål på 10 mrd. kroner ble oppnådd ett år før fristen. På samme måte som for perioden 2011- 2017, arbeides det nå med en rapport som detaljerer alle forenklingstiltak. Rapporten vil ferdigstilles sommeren 2021.

- Regjeringen har fremmet flere lovproposisjoner som har gitt betydelige forenklinger for norske aksjeselskaper.
- Regjeringen har gitt en gruppe eksperter i oppdrag å utarbeide et utkast til en ny foreningslov. Dette vil gjøre reglene om opprettelse og drift av foreninger enklere tilgjengelige. Regjeringen vil i det videre arbeidet med utkastet fra ekspertgruppen ha tett dialog med frivillig sektor.
- Under prosjektparaplyen «Offentlig privat sektorutvikling med vekt på digitalisering» er det gjennomført flere offentlige-private samarbeid (OPS) om digitalisering av viktige prosesser i næringer som finans, landbruk, havbruk/sjømat/fiskeri og byggenæringen. Dette gjøres for å øke konkurransekraften i den enkelte næring og for å modernisere den offentlige forvaltningens digitale kommunikasjon med disse næringene.
- Regjeringen har iverksatt tiltak for å oppnå en mer samordnet og enhetlig tilsynspraksis overfor næringslivet. Deling av tilsynsresultat og erfaringer gjør det enklere for tilsynene å prioritere kontroll av virksomheter med høy risiko for lovbrudd, mens seriøse bedrifter som over tid viser god etterlevelse av regelverket, kan kontrolleres sjeldnere. Datadeleren (data.altinn.no) er en løsning som er laget for å kunne forenkle utveksling av data mellom private aktører, næringsliv og det offentlige. I dag deltar ti tilsynsmyndigheter i prosjektet, men målgruppen er på sikt alle tilsynsetater i Norge. Prosjektet planlegger å være ferdig høsten 2021, hvorpå Brønnøysundregistrene overtar drift og forvaltning av resultatet.
- Regjeringen har fjernet unødvendig og foreldet lov- og regelverk. Lov av 6. juni 2008 nr. 38 om meldeplikt ved nedlegging av næringsvirksomt (omstillingslova) ble i sin tid innført for å stimulere til dialog mellom nedleggingstruede virksomheter og lokale myndigheter. Loven har ikke fungert etter sitt formål og medfører unødvendige kostnader for næringslivet. Med bakgrunn i næringspolitiske hensyn og regjeringens mål om opprydding i unødvendig og foreldet lovverk har regjeringen fremmet Prop. 136 L (2018-2019) der det ble foreslått at omstillingsloven avviklet og Stortinget sluttet seg til dette. Loven er avviklet fra 1. januar 2020.

Reiseliv

Det har vært en dreining i regjeringens reiselivspolitikkk siden 2013, til gradvis mer fokus på bærekraft, utvikling og omstilling. Hovedgrunnen til dreiningen er effektene av en kraftig besøksøkning til norske reisemål siden 2014, digitaliseringen av globalt reiseliv, og koronapandemiens effekter på reiselivet.

Regjeringens grep for en mer bærekraftig og lønnsom utvikling av norsk reiseliv

- Regjeringen har lagt om og utvidet reiselivsoppdraget til Innovasjon Norge (f.o.m. 2020). Fokus dreies fra markedsføring av Norge som reisemål til også å omfatte tilrettelegging for produktutvikling og mer bærekraftige reisemål.
- Regjeringen utarbeidet i 2019 en strategi for kultur og reiseliv, som oppfølging av tiltak i reiselivsmeldingen fra 2017. Målet med strategien er å gjøre Norge til et helårlig og mer mangfoldig reisemål, noe som kan gi økt verdiskaping innenfor både kultur- og reiselivsnæringen.
- Regjeringens satsing på et grønnere, sikrere og mer sømløst transportsystem er viktig også for å utvikle et mer bærekraftig reiseliv. Det gjør i tillegg Norge til et mer attraktivt reisemål. Regjeringens kraftige økning i bevilgningen til Nasjonal transport plan (NTP) de siste årene kommer derfor også reisemål og reisende over hele landet til gode.
- Regjeringen bidrar samtidig til en grønnere cruisetrafikk, blant annet gjennom utbygging av landstrøm til cruiseskip og strengere utslippskrav for skipsfarten i verdensarvfjordene.
- Regjeringen ga vinteren 2020 Innovasjon Norge i oppdrag å utarbeide en Nasjonal reiselivsstrategi. Målet med strategien er at regjeringen – og andre aktører – skal få forslag til tiltak som vil styrke norsk reiseliv det neste tiåret, ved å bidra til mer konkurransedyktige og lønnsomme reiselivsbedrifter og til flere helårlige og bærekraftige reisemål. Strategien ble overrakt regjeringen i mai 2021, og regjeringen er i gang med oppfølgingen. I den gjenåpnings- og gjenoppbyggingsfasen som norsk reiseliv nå står overfor, er strategien et viktig innspill til reiselivspolitikken.
- Omstillingsordningen for reiseliv-, event- og serveringsnæringen er justert slik at den skal bidra til en restart av reiselivet. Regjeringen har i RNB foreslått ytterligere 50 mill. kroner til internasjonal markedsføring i Innovasjon Norge som innebærer en dobling

av markedsføringsmidlene. I tillegg setter regjeringen ned et offentlig utvalg som skal vurdere sentrale spørsmål om reisemålsutvikling.

- Korona-pandemiens effekter på norsk reiseliv har vært omfattende siden mars 2020. Regjeringen har derfor opprettet en rekke støtteordninger for å sikre at vanligvis levedyktige bedrifter kan komme seg gjennom krisen (fram til gjenåpning).
- Reiselivet har hatt stor nytte av generelle tilskuddsordninger som kompensasjonsordningen for næringslivet, og den kommunale kompensasjonsordningen for hardt rammede bedrifter lokalt. Også lånegarantiordningen til SMB og lånegarantiene til luftfarten har vært viktige for å sikre reiselivsbedriftene tilgang på likviditet. Det har også blitt opprettet egne låne- og tilskuddsordninger for pakkereisearrangører.
- Omstillingsordningen for reiselivs-, event- og serveringsnæringen er en tilskuddsordning for bedriftsutvikling og omstilling. Midler tildeles prosjekter som vurderes å støtte nødvendig omstilling i næringslivet. Ordningen gir også reiselivsbedrifter som er hardt rammet av pandemien, mulighet til å utvikle seg videre, tross store likviditetsutfordringer.
- I forbindelse med pandemien har reiselivet også fått enkelte avgiftslettelser, som halvering av lavsatsmomsen for overnatting, persontransport og opplevelser, og midlertidig bortfall av flypassasjeravgiften. Dette er tiltak som vil bidra til å bedre likviditetssituasjonen i bedriftene så fort omsetningen tar seg opp.

Regjeringen bygger ut infrastruktur for å få økt tilgjengelighet til distrikts-destinasjonene

- Regjeringen har satset sterkt på samferdsel gjennom en kraftig økning i bevilgninger til NTP.
- Utbygging av bredbånd over hele landet sikrer digital tilgang også i tynt befolkede områder: disse blir da mer attraktive for naturbasert turisme.

Styrke merkevarebyggingen av Norge som reisemål

- Innovasjon Norge har gjennomført en dreining fra generell til mer strategisk profilering av Norge som reisemål, rettet inn mot grupper av reisende med høyt

forbruk, som kulturturister, kongressdeltakere og andre nisjer. Muliggjort blant annet pga. nye digitale verktøy innenfor markedsføring.

- Regjeringen har i 2015 gjennomført en merkevare- og kommunikasjonsstrategi for Norges nasjonalparker. Målet er at flere skal besøke nasjonalparkene.
- Satsing på å styrke norsk mat og kultur som merkevare i reiselivssammenheng. Dette fremgår tydelig i de to regjeringsstrategiene Norge som attraktiv kulturdestinasjon (2019) og Matnasjonen Norge (2021).
- Resultatene vil komme på sikt, da dreiningen i reiselivspolitikken og merkevarestrategi ble igangsatt like før koronapandemien inntraff. Men, merk at det i perioden 2014-2019 var en kraftig økning i antall utenlandske reisende i Norge: 30 prosent flere overnattingsdøgn (foretatt av utenlandske gjester). Det kan tyde på økt effekt av merkevarebygging.
- Regjeringen har lagt til rette for et utstrakt og styrket samarbeid mellom kulturinstitusjoner og turistnæringen, først og fremst gjennom det regjeringsutnevnte Samarbeidsrådet for kultur og reiseliv (2017-2019), der fremtredende aktører fra begge felt var representert.
- De siste årene har det også blitt en mer utbredt praksis blant norske museer og andre kulturinstitusjoner å opprette et AS tilknyttet/i tillegg til den tradisjonelle museumsdriften, da det anses å gjøre det enklere å inngå kommersielle samarbeid og partnerskap med reiselivsbedrifter.

Konkurransen

Regjeringens politikk på konkurranseområdet har hatt som mål å legge til rette for et fritt og uavhengig næringsliv uten særbehandling eller konkurransehindrende avtaler, med fri flyt av varer og tjenester og fri tilgang til markedene.

- Regjeringens dagligvaresatsing har som mål å fremme sunnere konkurranse i verdikjeden for dagligvarer, som i sin tur vil gi forbrukerne lavere matvarepriser, bredere vareutvalg og flere bransjeinnovasjoner.
- Etableringen av Dagligvaretilsynet 1. januar 2021 som håndhever lov om god handelsskikk, skal bidra til å redusere konfliktnivået i dagligvarebransjen gjennom å sikre ryddigere forhandlinger og mer forutsigbare avtaler mellom aktørene.

- Regjeringens arbeid med å forenkle anskaffelsesregelverket har gjort det lettere for små og mellomstore bedrifter å delta i konkurransen om offentlige oppdrag. Digitalisering av anskaffelsesprosessen og etablering av eBevis er eksempler på forenklingstiltak regjeringen har iverksatt for å effektivisere ressursbruken i offentlige anskaffelser.
- I arbeidet med å sikre like konkurransevilkår mellom offentlige og private aktører har regjeringen prioritert å finne samfunnsøkonomisk fornuftige løsninger og bidra til at det offentlige er i stand til å løse sine oppgaver på en god og effektiv måte. Regjeringen la i juni frem et forslag til ny lov om prosedyrer i saker om offentlig støtte, som skal sikre en klar og helhetlig regulering av støtteprosessen på nasjonalt nivå.
- Regjeringen satte 28. september 2018 ned et offentlig utvalg til å kartlegge offentlig finansierte velferdstjenester, hvordan bruken av private velferdstjenesteleverandører reguleres, samt analysere virkningene av de kartlagte reguleringene. Utvalget la frem sin rapport i november 2020. Regjeringen vurderer nå hensiktsmessig oppfølging av velferdstjenesteutvalgets utredning basert på bl.a. høringsinstansers innspill.

I desember 2013 åpnet ESA sak om mulig ulovlig statsstøtte på grunn av skattefritaket og konkursforbudet for offentlig sektor. Regjeringen nedsatte en ekstern arbeidsgruppe ledet av professor Erling Hjelmeng for å utrede tiltak rettet mot offentlig virksomhet for å sikre konkurranse på like vilkår og at EØS-regelverket blir overholdt. Regjeringen innhentet i perioden 2019-2020 to utredninger som kartla omfanget av økonomisk aktivitet i offentlig sektor, og foretok en samfunnsøkonomisk konsekvensanalyse av Hjelmeng-utvalgets forslag til tiltak. Regjeringen har besluttet at arbeidet skal følges opp med en "sektorundersøkelse" i utvalgte sektorer der konkurranseproblematikken ESA har pekt på å være særlig reell, og det kan være behov for å gjennomføre tiltak. Nærings- og fiskeridepartementet orienterte ESA om dette i brev av 3. mai 2021. Departementet mottok svar fra ESA 9. juni der det fremgår at ESA har merket seg norske myndigheters synspunkter, og at ESA er beredt til å finne løsninger i saken basert på den varslede sektorgjennomgangen.

Eierskap i norsk næringsliv

Regjeringen har utøvd en ansvarlig og forutsigbar eierskapspolitikk som har bidratt til statens mål som eier, enten høyest mulig avkastning over tid eller mest mulig effektiv

oppnåelse av sektorpolitiske mål. Videre har regjeringen videreutviklet eierskapspolitikken gjennom fremleggelse av en ny eierskapsmelding, og redusert statens eierskap i selskaper der staten ikke lenger har en begrunnelse for eierskapet.

Regjeringen har styrket det private norske eierskapet gjennom blant annet å øke verdsettelsesrabatten for aksjer og driftsmidler i formuesskatten, hvilket gjør det mer attraktivt å investere i næringsvirksomhet. Man har også lagt til rette for økt medeierskap og gjort det mer attraktivt å investere i gründerskap/oppstartsselskaper. Regjeringen har i flere omganger økt verdsettelsesrabatten for aksjer og driftsmidler i formuesskatten.

- Regjeringen har utvidet fradragsordningen for investeringer i oppstartsselskap. Både beløpsgrensen per investor er økt, og grensen for innskudd i foretaket er økt. I tillegg er det åpnet for at ansatte kan benytte ordningen.
- Regjeringen har gjort det gunstigere å investere i oppstartsselskap. En skatteordning for ansatteopsjoner i små oppstartsselskap ble innført i 2018 og er senere utvidet flere ganger med mål om å treffe flere bedrifter.
- Regjeringen ønsker å stimulere ansatte til å bli medeiere i selskapet de jobber i, og har i flere omganger økt fordelen i form av aksjer til underkurs som ansatte kan motta skattefritt.
- Regjeringen har i perioden 2017-2021 solgt seg helt ut av følgende selskaper: SAS AB, Veterinærmedisinsk Oppdragssenter AS, Aerospace Industrial Maintenance Norway AS, Entra ASA, GIEK Kredittforsikring AS, Aker Carbon Capture AS, Aker Offshore Wind AS og Ambita AS.
- Meld. St. 8 (2019-2020) "Statens direkte eierskap i selskaper - Bærekraftig verdiskaping" (eierskapsmeldingen) ble lagt frem for Stortinget 22. november 2019 og behandlet i Stortinget 21. april 2020. Meldingen skal bidra til bedre måloppnåelse i selskapene og dermed bedre måloppnåelse for staten gjennom:
 - videreutviklet oppfølging av selskapene i tråd med god praksis,
 - tydeligere forventninger til selskapene og forventninger på flere områder som påvirker måloppnåelsen, og
 - tydeliggjøring av hva staten ønsker å oppnå med eierskapet i hvert selskap, ved at det for hvert selskap er vurdert om staten har en begrunnelse for eierskapet, og om statlig eierskap eller andre virkemidler er den beste måten for å oppnå det staten ønsker.

Handel

Norge er en liten, åpen økonomi som har tjent godt på internasjonal handel og samarbeid. Arbeidet med frihandelsavtaler og gjensidig tollreduksjon er viktig for å sikre norsk næringsliv adgang til internasjonale markeder. Vi har også arbeidet for lavere tollsatser for de nest fattigste landene.

Regjeringen har lagt til rette for økt handel og internasjonalisering ved å blant annet sikre bedre markedsadgang for norske varer, tjenester og investeringer gjennom bilaterale frihandelsavtaler. Det er i perioden gjennomført frihandelsavtaleforhandlinger med fire land som representerer viktige markeder for norsk næringsliv. Regjeringen har også iverksatt tiltak for mer strategisk styring og samordning av det samlede apparatet som fremmer norske næringsinteresser, gjennom finansiering, rådgivning og profilering til norske bedrifter som er tilstede i internasjonale markeder.

Regjeringen har gjennomført en områdegjennomgang av arbeidet med næringsfremme i utlandet (2018). Som en oppfølging av denne områdegjennomgangen er det iverksatt tiltak for mer strategisk styring og samordning av de eksportrettede virkemiddelaktørene, herunder etableringen av Team Norway Forum. Videre er det etablert overordnede strategiske prinsipper for arbeidet med næringsfremme i utlandet, og Innovasjon Norge er gitt i oppdrag å prioritere arbeidet med eksport og internasjonalisering av norsk næringsliv.

Regjeringen har gjennomført en områdegjennomgang av det næringsrettede virkemiddelapparatet (2019). Som en oppfølging av områdegjennomgangens anbefalinger innenfor eksportområdet er det vedtatt å slå sammen GIEK og Eksportkreditt Norge AS til en ny samlet eksportfinansieringsorganisasjon, med navn Eksportfinansiering Norge. Videre er det, med bakgrunn i regjeringens eksportbehandlingsplan (2020) besluttet å opprette en ny eksportfremmeenhet, Eksportstrategirådet, med ansvar for strategiske eksportfremmesatsinger. Regjeringen har bevilget 75 mill. kroner til en styrket satsing på eksportfremmer.

Norge skal være en aktiv pådriver for frihandel

- Regjeringen har forhandlet frem frihandelsavtaler med Storbritannia, Ecuador, Indonesia og Mercosur (handelsblokk bestående av Argentina, Brasil, Paraguay og Uruguay). Det er også gjennomført en omfattende modernisering av avtalen med Tyrkia.
- Frihandelsavtalen med Ecuador innebærer nulltoll på alle industrivarer og fisk. Avtalen gir også norske tjenesteytere generelt sett like fordelaktige vilkår som tjenesteytere fra EU.
- Frihandelsavtalen med Indonesia innebærer nulltoll på 80 prosent av norske varer, med gradvis nedtrapping av toll for øvrige varer. Avtalen gir forutsigbare rammevilkår for norske tjenesteytere og investorer med mulighet for majoritetseierskap i en rekke tjenestesektorer, inkludert for energirelaterte tjenester og telekommunikasjon. Det tillates 100 prosent eierskap for investeringer i sektorer som olje og gass, og fiskeoppdrett.
- Det er enighet om et utkast til en frihandelsavtale med Mercosur som sikrer tollfri markedsadgang for 99,3 prosent av norske varer innen 15 år etter avtalens ikrafttredelse. Avtalen gir også like gode vilkår for norske tjenesteytere og investorer som for nasjonale tjenesteytere og investorer i en rekke sektorer.
- Det er pågående forhandlinger med blant annet Kina og Moldova. Det tas sikte på ferdigstillelse av forhandlingene med Kina innen utgangen av stortingsperioden. Regjeringen arbeider for å ivareta Norges offensive og defensive interesser i forhandlingene.
- Regjeringen forhandler også om en oppdatering av frihandelsavtalene med Chile og Den sørafrikanske tollunion (SACU).
- Regjeringen har løpende arbeidet for gjensidig tollreduksjon ved inngåelse av frihandelsavtaler.
- Regjeringen har deltatt i regulært arbeid og diskusjoner i WTO for å sikre et stabilt rammeverk for internasjonal handel.
- I 2019-budsjettet fikk de nest fattigste utviklingslandene 20 prosentenheter bedre tollpreferanser enn ordinære utviklingsland for alle ordinære jordbruksvarer omfattet av GSP-ordningen, unntatt kjøttvarer.
- Regjeringen har innført tollfritak på roser i de nest fattigste landene (GPS+ land) etter GPS-ordningen. Det sikrer at bl.a. Kenya fortsatt kan få tollfritak på roser selv med økt økonomisk vekst.

Frihandelsavtale med Storbritannia

Som følge av Storbritannias uttreden av EU fra nyttår 2021 startet Norge, Island, Liechtenstein og Storbritannia forhandlinger om en frihandelsavtale i august 2020. Forhandlingene pågikk parallelt med Storbritannias forhandlinger om en frihandelsavtale med EU, som det ble enighet om 24. desember 2020.

Forhandlingene mellom Norge, Island, Liechtenstein og Storbritannia ble avsluttet med enighet om en avtale i juni 2021. Avtalen vil bli signert i London 8. juli. Dette er den mest omfattende frihandelsavtalen Norge har inngått, med unntak av EØS-avtalen. Avtalen er av stor betydning for norsk næringsliv. Storbritannia er Norges viktigste handelspartner etter EU/EØS, og vi er svært avhengig av handel med Storbritannia.

Storbritannias uttreden av EU har konsekvenser for Norge, norske borgere og norsk næringsliv. Det at Storbritannia ikke lenger er en del av EØS-avtalen innebærer at flere nye handelshindre vil oppstå, og ikke alle vil kunne løses gjennom en frihandelsavtale. Avtalen kan ikke erstatte den tilknytningen vi hadde til Storbritannia gjennom EØS-avtalen. Den gir ikke felles spilleregler, dynamisk utvikling av felles regelverk og forutsigbarheten som ligger i den europeiske samarbeidet. Fravær av alt dette betyr at det blir flere handelshindre mellom Norge og Storbritannia enn hva vi har vært vant til.

Storbritannia har hatt midlertidige ordninger som reduserte de umiddelbare negative konsekvensene av at Storbritannia valgte å forlate det indre markedet. Dette gjorde at det ville ta noe tid før vi hadde merket hele effekten av Storbritannias uttreden av EU. Nye handelshindre ville imidlertid gradvis dukke opp, og derfor var det veldig viktig at vi fikk på plass en frihandelsavtale som reduserer disse og tar bort noe av uforutsigbarheten for norske eksportører og importører. Avtalen vil legge til rette for fortsatt handel og et stabilt rammeverk med en svært viktig handelspartner og et nært naboland.

Avtalen sikrer at tollfrihet for industrivarer videreføres, noe vi har hatt inn til Storbritannia i mer enn 60 år. Dette er avgjørende for norsk næringsliv.

Frihandelsavtalen sikrer at norske varer i Storbritannia møter de samme regulatoriske krav som varer fra EU. Dette er viktig for norsk konkurransedyktighet på det britiske

markedet og har vært en hovedprioritering i forhandlingene. Avtalen sikrer også like gode, eller bedre, vilkår som konkurrenter fra EU på det britiske markedet innenfor andre områder – herunder handel med tjenester og investeringer og offentlige anskaffelser. Fra norsk hold har vi ønsket, og lykkes med, å skjerme for import av sensitive landbruksprodukter som er viktige for arbeidsplasser i norsk landbruk.

Storbritannia er et viktig marked for norsk sjømatnæring. Avtalen sikrer at tollsatser og tollfrie kvoter som norske eksportører hadde tilgang til før Storbritannia forlot EU, videreføres. Videre sikrer avtalen forbedringer for enkelte produkter, deriblant frysede pillede reker og frosne fileter av hyse.

Samhandel med Storbritannia omfatter mer enn handel med varer. Storbritannia er blant de største og viktigste enkeltmarkedene for norske skipsfartstjenester, ingeniørtjenester, og finansielle tjenester. Storbritannia er også ett av de aller viktigste markedene for grønne næringer; havvind, karbonfangst- og lagring og hydrogen. Norge selger årlig tjenester til britene for nærmere 40 milliarder kroner. Storbritannia er også et av de største enkeltmarkedene for norske direkteinvesteringer. Beholdningen av britiske direkteinvesteringer i Norge er på over 100 mrd. kr.

Antislaverilov etter modell fra Storbritannia

- Regjeringen har fulgt opp gjennom Etikkinformasjonsutvalgets utredning og forslag til lov om virksomheters åpenhet om leverandørkjeder, kunnskapsplikt og aktsomhetsvurderinger (2019). BFD har fremmet Prop. 150 L (2020–2021) Lov om virksomheters åpenhet og arbeid med grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold (åpenhetsloven) for Stortinget.

Grønn næringsutvikling, omstilling og konkurransekraft

Grønn omstilling og konkurransekraft er prioritert bl.a. gjennom Grønn plattform som ble innført i revidert budsjett 2020. Formålet med ordningen er å skape samfunnsøkonomisk lønnsomt og bærekraftig næringsliv som bidrar til grønn omstilling, samt legge til rette for utvikling av ny grønn industri i Norge. Miljørettet forskning innenfor marin og maritim

sektor inkluderer forskning både på miljøkonsekvenser av påvirkninger i marine økosystemer og hvordan virksomheter innenfor disse sektorene kan drives mer miljøvennlig.

- Regjeringen satte i 2016 ned et ekspertutvalg for grønn konkurransekraft, som kom med sine anbefalinger senere samme år. I rapporten vurderte utvalget hvordan Norge kan omstilles til et lavutslippssamfunn med høy verdiskaping og sysselsetting. Utvalget hadde i arbeidet omfattende dialog med sentrale næringer, bedrifter, organisasjoner og akademia.
- Regjeringen fører en offensiv politikk for å medvirke til grønn omstilling av norsk økonomi. Regjeringen la frem en overordnet strategi for grønn konkurransekraft i tilknytning til statsbudsjettet for 2018.
- Som en del av regjeringens tiltakspakke for Grønn omstilling ble det lansert en Grønn plattform som skal støtte utviklingen av nye grønne løsninger ved bruk av allerede etablerte virkemidler under Innovasjon Norge, Forskningsrådet og Siva. Grønn plattform skal fremme grønn omstilling fra grunnleggende forskning til kommersialisering og innovasjon. Plattformen er en egen inngang til virkemiddelapparatet for grønne prosjekter og er åpen for prosjekter innen norsk industri. I november 2020 ble det lyst ut midler til forprosjekter. 93 søknader er blitt innvilget, hvorav 14 innvilgede forprosjekter er innen prosess og foredlingsindustri, og 9 innvilgede forprosjekter er innen det maritime næringsområde. En hovedutlysning under Grønn plattform ble lagt ut i begynnelsen av mars. Det er satt av totalt 1,1 mrd. kroner til Grønn plattform fordelt over tre år (2020, 2021 og 2022). Endelig tildeling av prosjektmidler vil skje i september.

Regjeringen har tett dialog med næringslivet for å bidra til lønnsomme, grønne arbeidsplasser. Det er blant annet etablert en referansegruppe for bærekraftig finans. Arbeidet med bærekraftig finans referer til dirigeringen av privat kapital mot bærekraftige prosjekter. Referansegruppen skal være et forum for informasjonsutveksling om aktuelle regelverksprosesser, identifisering av forhold av særlig betydning for norske interesser, og nyttiggjøring av kunnskap og innsikt hos akademia og andre. Både representanter for finansnæringen, nærings- og arbeidsliv og relevante fagmiljøer deltar.

- Regjeringen har aktivt bidratt til å motvirke karbonlekkasje blant annet gjennom CO₂-kompensasjonsordningen for kraftkrevende industri, og arbeider nå med å vurdere

hvordan en ordning for CO₂-kompensasjon kan se ut for 2021-2030. En videreføring av den norske ordningen for CO₂-kompensasjon krever forskriftsendring som må på høring før ordningen kan notifiseres til ESA for godkjenning.

- I forbindelse med sin omfattende pakke med klimaregelverk (Fit for 55-pakken) vil Europakommisjonen 14. juli 2021 legge frem et forslag om en CO₂-grensetilpasningsmekanisme (CBAM). Formålet med grensetilpasningsmekanismen er å prise utslipp av klimagasser fra produksjon av enkelte varer som importeres til EU, med formål å forhindre karbonlekkasje fra EU til tredjeland. Grensetilpasningsmekanismen kan få store konsekvenser for norsk industri, og regjeringen har derfor aktivt fremmet norske posisjoner til Kommisjonen i forkant av fremleggelsen. Her fremheves det at Norges mulighet til tildeling av vederlagsfrie kvoter og CO₂-kompensasjon bør bestå inntil en velfungerende grensetilpasningsmekanisme foreligger. Videre at:
 - En grensetilpasningsmekanisme må være på linje med prinsippene og reguleringen av det indre markedet.
 - Mekanismen må være i tråd med WTO-regelverket.
 - Det må være en transparent og verifiserbar metode for å beregne CO₂-innholdet i produkter som omfattes av mekanismen.
- Det nye anskaffelsesregelverket som trådte i kraft 1. januar 2017 inneholder flere miljøbestemmelser som legger til rette for økt offentlig etterspørsel etter klima- og miljøvennlige produkter og grønne innovasjoner. Klima- og miljøvennlige offentlige anskaffelser er grundig omtalt i Meld. St. 22 (2018-2019) Smartere innkjøp – effektive og profesjonelle offentlige anskaffelser. Regjeringen planlegger å legge frem en handlingsplan for å øke andelen klima- og miljøvennlige offentlige anskaffelser og grønn innovasjon.
- Nysnø Klimainvesteringer AS ble etablert i desember 2017. Statens begrunnelse for eierskapet er å bidra til reduserte klimagassutslipp gjennom lønnsomme investeringer, og statens mål som eier er høyest mulig avkastning over tid. NFD følger opp hvordan selskapet drives, investerer og utvikler seg. Regjeringen vil trappe opp investeringskapitalen i Nysnø årlig i perioden på samme måte som Argentum og Investinor. Per utgangen av 2020 er Nysnø bevilget totalt 2 425 mill. kroner. Nysnø fikk tilført 25 mill. kroner i 2017, 200 mill. kroner i 2018, 500 mill. kroner i 2019 og 1000 mill. kroner 2020, og 700 mill. kroner for 2021.
- I Norges forskningsråds utvelgelse av prosjekter gjøres det en vurdering av prosjektenes miljøvirkninger. I forskningsrådets totale portefølje i 2019 utgjorde forskning som kan føre til reduserte klima- og miljøavtrykk, i alt 3 mrd. kroner. Dette er

en økning fra 2,5 mrd. kroner i 2018. Over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett skjer tildelingen til miljø- og klimarelevant forskning i hovedsak gjennom programmene BIA, Marinforsk, MAROFF, Havbruk og Forny2020 og bevilgninger til instituttene. Tiltakene dreier seg om teknologier som begrenser forurensning ved hjelp av rensing, mer miljøvennlige produkter og produksjonsprosesser, mer effektiv ressurs håndtering og ressursutnyttelse og teknologiske systemer som reduserer miljøpåvirkningen.

- Innovasjon Norge har de siste årene bidratt med betydelige midler til miljørettede prosjekter. I 2019 gikk 51 pst. av Innovasjon Norges tilsagn om lån og tilskudd – rundt 3,4 mrd. kroner – til slike prosjekter. Dette er en økning på 2 pst. fra 2018. Innovasjon Norge definerer et prosjekt som miljørettet dersom det har en miljøbegrunnelse. Eksempler er kommersialisering av miljøteknologi, forbedring av miljøkvalitet på foretakets produkt eller at prosjektet fører til at foretaket blir miljøsertifisert.
- I tillegg til å gi finansiell støtte til prosjekter med en miljøprofil, bidrar Innovasjon Norge med nettverksaktiviteter og kompetansetjenester i prosjekter som har miljø som hovedinnretning. Bærekraftig utvikling er et viktig mål for flere av næringsklyngene i Innovasjon Norges klyngeprogram. I 2018 lanserte Innovasjon Norge en tjeneste for profilering av norske, grønne løsninger, kalt The Explorer. Dette er et digitalt utstillingsvindu for eksport av norske bærekraftige løsninger som skal gi bedrifter som leverer klima- og miljøvennlige løsninger, ekstra drahjelp for å lykkes i internasjonale markeder. The Explorer ble lansert våren 2019 og hadde ved utgangen av året over 550 000 besøkende fra over 100 land. Tjenesten skal også bidra til å trekke internasjonale investorer til Norge.
- Staten som eier stiller tydelige forventninger på bærekraftområdet som inkluderer klima og miljø. Forventningene som stilles er blant annet:
 - Selskapene har en plan for bærekraftig verdiskaping.
 - Selskapene er ledende i arbeidet med ansvarlig virksomhet.
 - Selskapene arbeider for å redusere sitt klima- og miljøfotavtrykk.
- I den årlige eierrapporten for det statlige eierskapet ble det i rapporten for 2020 for første gang lagt frem en oversikt over selskapenes klimagassutslipp. Målet er at flere selskaper rapporterer om klimagassutslipp og at åpenhet om dette inspirerer til å redusere utslippene.
- Regjeringen varslet i klimameldingen at det skal settes ned et ekspertutvalg som skal følge opp Stortingets anmodningsvedtak om å se på de samlede rammevilkårene for å fremme klimavennlige investeringer i Norge.

Ideell sektor

Regjeringen sikrer at regelverket for anskaffelse av helse- og sosialtjenester utnytter handlingsrommet til å sikre ideelle aktører

- Forskriftsbestemmelse om adgang til å reservere konkurranser for ideelle aktører ved kjøp av helse- og sosialtjenester ble vedtatt 13. februar 2020.
- På oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet utarbeidet Digitaliseringsdirektoratet (nå DFØ) en veiledning for anskaffelser av ulike helse- og sosialtjenester som kan fremme ideelle leverandørers medvirkning i tjenesteproduksjonen (27. februar 2020).

Regjeringen vil bedre betingelsene for bruk av sosiale entreprenører for å styrke innovasjon og nyskaping på velferdsområdet

- Handlingsplanen for kvinnelig entreprenørskap ble lansert i september 2019, og har sett på entreprenørskap i tilknytning til offentlig sektor og helse og velferdsområdet, som er særlig viktige områder for sosiale entreprenører. Et av tiltakene i den forbindelse var å legge frem stortingsmelding om innovasjon i offentlig sektor, som ble lansert sommeren 2020.
- Regjeringen inngikk i 2015 en samarbeidsavtale med KS og Hovedorganisasjonen Virke, Frivillighet Norge, Ideelt Nettverk og KS Bedrift om leveranser av helse- og sosialtjenester. Regjeringen har i 2019 videreført denne. Samarbeidsavtalen anerkjenner, styrker og synliggjør den viktige rollen som ideelle aktører spiller i det norske velferdssamfunnet.
- Regjeringen har i tildelingsbrev for 2020 og 2021 gitt Bufdir i oppdrag å prioritere ideelle institusjoner fremfor kommersielle i tilfeller der det er nødvendig å anskaffe institusjonsplasser utover kapasiteten i offentlig regi og fastsatte rammeavtaler.
- Regjeringen har gjennomført en helhetlig gjennomgang av rammene for ideelle og kommersielle aktører i barnevernet.
- I 2016 ble det utlyst skjermet konkurranse for ideelle for institusjonsplasser i barnevernet og for plasser i sentre for foreldre og barn. Regjeringen har i årsskiftet

2019–2020 iverksatt en ny, reservert konkurranse for sentrene. Regjeringen har forlenget disse avtalene ut 2021, og det er opsjon på forlengelse ut 2022.

- Regjeringen har de samme faglige krav til ideelle og private leverandører av plasser i barnevernsinstitusjon, og har ikke foreslått å endre dette i ny barnevernslov.
- Regjeringen har i samarbeidsavtalen om leveranser av helse- og sosialtjenester sagt at departementenes underliggende virksomheter skal ta hensyn til langsiktige og stabile relasjoner og forutsigbarhet for brukerne i sine anskaffelsesstrategier.
- Regjeringen har, i meldingsdelen av ny barnevernslov, skissert en mulig innretning av oppfølgingen av anmodningsvedtak om å sikre langsiktige og løpende avtaler med ideelle tilbydere av institusjonsplasser i barnevernet som fører til at andelen ideelle øker til om lag 40 prosent innen 2025.

Hav

Regjeringens mål er at Norge skal være en ledende havnasjon. Regjeringen la i 2017 frem havstrategien "Ny vekst, stolt historie", som er den første strategien i Norge som ser på havnæringene under ett. Regjeringens oppdaterte havstrategi "Blå muligheter" ble lagt frem i 2019 og løfter frem tre innsatsområder for politikken fremover; Grønn skipsfart, kompetanse og digitalisering, og regional og lokal verdiskaping. Siden 2017 har regjeringen blant annet innført et nytt konsesjonssystem i havbruksnæringen, stimulert til utvikling av havbruk til havs gjennom utviklingstillatelser, åpnet områder for havvind og styrket arbeidet med fangst, transport og lagring av CO2 gjennom Langskip. Satsingen på klima- og miljøvennlig skipsfart har bidratt til at internasjonale aktører etablerer seg i Norge for å ta del i utviklingen av grønn skipsfart. Regjeringen presenterte en statusrapport om satsingen på hav og havnæringer ("Blått hav, grønn fremtid") i juni 2021.

Regjeringen fører en aktiv maritim politikk og satser på maritim næring. Regjeringen har de siste årene satset på grønn skipsfart, maritim forskning og utvikling gjennom Forskningsrådet (MAROFF), styrket byggelånsgarantiordningen til GIEK og videreført en attraktiv rederiskatteordning,

Regjeringen gir de marine og maritime næringene muligheter til å teste ut i løsninger i fullskala gjennom Demo HAV

- Regjeringen opprettet i 2018 en egen pilot- og demonstrasjonsordning for marin og maritim sektor i Innovasjon Norge. Ordningen hadde en bevilgning på 30 mill. kroner i 2020 og er videreført for 2021 i miljøteknologiordningen.

Regjeringen bidrar til innovasjon gjennom økt næringsrettet forskning på tvers av havnæringene

- Maritime forsknings- og innovasjonsprosjekter utløser betydelige midler i Norges forskningsråd og Innovasjon Norge.
- Siden 2017 har i gjennomsnitt 1,8 mrd. kroner årlig gått til forskning og innovasjon i havnæringene gjennom tildelinger fra Forskningsrådet og i gjennomsnitt 3,04 mrd. kroner årlig er tildelt som lån, garantier og tilskudd fra Innovasjon Norge. Det fordeles også betydelige midler til FoU innenfor havnæringene gjennom Skattefunnordningen.
- Regjeringen arbeider hele tiden for å påvirke EUs blå programmer, slik at de svarer på sentrale kunnskapsbehov for norske havnæringer

Regjeringen styrker Norges profil som havnasjon

- Norges profil som havnasjon er styrket gjennom ulike initiativer og aktivt havdiplomati gjennom arbeidet med Høynivåpanelet for en bærekraftig havøkonomi og i tilknytning til FNs generalforsamling. Norge var vertskap for Our Ocean-konferansen i 2019. Siden 2018 har Norge vært hovedsponsor for næringslivsprosjektet UN Global Compact's Havplattform, som jobber for at næringslivet skal ta ansvar for en bærekraftig utvikling i havet globalt.
- Innen bistand er programmet Hav for utvikling etablert. Norge har også profilert seg innen arbeidet mot marin forsøpling både gjennom bistand, rollen som co-chair i Verdensbankens Problue fond og i innsatsen for en global avtale. Innovasjon Norge har siden 2018 arbeidet med helhetlig profilering av havnæringene (Branding the Blue) og har utviklet The Explorer, en plattform som skal vise frem grønne og bærekraftige løsninger fra Norge.

- Under FNs Havkonferanse i 2017, forpliktet Norge seg til å ta initiativ til å etablere et globalt handlingsnettverk for bærekraftig mat fra hav og innlandsvann for matsikkerhet og ernæring, under FNs ernæringstiår (2016-2025).
- Regjeringen har opprettet et bistandsprogram for å bistå utviklingsland i å forhindre og redusere marin forsøpling. Dette er et viktig bidrag til «nullvisjonen» fra FNs tredje miljøforsamlingsvedtak om å stoppe utslipp av plast og mikroplast til havet. Programmet ble opprettet i 2018, og 1,6 milliarder kroner vil bli brukt på programmet i perioden 2019 til 2024.
- Norge var i 2018 sentral i opprettelsen av flergiverfondet Problue, Verdensbankens store satsing for en bærekraftig havøkonomi
- Regjeringen la i 2017 frem en stortingsmelding om hav i utenriks- og utviklingspolitikken. Et viktig tiltak var å styrke dialogen og samarbeidet om havrelaterte spørsmål med aktuelle land og organisasjoner. I etterkant er det igangsatt bredt anlagte havdialoger med Australia, India og Chile, og det jobbes med å gjøre det samme med Indonesia og Kina. Havsamarbeidet med blant annet USA, Frankrike, Kenya, Brasil, ASEAN, AU og EU er forsterket.
- Norge har videreført sitt langvarige arbeid i ulike internasjonale fora engasjert i havspørsmål. Norge bidrar aktivt til utviklingen av FNs årlige resolusjoner om hav, som resolusjonene om implementeringen av havrettskonvensjonen og FN-avtalen om fiske.
- Regjeringen la i oktober 2020 frem en handlingsplan for å fremme eksport, der havnæringene er noe av det som løftes frem.

Regjeringen arbeider for å utvikle havnæringene

- Forvaltningsplanmeldingen som regjeringen fremmet våren 2020 (Meld. St. 20 (2019 – 2020)), samlet for første gang forvaltningsplaner for de norske havområdene Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten, Norskehavet, og Nordsjøen og Skagerak i én melding. Regjeringen vil legge frem en ny forvaltningsplanmelding til Stortinget hvert fjerde år, neste gang i 2024.
- Gjennom de årlige fiskeriavtalene sikres bærekraftig høsting av fiskebestander som er delt med andre land

- Regjeringen legger til rette for en forutsigbar og bærekraftig vekst i oppdrettsnæringen. Det nye forvaltningssystemet for videre vekst i norsk lakse- og ørretoppdrett ble etablert i 2017.
- Regjeringen har i regjeringsperioden lagt til rette for lønnsom produksjon av olje og gass, blant annet gjennom å videreføre dagens praksis med jevnlig konsesjonsrunder for å gi næringen tilgang til nytt leteareal.
- Norges tradisjon for kunnskapsbasert havforvaltning vil ligge i bunn for forvaltningen av helt nye havnæringer, som havvind og havbunnsmineraler. Regjeringen åpnet 1. januar 2021 områdene Utsira Nord og Sørlige Nordsjø II for fornybar energi til havs. Områdene gir mulighet for demonstrasjonsprosjekt og større prosjekter innen både bunnfast og flytende havvind.
- Regjeringen vil i 2021 legge frem en revidert plaststrategi, som vil se helhetlig på hvordan forebygge utslipp av plastforsøpling også til havet
- Regjeringen la i 2017 frem en havstrategi og i juni 2019 frem en oppdatert havstrategi. Samtlige tiltak er fulgt opp eller følges opp i regjeringens løpende arbeid.
- Regjeringen har siden den tiltrådte, styrket satsingen på klima- og miljøvennlig skipsfart. Krav og støtte til forskning og utvikling har i særlig grad bidratt til den storstilte utviklingen. I løpet av 2021 vil det være 70 batterifergeskip i drift i Norge, noe som utgjør en tredjedel av fergene.
- Selvgående fartøy er et annet område hvor norske aktører leder an i utviklingen. I Norge er det etablert flere geografiske testområder og testarenaer. Norge var en av initiativtakerne til at Verdens sjøfartsorganisasjon IMO startet arbeidet med autonome skip i 2018.
- Regjeringens Langskip-satsing er et norsk stor-skala demonstrasjonsprosjekt, som omfatter fangst, transport og lagring av CO₂. Langskip skal demonstrere at CO₂-håndtering er trygt og mulig, samt legge til rette for læring og kostnadsreduksjoner for etterfølgende prosjekter.
- Regjeringens hydrogenstrategi ble lansert 3. juni 2020. Den peker ut retningen for den videre satsingen på hydrogen. Et nytt veikart for hydrogen som konkretiserer satsingen ble presentert i Meld. St. 36 (2020-2021) "Energi til arbeid – Om langsiktig verdiskaping fra norske energiresurser" i juni 2021. I 2020 har Forskningsrådet tildelt over 150 millioner kroner til 13 prosjekter, for å utvikle hydrogenbasert teknologi.
- I 2021 vil verdens første hydrogenferge settes i drift på fergesambandet Hjelmeland - Nesvik i Rogaland. Fra 2024 vil Norges lengste fergestrekning, Bodø-Moskenes, drives med hydrogenferger.

- I statsbudsjettet for 2021 er det bevilget 100 millioner kroner for å støtte opp under etablering av infrastruktur for kommersiell bruk av hydrogen. Tiltaket vil bidra til å løse utfordringen knyttet til skala i produksjonen av hydrogen.

Regjeringen følger opp arbeidet med Ocean Space Centre

- Marinteknisk senter i Trondheim er Europas største forskningsinfrastruktur for havnæringer. Forskningsanlegget brukes til undervisning, grunnforskning, oppdragsforskning og innovasjon. I november 2018 valgte regjeringen Ocean Space Centre (OSC) som konsept for oppgraderingen av laboratoriene. Regjeringen besluttet å starte forprosjektering i august 2019. Samlet kostnadsestimat på 6,25 mrd. kroner (P50, 2021-kroner) inkl. mva ble lagt til grunn for kostnadsstyrt prosjektutvikling.

Regjeringen fører en aktiv maritim politikk

- Regjeringen fører en aktiv maritim politikk og samtlige tiltak i maritim strategi fra 2015 er utkvittert.
- Regjeringen la 4. desember 2020 frem en stortingsmelding om maritim politikk Meld. St. 10 (2020-2021) "Grønnere og smartere - morgendagens maritime næring". Meldingen gir tre hovedprioriteringer for regjeringens maritime politikk; grønn skipsfart, digitalisering og maritim kompetanse.
- Regjeringen varslet i stortingsmeldingene om maritim politikk og i Klimaplan 2030 at det vil innføres lav- og nullutslippskriterier i nye anbud for fergesamband og hurtigbåter der det ligger til rette for det. Det arbeides med å utvikle politikk som bidrar til grønn omstilling for servicefartøy i havbruksnæringen og offshore, og det skal utredes klimakrav i offentlige innkjøp av sjøtransporttjenester.
- Regjeringen nedsatte i 2020 et partssammensatt maritimt utvalg for å vurdere tiltak som kan styrke norsk maritim kompetanse, sikre norske sjøfolk på norske skip og sikre rederiers konkurransekraft. Utvalget overleverte sin rapport 19. mars 2021.
- Regjeringen har sikret videreføring av rederiskatteordningen og utvidet ordningen til å også gjelde skip i offshore vind-industrien. Antall skip i ordningen har holdt seg relativt stabilt.

- Regjeringen har utvidet og målrettet virkemidlene for bygging av skip i Norge. Garantirammen i byggelånsgarantiordningen ble utvidet fra 5 mrd. kroner til 7 mrd. kroner i 2018. Byggelånsgarantiordningen er i 2021 utvidet til å inkludere forskuddsgarantier.
- Regjeringen opprettet i 2018 en midlertidig låne- og garantiordning på 10 mrd. kroner for skip som er bygget i Norge og som skal bygges i Norge (Skipsgarantiordningen). Skipsgarantiordningen er videreført i 2021.
- Forskningsrådets budsjett til maritim virksomhet og offshore operasjoner (MAROFF) er 170 mill. kr i 2021. Demonstrasjonsprosjekt innenfor grønn skipsfart/maritim industri er et av de prioriterte områdene i MAROFF. Midlene til maritim forskning skal stimulere til investeringer i forsknings- og innovasjonsprosjekter som styrker næringens konkurranse-dyktighet, omstillingsevne og som bidrar til forbedret samspill mellom forskningsmiljøer og næringen.
- Regjeringen opprettet i 2018 et permanent Maritim21- sekretariat i Norges forskningsråd og har i 2021 nedsatt en strategigruppe som skal legge frem en ny, oppdatert Maritim21-strategi.
- Regjeringen har siden 2016 styrket bevilgningen til maritim kompetanse gjennom MARKOM2020 fra 20 mill. kroner til 38,5 mill. kroner. Satsingen er videreført for 2021. Satsingen videreføres også etter 2021 og legges til Diku.
- Regjeringen la i 2019 frem Meld. St. 30 (2018– 2019) "Samhandling for bedre sjøtryggleik" som omtaler bl.a. sikkerhet til sjøs og ulykker med fritidsbåter.
- Regjeringen har arbeidet for å sikre en effektiv og kompetent sjøfartsadministrasjon.
- Regjeringen har opprettet en tilskuddsordning for godsoverføring fra vei til sjø. Det er bevilget 31,6 mill. kroner til ordningen i 2021 (SD).
- Regjeringen har lansert en rekke tiltak for maritim næring i forbindelse med koronapandemien. Det ble i revidert nasjonalbudsjett og Prop 127S (2019-2020) bevilget over 1,4 mrd. kroner til tiltak rettet mot aktivitet i norsk maritim næring og utvikling av grønn skipsfart. Av dette ble 635 mill. kroner bevilget til grønn skipsfart. Det ble blant annet opprettet en kondemneringsordning for skip i nærskipfart og en egen låneordning for skip i nærskipfart og fiskeflåten. 744 mill. kroner ble bevilget til en verftspakke for perioden 2020-2024.
- Kondemneringsordningen for skip i nærskipfart og låneordningen for skip i nærskipfart og fiskefartøy er videreført i 2021. Kondemneringsordningen ble i 2021 utvidet til å også gjelde offshorefartøyer, og det ble bevilget 146,5 mill. kroner til ordningen.

- I 2021 er det vedtatt å legge til grunn at norsk språk i utgangspunktet brukes ved planlagte statlige investeringer eller vedlikehold som skal ut i markedet i 2021 i maritim sektor, det kan vurderes om det er nødvendig å åpne for engelsk i visse tilfeller.

Konkurransedyktige skipsregistre

- Regjeringen har åpnet opp for bareboat-registrering som innebærer en ytterligere styrking av de norske skipsregistrenes konkurransedyktighet.
- De siste årene har det vært en positiv utvikling i norsk internasjonalt skipsregister (NIS) og norsk ordinært skipsregister (NOR).

Regjeringen viderefører nettolønnsordningen for sjøfolk

- Regjeringen har videreført tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk og har de siste årene gjennomført en omfattende styrking av ordningen. Regjeringen har videreført og styrket tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk i tråd med Fartsområdeutvalgets anbefalinger.
- I 2020 ble makstaket for tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk opphevet for 4. termin for skip i petroleumsvirksomhet i NOR, skip i tilskuddsmodellen for skip i NIS generell og NIS konstruksjonsskip.
- I 2021 er makstaket i tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk opphevet for 1.-3. termin for skip i petroleumsvirksomhet i NOR, skip i tilskuddsmodellen for NIS generell og NIS konstruksjonsskip. Regjeringen har i RNB foreslått en bevilgning for 2021 på 2 576 mill. kroner. Antall sjøfolk i tilskuddsordningen har holdt seg relativt stabilt de senere årene.

Fiskeri

Regjeringen har gjennomført en omfattende prosess i forbindelse med Brexit, og den 16. mars 2021 signerte Norge en fiskeriavtale med EU og Storbritannia. Dette er den første kvoteavtalen mellom tre parter i Nordsjøen, og en forutsetning for bærekraftig

forvaltning. Det har siden 2017 vært brukt mye ressurser på forbedret markedsadgang til Kina og en hel rekke nye frihandelsavtaler har blitt inngått. Det har vært lagt fram en ny kvotemelding, og fiskerikontrollutvalget la i 2019 fram sin rapport om Framtidens fiskerikontroll (NOU 2019:21) som danner grunnlaget for en nasjonal satsning mot fiskerikriminalitet.

Internasjonalt har regjeringen markert seg i kampen mot ulovlig fiske og annen fiskerikriminalitet ved å ta initiativ til en internasjonal erklæring mot fiskerikriminalitet som har oppnådd støtte fra 34 land (pr. 1. april 2021). Regjeringen lanserte også Blue Justice initiativet som er et kapasitetsbyggingsprogram for å bistå utviklingsland til å adressere problemstillingene i erklæringen.

For å bygge opp i igjen bestanden av kysttorsk i Sør-Norge og spesielt i Oslofjorden har regjeringen i 2019 innført en rekke innstramminger. Det er innført forbud mot å fiske torsk i Oslofjorden og mot å fiske med bunnsatte garn innenfor grunnlinjen fra Vestfold og Telemark til Sverige. I tillegg er det innført forbud mot all fiske i 4 gytefelt på Skagerrakkysten i gyteperioden januar-april. Tiltakene ble innført i 2019 og skal evalueres i 2022.

- Det har siden 2017 vært brukt mye ressurser på forbedret markedsadgang til Kina. Det er inngått en protokoll med Kina om laks og en protokoll om fiskemel og -olje.
- Regjeringen har forhandlet frem frihandelsavtaler med gode betingelser for norsk sjømat med Ecuador, Indonesia og Mercosur (handelsblokk bestående av Argentina, Brasil, Paraguay og Uruguay). Det er pågående forhandlinger med blant annet Kina, Malaysia og Storbritannia.
- Regjeringen har også dialog med amerikanske myndigheter og arbeid i Norge for å sikre at amerikanske regelverksendringer ikke får negativ effekt for norsk sjømateksport til USA.
- Videre har regjeringen løst bilaterale problemsaker på sjømatområdet ved blant annet å fremforhandle MoUer mellom Mattilsynet og andre lands veterinærmyndigheter.

Regjeringen har lagt til rette for en innovativ, lønnsom og bærekraftig sjømatnæring

- Regjeringen la frem Meld. St. 32 (2018-2019) "Et kvotesystem for økt verdiskaping - En fremtidsrettet fiskerinæring") i vårsesjonen 2019. Meldingen tok utgangspunkt i forslag fremmet i NOU 2016:26 Et fremtidsrettet kvotesystem. Meldingen ble behandlet i Stortinget 7. mai 2020. Regjeringens forslag til nytt kvotesystem innebærer en forenkling av grunnsystemet for kvotetildeling, ordninger for kortsiktig fleksibilitet og langsiktig kapasitetstilpassing.
- Regjeringen fulgte opp kvotemeldingen med et lovforslag, Prop. 137 L (2019-2020), om endringer i deltakerloven og havressursloven. De foreslåtte lovendringene er vedtatt av Stortinget og loven ble sanksjonert 5. mars 2021. Lovendringene berører ikke grunnprinsippene i de to lovene, som fortsatt ligger fast.
- Kvotemeldingen inneholder blant annet tiltak for å bidra til rekruttering og utvikling i næringen.
- Stortinget sluttet seg til forslaget i kvotemeldingen om at fartøygrupper inndeles etter fartøyenes faktiske lengde og at dagens ordning med konsesjoner og deltakeradganger erstattes med fiskeritillatelser.
- Rammebetingelsene for kystfiskeflåten ble drøftet i meldingen og det ble ikke innført strukturering for fartøy under 11 meter. Stortinget sluttet seg til regjeringens forslag om at samfiske (med seg selv) i torskefiskeriene skal avvikles. Dette skal skje innen 31. desember 2025. (Ordningen innebærer at to fartøy under 11 meter med samme eier kan fiske begge kvotene på ett av fartøyene).
- Ny gruppeinndeling i kystflåten etter faktisk lengde endrer fartøygruppens sammensetning i struktursammenheng.
- Regjeringen foreslo en modell for hvordan tidsbegrensede strukturkvoter (strukturgevinsten) skulle fordeles. Stortinget har vedtatt at utløpte strukturkvoter (strukturgevinst) fordeles til den fartøygruppen fartøyet tilhører når tidsbegrensningen inntreffer, og fordeles relativt etter grunnkvote. Fordeling av strukturgevinst må utredes nærmere før implementering.
- Stortinget sluttet seg til regjeringens forslag til endringer i tilbudsplikten og bearbeidelsesplikten. Regjeringen har fulgt opp Stortingets beslutning ved kgl.res. nr. 2 av 18. desember 2020, hvor forskrift om leveringsplikt for fartøy med torskestråltillatelse av 12. september 2003 ble endret. Subsidiær tilbudsplicht ble endret fra tre regioner til Nord-Norge, plikten om å bearbeide torsk kjøpt under tilbudsplichten,

ble endret fra 70 % til 75 % og avregningsperioden for bearbeidelse ble endret fra hver omsatte fangst til månedlig avregning.

- Stortinget ba i forbindelse med behandlingen av kvotemeldingen, regjeringen om å utarbeide en strategi for bedre likestilling i fiskeriene. Nofima har på oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet laget en rapport som beskriver status når det gjelder likestilling i fiskeriene. Rapporten danne grunnlaget for strategien som legges frem før sommeren 2021.
- Fiskeridirektoratet vedtok i mars 2021 en egen handlingsplan mot marin forsøpling som fiskerinæringa, fritidsfiskere og havbruksnæringa er kilde til. I planen er det listet opp en rekke tiltak som skal gjennomføres i løpet av planens femårsperiode.
- Regjeringen har en ambisiøs klimapolitikk og innførte full CO2-avgift for fiskeflåten fra 1. januar 2020. For å lette omstillingen for flåten ble det samtidig innført en kompensasjonsordning. Ordningen innebærer at det etableres gode incentiver til å drive mer klimavennlig. Den vil trappes ned lineært over fem år.

Regjeringen har hatt som målsetning å sikre optimal og bærekraftig forvaltning av fiskebestandene. Dette er innarbeidet og fulgt i forhandlinger og i reguleringsregimet. Prinsippet står fast i alle fora og oppgaver som departementet jobber med på fiskeriområdet. Regionalt har særlig Brexit gitt nye problemstillinger og utfordringer og Storbritannia er nå en ny kyststat i nord-øst Atlanteren som må finn sin plass mht. fiskeriforvaltning. I september 2020 signerte Norge og Storbritannia en ny rammeavtale for fiskerisamarbeid, som fastsetter det juridiske rammeverket for å avtale kvotebytte og at fartøy fra begge land skal få adgang til å fiske i hverandres farvann. Dette er altså en overordnet langsiktig samarbeidsavtale på linje med avtaler Norge har med andre land rundt seg. I tillegg skal det forhandles årlig om fiskemuligheter det enkelte år.

Den 16. mars 2021 signerte Norge en kvoteavtale med EU og Storbritannia for 2021. Dette er den første kvoteavtalen mellom tre parter i Nordsjøen, og en forutsetning for bærekraftig forvaltning av bestander Norge deler med disse to partene. Norge, EU og Storbritannia har siden årsskiftet vært i forhandlinger om fiskeriavtaler for 2021.

- Totalkvoter på fiskebestander fastsettes etter rådgivning fra det internasjonale havforskningsrådet ICES. Det er disse rådene vi har som basis når Norge forhandler med andre land om kvoter på felles forvaltede bestander. Et slikt vitenskapelig grunnlag er nødvendig for å sikre ansvarlig forvaltning.

- Regjeringen erkjente at forvaltningen kommer til kort i kampen mot ulovlig fiske og annen fiskerikriminalitet, og satte i juni 2018 ned et offentlig utvalg i juni 2018 for å få en helhetlig gjennomgang av saken. Fiskerikontrollutvalget, under ledelse av forskningsdirektør Magnar Pedersen fra Nofima, la 29. november 2019 fram sin rapport NOU 2019:21 Framtidens fiskerikontroll. Utvalget dokumenterte en rekke systemsvakheter, som gjør fiskerinæringen sårbar for lovbrudd, og fremmet forslag om grunnleggende endringer av dokumentasjonssystemer, organisering og regelverk.
- Utredningen var på høring vinteren 2020 og blir nå fulgt opp gjennom en helhetlig reform av fiskerikontrollen, som hviler tungt på utvalgets forslag. Målet er å bygge et dokumentasjonssystem som gir pålitelige data om høsting og omsetning av våre viltlevende marine ressurser. Det er nå vedtatt at alle fiskefartøy skal ha fiskerisporingssystemet VMS og rapportere aktivitet og fangst elektronisk. Videre er nye krav til vekter og veiesystemer ved fiskemottakene sendt på høring våren 2021. På lang sikt er målet å automatisere all dokumentasjon. Forvaltningen vil samarbeide med næringen for å lage gode datasystemer, slik at næringen enklest mulig kan dokumentere at norsk fisk i markedet er lovlig høstet og omsatt.
- Regjeringen har styrket fiskerikontrollen med 42 mill. kroner, finansiert av en kontrollavgift. Midlene går blant annet til å styrke Fiskeridirektoratets datasystemer, kontroll- og analysekapasitet og utviklingsprosjekter. Samtidig styrkes Økokrim sin innsats mot fiskerikriminalitet i et samarbeid med politidistriktene og Fiskeridirektoratet.
- Internasjonalt har regjeringen markert seg i kampen mot ulovlig fiske og annen fiskerikriminalitet. Regjeringen har tatt initiativ til en nordisk ministererklæring mot fiskerikriminalitet som ble vedtatt av alle de nordiske landene i 2017 og i 2018 tok vi initiativ til en internasjonal erklæring som pr. mars 2021 har 33 tilslutninger. I forbindelse med Our Ocean-konferansen i 2019 lanserte regjeringen Blue Justice initiativet som skal bygge kapasitet til å bekjempe de utfordringene som den internasjonale erklæringen beskriver. Initiativet består av prosjekter som både bygger tverretattlig samarbeid mot fiskerikriminalitet, teknologiske løsninger for samhandling på tvers av landegrensene, adressering av moderne slaveri i fiskerier og kapasitetsbygging hos tollmyndigheter og kystvakter i utviklingsland.
- Basert på den norske løsningen i BarentsWatch utvikler Norge en sikker, digital plattform (Blue Justice Community) for internasjonal samhandling i arbeidet mot fiskerikriminalitet. Plattformen ble lansert på Blue Justice Initiativets høynivå konferanse i desember 2020 og blir utviklet i samråd med behova til utviklingsland.

- For å sikre at fiskeindustrien får tilstrekkelig tilgang på arbeidskraft og råstoff har regjeringen lagt fram strategier for helårslige arbeidsplasser i fiskeindustrien og økt verdiskaping av marint restråstoff ifb. med Kvotemeldingen. De eksisterende ordningene ferskfiskordning og levendelagring bidrar også.
- Skal norsk sjømatindustri være internasjonalt konkurransedyktig krever det at industrien har en betydelig evne til innovasjon og nyskaping. Innovasjonsprosesser innen automatisering og teknologiske løsninger krever samarbeid mellom industrien, private leverandører av teknologiske løsninger, forskningsinstituttet og universiteter og høgskoler. Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfinansiering (FHF), Norges forskningsråd og Innovasjon Norge har en viktig rolle i å legge til rette for et slikt samarbeid, FHF har de siste årene hatt en særskilt innsats mot pelagisk industri. Nofima AS har omfattende forskningsinnsats innen bl.a. prosessteknologi og råvarekvalitet. Samlet bevilgning til marin forskning på NFDs område har økt i perioden, og er nå i overkant av 2,3 milliarder kroner.
- Forskning på hvitfisknæringen er et prioritert område for Nofima.
- Marin forskning åpner nye muligheter for fiskeindustrien og her nevnes spesielt Nofimas prosjekt med ny fryseteknologi som er under utprøving i Båtsfjord. I tillegg har Nofima sammen med private aktører utviklet en spektralmaskin som måler og dokumenterer kvalitet på fisk slik at fiskeindustrien får beder betalt for kvalitet.

Havbruk

Regjeringen har gjennomført to tildelingsrunder gjennom trafikklyssystemet, første gang i 2017/2018 og andre gang i 2020. I 2020 ble også det røde lyset slått på, og røde områder måtte redusere sin kapasitet. Dette gjøres av hensyn til villaksen.

Regjeringen har også etablert havbruksfondet som fordeler inntekter til havbrukskommuner og fylkeskommuner. Fra 2021 vil det kreves inn en produksjonsavgift som vil gi et fast årlig bidrag til havbruksfondet, i tillegg til en andel av vederlag fra ny kapasitet.

Regjeringen har også etablert en ordning med utviklingstillatelser, som man kunne søke i perioden november 2015 til november 2017.

Regjeringen er opptatt av forenkling også på havbruksområdet og har bedt en arbeidsgruppe komme med ti forslag til forenklinger av regelverket i havbruksnæringen.

OPS Sjømat – verdikjede havbruk ble etablert i august 2020, med formål å optimalisere informasjonsflyten mellom sjømatnæringen og myndighetene og å bidra til en bærekraftig og lønnsom videre utvikling av næringen. Havbruksnæringen må forholde seg til mange departement og offentlige instanser og f.eks. utvikling av en felles digital port inn til disse offentlige instansene kan være et betydelig forenklingstiltak for næringen.

Regjeringen tar sikte på å legge frem en havbruksstrategi før sommeren 2021.

Regjeringen legger til rette for bærekraftig vekst gjennom praktisering og videreutvikling av trafikklysordningen

- Regjeringen har etablert et system med produksjonsområder og handlingsregel basert på en miljøindikator (trafikklyssystemet) Vi baserer fargeleggingen på naturfaglige råd.
- Det er tildelt vekst i grønne områder i 2017/2018 og 2020.
- Veksten tildeles i to omganger. Den deles mellom økt kapasitet på eksisterende tillatelser til fastpris og nye tillatelser på auksjon.
- I 2020 fikk for første gang det røde lyset konsekvenser, og kapasiteten i røde områder måtte reduseres med 6 %. Dette gjøres av hensyn til villaksen.

Regjeringen vil få på plass et fremtidsrettet regelverk knyttet til offshore havbruk

- En arbeidsgruppe bestående av representanter fra embetsverket i en rekke departement overleverte en rapport i desember 2018 om rapport om havbruk til havs.
- Denne rapporten følges nå opp, bl.a. gjennom ulike regelverksprosesser. Det grunnleggende juridiske rammeverket for "offshore havbruk" er på plass, men det kreves tilpasninger i regelverket.

- Det vil ta tid før alle de nødvendige brikkene til et generelt regelverk for havbruk til havs er på plass. Derfor jobbes det parallelt med ad-hoc løsninger for de konseptene som er lengst fremme i løypa.

Regjeringen stimulerer kommunene til å stille lokaliteter til rådighet for næringen blant annet gjennom bruk av havbruksfondet

- 7. september i 2018 oppnevnte regjeringen et utvalg som vurderte beskatningen av havbruk. Utvalget leverte sin innstilling til finansministeren 4. november 2019.
- Som oppfølging av havbruksskatteutvalgets rapport foreslo regjeringen i RNB2020 å innføre en produksjonsavgift på laks, ørret og regnbueørret i statsbudsjettet for 2021.
 - Produksjonsavgiften vil gi om lag 500 millioner kroner årlig i økte inntekter til kommunesektoren fra og med 2022, samtidig som byrden for havbruksnæringen vil være moderat. Produksjonsavgiften vil gå inn i Havbruksfondet og fordeles etter fordelingsnøkklene som til enhver tid gjelder i fondet.
 - I tillegg skal 40 % av fremtidig vederlag fra salg av ny kapasitet tilfalle havbruksfondet.

Regjeringen har økt satsingen på forskning, innovasjon og teknologiutvikling

- Regjeringen har økt bevilgningene til marin forskning i perioden. Samlet bevilgning til marin forskning under NFD er nå i overkant av 2,3 milliarder kroner.
- Havbruksforskning, inkludert teknologiutvikling, er et svært sentralt område i den marine forskningsinnsatsen
- Det er behov for å forbedre overvåkingen av kystsonen og det vitenskapelige grunnlaget for rådgivingen. Kystovervåkingen er styrket gjennom Coastwatch-konseptet. Innsatsen på området ble økt med 10 mill. kroner til algeovervåking mv. i 2020 og økt med ytterligere 13 mill. kroner i 2021, fordelt med 11 mill. kroner på Havforskningsinstituttets budsjett og 2 mill. kroner på Veterinærinstituttets budsjett.

- I 2020 ble det gitt en engangsbevilgning på 20 mill. kroner gjennom Norges forskningsråd til utvikling av fiskefôr basert på norsk råstoff.
- Forvaltningen har behov for å styrke kunnskapsgrunnlaget for å videreutvikle produksjonsreguleringsregimet for havbruk (Trafikklyssystemet). Havforskningsinstituttet i samarbeider derfor med andre kunnskapsinstitusjoner om å videreutvikle kunnskapen om de samlede miljøeffektene av havbruk.
- Havforskningsinstituttet og Veterinærinstituttet samarbeider om å videreutvikle velferdsindikatorer for havbruk, både for ordinær drift og ved innføring av nye produksjonsformer og teknologi.
- Marin forskning har vært avgjørende for å få til oppdrett av nye arter som kveite og torsk og dette åpner igjen mange nye muligheter.
- Fiskeri- og havbruksnæringens forskingsfinansiering AS bidrar til betydelig næringsfinansiert forskning på området.

Regjeringen bruker utviklingstillatelser til å utvikle nye og bedre løsninger for havbruk og sjømatnæringen

- Regjeringen har etablert en ordning med utviklingstillatelser som skal stimulere til utvikling av ny teknologi. Disse gir sterke insentiver til å bringe næringen framover teknologisk.
- Man kunne søke på ordningen mellom november 2015 og november 2017. Ordningen har vært svært populær og det kom inn hele 104 søknader. De første prosjektene er allerede under utprøving og flere er under bygging. Dette bidrar til å utløse store investeringer og dermed nye viktige arbeidsplasser i kyst- og distrikts Norge. Utviklingstillatelsene har lagt grunnlaget for utviklingen av offshore havbruk.

Regjeringen fortsetter en restriktiv linje hva gjelder miljøkrav til havbruksnæringen og håndtering av produksjonsfisk.

- Presisering av produksjonsfiskbestemmelsen i fiskekvalitetsforskriften gjennomført.

Regjeringen samarbeider med næringen for å bekjempe lakselus, sykdomsspredning og rømming

- Fiskeridirektoratet følger opp strategi mot rømming i dialog med næringen.
- Gjenfangstordningene er styrket, og regelverk for å ytterligere redusere rømmingsrisikoen har vært på høring.
- Mattilsynet har dialog med næringen for å ivareta dyrevelferden i forbindelse med lusebekjempelsen.
- Det er gjort innstramminger i regelverket for transport av fisk og det pågår for tiden et omfattende arbeid for å implementere dyrehelseforordningen og rettsaktene som handler om sykdomsbekjempelse.
- Det er vedtatt innstramminger i unntaksbestemmelsene i produksjonsområdeforskriftens bestemmelser om pålegg om nedtrekk i biomasse.

Landbruk og mat

Regjeringen har lagt til rette for et aktivt og framtidsretta landbruk i hele landet. Landbruket skaper aktivitet, bosetting og arbeidsplasser i små og store lokalsamfunn. Jordbruket er viktig for matsikkerheten vår. Derfor legger regjeringen til rette for økt norsk matproduksjon. Regjeringen har basert sin landbrukspolitikk på en klar forståelse av at bonden er selvstendig næringsdrivende. Norsk jordbruk handler om forvalteransvaret gjennom å bruke naturressursene våre til å produsere trygg, sunn og bærekraftig mat av høy kvalitet. Et aktivt og bærekraftig landbruk er avgjørende i klimakampen.

Matpolitikken har fått et løft. Regjeringen har lagt frem en egen strategi for å bygge Matnasjonen Norge. Salget av lokalmat har hatt en betydelig vekst. Regjeringen har hatt et mål om at omsetningen av lokalmat skulle være over 10 milliarder i 2025, men allerede i 2019 nådde den totale omsetningen 11 milliarder. Regjeringen har også opprettet matgledekorps i seks fylker som gir råd og veiledning om hvordan få til bedre måltidsopplevelser for eldre i kommunale institusjoner.

Jordbruk

Det har aldri blitt produsert så mye mat i Norge som de siste årene. Regjeringen har lagt til grunn en klar forståelse av at bønder er selvstendig næringsdrivende. Regjeringen har siden 2014 inngått jordbruksavtale med jordbruket i 6 av 8 år, og siden 2014 har inntektsgapet mellom jordbruket og andre yrkesgrupper i samfunnet blitt redusert.

I 2021 valgte jordbruket å bryte med staten før forhandlingene var i gang. Hovedkravet fra jordbruket var et betydelig inntektsløft. Granavoldenplattformen sier at det er viktig å redusere inntektsgapet mellom jordbruket og andre i samfunnet. Under den rødgrønne regjeringen var inntektsforskjellene mellom jordbruket og lønsmottakere stabil. Siden Solberg-regjeringens første jordbruksoppgjør i 2014 har inntektsforskjellene mellom jordbruket og lønsmottakere blitt redusert med totalt 16 000 kroner i snitt per årsverk. Tilbudet i 2021 la til rette for å redusere denne forskjellen ytterligere.

I åpningstilbudet la staten opp til en gjennomsnittlig inntektsvekst for jordbruket som var like stor i kroner og øre per årsverk som forventet vekst for lønnsmottakere.

Kronemessig lik utvikling allerede i tilbudet har kun skjedd én gang tidligere i løpet av de siste 40 årene, og det viser at regjeringen hadde en ambisjon om å få til en ytterligere reduksjon av inntektsforskjellene mellom jordbruket og andre grupper. Alle midler som ville kommet til i et sluttresultat ville bidratt til å redusere inntektsgapet. I tillegg kom staten også jordbruket i møte ved å foreslå å sette ned et utvalg som skal drøfte og klargjøre prinsipper og metoder for beregning av grunnlagsmaterialet og måling av inntekter i jordbruket.

Færre gårdsbruk blir lagt ned enn under den rødgrønne regjeringen. Etter at totalt jordbruksareal i drift gikk drastisk ned under forrige regjering, er areal i drift nå like stort som i 2013. Jordbruket har fått skattelettelser gjennom økt jordbruksfradrag, og vi har styrket velferdsordningene som gir bønder muligheter for mer ferie og fritid.

De siste årene har etterspørselen etter investeringsmidler i jordbruket vært svært stor. Det vitner om en optimisme og vilje til å satse hos mange i næringa. Regjeringen har lagt til rette for et mangfold av både små, mellomstore og store bruk som er tilpasset ressursgrunnlaget lokalt. Vi har innført et eget tilskudd til små og mellomstore melkebruk. De siste årene har en større andel av investeringsmidlene gått til små og mellomstore melkebruk, og mellom 15 og 30 kyr har blitt den vanligste størrelsen på bruket etter investering.

Kanaliseringspolitikken er forsterket for å stimulere til at vi bruker arealene våre mest mulig effektivt gjennom å produsere korn og grønnsaker der det er egnet for det og holder tyngden av grasbasert husdyrhold i distriktene. Vi har fjernet tilskuddene til grasproduksjon i kornområdene, og for å stimulere til økt bruk av norske ressurser har vi økt tilskuddene til beiting, særlig i utmark. Under forrige regjering økte grasarealene i kornområdene. Den utviklingen er nå snudd.

Regjeringen har lagt til rette for økt norsk produksjon av korn, frukt og grønnsaker, som er produksjoner der det er markedsmuligheter. Disse produksjonene har vært en tydelig prioritet i jordbruksoppgjørene de siste årene. Økt norsk produksjon av plantevekster til mat vil bidra til økt selvforsyning. Det er satt ned et eget utvalg for grøntsektoren som har

kommet med anbefalinger for å styrke norsk produksjon fram mot 2030. Det er også øremerket betydelige summer til investeringer i grøntproduksjon.

Vi tar bedre vare på matjorda vår. Årlig omdisponering av dyrka mark i kommunene er betydelig redusert. Regjeringen har fulgt opp den nasjonale jordvernstrategien med en rekke tiltak, og vi har nådd det nasjonale jordvernmålet om maksimalt 4 000 dekar omdisponert dyrka jord i tre av de fire siste årene. I tillegg har nydyrkingen vært høy de siste årene. Regjeringen har lagt frem en oppdatert jordvernstrategi med et nytt nasjonalt jordvernmål om at maksimalt 3 000 dekar dyrka jord kan omdisponeres hvert år. Målet skal nås innen 2025 og er både ambisiøst og realistisk. I tillegg til et nytt mål foreslås det også nye tiltak, blant annet å utrede et sterkere vern av de viktigste jordbruksarealene og tiltak for å redusere landbrukets egen nedbygging.

Et aktivt landbruk er en helt sentral aktør i det grønne skiftet og morgendagens grønne næringsliv. Klimagassutslippene fra jordbruket var 6,4 prosent lavere i 2019 enn i 1990. Regjeringen har inngått en egen klimaavtale med jordbruket om reduserte klimagassutslipp og økt opptak av CO₂ i jordbruket fram mot 2030. Det er satt et mål om at utslippene fra jordbrukssektoren skal reduseres med 5 mill. tonn CO₂-ekvivalenter for perioden 2021-2030. I regjeringens klimaplan har vi slått fast at denne klimaavtalen er bærebjelken i det videre klimaarbeidet i jordbruket. Klimagassutslippene må reduseres per produsert enhet mat, og regjeringen ønsker ikke en politikk som legger opp til karbonlekkasje ved at matproduksjon flyttes fra Norge til utlandet. I flere år har klima og miljø vært en hovedprioritering i jordbruksoppgjørene. Det har blant annet resultert i utviklingen av Klimakalkulatoren som kan gi hver enkelt bonde oversikt over klimastatus på akkurat sin gård.

Regjeringen har ivaretatt hensynet til norsk landbruk i internasjonale handelsforhandlinger. I artikkel 19-forhandlingene med EU har regjeringen gitt færre nye importkvoter på både ost og kjøtt enn det forrige regjering ga. Regjeringen har forhandlet frem en frihandelsavtale med Mercosur med noen av verdens største storfeeksportører uten å gi noen økte kvoter på storfekjøtt. Regjeringen har inngått frihandelsavtale med Storbritannia uten å gi noen kvoter verken på storfekjøtt, kjøtt av sau/lam eller nye kvoter på ost, til tross for betydelig press fra britisk side. Disse beitebaserte husdyrnæringene med storfe, sau og melk som sikrer at vi kan ha et levende landbruk i hele landet, og regjeringen har stått opp for distriktsjordbruket i internasjonale handelsforhandlinger.

Regjeringen har forsterket arbeidet for god dyrevelferd. I 2021 vil vi nå målet om å innføre dyrepoliti i alle landets fylker. Vi har gjort deltakelse i dyrevelferdsprogram obligatorisk for alle svineprodusenter. Forbruket av antibiotika til matproduserende husdyr er redusert med 10 prosent siden 2013. Pelsdyrnæringen i Norge er vedtatt avviklet innen 1. februar 2025 og næringen er tilbudt omstillingsmidler og gode erstatningsordninger.

Interessen for dyrking av matvekster er økende også i bynære strøk. Regjeringen har derfor lagt frem en nasjonal strategi for urbant landbruk.

Regjeringen har gjennomført en rekke tiltak for å legge til rette for effektiv konkurranse i verdikjeden for dagligvarer.

- Konkurransetilsynet er tilført midler for å styrke håndheving av konkurranseloven.
- Konkurransetilsynet har kartlagt innkjøpsprisene til dagligvarekjedene for årene 2017-2019. Resultatene viste til dels store forskjeller i innkjøpspriser. Konkurransetilsynet vil fortsette med årlige kartlegginger av innkjøpspriser i tiden fremover.
- 19. juni 2020 la regjeringen frem Meld. St. 27 (2019-2020) Dagligvare og konkurranse – kampen om kundene. Stortingsmeldingen inneholder en rekke tiltak som har til formål å styrke konkurransen i verdikjeden for dagligvarer. Stortingsmeldingen ble behandlet i Stortinget 2. februar 2021, og Stortinget vedtok flere tilleggstiltak, utover tiltakene i meldingen som vil følges opp i tiden fremover.
- Innført lov om god handelsskikk og opprettet et Dagligvaretilsyn som skal følge opp loven.

Regjeringen har i tillegg:

- Lagt frem en nasjonal strategi for økologisk jordbruk.
- Innført krav om at en landbrukseiendom ikke kan eies av et dødsbo i mer enn tre år, for å stimulere til mest mulig aktiv gårdsdrift.
- Satt ned et rådgivende utvalg for rekruttering til mat- og måltidsbransjen.
- Tillatt bruk av kunstig lys i jakt på villsvin og tatt flere andre grep for å oppnå målet om så få villsvin i Norge som mulig.

- Avsatt midler i jordbruksoppgjørene til oppfølging av Handlingsplan mot villsvin 2020-2024.
- Lagt til rette for pollinerende insekter i jordbruket, blant annet gjennom et eget tilskudd til bønder som vil sette av soner på åkeren til pollinatorvennlige vekster, og tilskudd til utvikling av pollinatorvennlige blomsterfrøblandinger.
- Siden 2014 lagt til rette for at gjennomsnittlig inntekt i jordbruket har økt med totalt 16 000 kr mer per årsverk enn gjennomsnittet for lønnsinntakere, slik at inntektsforskjellene mellom jordbruket og andre grupper er redusert.

Skogbruk

Det er optimisme å spore i norsk skogbruk og treindustri. Nye bedrifter etableres, og noen bedrifter flagger hjem produksjon fra utlandet. Regjeringens politikk for et aktivt skogbruk er god næringspolitikk, god distriktspolitikk og god klimapolitikk.

De siste fem årene har det blitt hogd mer norsk skog enn i noen annen femårsperiode de siste hundre årene. I perioden 2014 til 2021 er det bevilget rundt 1,3 mrd. kroner til infrastrukturtiltak i skogbruket, herunder skogsveger og tømmerkaier, for å få tømmeret enklere ut til markedene. Regjeringen har lagt frem en strategi for skog- og trenæringen, og startet opp et eget dialogforum med skog- og trenæringen.

Mandatet til Investinor er endret, slik at midlene også kan bli investerte i modne ikke-børsnoterte skogindustribedrifter. Vi har også gjort det mulig for Investinor å forvalte et fond med delvis privat kapital som vil kunne muliggjøre større investeringer i trenæringen fremover.

Skogen er naturens egen mekanisme for karbonfangst og -lagring gjennom fotosyntesen. Vi har økt tilskuddene til klimatiltak i skog for å enda bedre utnytte skogens klimapotensial som karbonlager og ressurskilde i det grønne skiftet. Det innebærer økte bevilgninger til tiltak som ungskogpleie, tilskudd til planting etter hogst og skogplanteforedling.

Satsing på reindriften

Reindriften er en næring som har stor betydning for økonomi, sysselsetting og kultur i mange lokalsamfunn. Regjeringen har lagt til rette for en reindriftnæring som er både økonomisk, økologisk og kulturelt bærekraftig. Reintallet er blitt redusert ned til et bærekraftig nivå i samtlige områder. Regjeringen har fulgt opp de siidaandelene og distriktene som har hatt et for høyt reintall gjennom bruk av reindriftsloven sine sanksjonsregler

I de årlige reindriftsavtalene har vi særlig prioritert de som har reindriften som hovedvirksomhet. Vi har prioritert de produksjonsrettede tilskuddene – produksjonspremie og kalveslakttilskudd – over reindriftsavtalen, for å stimulere til økt produksjon av reinkjøtt. Siden 2017 er rammen for reindriftsavtalen økt med nesten 40 prosent. Vi har også lagt til rette for reindriften gjennom skatte- og avgiftslettelser. Vinteren og våren 2020 gjennomgikk reindriften i Nord-Norge en ekstraordinær beitekrise, og staten stilte opp med ekstra midler til innkjøp og uttransport av fôr til reinen.

For å bekjempe den smittsomme sykdommen skrantesyke har myndighetene tatt kraftige grep. Etter funn av skrantesyke hos villrein i Nordfjella ble hele bestanden der tatt ut. I 2020 ble det funnet skrantesyke også hos villrein på Hardangervidda. Her har regjeringen besluttet at bukker over 3,5 år skal reduseres til et minimum, og at det bør tas ut mellom 1000 og 1500 simler. Målet er å ta ut flest mulig dyr gjennom ordinær jakt.

Regjeringen har:

- Innført krav om obligatorisk individmerking, i tillegg til de tradisjonelle øremerkene som brukes i samisk reindrift.
- Sørget for avgiftsfritak for kjøp av driftsmidler i reindriften.
- Reindriftsfradraget er økt til samme nivå som jordbruksfradraget.
- Reindriften har fått fritak for eiendomsskatt på samme måte som jordbruk og skogbruk har i dag.

Helse og omsorg

Regjeringens hovedmål har vært å bygge pasientens helsetjeneste. Hver enkelt pasient skal oppleve respekt og åpenhet i møte med helsetjenesten og slippe unødvendig ventetid. Ingen beslutninger om pasienten skal tas uten pasienten. Vi har innført Fritt behandlingsvalg, fått ned ventetidene, styrket sykehusøkonomien, og innført pakkeforløp innen blant annet kreft, rus og psykisk helse. Vi har prioritert psykisk helse og rus fra dag én.

Folkehelse

God folkehelse er grunnleggende for alt vi gjør. Det har vært viktig for regjeringen å legge til rette for at den enkelte kan ta gode valg for egen helse. For å kunne videreføre og videreutvikle et effektivt, systematisk og langsiktig folkehelsearbeid, har regjeringen jobbet for å skape et trygt samfunn og fremme helsevennlige valg.

Folkehelsemeldingen, Gode Liv i et trygt samfunn, fremhevet særlig områdene tidlig innsats for barn og unge, forebygging av ensomhet og mindre sosial ulikhet i helse, som viktige satsingsområder for denne regjeringen.

Regjeringen har:

- Lagt frem en stortingsmelding om folkehelsepolitikken, Meld. St. 19 (2018-2019) Folkehelsemeldinga Gode liv i eit trygt samfunn. Den ble behandlet i Stortinget 13. juni 2019.
- Inngått en ny revidert intensjonsavtale for et sunnere kosthold, og dermed forsterket samarbeidet med næringslivet.
- Jobbet for å forsterke samarbeidet med næringslivet for et sunnere kosthold gjennom å starte opp et prosjekt om grensehandel, og startet evaluering av intensjonsavtalen. I tillegg er det etablert en utmerkelse for godt gjennomført arbeid under intensjonsavtalen.
- Gjenopptatt samarbeidet for å redusere mengden tilsatt sukker i mat.
- Integrert psykisk helse som en del av folkehelsearbeidet. Psykisk helse skal være forankret i alle sektorer og være gjennomgående i folkehelsepolitikken. Vi har lagt frem en strategi for god psykisk helse (2017-2022) hvor psykisk folkehelsearbeid er

en viktig del. Folkehelseprogrammet (2017-2026) skal også bidra til å inkludere psykisk helse i folkehelsearbeidet. Også Opptappingsplan for barn og unges psykiske helse (2019-2024) og Regjeringens strategi mot ensomhet vil bidra til at psykisk helse integreres i folkehelsearbeidet.

- Aktivt jobbet for at Norge skal være en global pådriver for koordinert arbeid mot antibiotikaresistens. Nå har vi startet arbeidet for en ny tverrsektoriell nasjonal strategi mot antibiotikaresistens.
- Lagt frem en ny alkoholstrategi. Strategien skal følge opp gjeldende målsetning om reduksjon i skadelig alkoholkonsum, og etablere et samarbeid med idretten og arbeidslivets parter om bevissthet rundt holdninger til alkohol i idrett og arbeidsliv. Strategien er også viktig for å styrke det rusforebyggende arbeidet rettet mot ungdom. I tillegg bidrar fagfornyelsen til å styrke rusundervisningen i skolen.
- Lagt frem en tobakksstrategi, Nasjonal tobakksstrategi 2019-2021, som en egen del av Folkehelsemeldingen.
- Lagt til rette for økt fysisk aktivitet i skole og SFO gjennom stortingsmeldingen om tidlig innsats og inkluderende fellesskap og Handlingsplan for fysisk aktivitet.
- Samarbeidet med frivillige for å utvikle tilbud til utsatte barne- og ungdomsgrupper, eldre og kronisk syke gjennom blant annet "Nasjonal tilskuddsordning for inkludering av barn i lavinntektsfamilier."
- Videreført samarbeidet med friluftsråd og friluftslivsorganisasjoner om lavterskel friluftstilbud i nærmiljøene, og startet oppfølgingen av Friluftsmeldingen.
- Finansierte levekårsundersøkelser og helsestatistikk for mennesker med psykiske og fysiske funksjonsnedsettelse og deres familier. Første publisering av offisiell levekårsstatistikk om personer med funksjonsnedsettelse kom 21. juli 2020.
- Arbeidet for fortsatt god oppslutning om barnevaksinasjonsprogrammet, og vurdere nye tiltak for å sikre dette. Norge ligger i verdenstoppen når det gjelder andel barn som er vaksinert gjennom barnevaksinasjonsprogrammet.
- Videreført hovedlinjene i dagens alkoholpolitikk.
- Ikke økt dagens taxfree-kvote.
- Lagt frem en handlingsplan for fysisk aktivitet 2020-2029 – Sammen om aktive liv.

Primærhelsetjenesten

Grunnlaget for forebygging og tidlig innsats legges lokalt. Regjeringen har jobbet for å modernisere og styrke helse- og omsorgstjenestene i kommunene. Noe av det viktigste er å sikre sammenhengende, trygge tjenester som ivaretar den enkeltes behov. Gjennom Helsefelleskapene vil kommuner og helseforetak nå måtte planlegge og utvikle tjenestene sammen. Regjeringen har jobbet for å sikre alle tilgang til en kompetent og godt organisert primærhelsetjeneste, uansett hvor man bor i landet.

- Lagt frem en handlingsplan for allmennlegetjenesten med en ramme på 1,6 mrd. kroner i planperioden frem til 2024.
- Reetablert trepartssamarbeidet for fastlegeordningen.
- Startet utprøvingen av nye arbeidsformer og annen arbeidsdeling prøves ut i forsøk med primærhelseteam, oppfølgingsteam og medisinsk avstandsoppfølging.
- Startet opp pilot med legevakt, hvor målet er å sikre en bærekraftig og forsvarlig lokal akuttmedisinsk tjeneste i områder som har utfordringer i tjenesten i dag.
- Evaluert fastlegeordningen og brukertilfredshet med fastlege og fastlegekontoret.
- Økt antall LIS1-stillinger for å imøtekomme rekrutteringsutfordringene i fastlegeordningen og spesialistmangelen i spesialisthelsetjenesten. Det ble opprettet 38 nye LIS1-stillinger høsten 2020, og 100 nye midlertidige LIS1-stillinger i Prop. 1 S (2020-2021).
- Etablert Helsefelleskap for å få bedre samhandling mellom kommuner og spesialisthelsetjeneste.
- Lagt inn krav om at fastleger skal tilby e-konsultasjon som tiltak i handlingsplanen for allmennlegetjenesten.
- Styrket helsestasjon- og skolehelsetjenesten. Tjenesten er betydelig styrket siden 2013. I 2021 er det bevilget om lag 1,3 mrd. kroner fordelt på rammetilskudd og øremerket tilskudd.
- Lovfestet at alle kommuner skal ha jordmorkompetanse. Dette trådte i kraft 01. januar 2018.
- Opprettet nye studieplasser i jordmorutdanningen ved Universitet i Stavanger
- Innført lovkrav om psykolog i alle kommuner fra 1. januar 2020
- Styrket tannhelsetilbudet til tortur- og overgrepsofre og personer med omfattende odontofobi

- Igangsatt en kartlegging av oppgavene til de regionale kompetansesentrene for tannhelse
- Startet en pilotordning for å tilrettelegge for mer praksis i kommunehelsetjenesten for helsefagutdanningene.
- Lagt frem en egen stortingsmelding om prioritering i den kommunale helse- og omsorgstjenesten og for offentlig finansierte tannhelsetjenester basert på NOU 2018:16 Det viktigste først.
- Startet utprøvingen av nye arbeidsformer og annen arbeidsdeling gjennom primærhelseteam, oppfølgingsteam og medisinsk avstandsoppfølging for å bidra økt rekruttering av kritisk helsefaglig kompetanse til kommunesektoren.

Omsorg for eldre og pleietrengende

Regjeringen har lagt frem kvalitetsreformen «Leve hele livet». Reformen skal bidra til at eldre kan mestre livet lenger og ha en trygg og aktiv alderdom, og handler om de grunnleggende tingene som oftest svikter i tilbudet til eldre: Mat, aktivitet, fellesskap, helsehjelp og sammenheng i tjenestene. Samtidig vil det være behov for betydelig flere sykehjemsplasser i årene fremover. Regjeringen har bidratt til en historisk satsning på heldøgns omsorgsplasser. Regjeringen ønsker at flere innbyggere skal få fritt brukervalg. Derfor foreslår vi å innføre en godkjenningsmodell for fritt brukervalg. Det vil føre til at kommuner som politisk bestemmer å innføre fritt brukervalg enklere og raskere kan innføre ordningen.

- Etablert et støtteapparat som skal bistå kommunene i gjennomføringen av kvalitetsreformen "Leve hele livet." Kommuner som omstiller seg i tråd med reformen prioriteres innen utvalgte tilskuddsordningen i 2021. Det er også laget en egen håndbok om Leve hele livet for kommunene. Foreslått en godkjenningsordning for fritt brukervalg. Brukerne i kommuner som benytter seg av godkjenningsmodellen vil kunne få velge mellom leverandører som kommunen på forhånd har godkjent. Det gir brukerne ikke bare klagerett, men i praksis også bytterett, og skifter maktforholdet i møte med kommunen.
- Lansert Kompetanseløft 2025. Gjennom Kompetanseløft 2025 vil regjeringen bidra til en faglig sterk tjeneste med tilstrekkelig og kompetent bemanning.

- Gitt tilskudd til både nettotilvekst og rehabilitering av plasser i sykehjem og omsorgsboliger. Vi har gitt tilskudd så det kan bygges og renoveres nesten om lag 18 500 heldøgns omsorgsplasser siden 2014. Vi har økt tilskuddssatsen fra 35 prosent til 50 prosent. Antallet plasser med innvilget tilskudd per år er i snitt nesten doblet sammenlignet med årene før 2014. Kommunene planlegger å ferdigstille 5000 flere plasser i perioden 2019-2022.
- Etablert et søkbart tilskudd til lindrende enheter. Tilskuddet skal gå til drift og etablering av enheter som drives etter hospicefilosofien. Frivillige aktører og stiftelser kan søke om tilskudd.
- Lagt frem Demensplan 2025 for å forbedre tjenestetilbudet til personer med demens og deres pårørende.
- Stimulert til at kommuner gjennomfører forebyggende hjemmebesøk for eldre gjennom reformen Leve hele livet.
- Lagt til rette for å utvide bruken av objektive kvalitetsindikatorer og målinger av brukertilfredshet gjennom Helsedirektoratets arbeid med å utvikle nasjonale kvalitetsindikatorer for kommunale helse- og omsorgstjenester.
- Lagt frem en pårørendestrategi og handlingsplan med tiltak for å bedre pårørendeomsorg.
- Fått bedre kunnskap om kvalitet i omsorgstjenesten, blant annet gjennom rapporter fra senter for omsorgstjenesten.
- Opprettet oppfølgingsteam og primærhelseteam.
- Startet arbeidet med å videreutvikle livstestament.
- Videreført velferdsteknologiprogrammet.
- Arbeidet for at flere eldre kan bo lenger hjemme gjennom blant annet reformen Leve hele livet og arbeidet med trygghetsboliger.
- Utvidet prøveordningen med statlig finansiering av omsorgstjenester
- Testet ut en tilskuddsordning for kjøkken i sykehjem.
- Lagt frem en nasjonal ernæringsstrategi.
- Prøvd ut en tilskuddsordning for kjøkken i sykehjem.
- Etablert et eldreombud etter modell av Barneombudet.
- Sikret at par som ønsker det skal kunne bo sammen på sykehjem eller i omsorgsbolig
- Lagt frem en stortingsmelding om Lindrende behandling som oppfølging av NOU 2017:16 På liv og død – Palliasjon til alvorlige syke og døende.
- Foreslått en ny tilskuddsordning for kommunal og privat utbygging av trygghetsboliger.

Spesialisthelsetjenesten

Fra regjeringen tiltrådte i 2013 og til i dag har regjeringen sørget for at Stortinget behandler nasjonal helse- og sykehusplan hvert fjerde år. Stortingsmeldingen gir retning for spesialisthelsetjenesten for utvikling av spesialisthelsetjenesten og samhandlingen med kommunene. Regjeringen har styrket sykehusene med om lag 21 milliarder kroner. Gjennom reformen Fritt behandlingsvalg har over 40 000 pasienter benyttet seg av private aktører. Når vi bruker mer av den ledige private kapasiteten, blir ventetiden kortere og pasienter får raskere behandling. Flere kan få tilgang til et privat tilbud uavhengig av størrelsen på lommeboken. I pasientens helsetjeneste skal ikke pasienter være kasterballe mellom sykehus og kommune. De skal få god oppfølging og føle seg trygge. Sammen med KS har vi blitt enige om å etablere 19 helsefelleskap mellom kommuner og helseforetak. Helsefelleskapene skal bidra til bedre samarbeid mellom sykehus og kommuner for de mest sårbare pasientgruppene; skrøpelige eldre, barn og unge, kroniske syke og psykisk helsevern

- Lagt frem Nasjonal helse- og sykehusplan (2020-2023) som skal bidra til å sikre trygge sykehus og gode helsetjenester uansett hvor i landet man bor. Planen inneholder en gjennomgang av de prehospitaltjenestene, bruk av teknologi og digitalisering, og bruk av kompetansen til sykepleiere og helsefagarbeidere og bringer samhandlingen videre med helsefelleskap og jobber for at sykehusene skal være mye mer utadvendte.
- Helse- og sykehusplanen bygger på at pasienten skal være en aktiv deltager i egen behandling, pasientens helsetjeneste.
- Lagt frem Nasjonal handlingsplan for pasientsikkerhet og kvalitetsforbedring 2019-2023, som skal bidra til videreføring av arbeidet fra pasientsikkerhetsprogrammet "I trygge hender" og til en fortsatt målrettet og samordnet innsats for trygge og sikre tjenester og bedre pasientsikkerhet.
- Hvert år har regjeringen lagt frem en egen melding til Stortinget om kvalitet og pasientsikkerhet. Meldingen omhandler hele helsetjenesten, både spesialisthelsetjenesten og kommunene.
- Styrket samarbeidet mellom store og små sykehus. Dette følges løpende opp i styringsdialogen med de regionale helseforetakene.

- Fra 2013 til 2019 ble ventetidene redusert med to uker. På grunn av pandemien har ventetidene økt i 2020, og vi innfører en rekke tiltak for å forhindre at de biter seg fast på rødgrønt nivå.
- Fra januar 2021 har de regionale helseforetakene og foreningene for avtalespesialister inngått avtale om felles henvisningsmottak innen psykisk helsevern. Det er også startet utredning av hvordan avtalespesialistene skal kunne omfattes av innsatsstyrt finansiering, regelverk og avtaler er gjennomgått slik at avtalespesialistene kan delta i utdanningen av nye spesialister.
- Styrket kapasiteten og kompetansen i de akuttmedisinske tjenestene utenfor sykehus gjennom blant annet kurs i akuttmedisin og volds- og overgrepshåndtering, etablering av nytt ambulanshelikopter i Kirkenes, jetfly i Tromsø, gjennomføringen av en nasjonal førstehjelpsdugnad, revidert akuttmedisinforskriften og etablert bachelor i paramedisin.
- Implementert nye pakkeforløp innen psykisk helse og rus.
- Startet arbeidet med pakkeforløp for ulike sykdommer som f.eks. muskel- og skjelettlidelser.
- Etablert et Ekspertpanel som skal bidra til at flere kreftpasienter og andre med alvorlig sykdom får tilgang til utprøvende behandling.
- Styrket behandlingstilbudet til unge overgripere.
- Evaluert Avansert hjemmesykehus for barn.
- Gjort endringer i ISF for å gjøre ordningen mer helsepersonell-, steds- og teknologinøytral, blant annet for å legge til rette for ny helse- og velferdsteknologi og nye arbeidsmetoder. Dette gjør det enklere å få til løsninger hvor sykehuset kommer helt hjem til deg.
- Lovfestet metodevurderingen ved innføringen av offentlig finansierte legemidler
- Etablert økonomiske incentiver for å sikre at sykehusene rapporterer fullverdige tall til kvalitetsregistre. Det er innført en ordning innenfor systemet med innsatsstyrt finansiering fra 2019, der de regionale helseforetakene får en refusjon per registrerte pasient i kvalitetsregistre. Ordningen er videreført i to nye år, mens det gjennomføres en evaluering basert på dekningsgradanalyser.
- Satt i gang evaluering av systemet for nye metoder. For å sikre alle pasienter likeverdig, trygg og effektiv tilgang på nye metoder, må systemet forbedres kontinuerlig.
- Videreført dagens styringssystem, men gitt mer myndighet og ansvar til det enkelte sykehus, jfr. Nasjonal Helse og sykehusplan 2020-2023.

- Startet arbeidet med å desentralisere flere spesialisthelsetjenester slik at disse er tilgjengelige i pasientenes nærmiljø, så langt det er mulig og hensiktsmessig. Dette inngår i målene i Nasjonal helse- og sykehusplan 2020-2023.
- Styrket helseforskningen ved å prioritere aktuelle områder i tildelingsbrev til Norges forskningsråd.
- Videreutviklet aktivitetsbasert finansiering til å omfatte mer sammenhengende pasientforløp og videreført 50 prosent aktivitetsbasert finansiering.
- Sikret stedlig ledelse i sykehusene.
- Etablert med fleksible lånebetingelser for sykehus, med mulighet for lengre avdragstid og annuitetslån.
- Stilt krav om økt bruk av videokonsultasjon og digital hjemmeoppfølging.
- Etablert en undersøkelseskommisjon for alvorlige hendelser. Å lære av feil og forebygge feil er helt avgjørende for å gjøre helse- og omsorgstjenestene enda bedre og enda tryggere for pasientene. Alle kan henvende seg til undersøkelseskommisjonen.
- Utreddet ambulanseflytjenesten.

Rus

Det er ikke lenge siden vi målte innsats på rusfeltet i antall behandlingsplasser. Vi var altfor lite opptatt av det som skjedde før og etter behandlingen. Det førte til at mennesker med rusproblemer ikke fikk hjelpen de trengte. Hvis reisen fra behandling sinstitusjonen går til et hjemsted der du ikke har bolig, ikke har jobb og ikke får hjelp til å mestre livet uten rus – da er veien tilbake til rusavhengighet kort. Derfor la regjeringen frem opptrappingsplanen for rusfeltet, på totalt 2,4 milliarder kroner i perioden 2016 til 2020. Et viktig mål har vært bedre tjenester i kommunene. Samtidig er det viktig at rusavhengige skal få hjelp, og ikke staff. Regjeringen har derfor fremmet forslag til en rusreform.

- Fullført opptrappingsplanen for rusfeltet med gode resultater. Vi har fått 600 flere boliger til mennesker med rusproblemer. Vi har fått 2600 flere årsverk innen rus og psykisk helse i kommunene siden 2016. Vi har fått oppsøkende team i flere kommuner. Flere mennesker med rusproblemer deltar i aktiviteter og får prøve seg i arbeidslivet.

- Vi har nær halvert ventetiden til rusbehandling i sykehusene siden vi tok over: Fra 59 dager i 2013 til 32 dager i 2020.
- Lagt frem en rusreform for Stortinget hvor ansvaret for samfunnets reaksjon på bruk og besittelse av illegale rusmidler til eget bruk overføres fra justissektoren til helsetjenesten.
- Startet opp et forsøksprosjekt med heroinassistert behandling i Oslo og Bergen.
- Forsterket samarbeidet med frivillige aktører og sosiale entreprenører gjennom å øke bevilgningene til tilskuddsordningene.
- Startet arbeidet med å øke bruken av helsefaglige tiltak og metoder som reaksjon på mindre alvorlige narkotikarelaterte lovbrudd.
- Styrket narkotikaprogrammet med domstolskontroll gjennom opptrappingsplanen for rusfeltet.
- Prioritert bolig og arbeid/aktivitet i Opptrappingsplanen for rusfeltet.
- Lagt frem en ny strategi mot overdosedødsfall.
- Innført de første seks pakkeforløpene innen psykisk helse og rus hvor både avrusning og tilrettelegging for familierettede behandlingstilbud inngår.
- Lagt til rette for at de som er motivert for det får tilbud om medikamentfri behandling ved rusavhengighet gjennom at dette inngår i rettighetsvurderingen som gjøres ved henvisning til spesialisthelsetjenesten/TSB.
- Lagt frem en godkjenningmodell for fritt brukervalg som også tilrettelegger for at rusavhengige kan søke seg til omsorgstilbud utenfor spesialisthelsetjenesten.
- Satt av egne midler til barn som pårørende for å styrke lavterskel- og behandlingstilbud for barn av rusavhengige.
- Styrket det forebyggende tiltaket mot rusmisbruk overfor barn og ungdom gjennom samordning av lokale kriminalitetsforebyggende tiltak i kommunene, hvor tilskuddsordningen er innlemmet i rammetilskuddet til kommunene, og alle kommuner har fått egen politikontakt. Det er opprettet politirådssamarbeid med alle landets kommuner.
- Styrket tilbudet om avrusning og livsmestring for innsatte med narkotikaproblemer. Det er nå etablert rusmestringsenheter i 18 norske fengsler.
- Etablert et nasjonalt kvalitetsregister for spesialisert rusbehandling.
- Satt i gang en helhetlig evaluering av legemiddelassistert rehabilitering (LAR). Helsedirektoratet har sendt forslag på høring.

Psykisk helse

Psykisk helse er et av regjeringens viktigste satsingsområder. God psykisk helse er viktig for livskvalitet, og for å mestre hverdag, skole og jobb. Norge er blant de første landene som har løftet psykisk helse inn i det systematiske folkehelsearbeidet.

- Innført pakkeforløp innen psykisk helse som skal sikre at pasientene får hjelpen de trenger når de trenger den. Pakkeforløpene skal sikre forutsigbarhet og mulighet for påvirkning av egen behandling.
- Lagt frem en egen opptrappingsplan for barn og unges psykiske helse. Opptrappingsplanen ble lagt fram 7. juni 2019, og behandlet av Stortinget våren 2020.
- Startet arbeidet med en "skole- & jobbresept" som er omtalt i Nasjonal helse- og sykehusplan.
- Hatt høring om NOU 2019:14 Tvangsbegrensningsloven, med sikte på å foreta en revisjon av alle tvangshjemler.
- Lagt frem en egen handlingsplan mot selvmord.
- Styrket Fontenehusene. Fontenehusene ble styrket med ytterligere 10 mill. kroner i 2020 gjennom budsjettbehandlingen i Stortinget. Samlet foreslås det bevilget 50 mill. kroner til formålet i 2021.
- Stimulert til tverrfaglig samarbeid mellom tjenestene. Dette er et av de sentrale målene med innføringen av pakkeforløp i psykisk helse, men også et viktig punkt i opptrappingsplanen for barn og unges psykiske helse og gjennom opptrappingsplanen for rusfeltet.
- Styrket det ambulante behandlingstilbudet i psykisk helsevern gjennom DPS og BUPs deltagelse i ACT/FACT-team.
- Startet arbeidet med å forsterke innsatsen mot unødig medikamentbruk blant barn og unge som søker psykisk helsehjelp.
- Styrket behandlingstilbudet innen psykisk helsevern i kriminalomsorgen ved å gi de regionale helseforetakene i oppdrag å etablere en områdefunksjon innen psykisk helsevern og TSB med stedlig tilstedeværelse i alle fengsler. I oppdragsdokumentet for 2021 fikk de regionale helseforetakene i oppdrag å etablere en områdefunksjon innen psykisk helsevern og TSB med stedlig tilstedeværelse i alle fengsler, iht. planen som er utarbeidet.

- Styrket tilskuddsordningen til ideelle og frivillige organisasjoner på rusfeltet for å styrke samarbeidet med frivillige og andre private aktører for å legge til rette for et mangfold av tilbud.
- Vi har sørget for flere oppsøkende team som følger opp mennesker som sliter med psykiske lidelser og ruslidelser hjemme hos dem selv og etablert lavterskeltilbud i kommunene.
- Vi har sørget for at antallet psykologer i kommunene har økt fra 130 til 600. Fra og med 2020 har vi innført krav om at alle kommuner skal ha psykologkompetanse.
- Vi har satsset på skolehelsetjenesten og helsestasjonene hvert eneste år siden vi kom i regjering, og antall årsverk i tjenestene har økt med over 1400. Det har ført til flere helsesykepleiere som kan hjelpe barn og unge som strever.
- Antallet stillinger innen rus og psykisk helse i kommunene har økt med 2500 de siste årene.
- Vi har sørget for oppbygging av lavterskeltilbud som Rask psykisk helsehjelp, der du kan få hjelp uten henvisning fra fastlegen. Rask psykisk helsehjelp finnes nå i femti kommuner.
- Regjeringen gjeninnførte den gyldne regel, som den rødgrønne regjeringen fjernet. Den går ut på at psykisk helsevern og rusbehandling hver for seg skal ha større vekst enn somatikken i sykehusene.
- Videreført og forsterket samarbeidet mellom barnevern og ungdomspsykiatri gjennom egen helseansvarlig i barnevernet, barnevernsansvarlig i BUP, samarbeidsavtaler, styrking av ambulant virksomhet i BUP, etablering av to nye barnevernsinstitusjoner hvor spesialisthelsetjenesten og barnevernet jobber sammen, og satt av 25 mill. kr. Til helsekartlegging i barnevernet i 2021.

Legemidler

Pasientene skal sikres likeverdig og rask tilgang til nye og effektive legemidler. Målet for regjeringens legemiddelpolitikk har vært å bidra til økt pasientsikkerhet, god behandling, lave kostnader for det offentlige og innovasjon. Alle pasienter i Norge skal få tilgang til tilgjengelige legemidler på det norske markedet uavhengig av betalingsevne.

- Styrket forskningen på vaksiner gjennom bl.a. GlobVac og CEPI.

- Startet etableringen av Pasientens legemiddelliste gjennom utprøving i Helse Vest og forskriftsendringer. Dette vil gjøre det enklere å sikre riktig bruk av legemidler. Inhalasjonsveiledning i apotek ble innført i 2016, og Medisinstart i apotek i 2018. I 2019 ble det gjennomført 70 000 inhalasjonsveiledninger og 10 000 Medisinstart-samtaler.
- For å sikre riktig bruk av legemidler har også KUPP (kunnskapsbaserte oppdateringsvisitter) hatt over 4600 fastlegebesøk i perioden 2015-2019. I 2019 og 2020 var riktig bruk av opioider tema. Planlagte besøk i 2020 ble avlyst pga. covid-19, men det er nå å mulig å få video-besøk. Kampanje om legemidler ved overgangsalder utsatt fra høst 2020 til 2021 pga. covid-19.
- Satt i gang pilotprosjekt for nye typer metodevurderinger og andre produkter som skal gjøre saksbehandlingen i Nye Metoder mer effektiv. Det vil også bidra til å ta nye legemidler raskere i bruk.
- Lagt frem en handlingsplan for kliniske studier i Norge, både i spesialisthelsetjenesten og i kommunene. Her følger det også opp at legemiddelpolitikken skal bidra til forskning og innovasjon.
- Holdt egenandelene på et moderat nivå, men skjermet kronikere gjennom å slå sammen tak 1 og tak 2.
- Åpnet for vaksiner i apotek.

E-helse og digitalisering

Å skape Pasientens helsetjeneste innebærer også digitalisering og bruk av nye e-helseløsninger. En god e-helsetjeneste er en forutsetning for at helsetjenesten skal være bærekraftig for fremtiden. Målet er at det skal være enkelt og naturlig å ha kontakt med helsetjenesten på nett i fremtiden for alle pasientene.

- Gjennomført et forprosjekt for Akson for å komme nærmere realiseringen av "Én innbygger – én journal."
- Gitt e-helsedirektoratet i oppdrag å, i størst mulig grad, benytte markedet til utvikling av nye tjenester og løsninger for å legge til rette for samfunnsøkonomisk effektiv konkurranse og innovasjon i leverandørindustrien for e-helseløsninger.
- Startet etableringen av Helseanalyseplattformen for å effektivisere og forenkle tilgangen til helsedata, samtidig som personvern og sikkerhet styrkes

- Startet etableringen av Helsedataservice på Tynset.
- Startet utprøvingen av digital hjemmeoppfølging hos seks fastlegekontor.
- Gjort finansieringssystemet av spesialisthelsetjenesten mer teknologi- og stedsnøytralt for å bedre legge til rette for nye digitale løsninger og nye måter å jobbe på i helsetjenesten.

Abortforebyggende tiltak og reproduktiv helse

Antall svangerskapsavbrudd er nå på et historisk lavt nivå. Nedgangen startet i 2008, og har fortsatt frem til i dag. Nedgangen i aborttallene viser at det nytter med målrettet innsats for å forebygge uønskede graviditeter som ender i svangerskapsavbrudd. Viktige grep for å forebygge uønskede svangerskap er å øke helsekompetansen, enklere tilgang til prevensjon og gi tilpasset informasjon og veiledning om prevensjon. Vår seksuelle og reproduktive helse er en viktig del av vår allmenne helse. Barn, unge og voksne trenger kunnskap og trygghet for å sette grenser og for å ta selvstendige valg om egen kropp og seksualitet.

- Fulgt opp at foreldre og foresatte har nødvendig kunnskap til å kunne snakke med barna om kropp, kjønn, seksualitet, trygghet og grenser ved å tilby veiledning gjennom helsestasjon ved å styrke helsestasjonene og nasjonal faglig retningslinje, samt annet veiledningsmaterieell fra Helsedirektoratet.
- Bygget ut informasjons- og veiledningstjenester om prevensjon og uønsket graviditet, som internett- og telefontjenester, helsestasjoner for ungdom, studenthelsetjenester og veiledningstjenester gjennom arbeidet med DIGI-UNG og ung.no.
- Lagt frem en handlingsplan for å redusere antall uønskede graviditeter og svangerskapsavbrudd med en tredjedel på ti år Forbedret undervisningsopplegget i skolen, slik at barn og unge har kunnskapen, ferdighetene og holdningene de trenger for å respektere hverandre og ta informerte valg, gjennom fagfornyelsen
- Fjernet åpningen for abort av en eller flere friske flerlinger (fosterreduksjon) i et svangerskap før grensen for selvbestemt abort.
- Lagt til rette for å forbedre undervisningsopplegget i barnehager for å gi barna ferdighetene og holdningene de trenger for å respektere hverandre og ta informerte valg gjennom fagfornyelsen.

Gen- og bioteknologi

Bioteknologiloven, slik den var da regjeringen overtok, var ikke tilpasset den teknologiske utviklingen. Sist det ble gjort endringer i bioteknologiloven var i 2003. For regjeringen har det vært viktig at medisinsk bruk av bioteknologi utnyttes til det beste for mennesker, i et samfunn der det er plass til alle. Regjeringen tok derfor initiativ til større moderniseringer av lovverket. Det har også vært viktig for regjeringen at Norge ivaretar de konkurransefortrinnene vi allerede har, og legger til rette for spesialiserte kompetansemiljøer på dette feltet.

- Satt ned aldersgrensen for når barnet har rett på å få vite sæddonors identitet fra 18 år til 15 år.
- Innført krav om politiattest og barneomsorgsattest for å godkjennes for assistert befruktning.
- Etablert ordninger for å utvide lagringstiden for befruktete egg.
- Fastsatt aldersgrenser for IVF med mulighet for unntak for nedre aldersgrense.
- Gjort det enklere for en familie å få samme donor til alle barna, og vurdert grensen for antall barn per donor.
- Sørget for at inseminasjon ikke skal regnes inn i det statlige tilbudet om tre forsøk med assistert befruktning.
- Opprettholdt ikke-anonym sæddonasjon, og innført en plikt for foreldre til å informere barnet dersom det er unnfanget gjennom assistert befruktning, for å ivareta barnets rett til å kjenne sitt biologiske opphav.
- Lagt til rette for økt forskning og videreutvikle spesialiserte kompetansemiljøer innen gen- og bioteknologi gjennom å gi oppdrag til RHF knyttet til utvikling av persontilpasset medisin. Dette følges også opp i handlingsplan for kliniske studier.
- Startet arbeidet med å stimulere til videreutvikling av persontilpasset medisin. Arbeidet må sees i sammenheng med Handlingsplan for kliniske studier.
- Utvidet retten til å lagre ubefruktede egg for kvinner som blir infertile i ung alder.

Habilitering og rehabilitering

Regjeringen ønsker et samfunn hvor flest mulig skal kunne leve mest mulig selvstendige liv ut fra egne forutsetninger og ønsker. Derfor har det vært nødvendig å styrke habiliterings- og rehabiliteringstilbudet. Dette krever gode tilbud både i kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten.

- Utvidet godkjenningsordningen i fritt behandlingsvalg med flere tilbud innen rehabilitering, slik at de som har rett til rehabilitering skal ha mulighet til selv å velge hvor de skal få behandlingen.
- Pålagt kommunene å ha ergoterapi- og psykologkompetanse fra 1. januar 2020, og tilført kommunene om lag 300 mill. kroner for å sette dem i stand til å ta et større ansvar for rehabiliteringstilbudet for de vanligste pasientgruppene.
- Utvidet tilbudet om behandlingsreiser til også å omfatte ALS.
- Startet utredningen av et tilbud i Norge hvor foreldre kan velge mellom intensiv trening og rehabilitering av barn.
- Gitt Helsedirektoratet føring om at alle nye pakkeforløp skal innarbeide rehabilitering der dette er en naturlig del av behandlingsforløpet.

Kommunal og modernisering

For å møte fremtidens utfordringer, og samtidig levere gode tjenester til innbyggerne, må vi omstille og modernisere offentlig sektor. Vi kan ikke møte morgendagens behov med gårsdagens løsninger. For å ruste offentlig sektor for fremtiden, har regjeringen styrket det lokale selvstyret, gjennomført en kommunereform og satt fart på digitaliseringen av offentlig sektor.

Kommunesektoren

I perioden 2013-2019 har regjeringen styrket kommunesektorens frie inntekter med rundt 35 milliarder kroner. Det har gjort at kommunene kan satse på velferdstjenester som skole, barnehage og helse. Regjeringen har også gjennomført en kommune- og regionreform som har gitt grunnlag for å flytte mer makt og oppgaver fra staten til kommunene og fylkeskommunene. De nye kommunene opplever allerede positive erfaringer fra sammenslåingene fordi de har fått styrket kapasitet og kompetanse.

Regjeringen har gjennom koronapandemien stilt opp for kommunesektoren ved å kompensere for virkninger av skattesvikt, inntektsbortfall og merutgifter som følge av pandemien.

Regjeringen har:

- Styrket det kommunale selvstyret ved å lovfeste det i den nye kommuneloven, og ved å øke den økonomiske rammestyringen gjennom innlemming av øremerkede tilskudd i statsbudsjettet.
- Gjennomført regionreformen og overført oppgaver og ansvar til fylkene.
- Styrket fylkeskommunenes rolle som en regional utviklingsaktør og samfunnsutvikler, blant annet ved å overføre oppgaver innen samferdsel, integrering, kompetanse, folkehelse, miljø, næringsutvikling og landbruk. Ansvaret for ordningene Mabit og FORREGION bli overført til fylkeskommunene fra 2022.
- Gitt kommunene større ansvar der det kan gi et bedre tjenestetilbud, f.eks. gjennom barnevernsreformen som kan tre i kraft fra 2022.

- Gjennomført kommunereformen og overført flere oppgaver til kommunene. F.eks. har kommunene fått ansvar for boligsosiale tilskudd, ansvar for vigsler, og oppgaver innen klima, miljø og landbruk. Ansvar for kollektivtransport kan overføres til store kommuner etter søknad og på bestemte vilkår.
- Videreført kommunereformen gjennom økonomiske virkemidler og statsforvalternes pådriverrolle.
- Åpnet for flere forsøk der kommuner eller fylkeskommuner får overført oppgaver eller prøvd ut nye arbeidsformer. F.eks. pågår det et forsøk hvor Færder og Alta kommuner har økt kommunalt ansvar for barnevern. Søknader om forsøk etter forsøksloven behandles fortløpende, i tråd med lovens bestemmelser, og i samarbeid med departementene som er ansvarlig for fagområdet. Enkelte departementer har også forsøkshjemler i eget regelverk. Regjeringen vurderer også om det er behov for endringer i forsøksloven for å bidra til mer innovasjon og nytenking i offentlig sektor, og hvordan man mer systematisk kan bruke forsøk til å teste ut nye løsninger på større samfunnsutfordringer.
- Redusert byråkratiet og bidratt til en mer effektiv offentlig forvaltning gjennom regionreformen. I Prop. 84 S (2016-2017) er det beregnet at sammenslåingene av fylkeskommuner kan gi om lag 340 mill. kr. i innsparing i administrasjon årlig.
- Fulgt opp valglovutvalgets innstilling, og vil i 2022 fremme en proposisjon med forslag til ny valglov. Det er allerede fremmet grunnlovsforslag i tråd med utvalgets forslag, slik at det vil være mulig for Stortinget å vedta endringer i valgdistriktsinndelingen slik at valgdistriktene samsvarer med de nye regionene. Eventuelle endringer i Grunnloven og ny valglov vil kunne tre i kraft før stortingsvalget i 2025.
- Styrket de økonomiske rammene for kommunesektoren. I perioden 2013-2019 ble de frie inntektene styrket med anslagsvis 35 milliarder kroner, tilsvarende en årlig realvekst på 1,6 pst. Regjeringen har i de årlige budsjettene dekket kommunesektorens merutgifter knyttet til demografi og pensjonskostnader, og i tillegg styrket de kommunale kjerneområdene innenfor de frie inntektene. Antall kommuner i ROBEK har gått betydelig ned de siste årene, fra 46 kommuner i 2013 til 14 kommuner i mai 2021.
- Kommunesektorens merutgifter og mindreinntekter (inkl. skattesvikt) som følge av koronapandemien vil bli dekket. Kommunesektoren fikk i 2020 mer enn 19 milliarder kroner i ekstra overføringer og økonomiske tiltak. Av dette var rundt 18 milliarder bevilgninger som er begrunnet i koronapandemien. Det er enighet mellom staten og KS om at det er godt samsvar mellom de økonomiske konsekvensene for

kommunesektoren i 2020 og statens kompensierende tiltak. I 2021 er det bevilget koronamidler til kommunesektoren på om lag 23 milliarder kroner.

- Modernisert inntektssystemet for kommunene. Inntektssystemet skal gi innbyggerne gode, likeverdige tjenester over hele landet, og være mindre til hinder for kommunesammenslåinger. I 2022 skal et utvalg levere utredning med en helhetlig gjennomgang av inntektssystemet for kommunene.
- Modernisert inntektssystemet for fylkene som er tilpasset ny fylkesstruktur, endringer i befolkningssammensetning, reiseavstander og andre strukturelle forhold.
- Innlemmet en rekke øremerkede tilskudd i rammetilskuddet til kommuner og fylkeskommuner i statsbudsjettet for 2020. Regjeringen jobber løpende med å utvikle flere øremerkede tilskudd og redusere det totale omfanget av øremerking.
- Forsterket samarbeidet mellom stat og kommune om digitalisering og klart språk. Digitaliseringsstrategien *Én digital offentlig sektor: Digitaliseringsstrategi for offentlig sektor 2019-2025* ble utarbeidet i samarbeid mellom regjeringen og KS, og ble lagt frem i 2019.
- Lagt til grunn at eiendomsretten skal være et bærende prinsipp i arbeidet med endring i dispensasjonsbestemmelsen i plan- og bygningsloven, og i arbeidet med å utarbeide lovforslag innenfor transformasjon og fortetting.
- Klargjort hva som er nasjonale og vesentlige regionale interesser i planleggingen.
- Innført en permanent ordning for alle statsforvalterne der de samordner statlige innsigelser. Evaluering viser at innsigelsene er blitt bedre begrunnet, og at statlige etater er mer løsningsorienterte enn tidligere.
- Lagt større vekt på lokaldemokratiet i avgjørelse av innsigelsessaker. I mer enn 80 % av sakene har kommunene fått helt eller delvis medhold.
- Gjennomført en større evaluering av plandelen av plan- og bygningsloven (EVAPLAN) som ledd i arbeidet med å forenkle planbehandlingen, og legge grunnlaget for et videre arbeid med å samordne plan- og bygningsloven og sektorlover.
- Forbedret rutiner og gjennomført tiltak for å redusere planleggingstiden i statlig planarbeid, og lagt til rette for raskere og mer effektiv planlegging i kommuner og fylkeskommuner gjennom bl.a. digitalisering.
- Lagt frem ny kommunelov og ny forskrift om selvkost som trådte i kraft fra 2020. Loven angir prinsipper for hvordan samlet selvkost, dvs. den øvre rammen for kommunens samlede gebyrinntekter fra en tjeneste, skal beregnes.
- Stilt nasjonale krav til tilfredsstillende norskkunnskaper der det er nødvendig av hensyn til helse, sikkerhet og kvalitet i tilbudet, herunder i helsesektoren og i barnehager.

- Videreført arbeidet med kommunesammenslåinger for å sikre økt rekruttering av kritisk kompetanse til kommunesektoren.
- Økt tilskuddet til kommunene gjennom toppfinansieringstilskuddet. Dette har hatt en realvekst hvert enkelt år i perioden, til tross for at det har vært innstramming enkelte år ved å øke innslagspunktet i ordningen. Regjeringen har også innført en tilleggskompensasjon som skal gå til mindre kommuner som har de høyeste utgiftene per innbygger.

Nordområdene

Regjeringen fører en offensiv nordområdepolitikk, der de lange linjene i nordområdepolitikken videreføres. Regjeringens visjon er at nordområdene skal være en fredelig, skapende og bærekraftig region. Dette krever et samspill mellom utenriks- og innenrikspolitikken. Internasjonalt samarbeid er viktig for å utløse det fulle potensialet for vekst og er en forutsetning for å hevde Norges interesser i nordområdene. Fremover vil regjeringen følge opp nordområdepolitikken med vekt på internasjonalt samarbeid, kunnskap og utdanning, samfunns- og næringsutvikling, infrastruktur, miljøvern, sikkerhet og beredskap.

Regjeringen har:

- Investert betydelige ressurser i nordområdediplomati for å opprettholde Arktis som en fredelig, forutsigbar og stabil region, basert på internasjonalt samarbeid og respekt for folkerettslige prinsipper.
- Vært aktiv pådriver for internasjonalt samarbeid i Arktis for å møte grenseoverskridende utfordringer. Eksempler på dette er prosjektsamarbeid, folk-til-folk-kontakt og vitenskapssamarbeid på områder som klima og miljø, fiskeri, helse, sikkerhet og beredskap, hav og bærekraftig økonomisk utvikling. Det er gitt bevilgning til prosjekter under Arktisk råd og Barentsrådet, i tillegg til bilateralt samarbeid og andre internasjonale avtaler, for eksempel Barents Rescue og Atomsamarbeidet. Nordområdediplomati og strategisk våkenhet står også sentralt i Meld. St. 9 (2020-2021) om nordområdene *Mennesker, muligheter og norske interesser i nord*.

- Gjennom norsk formannskap i Barentsrådet 2019-2021 rettet fokus mot helse, folk-til-folk og kunnskap om bærekraft i Barentsregionen.
- Støttet opp om Regionalt nordområdeforum som en viktig arena for nordområdedialog mellom de nordligste fylkene og Sametinget. I Nordområdemeldingen varslet regjeringen at det opprettes en treårig stilling som ungdomskoordinator for nordområdepolitikken, som legges til sekretariatet i Vadsø.
- Gjennom Arktis 2030-ordningen gitt midler til tokt- og droneprosjekter rettet mot sikkerhet og beredskap.
- Videreutviklet Barents Watch for å styrke havforvaltning, sjøsikkerhet og næringsliv i nord.
- Støttet prosjekter for overvåking og bevaring av miljøet i det norsk-russiske grenseområdet, sårbare og truede felles arter, og miljøet i Barentshavet, inkludert til samarbeid om marin forsøpling og mikroplast.
- Bevilget 30 millioner kroner til forskning på utvikling i Barentsregionen.
- Lagt til rette for økt verdiskaping og innovasjonsevne i nordnorsk næringsliv basert på landsdelens ressurser. Det skjer blant annet gjennom leverandørutviklingsprogrammet *N2 Nord-Norge*, som bidrar til flere konkurransedyktige leverandørbedrifter innenfor maritime næringer og reiseliv i Nord-Norge.
- Lagt frem Meld. St. 16 (2020–2021) Utdanning for omstilling – Økt arbeidslivsrelevans i høyere utdanning, og nordområdemeldingen hvor regjeringen understreker at UH-institusjoner, næringsliv og offentlig sektor i nord må styrke samarbeidet seg imellom.
- Sørget for et godt utdanningstilbud ved å innføre en norm for lærertetthet, flere studieplasser, etablert Finnmarksprosjektet for bedre samordning av offentlige tjenestetilbud slik at flere fullfører videregående opplæring på sikt, rekrutteringstiltak for lærere i Nord-Norge i form av sletting av studiegjeld, særskilte stipend- og studielånsordninger for lærerstudenter innenfor kvensk og samisk språk, og etablert folkehøgskole på Svalbard og gjennomført et kapasitetsløft rettet mot byggenæringen i nord.
- Satset på effektiv og sammenhengende infrastruktur i Nord-Norge ved å oppdatere en felles transportplan for Barentsområdet. Samferdselsdepartementet har gitt Statens Vegvesen i oppdrag å gjennomføre en KVVU som skal vurdere hele transportsystemet i den nordlige landsdelen, på tvers av ulike transportformer.

- I nasjonal transportplan 2022-2033 prioritert midler til flytting av Bodø lufthavn og til ny lufthavn i Mo i Rana, samt farvannstiltak på strekningene Svolvær-Raftsundet og Bognes-Tjeldsundet-Harstad.
- Styrket beredskapen i nord, blant annet å bevilge midler til Redningsselskapets redningsskøyte i Vardø, opprettelse av høyfrekvent radiodekning i nordområdene og vedtak om statlig reguleringsplan for Evenes flystasjon/Harstad lufthavn som skal være base for Forsvarets luftoperasjoner i nordområdene.
- Lagt frem ny stortingsmelding om regjeringens nordområdepolitikk, *Mennesker, muligheter og norske interesser i nord*, som legger linjene for nordområdepolitikken i årene fremover. I den sammenheng ble det opprettet et ungdomspanel, hvis anbefalinger i sin helhet ble inkludert i stortingsmeldingen. I meldingen fremgår det også at regjeringen oppretter et eget investeringsfond for Nord-Norge.
- Videreført støtte til folk-til-folk-samarbeidet i nord, i tett dialog med fylkene, Sametinget og Barents-sekretariatet.

Distriktpolitikk

Regjeringen har lagt til rette for levende lokalsamfunn og vekst i hele Norge. Vi har satset på moderne velferdstjenester, foretatt en historisk satsing på raskt bredbånd i hele Norge, vi har doblet samferdselsbudsjettet for å knytte landet sammen, og vi har bedret rammevilkår for mennesker som vil skape jobber og verdier i eget lokalsamfunn.

Regjeringen har:

- Gitt fylkeskommunene økt handlingsrom til støtte næringspolitikken i sitt fylke innen et bredt spekter av ordninger og virkemidler som styrker innovasjon og nyetableringer. Fylkeskommunene gir nå oppdrag til næringshageprogrammet og inkubatorprogrammet (Siva), samt ordningene mentorprogram, bedriftsnettverk og deler av etablerertilskuddet (Innovasjon Norge).
- Arbeidet aktivt opp mot Europakommisjonen og ESA for å videreføre ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift. Ny ordning trer i kraft fra 1. januar 2022.
- Endret reglene om kommunenes dispensasjonsmulighet, for å forenkle og tydeliggjøre kommunenes mulighet til å fatte avgjørelser i saker av lokal karakter.

- Gitt kommunene tilbud om å overta forvaltningsansvar for alle mindre verneområder.
- Lokalisert nye offentlige kompetansearbeidsplasser over hele landet, også utenfor de største byene. Siden 2013 er 1230 statlige arbeidsplasser vedtatt lokalisert utenfor Oslo. Regjeringen har i nye retningslinjer presisert at lokaliseringsbeslutninger skal hensynta samlede virkninger for enkeltområder. Direktoratet og etater kan ikke legge ned kontorer uten forankring i regjering. Ved strukturendringer skal utflytting fra Oslo og sentrale kommuner i Oslo-området alltid vurderes.
- Lansert piloten *Statens hus* i Lyngdal, Stad, Orkland og Narvik. Målet er at små og mellomstore avdelinger av statlige etater skal samarbeide tettere med hverandre og skape større statlige fagmiljøer, og å få kunnskap om hva som er viktig for å lykkes med lokalisering av statlige virksomheter på mindre steder.
- Forenklet utmarksforvaltningen gjennom samordning og digitalisering, ved å opprette et etatsforum som skal legge til rette for mer verdiskaping basert på naturressurser.
- Revidert de statlige planretningslinjene for strandsonen for å gi større lokal handlefrihet samtidig som rekreasjonsmuligheter og vern av kulturlandskap ivaretas.
- Satset tungt på utbygging av høyhastighetsbredbånd, blant annet gjennom en distriktssatsing på 5G som skal sørge for utbygging av raskt bredbånd i spredtbygde strøk. Regjeringen har også satt nye, ambisiøse mål om at alle norske husstander og bedrifter skal ha tilbud om høyhastighetsbredbånd (100 mbit/s) innen 2025.
- Satset på etter- og videreutdanning og lagt frem en egen strategi for fleksible og desentraliserte utdanninger. Fra 2011 til 2020 har antall studenter på fleksible studietilbud økt med 9,3 prosent.
- Etablert en ny treårig ordning for kompetansepiloter i Distrikts-Norge som skal koble næringslivets behov for kompetanse med relevante etter- og videreutdanningstilbud og utvikle gode modeller for dette.
- Etablert et læringsnettverk for smart mobilitet, for å finne nye løsninger for kollektivtransport og personmobilitet i distriktene.
- Lagt til rette for rask utbygging av ladeinfrastruktur i hele landet, ved å gi seksjonseiere og andelseiere rett til, på visse vilkår, å få satt opp ladepunkt for elbil.
- Styrket Merkur-programmet, for å sikre folk i distriktene tilgang til en nærhandel og bokhandel av god kvalitet.
- Lansert tre distrikts- og regionalpolitiske strategier: En om småbyer og større tettsteder som regionale kraftsentra, en for kystnæringslivet og en for innlands/fjellnæringslivet. Småbystrategien skal bidra til å styrke mindre byer som attraktive kraftsentre for vekst og utvikling i hele regionen. Kyst- og innlandsstrategiene

fokuserer på næringsutvikling basert på de ulike ressursgrunnlagene og forutsetninger for verdiskaping.

- Deltatt i ulike samarbeidsprogrammer over landegrensene i det europeiske territorielle samarbeidet Interreg.

Bolig- og stedsutvikling

Norsk boligpolitikk er ganske vellykket. Eierlinjen står sterkt og det blir færre bostedsløse. Samtidig er det fortsatt en del som sliter med å komme inn på boligmarkedet. Derfor fører regjeringen en offensiv boligpolitikk. For å hjelpe de vanskeligstilte på boligmarkedet, prioriterer regjeringen startlån og bostøtte fra Husbanken. Men det viktigste bidraget for å få flere inn på boligmarkedet er å få ned boligprisveksten ved å bygge flere nye boliger. Regjeringen har gjennom flere år derfor bidratt med forenklinger for at det skal være enklere og billigere å bygge boliger. I tillegg har vi tatt flere grep for å gjøre hverdagen enklere for folk som vil bygge, oppgradere eller forbedre boligen sin og uteområdene rundt. For å skape flere trygge og gode bomiljøer i byområdene, samarbeider staten med flere kommuner om målrettede områdesatsinger.

Regjeringen har:

- Årlig satt av betydelige økonomiske beløp til områdesatsinger i de store byene for å løfte bydeler med sosiale utfordringer.
- Oppnevnt et utvalg som har utredet levekårsutfordringer i områder i og rundt de store byene i Norge, og startet arbeidet med å følge opp anbefalinger og tiltak fra utvalget.
- Lagt frem en ny nasjonal strategi for sosial boligpolitikk, *Alle trenger et trygt hjem (2021-2024)*. Regjeringens mål er at ingen skal være bostedsløse, og at alle barn og unge skal ha trygge og gode boforhold. En ny kartlegging viser at 3325 personer er bostedsløse. Dette er nesten 600 færre personer enn i 2016, og nesten en halvering siden 2012. Antall hjemløse barn er redusert med en tredel, fra 229 til 148 barn. Det er det laveste tallet noen gang. Vi er på riktig vei, men vi er ikke i mål før alle har et trygt og godt hjem. Derfor styrker regjeringen det boligsosiale arbeidet.
- Forbedret bostøtten flere ganger og målrettet den mot dem som trenger den mest, bl.a. ved å øke grensen for hvor mye av boutgiftene som legges til grunn i beregningen av bostøtte.

- Satt ned en ekspertgruppe som skal gå gjennom hele bostøtteordningen og foreslå hvordan den kan bli enda bedre.
- Sendt forslag om endringer i skatteloven på høring for å legge til rette for leie-til-eie-modeller.
- Gitt Husbanken tilstrekkelige rammer til å dekke boligsosiale behov. Startlån har førsteprioritet. Siden regjeringen tiltrådte i 2013 har over 50.000 husstander fått mer enn 60 milliarder kroner i startlån.
- Regulert hyblifisering i plan- og bygningsloven og eierseksjonsloven.
- Videreført og forsterket flere tiltak mot boligspekulasjon. I 2020 trådte nye regler om korttidsutleie og skjerpet ervervsbegrensning i kraft. For korttidsutleie er det nå en begrensning på 90 døgn per år i eierseksjonssameier
- Endret plan- og bygningslovens regler for eksisterende byggverk for å forenkle regelverket og utvide boligeiers handlingsrom til å gjøre endringer på egen eiendom, herunder ombygging, rehabilitering og bruksendring. Dette stimulerer til oppgradering av eldre boliger.
- Endret plan- og bygningslovens regler for eksisterende byggverk for å bidra til bedre og mer effektiv gjenbruk av landets 1,5 millioner boligbygg.
- Redusert antall søknadspliktige tiltak. Fra 1. mai 2021 kan man f.eks. bygge terrasser og små tilbygg på egen eiendom uten å måtte søke om tillatelse fra kommunen.
- Utviklet et rammeverk for beregning av kostnader ved regelverksendringer.
- Lagt frem nye Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging for perioden 2019-2023 som tydeliggjør at kommunene skal være primær planmyndighet og at bærekraftsmålene skal ligge til grunn for samfunnsutviklingen.
- Forbedret og videreutviklet den digitale byggesaksbehandlingen. Undersøkelser viser at tiltakene reduserer saksbehandlingstid og kostnader, gir bedre kvalitet på søknader og likere saksbehandling. Eksempler er etablering av digitalt nabovarsel, utarbeidelse av nasjonale sjekklister for hva som skal vurderes i byggesaker, tilrettelegging for digital og enklere samordning mellom sektormyndigheter og aktører i byggesaker, og utarbeidelse av veivisere og forenklede søknadsskjemaer for mindre byggeprosjekter.
- Utarbeidet forslag til endringer i reglene om utbyggingsavtaler for å sikre en bedre sammenheng mellom planlegging og byggesaksbehandling, rekkefølgekrav og utbyggingsavtaler, og bedre og raskere byggeprosesser. Sendes på høring sommeren 2021.
- Utarbeidet høringsforslag til lovendring i plan- og bygningsloven for å forenkle regelverket for gjennomføring av fortetting og transformasjon i byer og tettsteder. Sendes på høring sommeren 2021.

- Jobbet med å gi kommunene større mulighet til å stille krav til miljø- og klimahensyn i planarbeidet, og utarbeidet verktøy for å måle effekten på klima. Det jobbes bl.a. med å etablere målregnskap (f.eks. klimagassregnskap), og med å avklare om kommunene kan stille krav om fossilfrie eller utslippsfrie byggeplasser.
- Gjennomført flere tiltak for å sette kommunene bedre i stand til å håndtere klimaendringene, herunder nye statlige planretningslinjer for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning.
- Tatt ansvar for klimatilpasning av statens eiendommer og infrastruktur ved at klimatilpasning inngår som en del av strategisk eiendomsutvikling i Statsbygg. Statsbygg har i 2020 gjennomført analyse av risiko for naturhendelser i eksisterende bygningsmasse. Det er i tillegg gjennomført en geografisk analyse av eiendommene i Statsbyggs portefølje for å avdekke risiko for naturhendelser og klimasårbarheten eiendommene kan være utsatt for. I 2021 vil det bli gjennomført ROS-analyser på alle eiendommer hvor det er identifisert høy risiko for klima- og naturskade, og behov for risiko- og sårbarhetsreducerende tiltak vil vurderes.
- Videreutviklet energikrav til bygg. Kravet om passivhusnivå, forbudet mot å installere varmeinstallasjoner for fossilt brensel til oppvarming av bygninger, og forbud mot bruk av mineralolje til oppvarming, gir svært lave klimagassutslipp fra bruk av bygg. Regjeringen ser nå energikravene i sammenheng med krav om reduserte klimagassutslipp fra materialer for å redusere utslippene ytterligere.
- Styrket forsknings- og utviklingsarbeid som kan gjøre nye boliger mer miljøvennlige. Direktoratet for byggkvalitet legger til rette for miljøvennlige boliger og bygg.
- Innført en ny låneordning i Husbanken fra 2020 til miljøvennlige boliger for å bidra til å lette omstillingen til mer miljøvennlig boligproduksjon.
- Gjort det enklere å bruke brukte byggevarer om igjen. Ombruk og gjenvinning av bygningsmaterialer er avgjørende for å kutte i utslippene i byggesektoren.
- Gjennomført tiltak innenfor planutdanning og kompetanseutvikling for å styrke plan- og arkitekturkompetansen i kommunene.
- Stimulert til økt bruk av tre som byggemateriale. Statsbygg har invitert trenæringen til dialog og samarbeid om utvikling av kommersielle og konkurransedyktige løsninger for tre innvendig i bygg.
- Videreført strenge krav til universell utforming. Prinsippet om universell utforming er gitt gjennom formålsbestemmelsen i plan- og bygningsloven og byggt teknisk forskrift.
- Utviklet et rammeverk for beregning av kostnader ved regelverksendringer. Rammeverket er testet ut på en beregning av kostnadsendringene ved nye

energiregler i TEK i 2016, og vil bli benyttet til ytterligere kostnadsberegninger av regelendringer framover.

- Sendt forslag på høring om nye regler for mikrohus, med mål om å gjøre det enklere å oppføre mikrohus.
- Forenklet byggetekniske krav for campingplasser og øke brannsikkerheten.
- Varslet i Revidert strategi mot arbeidslivskriminalitet (revidert i februar 2021) å styrke kommunenes virkemidler for å følge opp brudd på regelverket, og utreder mulighetene for dette.
- Styrket rettssikkerheten til leietakere og utleiere uavhengig av hvor i landet de bor ved å utvide Husleietvistutvalgets virkeområde til hele landet. Trer i kraft 1. september 2021.
- Åpnet for digitale møter og elektronisk kommunikasjon i eierseksjonssameier, borettslag og boligbyggelag. Reglene trådte i kraft 1. april 2021, som en permanent videreføring av midlertidige koronatiltak.

Urfolk og nasjonale minoriteter

Regjeringens mål er at samer og nasjonale minoriteter i Norge skal få utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv. Samene har status som urfolk i Norge. Jøder, kvener/norskfinner, romanifolk/tatere, skogfinner og rom har status som nasjonale minoriteter.

Regjeringen har:

- Fremmet forslag om å lovfeste konsultasjonsordningen med Sametinget og samiske interesser i et eget kapittel i sameloven, jfr Prop. 86 L (2020-2021) *Endringer i sameloven mv.* (konsultasjoner). Lovforslaget vil bidra til bedre og mer effektive konsultasjoner mellom offentlige myndigheter, Sametinget og andre berørte samiske interesser.
- Lagt frem en stortingsmelding om samisk språk, kultur og samfunnsliv. Meldingen er rettet mot næringslivets betydning, blant annet reiseliv, for levende samiske lokalsamfunn.

- Fulgt opp NOU 2016:18 *Hjertespråket*, og vil sende et lovforslag om endringer i samelovens språkregler på høring i løpet av 2021. lovforslaget utarbeides i samråd og konsultasjon med Sametinget.
- Fulgt opp *Handlingsplan mot antisemittisme* fra 2016. Regjeringen har videreført handlingsplanen for 2021-2023, med noen tilleggspunkter. Den nye planen inneholder tolv konkrete tiltak som skal bidra til å motvirke antisemittisme.
- Fulgt opp Mållrettet plan for kvensk språk. Flere av tiltakene videreføres, blant annet språkreir i barnehager og språksentre. I tillegg er det satsinger på kvensk i høyere utdanning ved Norges arktiske universitet, UiT, og det er innført stimuleringsordninger for å få studenter til å velge kvensk.
- Fulgt opp NOU 2015:7 *Assimilering og motstand*, i stortingsmeldingen om nasjonale minoriteter som ble lagt fram i desember 2020.
- Åpnet kultur- og ressurscenter for norske romer, *Romano Kher*. Senteret drives av Kirkens Bymisjon i samarbeid med romene, og inneholder blant annet en barne- og ungdomsklubb og en brobyggertjeneste. Senteret flytter til permanente lokaler på Ryen i Oslo i august 2021.
- Lagt frem stortingsmelding om nasjonale minoriteter i 2020, den første på 20 år. Meldingen beskriver utviklingen i politikken overfor nasjonale minoriteter i Norge og hvordan regjeringen vil styrke minoritetenes språk, kultur og situasjon. Nasjonale minoriteters organisasjoner har gitt innspill til meldingen.

En brukerorientert, moderne og effektiv offentlig forvaltning

Regjeringens mål er en bærekraftig og innovativ offentlig sektor som tilpasser seg brukernes behov. Alle skal ha tilgang til gode tjenester, uavhengig av hvor i landet man bor. Vi har vært opptatt av å utnytte potensialet som ligger i innovasjon og digitalisering i moderniseringen av offentlig sektor – til det beste for innbyggere, næringsliv og frivillig sektor. Koronapandemien har digitalisert Norge i rekordfart og tydeliggjort viktigheten av gode, offentlige digitale fellesløsninger.

Regjeringen har

- Lansert stortingsmeldingen Meld. St. 30 (2019-2020) *En innovativ offentlig sektor – Kultur, ledelse og kompetanse*, som blant annet fremmer ti hovedgrep for å øke innovasjonstakten- og evnen i offentlig sektor.
- Forsterket innsatsen for klart språk i statens kommunikasjon med innbyggerne. Statlig forvaltning har blitt mer forpliktet gjennom kravet om klart språk i ny språklav.
- Videreutviklet tiltak for bedre styring og ledelse av offentlig sektor med strategien for digitalisering av offentlig sektor – Én digital offentlig sektor: Digitaliseringsstrategi for offentlig sektor 2019-2025, i samarbeid med KS. Målet er at brukeren skal oppleve én koordinert, digital offentlig sektor.
- Forbedret medfinansieringsordningen for digitaliseringsprosjekter i staten, slik at ordningen i større grad understøtter regjeringens digitaliseringsstrategi og målet om sammenhengende tjenester.
- Forsterket samarbeidet om digitalisering med kommunesektoren gjennom felles lansering av digitaliseringsstrategien for offentlig sektor, samarbeidsavtale mellom KS og Kommunal- og moderniseringsdepartementet om innovasjon og oppfølging av FNs bærekraftsmål. Digitaliseringsstrategien for offentlig sektor følges opp med en felles handlingsplan.
- Utviklet digitale løsninger som tar utgangspunkt i brukernes behov på tvers av sektorer og forvaltningsnivå. For eksempel etableres sammenhengende digitale tjenester for de syv livshendelsene: 1) Å få barn, 2) Alvorlig sykt barn, 3) Mistet og finne jobb, 4) Ny i Norge, 5) Dødsfall og arv, 6) Starte og drive bedrift, 7) Drive en frivillig organisasjon.
- Etablert en sentral markeds plass for skytjenester, som skal gjøre det enklere for virksomheter å skaffe sikre, lovlige og kostnadseffektive skytjenester.
- Styrket den digitale kompetansen i befolkningen. Regjeringen har blant annet etablert digitale veiledningssentre over hele landet, og et lavterskel Digihjelpen-tilbud for innbyggere uten tilstrekkelige digitale ferdigheter, som finnes på et bestemt fysisk sted i kommunen (for eksempel bibliotek eller servicesenter). Vi har også utviklet digidel.no, et online tilbud med opplæringsressurser i digital kompetanse.
- Lansert arbeidet med ny strategi – *Digital hele livet* – med mål om å inkludere flere i det digitale fellesskapet gjennom oppdatering av digital kompetanse i ulike livsfaser.
- Sørget for bedre universell utforming av IKT-løsninger i offentlig sektor, ved å styrke Tilsynet for universell utforming av IKT ved Digitaliseringsdirektoratet.

- Forsterket tiltak for å ivareta personvernet for å sikre at den enkelte har størst mulig råderett over egne personopplysninger. Regjeringen har styrket Datatilsynets budsjett, for å styrke evnen til å håndheve personopplysningsloven og personvernforordningen. Datatilsynet deltar aktivt i personvernarbeidet i EU, som er svært viktig for regelhåndhevelsen.
- God bruk av data er viktig for samfunnet og borgerne. For å legge til rette for testing av muligheter og løsninger i et trygt miljø, finansierer regjeringen en *regulatorisk sandkasse* for personvern og kunstig intelligens i Datatilsynet.
- Lagt fram Nasjonal strategi for kunstig intelligens. Strategien angir retning for Norges satsing på kunstig intelligens, og inkluderer et sett etiske prinsipper for utvikling og bruk av kunstig intelligens. Førte en aktiv europapolitikk på det digitale området, og besluttet at Norge skal delta i EU-programmet DIGITAL. DIGITAL er EUs nye og ambisiøse program for digital omstilling og bruk av innovative digitale teknologier i samfunnet og næringslivet.
- Satt digitalisering på agendaen under det norske formannskapet for det nordiske samarbeidet.
- Etter pandemien har sysselsettingsveksten i hele samfunnet falt mer enn hva tilfellet er for statsforvaltningen. Pandemien har dermed ført til at det er mindre sannsynlig at vi når målet om at økningen i antall ansatte i statsforvaltningen skal være lavere enn den generelle sysselsettingsveksten. Hvis vi derimot ser på utviklingen før pandemien, holdt vi oss innenfor regjeringens mål. Tall fra DFØ viser at antall ansatte i statsforvaltningen (det utøvende apparatet underlagt regjeringen) økte med 853 personer fra 2018 til 2019. Det er en økning på 0,5 prosent. Til sammenligning var sysselsettingsveksten i samfunnet som helhet 0,9 prosent. En kartlegging fra DFØ i 2020 viste at økningen i antall ansatte kom på regjeringens satsingsområder som kunnskapssektoren og flere politifolk. Det betyr at veksten kom der hvor vi trenger folk.

Åpenhet og innsyn

Åpenhet og innsyn er grunnleggende i et demokrati. Åpenhet gir borgere mulighet til større innflytelse i beslutningsprosesser, og er svært viktig for å opprettholde tillit til det politiske systemet. Dessuten er åpenhet et sikkerhetsnett mot maktmisbruk og korrupsjon.

Regjeringen har:

- Lagt til rette for at offentlige data er lettere tilgjengelig for gjenbruk og viderebruk bl.a. gjennom etablering av et nasjonalt ressurscenter for deling av data i Digitaliseringsdirektoratet, videreutvikling av felleskatalogen data.norge.no, og Datafabrikken som er etablert i et offentlig-privat samarbeid.
- Lagt til rette for at offentlige postjournaler gjøres tilgjengelige i søkbart format. Bruk av *eInnsyn* er obligatorisk for statlige virksomheter (omfatter 118 virksomheter). Digitaliseringsdirektoratet jobber nå med å tilby eInnsyn til kommunene. Løsningen er allerede i bruk i Oslo kommune og Trøndelag fylkeskommune.
- Lagt til rette for at offentlige sakspapirer kan publiseres i søkbare formater. E-Innsyn inneholder data om saksbehandling, møter og kunnskapsdokumenter fra offentlig forvaltning. Her kan innbyggere og journalister søke fritt i arkivført post og dokumenter i journalene.

Arbeidsgiverpolitikk i staten

Staten skal være en moderne og attraktiv arbeidsgiver som kan rekruttere, utvikle og beholde kompetente medarbeidere. En revidert strategi for arbeidsgiverpolitikk i staten ble fastsatt i 2020.

Regjeringen vil:

- Sørget for at staten er en tydelig og profesjonell arbeidsgiver, og bidratt til å videreutvikle trepartssamarbeidet.
- Utviklet gode verktøy for kompetanseutvikling gjennom Direktoratet for forvaltning og økonomi (DFØ) som gir råd og veiledning til de statlige virksomhetene, og tilbyr kompetansetiltak for medarbeidere og ledere. DFØ har utviklet en virksomhetsplattform og en læringsplattform med 43 kurs som tilbys statlige virksomheter.
- Gjennomført et stort løft for å innarbeide inkluderingsperspektivet i rekrutteringsarbeidet i staten.

- Pålagt statlige virksomheter å gjennomføre en inkluderingsdugnad og å arbeide for å nå målet om at 5 % av nyansatte i staten skal være personer med nedsatt funksjonsevne eller hull i CV-en. Regelverksendringer og en rekke veiledningstiltak overfor virksomhetene er gjennomført for å understøtte måloppnåelsen.
- Bidratt til at statens virksomheter har godt lokalt handlingsrom. Partene i avtalen med LO-Stat, Unio og YS-Stat skjøv, i 2020 forhandlinger om et modernisert lønssystem til neste hovedtariffoppgjør, dvs. i 2022. For å legge til rette for videre modernisering, vil staten i mellomtiden utvikle et statistikkgrunnlag som i best mulig grad kan forutsi effekten for ulike grupper ansatte ved overgang til et nytt system. I hovedoppgjøret i 2020 ble alle midlene på Akademikernes avtale fordelt til lokale forhandlinger. I avtalen med LO-Stat, Unio og YS-Stat ble forhandlingsresultatet fordelt som prosenttillegg på tabellen på en slik måte at en likestillingsprofil ble ivaretatt.
- Styrket virksomhetenes innflytelse over arbeidsgiverpolitikken gjennom Arbeidsgiverrådet. Rådet er inne i sin andre periode, og en evaluering fra 2020 viser at rådet gir verdifulle innspill til utviklingen av den statlige arbeidsgiverpolitikken.
- Lagt til rette for praksis- og traineeopphold i staten gjennom krav om at alle statlige etater og underliggende virksomheter skal ha lærlinger.
- Gjennomført og evaluert forsøk med anonyme søknader i staten, for å dokumentere om dette fører til at flere innvandrere blir innkalt til intervju og får tilbud om ansettelse i virksomheten.
- Fulgt opp Stortingets anmodningsvedtak om å vurdere "om tilsvarende regler som gjelder for registrering av regjeringsmedlemmers økonomiske interesser bør gjøres gjeldende for departementsråder", og fremmet forslag til Stortinget om en registreringsordning for statsansattes verv og økonomiske interesser.

Kultur

Kunst- og kulturlivet

Maktspredning i kulturlivet

Som et ledd i regionreformen har Kulturdepartementets portefølje på kunst- og kulturområdet blitt gjennomgått med sikte på overføring av et større ansvar til fylkeskommunene. På grunnlag av tydelige tilbakemeldinger etter omfattende dialog med fylkeskommuner, kommuner, berørte kulturvirksomheter, interesseorganisasjoner, KS og Sametinget besluttet regjeringen i mai 2020 å ikke gå videre med majoriteten av departementets forslag til oppgaveoverføringer, jf. Prop 105 S (2019-2020) Kommuneproposisjonen 2021. Tilskuddsmidlene til regional bransjeutvikling innen kulturelle og kreative næringer ble innlemmet i rammetilskuddet til fylkeskommunene fra 1. januar 2021.

Kulturdepartementet vil bygge videre på dialogen som er etablert i utredningen av regionreformen, og legge til rette for årlig dialog mellom forvaltningsnivåene om oppgaver med delt ansvar.

Regjeringen har overført en rekke tiltak som tidligere mottok prosjektmidler fra Norsk kulturfond til poststrukturen under Norsk kulturråd, deriblant regionale kompetansesentre for dans. Med dette grepet sikres flere kompetansesentre mer forutsigbarhet for driften, kunsten gjøres tilgjengelig for en bredere del av befolkningen og makt i kulturlivet spres. De regionale kompetansesentrene bidrar til økt kompetanseutvikling i profesjonelle dansemiljøer, styrking av produksjons- og formidlingsvilkårene for dansekunst, og de bidrar til å fremme ulike kunstnerskap og sikrer bredere innflytelse i dans- og scenekunstheltet i Norge.

Offentlig støtte til fremvisning, ikke bare produksjon

Dette følges opp i stortingsmeldingen om kunstnerpolitikken. Meldingen er utsatt på ubestemt tid som følge av covid-19.

Forutsigbare rammevilkår for kunst- og kulturinstitusjoner

De statlige tilskuddene til nasjonale og regionale musikk og scenekunstinstitusjoner og til museumsinstitusjoner over hele landet utgjør i 2021 samlet nær 5,3 mrd. kroner.

Regjeringen har

- Videreført og økt bevilgningene til disse institusjonene i perioden. Bevilgningene sikrer forutsigbare rammevilkår for kunst- og kulturinstitusjonene og en nasjonal infrastruktur for produksjon og formidling av ulike kunst- og kulturuttrykk. Regjeringen gjennomgår jevnlig alle bevilgningene på kulturfeltet for å sikre fornuftig ressursbruk og kvalitet.
- Overført et større ansvar for tilskuddsforvaltningen til underliggende etater, særlig norsk kulturråd, i tråd med meld. St. 8 (2018–2019) *kulturens kraft. Kulturpolitikk for framtida* og innst. 258 s (2018– 2019). En rekke driftstilskudd til kulturinstitusjoner og -organisasjoner er fra 2021 overført fra forvaltning i kulturdepartementet til norsk kulturråd. Disse tilskuddsformålene er samlet på nye budsjettposter sammen med tiltak som over tid har mottatt tilskudd over ulike ordninger i norsk kulturfond, men som bør vurderes ut fra mer langsiktige driftsmessige kriterier enn det rene kunst- og kulturfaglige skjønnet. Ved å la underliggende etater gjøre den administrative behandlingen av søknader og utbetalinger av tilskudd vil fagligheten i tilskuddsforvaltningen styrkes. Samtidig vil det legges til rette for større grad av likebehandling av tilskuddsmottakere ved å se lignende tiltak i sammenheng på tvers av fagfelt.

Det frie feltet innen kunst og kultur

De regionale kompetansesentrene for dans i Norge gir koreografer og dansere i det frie scenekunstheltet tilgang til kompetansemiljøer og produksjons- og visningslokaler.

Tilskudd til disse kompetansesentrene er økt for 2021 og overført fra Norsk kulturfond til ny post på statsbudsjettet. Det bidrar til å styrke infrastrukturen for fri scenekunst og legger til rette for profesjonell dans regionalt og nasjonalt. Som et første steg i arbeidet med å sikre forutsigbarhet for grupper og frilansere på scenekunstheltet er tilskudd til dansekompaniet Jo Strømgren Kompani og Verdensteatret overført fra Norsk kulturfond til ny post i statsbudsjettet.

Gode og langsiktige stipendordninger for kunstnere

Regjeringen har økt stipendsummen årlig og det er også tilført flere stipendhjemler. I forbindelse med koronasituasjonen ble det i tillegg bevilget 70 mill. kroner til midlertidige kunstnerstipend i 2020 og for 2021 er det bevilget 100 mill. kroner til 309 midlertidige ordinære arbeidsstipend for å opprettholde kontinuitet i kunstnerisk produksjon i møte med situasjonen.

Styrket privat finansiering av kulturfeltet

Gaveforsterkningsordningen er styrket over tid. Til søknader fra kunst- og kulturinstitusjoner mottatt i 2020, er det utbetalt 152 mill. kroner i gaveforsterkning av private midler som institusjonene har mottatt.

Kvalitet og mangfold i kulturlivet

Regjeringen bevilget i 2020 24 mill. kroner til en satsing på kulturelt mangfold, likestilling og integrering. Som en del av satsingen fikk Kulturrådet en økt bevilgning og et oppdrag om å være nasjonal koordinator for økt mangfold, inkludering og deltakelse i kultursektoren.

I 2020 ble det etablert en ny tilskuddsordning som skal sikre at flere barn og unge får muligheten til å delta i organiserte kulturaktiviteter sammen med jevnaldrende. Kulturtanken forvalter tilskuddsordningen på 5 mill. kroner som skal bidra til å inkludere nye grupper inn i lagenes ordinære aktivitetstilbud. For 2021 er det bevilget 30 mill. kroner til å videreføre og styrke arbeidet med mangfold, integrering og likestilling på kulturfeltet.

Internasjonal innsats på kulturfeltet

Kreativt Europa: Regjeringen viderefører deltakelsen i EUs program for kultur- og audiovisuell sektor, Kreativt Europa, i kommende programperiode 2021-2027. Med dette får norsk kultur- og kreativ næring og norske kunstnere og kulturarbeidere tilgang til større publikum, verdifulle nettverk, ny kompetanse og nye inntektsmuligheter. Kultursamarbeidet styrker samhørighet og demokrati i Europa og er særlig viktig i en krisetid. Norge har så langt fått større utbetalinger tilbake fra Kreativt Europa enn kontingentbeløpet.

Internasjonal strategi for kulturpolitikken: En internasjonale strategi for kulturpolitikken er under utarbeidelse. Det er pr mars 2021 gjennomført innspillmøter og KUD har mottatt ca. 130 skriftlige innspill. Økt arbeidspress i departementet under pandemien har forsinket arbeidet noe. Ny sluttdato er ikke fastsatt.

Kulturbygg – vedlikehold, oppgradering og nybygg

Regjeringen har i forbindelse med RNB 2021 foreslått å gi Den Nationale Scene i Bergen et tilsagn om tilskudd på til sammen 608,4 mill. kroner for å gjennomføre rehabilitering og oppgradering av den historiske teaterbygningen fra 1909. Regjeringen har også igangsatt forprosjekt for rehabilitering av Nationaltheatret i Oslo. I perioden 2017-2021 er det bevilget statlig investeringstilskudd til i alt 38 byggeprosjekter over budsjettposten nasjonale kulturbygg, de fleste ved museer i ulike deler av landet.

Kultur som næring

I tillegg til en rekke tiltak i forrige stortingsperiode, har Regjeringen iverksatt en rekke tiltak for styrke kunnskapen om kultur som næring og bidra til økt verdiskaping ved at den norske kunst- og kulturproduksjonen når et større publikum og marked.

- Regjeringen iverksatte i 2017 en satsing på kulturell og kreativ næring med oppdrag til Innovasjon Norge, Norsk kulturråd og organisasjonene i Norwegian Arts Abroad, som er på Kulturdepartementets budsjett. Satsingen, som skal styrke kultursektorens økonomiske bærekraft, ble forsterket i 2018 og videreføres for 2021.
- I 2019 la regjeringen frem en strategi for dataspill som blant annet omfatter rammevilkår for den norske dataspillbransjen og mål for dataspillpolitikken, og en strategi for kultur og reiseliv, kalt «Noreg som attraktiv kulturdestinasjon».
- Under koronapandemien har regjeringen prioritert å holde hjulene i gang i kultursektoren gjennom en rekke stimuleringsordninger. Å opprettholde aktivitet, i motsetning til å kun kompensere for inntektsbortfall, beholder viktig kompetanse og kunnskap i bransjen som på lengre sikt gjør den bedre skikket til å gjenoppta aktiviteten.

Kunstnerassistentordningen

Ordningen ble vedtatt innført i 2017 og skal gi kunstnerne i etableringsfasen anledning til å arbeide som assistent for en mer etablert kollega i en 50 % stilling i ett år. Målet er å utvikle unge kunstnerskap. Assistenten vil samtidig kunne opprettholde egen kunstnerisk praksis.

Talent Norge

For å gi flere unge talenter mulighet til å realisere sitt kunstneriske potensial, legge til rette for offentlig privat samarbeid og styrke den private finansieringen av kulturlivet bevilget regjeringen 30 mill. kroner til etableringen av Talent Norge. Siden oppstarten i 2015 har Talent Norge vedtatt tildelinger på 141,1 mill. kroner og utløst 194,5 mill. kroner fra private bidragsytere, til mer enn 50 satsinger og 500 talentutviklingsplasser.

Regjeringen forsterker talentsatsingen med en økt bevilgning på 14 mill. kroner til Talent Norge for 2021, til blant annet Junior-satsingen, for å bygge bro mellom de unge talentene og de profesjonelle utøverne og en nordiske satsing for å innhente kunnskap for et mulig langsiktig nordisk samarbeid og mulig etablering av et Talent Norden etter modell av Talent Norge.

Insentivordningen for film- og serie-produksjoner i Norge

I budsjettproposisjonen for 2021 varslet Kulturdepartementet at det vil vurdere behovet for en mer grundig evaluering av ordningen i 2021. Norsk filminstitutt er i tildelingsbrevet for 2021 gitt i oppdrag å evaluere ordningen og har kontrahert Oslo Economics for å utarbeide en analyse av ordningen.

Regjeringen har i revidert nasjonalbudsjett (Prop. 195 S (2020-2021)) foreslått å øke tilsagnsfullmakten til nye prosjekter under insentivordningen for film- og serieproduksjoner innenfor en samlet ramme på 100 mill. kroner. Regjeringen har også varslet at den vil komme tilbake med et forslag om innretning av ordningen i budsjettproposisjonen for 2022 blant annet på grunnlag av evalueringen NFI nå gjennomfører.

Gjennomgang av tilskuddsordningene på filmområdet

Etter en grundig gjennomgang av regelverket med bred involvering av bransjen ble endringsforskrift til forskrift om tilskudd til audiovisuell produksjon fastsatt i februar 2021.

Økt eksport av norsk kunst og kultur

En sentral del av regjeringens satsing på kulturell og kreativ næring er eksportprogram som skal styrke den internasjonale konkurransekraften til norske kulturbedrifter- og bransjer, og bidra til økte eksportinntekter. *Kreativ teknologi ut i verden*, som er det femte eksportprogrammet som Innovasjon Norge gjennomfører på oppdrag fra Kulturdepartementet, ble lansert i januar 2021. Det har tidligere vært gjennomført program for dataspill, arkitektur og litteratur. Det pågår et program for musikk, som Innovasjon Norge gjennomfører i samarbeid med Music Norway.

I regjeringens eksporthandlingsplan, som ble lagt frem høsten 2020, er ett av tiltakene en satsing på kultureksport og en økt bevilgning på 5 mill. kroner. Regjeringen har også iverksatt utforming av en internasjonal strategi for norsk kulturfremme og eksport. Lanseringen av strategien har blitt utsatt pga. covid-19.

Strategiske klyngesamarbeid er også en del av oppdraget til Innovasjon Norge og satsingen på kulturell og kreativ næring. I oppdraget til Norsk kulturråd har det vært øremerkede midler til en tilskuddsordning som skal bidra til regional bransjeutvikling i hele landet. Som oppfølging av regionreformen ble bevilgningen overført til fylkeskommunene fra 2021.

Forenklet regelverket og redusert søknadsbyråkrati

Kulturdepartementet overfører fra 2021 mer av ansvaret for tilskuddsforvaltningen til underliggende virksomheter/etater. Særlig Norsk kulturråd vil få flere oppgaver, men også Kulturtanken og Nasjonalbiblioteket skal forvalte flere tilskudd. Målet med dette er i hovedsak å styrke fagligheten i tilskuddsforvaltningen. Etatene er også tettere på feltet og tilskuddsmottakerne og de vil oppleve mer likebehandling. Overføring av et større ansvar for tilskuddsforvaltningen til de underliggende virksomhetene vil legge til rette for forenkling og effektivisering av søknadsbehandlingen.

En sentral oppgave for Norsk kulturråd er å sørge for god og hensiktsmessig forvaltning av offentlige tilskudd. Dette stiller store krav til effektiv saksbehandling, samtidig som søkeres behov for forenkling og offentlighetens behov for innsyn og åpenhet må ivaretas. For å svare på disse utfordringene har Kulturrådet de siste årene bl.a. digitalisert tilskuddsforvaltningen. Den store porteføljen krever likevel at det kontinuerlig arbeides med effektivisering og forbedring av arbeidsrutiner.

Digital formidling av kunst og kultur

Digitalarkivet, som er Arkivverkets nettsted for digitalisert arkivmateriale, er videreutviklet. Alle arkivbevaringsinstitusjoner kan nå publisere sine arkiver i Digitalarkivet. Antall besøk har økt fra 5,9 millioner i 2018 til 7,4 millioner i 2020.

Arkivverket tilbyr fra 2021 tjenesten "digitalisering på forespørsel", som innebærer at brukere av arkivene kan få digital tilgang til ikke-digitalisert arkivmateriale.

Dataspillteknologi til underholdning, læring og kulturformidling

Høsten 2019 presenterte Regjeringen *Spillerom. Dataspillstrategi 2020–2022*, som løfter dataspill som kultur, kunst, næring og fritidsaktivitet. Strategien foreslår blant annet å styrke og spisse de offentlige virkemidlene for dataspillbransjen, tilrettelegge for en aktiv og bred formidling av dataspill og stimulere til levende og inkluderende spillmiljøer flere steder i landet. Strategien legger opp til en utvidelse og tilpasning av tilskuddsordningene.

Som oppfølging av strategien er bevilgningen til dataspill økt med 10 mill. kroner i statsbudsjettet for 2020 og 5 mill. kroner i 2021. Norsk filminstitutt har hovedansvaret for oppfølging av strategien og har gjennomført en rekke av tiltakene som angis for strategiperioden. Blant annet har Norsk filminstitutt iverksatt ny forskrift for tilskudd til dataspill, hvor det også er åpnet for tilskudd til formidling (f.eks. til datatreff og andre spillarenaer) og utvikling helt frem til ferdigstilling (også kalt "produksjonstilskudd").

Innretning og fordeling av tippemidler

Det er stor etterspørsel etter midler fra desentralisert ordning for tilskudd til kulturbygg og etter midler til frivillighetseide bygg. Dette følges opp med en vurdering av behovet for endring av retningslinjer med tanke på innretning og fordeling av midler.

Modernisert åndsverkslov

Den nye åndsverkloven trådte i kraft i 2018. Loven er modernisert og forenklet for å bli et mer effektivt og lettere anvendelig verktøy for alle dens brukere. Reglene er i størst mulig grad gjort teknologinøytrale. De grunnleggende prinsippene er likevel videreført. Loven styrker på flere punkter stillingen til de opprinnelige rettighetshaverne. Modernisering av opphavsrettslovgivningen er ellers et løpende arbeid:

- Etter forslag fra regjeringen er det vedtatt endringer i åndsverkloven som gjør det mulig å få tilgang til nettbaserte innholdstjenester over landegrensene (portabilitet) ved midlertidig opphold i et annet EØS-land.
- Regjeringen har lagt frem forslag om en ny lov om kollektiv forvaltning av opphavsrett mv. Reglene skal sikre effektiv, trygghende og åpen måte forvaltning av rettigheter.
- Regjeringen har lagt frem en proposisjon om endringer i åndsverkloven for å gi bedre tilgang til litteratur for personer som er blinde, har nedsatt synsevne eller har andre funksjonsnedsettelse som vanskeliggjør lesing.
- Kulturdepartementet har sendt på høring et forslag til en ny og oppdatert forskrift til åndsverkloven med høringsfrist 25. mai.

Ny åndsverklov § 69 gir rett til rimelig vederlag ved overdragelse av opphavsrett, og bestemmelsen er teknologinøytral. Sikring av vederlag uavhengig av plattform er også et løpende arbeid, og det vil være behov for lovendringer i nær fremtid. Kulturdepartementet har startet arbeidet med gjennomføring av EUs digitalmarkedsdirektiv, som har flere bestemmelser som omhandler forholdet mellom rettighetshavere og plattformtilbydere.

Barne- og ungdomskultur

Regjeringen har våren 2021 lagt frem Meld. St. 18 (2020-2021) Oppleve, skape, dele for å løfte frem kunst og kultur for, med og av barn og unge. Målet er å gi alle barn og unge, uavhengig av bakgrunn, tilgang til kunst og kultur, å sikre at kunst og kultur som blir skapt for og formidlet til barn og unge er av høy kvalitet og å gi alle barn og unge muligheten til å oppleve og å skape kultur på egne premisser.

Dette er gjort gjennom følgende tiltak:

- Den kulturelle skolesekken har fått økt bevilgning fra 270 mill. kroner i 2017 til 306 mill. kroner i 2021. I tillegg er det i 2021 satt av 4 mill. kroner til å stimulere til nyproduksjon i ordningen.
- Den kulturelle skolesekken åpner for å inkludere barnehagebarn i ordningen.
- Regjeringen har styrket arbeidet med talentutvikling med 29 mill. kroner til ulike talentsatsinger.
- Regjeringen har opprettet tilskuddsordningen *Inkludering i kulturliv* med et tilskudd på 5 mill. kroner i 2020 og 2021. Målet med ordningen er å bidra til at det skal bli mulig for barn og unge som ikke deltar i fritidsaktiviteter å delta jevnlig i organiserte aktiviteter sammen med jevnaldrende. I 2020 ble det gitt en ekstrabevilgning på 4 millioner kroner til ordningen.
- Satt av 4 mill. kroner til digitale satsinger på barne- og ungdomskulturfeltet.
- Satt av 4 mill. kroner til et pilotprosjekt for å integrere barne- og ungdomskultur i kommunal planlegging og styrke samhandlingen på kommunalt nivå.
- Satt i gang arbeidet med å utvikle en veileder for kommuner og andre som ønsker å utvikle møteplasser for barn og unge som er interesserte i datakultur.
- Satt i gang arbeidet med en nasjonal strategi for trygg digital oppvekst.

For punktene om å styrke Frifond-ordningene og innføre fritidskort – se avsnittet om frivillighet.

Frivillighet og idrett

Regjeringen har lagt frem St. Meld. 10 (2018-2019) Frivilligheita – sterk, sjølvstendig, mangfaldig i 2018. Idrett er den største arenaen innenfor frivillig sektor, og de frivillighetspolitiske målene danner en viktig ramme for regjeringens prioriteringer også i idrettspolitikken.

Frivillighetens selvstendighet er et grunnleggende prinsipp i frivillighetspolitikken. Staten skal ikke styre frivilligheten, men legge til rette for aktivitet. For å få til det, har regjeringen satt fire mål for den statlige frivillighetspolitikken:

- Bred deltakelse – Frivillig innsats er en kilde til fellesskap, demokratiutøvelse og kompetanse. Regjeringen vil at denne kilden skal være tilgjengelig for alle, uansett kjønn, etnisitet, inntekt, funksjonsnivå eller interessefelt.
- En sterk og uavhengig sektor – Regjeringen vil legge til rette for en sterk og uavhengig sektor som vokser nedenfra. Det innebærer blant annet å styrke de brede støtteordningene og ha klare og tydelige kriterier for tilskudd.
- Forenklingsreform – Det skal være enkelt for frivilligheten å søke, ta imot og rapportere på offentlig støtte.
- En samordnet frivillighetspolitikk – Et godt samspill med offentlige myndigheter skal bygge opp under frivillig aktivitet.

Frivillighet

En av forutsetningene for et samfunn preget av velferd, tillit og demokrati er en stor og velfungerende frivillig sektor. Frivillighet skaper lokalt engasjement, fellesskap, inkludering og kulturell og demokratisk bevissthet.

Frivilligheten er også avgjørende for å få velferdssamfunnet vårt til å gå rundt. Vi er avhengige av frivilligheten for å ha trygge og gode lokalsamfunn, en fungerende beredskap og omsorg i alle livets faser. Norge er i verdenstoppen i frivillig deltakelse og mer enn 63 prosent av befolkningen deltar.

Den statlige frivillighetspolitikken skal bidra til at frivilligheten kan realisere sine egne mål og sin egen innovasjonskraft. Gjennom enkle, ubyråkratiske tilskuddsordninger og åpen dialog skal politikken legge til rette for bred deltakelse, høy aktivitet og sterke fellesskap.

Bredde og mangfold i frivilligheten

Regjeringen har:

- Satt i gang arbeidet med å revidere fritidserklæringen, som slår fast at alle barn har rett til minst én organisert fritidsaktivitet og bidratt i arbeidet med pilotordninger for et fritidskort som skal benyttes til organiserte fritidsaktiviteter for barn og unge.
- Prioritert barne- og ungdomsfrivilligheten gjennom å endre arveloven slik at herreløst arv tilfaller barn og unge i frivillige organisasjoner. Barn og unge med nedsatt funksjonsevne er spesielt prioritert i ordningen.
- Opprettet en ny tilskuddsordning for inkludering i kulturliv. Ordningen var på til sammen 9 millioner kroner i 2020 og det er satt av 5 millioner kroner på budsjett 2021. Målet med ordningen er å bidra til at det skal bli mulig for barn og unge som ikke deltar i fritidsaktiviteter å delta jevnlig i organiserte aktiviteter sammen med jevnaldrende.

Forenklingsreform for frivilligheten

Regjeringen har:

- Startet en forenklingsreform for frivilligheten gjennom blant annet å:
- Opprette en digital oversikt over alle statlige tilskuddsordninger til frivillige organisasjoner. Løsningen skal lanseres i 2022.
- Fremhevet frivilligheten som et satsingsområde for sammenhengende tjenester i digitaliseringsstrategien Én digital offentlig sektor: Digitaliseringsstrategi for offentlig sektor 2019-2025.
- Nedsatt en arbeidsgruppe som vurderer videreutvikling av Frivillighetsregisteret for enklere samhandling mellom staten og frivillig sektor. Gruppa skal levere sin rapport sommeren 2021. Forenkling for frivillige organisasjoner som arbeidsgivere.

- Grensen for lønnsoppgaveplikt økte fra 4 000 kroner i 2013 til 10 000 kroner i 2015, og har vært uendret siden.
- Grensen for når frivillige organisasjoner skal betale arbeidsgiveravgift, økte fra 45 000 kroner per ansatt i 2013 til 70 000 kroner i 2018 og fra 450 000 kroner per organisasjon i 2013 til 700 000 kroner i 2018.

Styrking av det frivillige kulturlivet

Regjeringen har:

- Satt i gang arbeidet med omlegging av Frifond for å forenkle og utvikle ordningene slik at de bidrar til mest mulig aktivitet blant barn og unge.
- Sørget for at kulturfrivilligheten har tatt større plass i arbeidet med fritidserklæringen.

Bedre rammevilkår for frivillige organisasjoner

Regjeringen har:

- Innfridd løftet i Frivillighetsmeldingen om en opptrapping av momskompensasjonsordningen til 1,8 mrd. kroner i 2021. Totalt har ordningen økt med 855 mill. kroner siden 2013. Det er i 2021 gjort endringer i regelverket for ordningen som bidrar til ytterligere forenkling i ordningen.
- Økt tilskuddet til frivilligsentralene fra 114,5 millioner kroner i 2013 til 206,8 millioner kroner i 2021.
- Grensen for fradrag for gaver til visse frivillige organisasjoner økte fra 12 000 kroner i 2013 til 50 000 kroner i 2019.
- Regjeringen har styrket rammebetingelsene til både den organiserte og egenorganiserte idretten.
- Stilt opp for frivilligheten gjennom koronapandemien ved å bevilge 2,87 milliarder kroner i gjennom kompensasjons- og stimuleringsordningene for frivillig sektor.

Idrett

Regjeringen har gjennom spillemidlene til idrettsformål prioritert å styrke både organisert og egenorganisert idrett for barn og ungdom.

Det viktigste virkemiddelet i regjeringens idrettspolitik er tilskudd til idrettsanlegg i kommunene. Anlegg og områder for både organisert og egenorganisert idrett er en forutsetning for aktiviteten, samtidig som det bidrar til gode rammebetingelser for lokalidretten.

Regjeringen har styrket rammebetingelsene til både den organiserte og egenorganiserte idretten. Grunnstøtten til Norges idrettsforbund er styrket. Kulturdepartementet har gitt tilskudd til etablering og drift av "Tverga – ressurscenteret for egenorganisert idrett og fysisk aktivitet".

Regjeringen etablerte i 2019 en prøveordning støtte til internasjonale idrettsarrangementer i Norge. Formålet er å gi frivillige, medlemsbaserte organisasjoner med begrensede kommersielle inntekter mulighet til å arrangere europa- eller verdensmesterskap på seniornivå i Norge.

Tilskudd

- Regjeringen har styrket tilskuddordningen til lokale idrettslag (LAM- ordningen). Dette er en grunnstøtte direkte til lokale lag og foreninger og deres tilbud til barn og unge. I 2020 ble det kanalisert 372 mill. kroner gjennom ordningen.
- Regjeringen har gitt tilskudd til etablering og drift av Tverga - ressurscenteret for egenorganisert idrett og fysisk aktivitet. Anlegg for egenorganisert idrett og aktivitet utgjorde i 2020 61% av det totale antall søknader om spillemidler.
- Tilskudd til idrettsanlegg i kommunene er regjeringens høyest prioriterte virkemiddel innenfor idrettspolitikken – et virkemiddel som kommer primært barn, unge og breddeidretten til gode.
- Åpne, og tilgjengelige anlegg er viktige elementer for å legge til rette for god folkehelse, og sikre at alle har mulighet til å holde på med idrett og fysisk aktivitet på sitt nivå, og ut ifra sine interesser. Nærmiljøanlegg utgjør ca. 1/3 av det totale antall

eksisterende anlegg. Friluftslivsanlegg er den største kategorien ordinære anlegg, og utgjør 25% av det totale antall i denne anleggsklassen.

Inkludering og mangfold i idretten

- Norges idrettsforbund er samlet Norges største frivillige organisasjon. Regjeringen legger til grunn at NIF særlig ansvar for å legge til rette for idrettsdeltakelse og økt fysisk aktivitet for personer med nedsatt funksjonsevne.
- Regjeringen forutsetter at idretten skal inkludere og være tilgjengelig for alle, uavhengig av for eksempel kjønn, alder, etnisitet, religion, seksuell orientering, funksjonsevne og/eller kulturell, sosial og økonomisk bakgrunn og bosted.
- Regjeringen har styrket tilskuddordningen "Inkludering i idrettslag". Ordningen gir idrettslag i utvalgte byer og kommuner mulighet til å utvikle lavterskel idrettstiltak for å inkludere barn og ungdom med innvandrerbakgrunn, særlig minoritetsjenter, og til barn og ungdom fra familier med lav betalingsevne. For 2021 har Kulturdepartementet tildelt 20 mill. kroner til ordningen.
- Våren 2020 nedsatte kultur- og likestillingsministeren en arbeidsgruppe som fikk i oppgave å se på idrettens rasisme i idretten. Gruppen kom med gode og konkrete anbefalinger og dette følges nå opp både av NIF og av Kulturdepartementet.

Idrettspolitik

- Koronapandemien har endret planene for en stortingsmelding om idrettspolitik. Det foreligger ikke et godt kunnskapgrunnlag om langtidseffektene av pandemien for idretten. Det er derfor ikke grunnlag nå for å trekke de lange linjer for en framtidig statlig idrettspolitik.
- Regjeringen vil derfor legge frem en idrettsstrategi i august. Strategien vil omhandle sentrale verditema knyttet til mangfold og inkludering i idrett. Strategien vil også inkludere noen kortsiktige prioriteringer som skal bidra til å få opp idrettsaktivitet igjen etter pandemien.

Korona og kultur, idrett og frivillighet

Regjeringen har stilt opp for kulturlivet, frivilligheten og idretten gjennom hele koronakrisen. Det samlede beløpet til ulike støtteordninger under Kulturdepartementets budsjett utgjør over 10,1 milliarder kroner.

Formålet med støtteordningene er å sørge for at vi har et levende kulturliv også på den andre siden av koronakrisen, og samtidig legge til rette for at kulturaktiviteter kan gjennomføres innenfor gjeldende smittevernbegrensninger.

Regjeringen var raskt på plass med tiltak for kulturlivet, frivilligheten og idretten i forbindelse med koronapandemiens utbrudd. Det ble etablert midlertidige, søknadsbaserte ordninger for kompensasjon for inntektsbortfall ved avlysning av arrangementer for å hjelpe kultur, frivillighet og idrett gjennom krisen. Det er også etablert ordninger som skal stimulere til gjennomføring av arrangementer innenfor smittevernpålegg gitt av offentlige myndigheter.

Gjennom tett dialog med de ulike sektorene om behov og utfordringer har Kulturdepartementet justert de ulike ordningene for å treffe flest mulig, best mulig. Regjeringens ordninger har truffet godt og har bidratt til å beholde viktig kompetanse og aktivitet i sektoren.

Videre har Kulturdepartementet gitt Norsk kulturråd og Norsk filminstitutt i oppdrag å kartlegge de langsiktige konsekvensene koronapandemien har hatt på kultursektoren og hvilke virkemidler vi har for å bidra til gjenoppbygging. Det legges opp til bred medvirkning fra aktørene i sektoren og dialog med forvaltningsnivåene, og det er allerede avholdt dialogmøter med en rekke aktører. NFI og NKR vil levere første delrapport med analyser i slutten av juni, og en sluttrapport vil foreligge i desember.

I Idrettsstrategien vil Regjeringen også følge opp behovet for mer kunnskap og tiltak knyttet til effekten av koronapandemien på idretten, for eksempel knyttet til frafall fra breddeidretten.

Spillpolitikk

Enerettsmodellen

Regjeringen har avgitt en stortingsproposisjon om lov om pengespill, hvor enerettsmodellen foreslås videreført. Forslaget innebærer også at kretsen av frivillige organisasjoner som kan tilby pengespill blir noe større. Regjeringen åpnet i 2015 for etablering av fem store landsdekkende lotterier som kan tilbys av samfunnsnyttige eller humanitære organisasjoner. Et forslag om å øke omsetningstaket for disse lotteriene innenfor det ESA-godkjente unntaket er sendt på høring. Inkluder de endringene vi har gjort på maksbeløp på spill og endringer i poker-regelverket.

Ekstern evaluering av norsk spillpolitikk

Regjeringen har gjennomført en ekstern evaluering av Norsk Tipping og Norsk Rikstotos spillportefølje, markedsføring og organisering. Evalueringen viste at enerettsaktørene bidrar til å oppnå målene i pengespillpolitikken. Anbefalinger fra evalueringen er fulgt opp løpende i politikk- og regelverksutviklingen.

Endringer i pokerregelverket

I 2014 åpnet regjeringen for at det kan arrangeres norgesmesterskap i poker i Norge, samt for pokerspill i private hjem. Erfaringer fra de to første tillatelsene som ble gitt til å avholde et årlig norgesmesterskap i poker viser at det er utfordrende å arrangere poker-NM med forsvarlig økonomi. Regjeringen har derfor endret regelverket for å legge til rette for å fortsatt ha et lovlig tilbud om poker-NM i Norge. Bl.a. har tillatelsens lengde blitt utvidet fra tre til fem år, innskuddsgrensen har blitt gjort om til tapsgrense for å ha harmonisere regelverket på tvers av ulike pengespill, samt at det er blitt åpnet for at deltakere som er slått ut av en turnering kan kjøpe seg inn på nytt i samme turnering.

Videre har regjeringen endret regelverket for pokerspill i private hjem. Tidligere var det tillatt å spille poker i private hjem med maksimalt 10 personer i nær omgangskrets. Regjeringen har endret dette til at det nå tillates maksimalt 20 deltakere i pokerspill i private hjem.

Spilleavhengighet

Regjeringen har lagt frem gjeldende handlingsplan mot spilleproblemer for perioden 2019-2021. I forslag til ny pengespillov foreslår også regjeringen å øke andelen spillemidler som går til å bekjempe, forebygge og motvirke spillavhengighet. Forslaget til ny pengespillov styrker også den norske enerettsmodellen, noe som legger til rette for at færre vil sluses inn til internasjonale, ulovlige pengespillselskaper som ikke har samme incentiv eller instruks som Norsk Tipping til å forebygge spillavhengighet.

Museer og kulturarv

Norske åndsverk tilgjengelig på internett

Nasjonalbiblioteket har alt publisert materiale utgitt i Norge i sin samling. Materialet gjøres tilgjengelig for allmennheten der Nasjonalbiblioteket har avtaler med rettighetshaverne om tilgjengeliggjøring på internett, eller når vernetiden har utløpt.

Nesten alle bøker utgitt i Norge er digitalisert. Bøker utgitt i Norge til og med år 2000 er gjort tilgjengelig på internett. Digitaliserte bøker og annet kulturarvsmateriale som opphavsrettslig sett har falt i det fri, kan lastes ned gratis via Nasjonalbibliotekets hjemmesider.

Koronatiltak: Bibliotekene ble tilført 20 mill. kroner til innkjøp av flere e-bøker. Det digitale bibliotektilbudet ble styrket for å bøte på koronastengte biblioteker.

Utvikling av kulturnæringsvirksomhet knyttet til museer og kulturarv

Museene er viktige aktører i regjeringens satsing på kulturbasert reiseliv. Dette understrekes i strategien *Noreg som attraktiv kulturdestinasjon – strategi for kultur og reiseliv* og gjentas i museumsmeldingen. Meldingen understreker betydningen av at museene fortsetter å utvikle samarbeid med reiselivsnæringen og betydningen av inntekter fra ulike kilder og målgrupper innen reiselivet. Også KLDs kulturmiljømelding fastslår at regjeringen vil legge til rette for økt næringsvirksomhet og verdiskaping knyttet til kulturmiljø, og museene er en viktig del av dette bildet. Kulturnæringsutvikling

knyttet til museumsvirksomhet er følgelig et område det satses på av flere departementer.

Vurdering av museumsreformen

Meld. St. 23 (2020-2021) *Musea i samfunnet. Tillit, ting og tid*, har et eget kapittel som gjør en vurdering av museumsreformen. Vurderingen er at vi i dag har et langt mer profesjonalisert museumslandskap enn før reformen. Departementet vurderer at resultatene av reformen er litt ulike i ulike deler av landet, men at det i alle regioner i dag er bedre forutsetninger for videre museumsfaglig utvikling enn før reformen.

De statlige økonomiske virkemidlene er omtalt, og meldingen understreker betydningen av forutsigbare tilskuddsordninger for museumssektoren også framover, i tillegg til å understreke at museene må søke aktive partnerskap som legger grunnlag for solid økonomi forankret i ulike finansieringskilder.

Meld. St. 23 (2020-2021) *Musea i samfunnet. Tillit, ting og tid*, inneholder et eget kapittel som diskuterer spørsmålet om en museumslov. Meldingen konkluderer ikke i spørsmålet, men viser til det pågående arbeidet med revidering av kulturloven med sikte på å lovfeste armlengdeprinsippet i denne.

Styrket museenes forsknings- og formidlingskompetanse

Meld. St. 23 (2020-2021) *Musea i samfunnet. Tillit, ting og tid*, gir et særlig løft for museene som forskende institusjoner og legger fram flere tiltak for å styrke museenes forskningsarbeid. Relevant formidling er ett av meldingens overordnede mål for sektoren og museenes kompetanse på dette området understrekes som en viktig kjerneoppgave.

Digitalisering av arkivsektoren og formidlingsvirksomhet i museene

Satsingen på digitalisering av arkivsektoren har omfattet både digitalisering av ikke-digitale dokumenter og arkivering av digitalt skapt informasjon. Digitaliserte dokumenter publiseres på nettstedet Digitalarkivet.no. Regjeringen har styrket innsatsen og dette har ført til økt digitalisering av arkivsektoren.

- Antall sider i Digitalarkivet er mer enn doblet fra 33 millioner i 2017 til 68 millioner sider i 2020.
- Regjeringen har styrket Arkivverket slik at virksomheten kan utvikle nasjonale fellesløsninger for både langtidsbevaring av digitale arkiver og tilgjengeliggjøring av også digitalt skapt informasjon i Digitalarkivet.
- Norsk helsearkiv på Tynset ble etablert i 2019. Etableringen har gitt 53 nye arbeidsplasser.
- Digitaliseringskapasiteten ved Nasjonalbiblioteket i Mo i Rana er utvidet. 70 nye arbeidsplasser er knyttet til utvidelsen.

Nordisk samarbeid om utdanning innen små og utsatte håndverksfag i kulturfeltet

Kulturdepartementet yter driftstilskudd til Stiftelsen Lillehammer museum, hvor Norsk håndverksinstitutt inngår. Norsk håndverksinstitutt samarbeider med nordiske aktører om tradisjonshåndverk, vernepraksiser og vern av den immaterielle kulturarven. Kulturdepartementet finansierer også etterutdanningstilbud for tradisjonshåndverkere ved NTNU, sammen med Kunnskapsdepartementet og Klima- og miljødepartementet.

Norsk kulturråd, som har det operative ansvaret for å implementere UNESCOs konvensjon om den immaterielle kulturarven på nasjonalt nivå, følger opp utøvermiljøer, museer og andre aktører innen tradisjonshåndverk, og samarbeider med Utdanningsdirektoratet.

Saemien Sijte sørsamisk museum og kultursenter

Nybygg for det sørsamiske museet og kultursenteret Saemien Sijte i Snåsa er igangsatt og under bygging. Saemien Sijte er en viktig arena for sørsamisk identitet, språk og kulturarv, og for å gi økt kunnskap og forståelse om sørsamisk historie, kultur og tilstedeværelse.

Samarbeidsprosjekt om samisk kulturarv i tyske museer

I 2019 ble det tatt initiativ til et femårig samarbeidsprosjekt med Tyskland om samiske gjenstander i tyske samlinger. Målet er å kartlegge hva som fins av samisk materiale i tyske institusjoner, samt bidra med kompetanse og kunnskapsoverføring med tanke på

bedre formidling av samisk kultur til et tysk publikum. Gjennom digitalisering av gjenstandene vil disse gjøres tilgjengelige også for det samiske folk, så vel som for forskere utenfor Tyskland.

Språk, bibliotek og litteratur

Språklov

Regjeringen la fram forslag til en helhetlig språklov 12. mai 2020. Våren 2021 ble loven vedtatt av Stortinget uten endringer. Loven sikrer vern av norsk språk og samtidig et mindretallsvern for nynorsk. Den gir ansvar på det offentlige for å verne og fremme samiske språk, kvensk, romani og romanes. For første gang blir norsk tegnspråk formelt anerkjent som et likeverdig uttrykk for språk og kultur.

Bokmarkedet

Det avgiftsmessige skillet mellom papirbøker og e-bøker ble avvirket og merverdiavgiftsfritak også på e-bøker ble innført ved nytt regelverk som trådte i kraft 1. juli 2019.

I samarbeid med Nærings- og fiskeridepartementet er det i februar 2021 lyst ut en utredning av ulike forhold i bokmarkedet. Frist for ferdigstilling av rapport er 1. november 2021. Den videre oppfølgingen av utredningen vil dermed først kunne skje når inneværende stortingsperiode er over.

Det er Norsk kulturråd som har ansvar for å innrette innkjøpsordningene for litteratur. Norsk kulturråd har bestilt og mottatt en evaluering av ordningene, og vedtok i desember 2020 justering av retningslinjer for innkjøpsordningen for ny norsk skjønnlitteratur. De to justeringene er:

- Den skjønnlitterære ordningen deles i en ordning for barn og unge og en for voksne og videreføres som en ren automatisk ordning.
- Den såkalte «kategori 2» i ordningen fjernes og erstattes av to mindre, selektive ordninger som skal rette seg spesielt mot nyetablerte forlag.

Satsing på folke- og skolebibliotek

Høsten 2019 la regjeringen fram Nasjonal bibliotekstrategi 2020 – 2023 *Rom for demokrati og dannelse*. Strategien er senere forlenget fram til 2024. Gjennom denne strategien vil regjeringen bidra til å utvikle bibliotekene som synlige institusjoner i kommuner, skoler og læringsinstitusjoner. Det er et mål at bibliotekene skal nå nye brukere med litteratur og lesing, legge til rette for kunnskapsformidling og at bibliotekenes digitale samlinger skal økes.

I 2021 er det satt av 4 mill. kroner fra Kunnskapsdepartementets budsjett til en tilskuddsordning der private, frivillige og ideelle organisasjoner kan søke om tilskudd til lesestimuleringstiltak. Det er også satt av 14,5 mill. kroner på KDs budsjett til tilskuddsordning for utvikling av skolebibliotek i grunnskolen, jf. Nasjonal bibliotekstrategi 2020-2023 *Rom for demokrati og dannelse*.

Digitalisering av de store ordbokprosjektene

- Språkrådets arbeid med revisjon av Nynorskordboka og Bokmålsordboka fortsetter i 2021, i samarbeid med Universitetet i Bergen. Det ble igangsatt i 2018. Revisjonsarbeidet skal sikre at alle språkbrukere får oppdaterte opplysninger om rettskriving. Kulturdepartementet støtter arbeidet med om lag 6 mill. kroner i året. Ordbøkene er tilgjengelige på nett og i en egen app, og de elektroniske versjonene får stadig flere brukere. I 2019 var det nær 54 millioner oppslag i ordbøkene på nett og i app.
- Tilskuddet til Universitetet i Bergens arbeid med digitalisering og utvikling av Norsk Ordbok er videreført med en styrking. Dette bidrar til å sikre et vitenskapelig miljø for leksikografi og en utveksling mellom ulike digitale ordboksbaser. Tilskuddet til Det Norske Akademis ordbok er også videreført.
- Det Norske Akademis ordbok ble lansert som gratis ordbok på nett i 2017, og Kulturdepartementet har fra 2018 gitt et årlig tilskudd på om lag 2 mill. kroner til videreutvikling av verket. Fra 2019 har departementet også gitt et årlig tilskudd på om lag 2 mill. kroner til digitalisering og videreutvikling av Norsk Ordbok.
- Politikken for arbeidet med ordbøker i årene som kommer, er beskrevet i Prop. 108 L (2019-2020) *Lov om språk (språklova)*. Her varsles det også en satsing på norsk terminologi. I 2021 er dette fulgt opp med et tilskudd på 4 mill. kroner over

Kunnskapsdepartementets budsjett til Termportalen ved Universitetet i Bergen, en nettbasert søke- og redigeringsportal for terminologi på norsk. Videre er det i 2021 gitt et tilskudd på 2 mill. kroner til Standard Norge til oversettelse og tilgjengeliggjøring av standarder til norsk.

Styrket nasjonale leseprosjekter

- Det ble tildelt til sammen 30 mill. kroner til Bokåret 2019. Midlene ble tildelt etter utlysning og det ble gjennomført over 1500 arrangementer i om lag 500 bibliotek i løpet av året.
- Nasjonal bibliotekstrategi 2020 – 2023 er lagt fram. Her er leseglede og -ferdigheter et viktig mål. Pga. koronapandemien har strategiens virkeperiode blitt forlenget med ett år, dvs. til 2024.
- Kunnskapsdepartementet har foreslått en 18,5 mill. kroner for tiltak til lesestimulering og folke- og skolebibliotek i 2021.

Medier, internett og offentlighet

NRK

Regjeringen har endret finansieringsmodellen for NRK, slik det ble foreslått i Meld. St. 17 (2018-2019) *Mangfold og armlengds avstand – Mediepolitikk for ei ny tid*.

Kringkastingsavgiften ble avviklet fra 1. januar 2020, og NRK finansieres nå over statsbudsjettet. Videre har regjeringen innført fireårige styringssignaler for NRKs økonomiske ramme og den direkte mediestøtten. Dette bidrar til forutsigbarhet for NRK, samtidig som den nye finansieringsmodellen er robust og fremtidsrettet, samt sikrer et legitimt og uavhengig NRK.

Regjeringen har godkjent tomtekjøpet av Normannsløkka på Ensjø, som skal huse NRKs nye hovedkvarter. Prosjektet skal fullfinansieres gjennom NRKs salg av Marienlyst. Normannsløkka vil gi NRK toppmoderne lokaler egnet for en allmennkringkaster i sterk internasjonal konkurranse.

I Meld. St 17 (2018-2019) *Mangfold og armlengds avstand – Mediepolitikk for ei ny tid* vurderte Kulturdepartementet hvordan NRK, særlig digitalt, påvirker tilbudet til de kommersielle aktørene i markedet. Medietilsynet vurderte at det er naturlig at en offentlig finansiert allmennkringkaster påvirker mediemarkedet i stor grad, blant annet ved å utøve et visst konkurransepress på de kommersielle medieaktørene. Analyser fra Medietilsynet indikerer at konkurransen fra NRK ikke legger vesentlige begrensninger på de kommersielle aktørenes mulighet til å ta betalt for innholdet, men derimot at konkurransen hever kvaliteten og fører til mer differensiering. De kommersielle avisaktørene er fremdeles i en krevende transformasjonsfase, og ifølge tilsynet henger ikke dette sammen med konkurransen fra NRK. I forbindelse med arbeidet med nye fireårige styringssignaler for 2023-2026 for NRK og den direkte mediestøtten har Medietilsynet fått i oppdrag fra Kulturdepartementet å vurdere eventuelle konkurransemessige virkninger av et utvalg av NRKs tjenester, særlig det digitale nyhets- og aktualitetstilbudet, og om NRKs tilstedeværelse i markedet påvirker konkurransen på en slik måte at det samlede tilbudet til publikum blir svekket.

I arbeidet Meld. St. 17 (2018-2019) *Mangfold og armlengds avstand – Mediepolitikk for ei ny tid* utførte Medietilsynet en analyse av NRKs effekt på det kommersielle mediemarkedet. Medietilsynet konkluderte i rapporten med at de kommersielle avisaktørene fremdeles er i en krevende transformasjonsfase, men at dette ikke henger sammen med konkurranse fra NRK.

NRK-plakaten sier at NRK skal ha et selvstendig ansvar for å bidra til det norske mediemangfoldet. Regjeringen vurderte at NRK bør ha et særlig ansvar for å dekke tematiske og geografiske blindsoner, og NRK-plakaten har blitt oppdatert med et punkt om at NRK skal ha et særlig ansvar for å dekke slike blindsoner. Samtidig ble det i Meld. St. 17 (2018-2019) påpekt at NRK samtidig må balansere dette kravet mot det selvstendige ansvaret for å bidra til det norske mediemangfoldet regionalt og nasjonalt.

Kulturdepartementet har vurdert om produksjoner der NRK selv eier opphavsretten skal gjøres digital tilgjengelig under fribrukslisens, og kommet til at dette ikke bør gjøres. I følge NRK har selskapet omtrent ikke noen produksjoner som det ikke knyttes opphavsrettigheter til. Det finnes tilnærmet ingen produksjoner der NRK eier alle rettigheter. NRK får rettigheter i kraft av avtalegrunnlag eller ansettelsesforhold. Med de ansatte er det framforhandlet rett til kommersiell utnyttelse. Når det gjelder andre

rettighetshavere erverver NRK de rettigheter som er nødvendig for å kunne oppfylle allmennkringkastingsoppdraget. Den senere tiden har det vært flere runder med forhandlinger om hva som ligger i dette, for eksempel i forbindelse med bruk i sosiale medier. Publisering og bruk i regi av andre genererer en ny rettighet som må klareres med rettighetshaverne. Det NRK eier rettighetene til, er kun selskapets egen publisering. Fribrukslisensen er en helt annen problemstilling. Når det gjelder tilgang til klipp har NRK gjort et omfattende arbeid. Praksis og vilkår for tilgang til klipp er gjennomgått. Andre som ber om klipp til nye produksjoner får dette fra NRK, men må avklare rettigheter med andre rettighetshavere. Det er knyttet risiko til tilgjengeliggjøring dersom NRKs innhold skulle kunne dukke opp hvor som helst, jf. merkevaren til NRK og allmennkringkastertilbudet.

Mediemangfold og mulighet for alternative og reklamefinansierte allmennkringkastingstilbud

Kulturdepartementet signerte i september 2018 en avtale med TV 2 om kommersiell allmennkringkasting. Avtalen gjelder for årene 2019 til og med 2023. Avtalen innebærer at staten vil kompensere TV 2 for nettokostnadene knyttet til allmennkringkastingsoppdraget, med inntil 135 mill. kroner per år i fem år.

Modernisert mediestøtte

Bevilgningene til medieformål skal legge til rette for innovasjon, utvikling og nyskaping i mediebransjen. I statsbudsjettet for 2018 ble det vedtatt å opprette en tilskuddsordning for innovasjon og utvikling. Ordningen forvaltes av Medietilsynet og trådte i kraft 1. juli 2018. Bevilgningen til ordningen ble i 2020 økt med 10 mill. kroner, som følge av vedtatt endringer i postloven, jf. Innst 302 L (2018-2019). Avisene vil ha behov for å omstille seg til en situasjon med færre omdelingsdager, og økningen i rammen for tilskuddet ble særlig innrettet mot digitalisering og omstilling i aviser som særlig berøres av endringer i postloven. Økningen på 10 mill. kroner ble videreført i 2021.

I Meld. St. 17 (2018-2019) *Mangfold og armlengds avstand – Mediepolitikk for ei ny tid* foreslo regjeringen å avvikle kringkastingsavgiften og å finansiere NRK over statsbudsjettet. Kringkastingsavgiften ble avviklet 1. januar 2020. Dette har en progressiv fordelingseffekt. NRKs lisensavdeling er derfor avviklet, og den nye finansieringsmodellen er en enklere, mer effektiv og ubyråkratisk ordning.

Arbeid for at internasjonale medieaktører som opererer i Norge må forholde seg til norske konkurransevilkår.

Den største utfordringen med de internasjonale medieaktørene er at disse bør betale skatt i Norge på lik linje med norske medieaktører. Det har siden 2019 pågått et arbeid i OECD som skal føre til at multinasjonale digitale selskaper skal kunne skattlegges mer rettferdig. Et samarbeidsorgan i OECD/G20 arbeider med en samordnet løsning for internasjonal beskatning, som er delt opp i to "pilarer". Pilar 1 dreier seg om ny fordeling av beskatningsrett uavhengig av selskapenes fysiske tilstedeværelse, med økt beskatningsrett til markedslandene. Pilar 2 handler om å sikre en minimumsbeskatning av store multinasjonale selskaper. Norge deltar aktivt i dette arbeidet.

Medieansvarslov

Regjeringen la i desember 2019 fram forslag til en ny medieansvarslov. Loven ble vedtatt av Stortinget i mai og trådte i kraft 1. juli 2020. Lovforslaget samler regler om rettslig ansvar og redaksjonell uavhengighet på medieområdet i en ny teknologinøytral særlov. Et hovedmål med den nye loven er å skape insentiver for god ledelse og kontroll av redaksjonelle medier basert på journalistiske normer og prinsipper. Dette gjøres ved at redaktøren får en særlig uavhengig stilling og tar et utvidet rettslig ansvar for innholdet.

Merverdiavgiftsfritak for elektroniske tidsskrifter

Fra 1. juli 2019 ble merverdiavgiftsfritaket for tidsskrifter utvidet til også å omfatte tidsskrifter i elektronisk format. Hensikten var avgiftsmessig likebehandling av trykte og elektroniske publikasjoner. Samtidig var det klart at digitaliseringen legger til rette for mer kontinuerlig publisering og oppdatering enn det som har vært vanlig i trykte publikasjoner. Med virkning fra 1. juli 2020 ble merverdiavgiftsfritaket for aviser derfor utvidet til også å omfatte dybdejournalistikk. Formålet var å fremme innovasjon og sikre at regelverket ikke er begrensende for den digitale utviklingen av dybdejournalistikk, f.eks. i tidsskrifter og fagpresse.

Kirke, tro og livssyn

Regjeringen har i denne perioden gjennomført en fullstendig gjennomgang av tros- og livssynspolitikken og lovgivningen og tilskuddsordningene for tros- og livssynssamfunn.

Regjeringen har lagt grunnlaget for en endelig deling av verdiene i Opplysningsvesenets fond mellom Den norske kirke og staten.

- Regjeringen har lagt frem en ny lov om tros- og livssynssamfunn med en meldingsdel om tros- og livssynspolitikken, som bygger på prinsipper om likebehandling og tros- og livssynsfrihet. Loven sikrer også Den norske kirkes særlige stilling som landsdekkende og demokratisk folkekirke. Loven trådte i kraft 1. januar 2021.
- Regjeringen har våren 2021 lagt fram for Stortinget en ny lov om Opplysningsvesenets fond, som det rettslige grunnlaget for deling av fondets verdier mellom Den norske kirke og staten. Dette er en løsning etter 200 år der det har vært uavklart hvem som eier fondet. Regjeringen legger til rette for at verdier tilsvarende hele fondets størrelse skal komme kirken til gode. Loven er behandlet av Stortinget i juni 2021 og trer i kraft 1. januar 2022.
- Regjeringen har i perioden 2019 – 2021 sikret 172 mill. kroner til istandsetting av fredete og verneverdige kirker.
- Regjeringen har fra 2019 lagt til rette for at kommunene kan søke om tilskudd til etablering av livssynsnøytrale seremonirom gjennom Desentralisert ordning for tilskudd til kulturbygg (Kulturdepartementets budsjett).
- Regjeringen har gjennom den nye loven om tros- og livssynssamfunn anerkjent barns trosfrihet og rett til å tilhøre og være medlem av et tros- eller livssynssamfunn.
- Regjeringen har fjernet forrangsbestemmelsen for Den norske kirke med ny trossamfunnslov som ble iverksatt 01. januar 2021. Loven forbedret også tilhørighetsordningen.
- Regjeringen har sikret tilskudd til alle tros- og livssynssamfunn som har over 50 medlemmer ved den nye loven om tros- og livssynssamfunn.
- Den nye loven om tros- og livssynssamfunn forplikter også tros- og livssynssamfunn som mottar tilskudd til å opplyse om bidrag fra utlandet over en viss størrelse.
- Ny trossamfunnslov tydeliggjør vilkårene for å nekte tros- og livssynssamfunn tilskudd. Tros- eller livssynssamfunn som utøver vold eller tvang, fremsetter trusler, krenker barns rettigheter, bryter lovbestemte diskrimineringsforbud eller på andre måter alvorlig krenker andres rettigheter og friheter, kan nektes tilskudd eller tilskudd. Regjeringen utreder hvordan bestemmelsen om at tros- eller livssynssamfunn som tar imot bidrag fra stater som ikke respekterer retten til tros- og livssynsfrihet, kan nektes tilskudd, kan konkretiseres. Regjeringen har sørget for at det nå kreves skriftlig bekreftelse fra tros- og livssynssamfunn som fremmer krav om tilskudd, om at de er kjent med og vil overholde vilkårene for tilskudd.

- Det er siden 2017 gitt tilskudd til Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn (STL) mfl. til utvikling og drift av lokale kurs for religiøse ledere om forskjellige samfunnsrelaterte temaer, som demokrati, likestilling, negativ sosial kontroll, vold og overgrep, radikalisering og voldelig ekstremisme.
- Sikret at eldre og pasienter i institusjon, personell i forsvaret og mennesker under kriminalomsorgen gis mulighet for og tilbud om noen å snakke med om åndelige og eksistensielle spørsmål.
- For å stimulere til økt samarbeid mellom kommunene og trossamfunnene for å løse sosiale og diakonale utfordringer er det delt ut dialogtilskudd.
- Tilskudd til private kirkebygg er videreført.
- Regjeringen har foreslått og gjennomført regelendringer som stadfester de kirkelige fellesrådene som lokal gravplassmyndighet og som gjør tilpasninger til et mer mangfoldig samfunn ved bl.a. å åpne for gravlegging i urnevegg.

Kunnskap og integrering

Kunnskap er grunnlaget for demokrati, verdiskaping og velferd. Barnehagen og skolen skal gi barn trygge rammer og bygge opp nødvendige ferdigheter for å realisere drømmer og ambisjoner. En skole som gir kunnskap til alle, gir muligheter til alle. Skolen skal også formidle kulturarv, verdier og allmenndannelse, se hver enkelt elev i et helhetlig perspektiv, og løfte alle elever, uavhengig av elevens bakgrunn og utgangspunkt. En god skole er det viktigste vi kan gi det enkelte menneske, og er også avgjørende for et norsk samfunn med fortsatt høy tillit, små forskjeller og sosial mobilitet. Mange piler peker i riktig retning i norsk skole: Nye framskrivninger viser et overskudd av lærere i årene fremover. Det betyr at vi har gode forutsetninger for å sikre flere kvalifiserte lærere i skole og barnehage og at andelen kvalifiserte lærere fortsetter å øke.

Regjeringen vil prioritere tidlig innsats i skolen for å sikre hjelp til elever som sliter, og mener at hver enkelt elev må gis kunnskap og ferdigheter til å gripe de muligheter fremtidens arbeidsliv byr på.

Barnehager

Vi vet stadig mer om hvor viktige de tidlige årene i barnas liv er for deres senere utvikling. Nettopp derfor er kvalitet, kompetanse og trygghet i barnehagene viktig. Barnehagen skal gi trygg og god omsorg og samtidig stimulere til lek, læring og utvikling på barns premisser. Godt barnehagemiljø krever kompetanse og samspill både mellom barn og trygge voksne, og barna imellom. Regjeringen ønsker et mangfoldig barnehagetilbud og vil legge til rette for at alle barn får mulighet til å gå i barnehage. Mangfoldet i barnehagesektoren har vært avgjørende for full barnehagedekning og utviklingen av kvalitet og ulike pedagogiske profiler.

Regjeringen har:

- I statsbudsjettet for 2021 er det bevilget 430 mill. kroner til tiltak for å fremme kvalitet og kompetanse i barnehagene. 200 mill. kroner av dette skal gå til den regionale ordningen for kompetanseutvikling, som er en del av regjeringens

kompetansestrategi for fremtidens barnehage. I tillegg er det bevilget 50 mill. kroner i 2021 til kompetanseløftet i spesialpedagogikk og inkluderende praksis skole og barnehage.

- Regjeringen satte høsten 2020 ned en ekspertgruppe som skal foreslå konkrete endringer i rammeplanen for barnehagelærerutdanningen. Arbeidsgruppen skal levere sin rapport 1. juni 2021.
- Departementet har økt bevilgningen til partnerskap mellom lærerutdanningsinstitusjoner og barnehage/skoleeier til totalt 65,8 mill. kroner i 2020, som også videreføres i 2021. Det betyr at UH-institusjonene kan videreutvikle og utvide arbeidet slik at det også omfatter barnehagelærerutdanningen.
- Regjeringen har satt som mål at andelen barnehagelærere i barnehagene skal være 50 prosent innen 2030.
 - I 2018 ble pedagognormen i barnehagen skjerpet. Som følge av innskjerpingen har andelen barnehagelærere i barnehagene økt fra 38,9 pst. i 2016 til 43,1 pst. i 2020.
- Regjeringen vil lovfeste retten til et godt barnehagemiljø. Lovproposisjonen ble behandlet av Stortinget våren 2020 (Prop 96 L) og forslagene om barnehagemiljø ble vedtatt av Stortinget. De nye reglene i barnehageloven trådte i kraft 1. januar 2021.
- Regjeringen har styrket etter- og videreutdanningen slik at flere ansatte får barnefaglig kompetanse. KD tar sikte på å sette i gang et nytt kull med 35 studieplasser til TIB (tilleggsutdanning i barnehagepedagogikk) årlig til og med 2022. KD tar sikte på å sette i gang et nytt ABLU-kull (arbeidsplassbasert barnehagelærerutdanning) med 70 studieplasser årlig til og med 2022.
 - Høsten 2020 startet det opp videreutdanningstilbud i spesialpedagogikk og fysisk-motorisk utvikling og aktivitet for barnehagelærere (nye emner).
- Regjeringen sikrer et mer forutsigbart opptakssystem. Retten til plass er utvidet i to runder i forrige stortingsperiode, jf. Prop. 103 L (2015–2016) som inkluderte september- og oktober-barna og Prop. 101 L (2016–2017) som inkluderte november-barna.
- Utviklet et bedre og mer uavhengig tilsynssystem for barnehagene. I 2020 er det bevilget 10 mill. kroner til å starte oppbyggingen av det økonomiske tilsynet fra høsten 2020. Tilsynet vil bygges opp over flere år. I 2021 har Stortinget bevilget ytterligere 20 mill. kroner til å fortsette oppbyggingen av det økonomiske tilsynet.
- Gjennomgått reguleringen og finansieringen av private barnehager for å sikre god kvalitet, likebehandling av barn og mangfold i barnehagesektoren. Et forslag til

lovendring om regnskapsmessig skille (som et alternativ til eget rettssubjekt) er sendt på høring i juli 2021.

- Styrket språkopplæringen i barnehagene. Forslag om å innføre en plikt til å vurdere alle barns norskkunnskaper har vært på høring og er nå til behandling i dep. Nytt oppdragsbrev om kartleggingsverktøy er under utarbeidelse.
- Sikret en mangfoldig eierstruktur og barnehager med ulike profiler. En lovproposisjon ble behandlet våren 2020, Prop. 96 L (2019–2020).
- Arbeidet for at alle barn skal få mulighet til å gå i barnehage. Våren 2020 ble det gjort endringer i forskriften om foreldrebetaling slik at søknadsprosessen for moderasjonsordninger ble forenklet ved at kommunen fikk adgang til å innhente nødvendige opplysninger fra Folkeregisteret og Skatteetaten. Dette gjør det enklere for lavinntektsfamilier å søke om redusert foreldrebetaling og gratis kjernetid og sikrer at barn ikke faller ut av ordninger de har rett til.
- I tillegg til det nasjonale minstekravet til redusert foreldrebetaling i barnehage og den nasjonale ordningen med gratis kjernetid i barnehage for 2-5-åringer fra familier med lav inntekt, innførte regjeringen i 2018 et øremerket tilskudd til økt barnehagedeltakelse for minoritetsspråklige barn. Midlene skal gå til aktivt informasjons- og rekrutteringsarbeid i kommuner som har særlige utfordringer med å få minoritetsspråklige barn til barnehagen. Det ble bevilget 17,3 mill. kroner til ordningen i 2021.
- Styrket rekrutteringen av menn til barnehagene. I perioden 2012–20 har andelen menn ved opptak til barnehagelærerutdanningen ligget stabilt mellom 18,3 og 20,1 pst. Før 2012 var andelen på et lavere nivå. Andelen menn blant uteksaminerte barnehagelærere var 15,7 pst. I 2019 og 15,1 pst. i 2020, dette er en økning på om lag 5 prosentpoeng siden 2013. I 2020 var andelen menn i grunnbemanningen i barnehagene 9,9 pst., dette er en økning på ett prosentpoeng siden 2014.
- Regjeringen vil videreføre likebehandlingen av offentlige og private barnehager for å sikre at alle barn får et likeverdig og godt barnehagetilbud.

Skole

Skolens viktigste oppgave er å utvikle elevenes kunnskaper, ferdigheter og forståelse, samt evne til å anvende kompetansen. Skolen og skolens innhold må tilpasses at elevene møter et nytt samfunns- og arbeidsliv der andre kompetanser og egenskaper er viktige, samtidig som behovet for grunnleggende ferdigheter ligger fast. Skolens formålsparagraf skal i større grad løftes frem i skolehverdagen. Gjennom fornyelsen av læreplanverket vil regjeringen gi skolen et verdiløft, sikre at læreplanene ruster elevene for fremtidens samfunns- og arbeidsliv, samt gi lærere og elever mer tid til å gå i dybden på det enkelte fag. Skolen må bygge et lag rundt eleven. Tidlig innsats er avgjørende, og de spesialpedagogiske ressursene må brukes så tidlig som mulig i opplæringsløpet.

Regjeringen har:

- Gjennomført fornyelsen av Kunnskapsløftet og sikre mer dybdelæring, relevant innhold, forenkling, tydeligere prioriteringer og bedre sammenheng mellom fagene i læreplanene. Regjeringen har fulgt opp dette gjennom fagfornyelsen i grunnopplæringen, med fastsettelse av nye læreplaner i november 2019. Fagfornyelsen trådte i kraft fra høsten 2020.
- Regjeringen fortsetter satsingen på elevenes grunnleggende ferdigheter til å lese, regne, uttrykke seg skriftlig og muntlig, og bruke digitale verktøy.
- Fem år etter at fraværgrensen ble innført, er konklusjonen klar: Elevene får bedre karakterer og er mer på skolen med en fraværgrense.
- Bygget et lag rundt eleven som inkluderer lærere, spesialpedagogiske ressurser og skolehelsetjeneste. Temaet er omtalt i Tett på-meldingen og mange tiltak følges fortsatt opp. Prosjektet «Et lag rundt eleven» har pågått i flere år og er forlenget. Sluttrapportene for det opprinnelige prosjektet ble publisert i november 2020. Prosjektet ble forlenget for å bedre kunne studere langtidseffekt og rapportene herfra ferdigstilles etter planen i 2021. Regjeringen har satt i gang en varig kompetansesatsing på det spesialpedagogiske feltet, i samarbeid med KS, for kommuner og fylkeskommuner
- Gitt kommunene mulighet til å prøve ut nye modeller for fleksibel skolestart. Kunnskapsdepartementet ga i 2019 Utdanningsdirektoratet i oppdrag å invitere kommuner til å prøve ut ulike modeller for fleksibel skolestart og samle informasjon om forsøkene. To kommuner søkte, og det er besluttet hvilke modeller det er aktuelt å

prøve ut. På grunn av koronautbruddet har én kommune utsatt utprøving, og én påbegynt et prosjekt, men har gjort justeringer i opprinnelig plan pga. koronautbruddet.

- Videreført arbeidet mot mobbing i skolen og satse på forebygging av mobbing på digitale flater. Det er i 2021 bevilget 110 mill. kroner til arbeidet mot mobbing og for et inkluderende læringsmiljø. Dette er om lag samme nivå som i 2020, noe som inkluderte 2 mill. kroner i 2019 til Barnevaktens nettvettprogram. Barnevakten fikk 1 mill. kroner i 2020 og 250 000 kroner i 2021.
- Videreført kartlegging av læringsresultater gjennom hele skoleløpet, med sikte på avdekke elevenes behov for individuell tilrettelegging og oppfølging. På bakgrunn av kunnskap om bruk av blant annet nasjonale prøver og kartleggingsprøvene, og etter dialog med referansegruppen har regjeringen besluttet å endre prøvene som utvikles nasjonalt, slik at de er tilpasset læreplanverket LK20. Utdanningsdirektoratet har fått i oppdrag å utvikle to typer prøver.
- Innført ordninger med redusert foreldrebetaling og gratis opphold på SFO/AKS etter skoletid for barn av foreldre med lav inntekt.
- Styrke kvaliteten i SFO/AKS gjennom utarbeidelse av en nasjonal rammeplan, som også gir rom for lokale variasjoner. Oppdrag om oppfølging av SFO-tiltakene i meldingen er gitt til Utdanningsdirektoratet. Rammeplanen skal fastsettes våren 2021 og tre i kraft til skolestart skoleåret 2021/22. Tilhørende støtte- og veiledningsmaterieell skal være klart til skolestart.
- Vurdert om svømmeundervisningen kan konsentreres til tidligere i skoleløpet enn i dag. I ny læreplan for kroppsøving er det innført kompetansemål etter 2. årstrinn der tilvenning til vann inngår. Svømmeferdighet nevnes spesifikt i kompetansemålene etter 4. årstrinn som tidligere.
- Økt kapitaltilskuddet til friskolene.
- Lagt til rette for at friskolene har mulighet til å gi undervisning av samme kvalitet som den offentlige skolen.
- Sikret retten til læremidler på begge målformer.
- Sikret at om lag halvparten av undervisningen i KRLE skal brukes til kunnskap om kristendom. De nye læreplanene og kompetansemål må gjenspeile dette.
- Videreføre tilskudd for skoleklasser til å få dekket deler av utgiftene til skoleturer i regi av «Hvite busser» el. som en del av handlingsplanen mot antisemittisme.
- Styrket tidlig innsats for å sikre at elever som strever raskt får hjelp og kan oppleve mestring og læring.

Lærersatsing

En god lærer er avgjørende for elevenes læring og mestring i skolen. Regjeringen vil fortsette den kraftige satsingen på videreutdanning, slik at alle elever skal møte en lærer med god fagkunnskap i faget de underviser i. Lærerne må ha den nødvendige pedagogiske friheten til å gi elevene best mulig opplæring, og kunne følge opp hver enkelt elev. Mangel på utdannede lærere er en av de største utfordringene i skolen, og regjeringen mener derfor at det er behov for et fortsatt lærerløft. For at læreryrket skal bli attraktivt for flere, må vi ha en god og attraktiv lærerutdanning, og sørge for at utdanning lønner seg, også for lærere.

Regjeringen har:

- Fortsatt den kraftige satsingen på etter- og videreutdanning og utvide videreutdanningstilbudet til flere fag. For 2020/21 får 5775 lærere tilbud om videreutdanning. Siden 2014 har om lag 40 000 fått tilbud om videreutdanning. Det tilbys videreutdanning i alle grunnskolenes fag og i flere fag på VGS, samt i flere av regjeringens satsingsområder, som tidlig innsats, digitalisering, spesialpedagogikk og andrespråkspedagogikk.
- Fulgt opp nasjonale rammer for en mentorordning for nyutdannede lærere. Tilskudd 61,9 mill. kroner tildelt høsten 2020 til 157 kommuner og 59 frittstående grunnskoler for til sammen 2406 nyutdannede nytilsatte lærere i grunnskolen. (tilskuddet er ikke formelt en del av de nasjonale rammene). Avtalen går egentlig ut juli 2021, men er etter dialog med partene forlenget.
- Opprettet videreutdanning for lærere i alle grunnskolenes fag gjennom Kompetanse for Kvalitet.
- Regjeringen arbeider med å sikre mer desentralisert høyere utdanning. Nesten to år inne i arbeidet med ny strategi er mer enn 100 studenter tatt inn i ordningen, og 30 er uteksaminert. Ytterligere 30 forventes uteksaminert våren 2021. Flere ordninger for sletting av studielån tilgodeser særlig de som tar jobb som lærer i Nord-Norge.
- Følger opp lærernormen, herunder finansiering gjennom frie inntekter fra 2020. Lærernormen trådte i kraft fra skolestart i 2018, og fra august 2019 ble normen skjerpet ytterligere. Fra høsten 2019 skal det maksimalt være 15 elever for hver lærer på 1.-4. trinn, og 20 elever for hver lærer på 5.-10. trinn. 2020 er det første året den endelige normen har helårseffekt.

- Totalt er det kommet 2 400 flere årsverk til undervisning i offentlige grunnskoler siden 2017–18, og det er totalt 3 409 flere enn i skoleåret 2014–15.
- Tettere samarbeid mellom skoler og undervisningsinstitusjoner gjennom universitetsskoler, hospiteringsordninger og forskningssamarbeid. Alle lærerutdanninger er i gang med å etablere og utvikle partnerskapssamarbeid.
- Styrket skolelederrollen med tilbud om etter- og videreutdanning. Den nasjonale rektorutdanningen er besluttet videreført for en ny femårsperiode, 2020–25. Utdanningsdirektoratet tilbyr også videreutdanningsmoduler for skoleledere som har gjennomført rektorutdanningen eller tilsvarende, innenfor sentrale temaer som juss, digitalisering, skolemiljø, ledelse av utviklings- og endringsarbeid og ledelse av lærings- og læreplanarbeid.
- Etablert sørsamisk og lulesamisk grunnskolelærerutdanning ved Nord universitet. Over statsbudsjettet i 2020 økte tildelingen til Nord universitet med 5 mill. kroner årlig til å styrke fagmiljøene gjennom langsiktig rekruttering og faglig oppbygging.
- Det er gode nyheter for elevene at nye framskrivninger viser et overskudd av lærere i årene fremover. Det betyr at vi har gode forutsetninger for å sikre flere kvalifiserte lærere i skole og barnehage og at andelen kvalifiserte lærere fortsetter å øke. Framskrivningene viser et solid overskudd på barnehagelærere. Dette viser at det er gode muligheter for å realisere regjeringens mål i Granavolden om å over tid øke andelen barnehagelærere i barnehagene til 50 prosent.
- Framskrivningene fra SSB viser et overskudd av grunnskolelærere fra 2025:
- Overskuddet som nå framskrives kan brukes til å erstatte ukvalifiserte lærere. Tidligere framskrivninger har vist underskudd av grunnskolelærere samtidig som vi har hatt mange ukvalifiserte.
- Regjeringen har i statsbudsjettet tredoblet antallet lærere som får tilbud om videreutdanning, sammenlignet med det nivået de rødgrønne hadde i 2013.
- Mange tall ligger i dag på et høyere nivå enn for 7-8 år siden: Vi har bedre tall på antall som møter til lærerutdanningen, på antall som fullfører både på normert tid og samlet tid, antall kvalifiserte lærere i skolen, og de to siste årene har også andel ukvalifiserte gått ned.
- En rapport fra forskningsinstituttet NIFU viser også at skjerpet karakterkrav i matematikk virker, ved at flere lærerstudenter gjennomfører raskere.
- Regjeringen fortsetter arbeidet med å styrke lærerutdanningene, blant annet gjennom strategien «Lærerutdanning 2025».

- Det er blitt bevilget 252 mill. kroner årlig for innføring av ny femårig grunnskolelærerutdanning.
- Etablert satsinger i NFR (FoU) og DIKU (internasjonalisering, digitalisering og praksis) og tildelt midler til 50 rekrutteringsstillinger og 10 offentlig sektor phd-stillinger for lærere ble lyst ut gjennom NFR i 2019. 7 av 10 stillinger er besatt pr. 10.4.2021.
- Rammeplan for femårig lærerutdanning i praktiske og estetiske fag ble fastsatt i 2020. 12,5 mill. kroner er fordelt til institusjonenes arbeid med å forberede utdanningen.
- Etablert flerårige program for partnerskap mellom praksisfeltet og lærerutdanningsinstitusjoner: 65,8 mill. årlig
- Nasjonalt forum for lærerutdanning og profesjonsutvikling (NFLP) (Partssammensatt) og Faglig råd for lærerutdanning er etablert.
- Internasjonal rådgivingsgruppe for lærerutdanning: virketid 2016-20. Sluttrapport mai 2020.

Digital kompetanse og innovasjon

En av de viktigste oppgavene vi har som samfunn er å sørge for at norsk ungdom kan gå ut i arbeidslivet, og samfunnet for øvrig, med solide kunnskaper og ferdigheter, nysgjerrighet og en kreativitet som kan bidra til nyskaping. Digitale ferdigheter er en av de grunnleggende ferdighetene alle elever skal beherske når de fullfører skolen. De trenger derfor mer kunnskap om og bedre forståelse for IKT. Skolen må ta innover seg betydningen av teknologiutvikling og digitaliseringen av samfunnet som elevene lever i og skal møte etter endt utdanning, både i innhold i læreplaner, bruk av digitale læremidler og teknologi for å sikre mer og bedre læring og mestring, samt i utdanning og kompetanseheving for lærere.

Regjeringen har:

- Etablert den 5-årige satsingen Den teknologiske skolesekken fra 2018, med 8 ulike tiltak for programmering og digitale læremidler i grunnopplæringen. Den årlige rammen er på 90 mill. kroner, hvorav omlag 50 mill. kroner går til en tilskuddsordning

for innkjøp av digitale læremidler i 2021. I revidert budsjett 2020 ble dette tilskuddet styrket ytterligere med 60 mill. kroner som konsekvens av covid-19-pandemien.

- Økt innovasjons- og entreprenørskapskompetansen i hele utdanningsløpet. Kreativitet, refleksjon, å utforske egne idéer og nyskaping er tydeligere integrert i de nye læreplanene i fagfornyelsen enn tidligere.
- Stimulert til tettere samarbeid mellom skoler, bedrifter og forskningsmiljøer. Gjennom bransjeprogram for industri og bygg- og anleggsnæringen er det startet opp flere fagskoleutdanninger som er resultat av samarbeid mellom fylkeskommune, fagskole og næringslivet. Noen midler innen helse- og omsorg er tildelt, og det er sendt ut invitasjon til å nominere nye bransjer.
- Styrket Ungt Entreprenørskap som en viktig arena for samarbeid med arbeidslivet.
- Tydeliggjort digitalisering i ny rammeplan for grunnskolelærerutdanning og i rammeplan for lærerutdanning i praktiske og estetiske fag.
- Gjennomført et treårig program for IKT i lærerutdanning og videreutdanning på ca. 90 mill. kroner over tre år. Fem institusjoner ble tildelt midler i 2017-19. Inkludert i utlysning av tilbud for videreutdanning.
- Sikret at elever får kunnskap om og forståelse for teknologi, algoritmisk tenkning og koding i flere fag, allerede tidlig i skoleløpet, gjennom læreplanene.

Videregående opplæring

Videregående opplæring skal gi elever grunnlag for videre studier eller yrkesaktivitet. Her legges grunnlaget for den enkeltes karrierevei, og det er derfor viktig med en god rådgivningstjeneste. Regjeringen har som mål at innen 2030 skal ni av ti elever som påbegynner videregående opplæring fullføre og bestå, blant annet gjennom Fullføringsreformen – med åpne dører til verden og fremtiden

Regjeringen har:

- Styrket fylkenes ansvar for utdanningsvalg i grunnskolen gjennom overføring av tilskudd som frie midler til fylkesvise karrieresentre og vurdere lovfesting av fylkeskommunal plikt til å ha et tilbud om karriereveiledning til befolkningen.
- Regjeringen gjør det enklere for yrkesgrupper med erfaring fra annet arbeidsliv å bli ansatt i skolen som rådgivere. Fulgt opp i Fullføringsreformen – med åpne dører til

verden og fremtiden og Lære hele livet-reformen, samt blant annet i arbeidet med kompetansestandarder for karriereveiledning.

- Med Fullføringsreformen vil regjeringen endre innholdet i videregående opplæring slik at flere fullfører og består. Dette er de viktigste tiltakene:
 - alle som begynner i VGO skal ha rett til opplæring frem til studie- eller yrkeskompetanse
 - bedre tilpassede opplæringsløp, med flere programfag og færre fellesfag
 - alle elever som har kort botid og svake norskerferdigheter skal få et overgangstilbud når de starter i VGO
 - en plikt til å jobbe systematisk og forebyggende med elever som står i fare for å stryke i fag
 - elevene skal få mer fordypning, mer relevant opplæring og mer valgfrihet
 - innføre tiltak for at flere skal få læreplass
 - det skal bli mulig å ta flere fagbrev
 - en rett til læreplass eller et likeverdig tilbud
 - å styrke kvaliteten på tilbudet om å ta fagbrev i skole
 - foreslå en utvidet rett som gir voksne mulighet til å komme tilbake til VGO for å fullføre og bestå
- Fravær grunnet obligatoriske timer for trafikkopplæring skal unntas fra fraværsgrensen.
- Etablert en rekke muligheter for opplæring i et vekselløp mellom skole og arbeid. Regjeringen har også foreslått midler til å opprette Sjøholt folkehøgskole (tidl. Ørskog), som skal være et tilbud for ungdom fra 16 år og oppover, og et alternativ til å gå rett inn i videregående opplæring. Skolen skal ha livsmestring i fokus og blir et viktig tilbud for ungdom som ikke er klare for, eller faller fra, videregående opplæring, og ønsker å motivere og klargjøre elevene for videre skolegang.
- Sikrer en reell mulighet til å drive friskoler som supplement og alternativ til den offentlige videregående skolen. Dette anses sikret gjennom friskoleloven § 2-1, som ble utvidet i 2015. Kapitaltilskuddet økte med 15 mill. kroner i statsbudsjettet for 2021. I revidert budsjett for 2021 økte friskolenes tilskudd til kapital- og husleie med 30 mill. kroner.
- Utreddet ulike modeller for fritt skolevalg som sikrer elevenes rett til å velge skole og som ivaretar hensynet til en desentralisert skolestruktur. Departementet har fastsatt nye regler i juni 2021 slik at de kan tre i kraft for opptaket våren 2022.
- Utreddet muligheten for å etablere et hurtigløp for privatister, til selvkost, i starten av juni hvert år, med mulighet for å få endret vitnemålskarakter innen hovedopptaket til

høyere utdanning. Fulgt opp i Meld St. 21 (2020-2021) Fullføringsreformen – med åpne dører til verden og fremtiden.

- Varslet i Prop. 1 S for 2021 at landslinjeordningen legges om, blant annet ved at alle fylkeskommuner må stå bak forslag om opprettelse av nye landslinjer. Nye landslinjer og utvidet kapasitet i eksisterende landslinjer skal finansieres gjennom et trekk i rammetilskuddet til fylkeskommunene.

Yrkesfag

Det er stort behov for arbeidstakere med fag- og yrkesutdanning, og regjeringen mener derfor at det er nødvendig å heve statusen til yrkesfagene og redusere frafallet ved utdanningene. Mesterbrev er like viktig som mastergrad. Fagutdanningene i videregående opplæring må bli mer praksisnære og mindre teoretiske. Det trengs flere læreplasser og flere tilpassede utdanningsløp.

Regjeringen har:

- Skaffet flere læreplasser, blant annet gjennom å bedre de økonomiske ordningene, digitale løsninger for formidling av læreplass, stille klare krav til det offentlige om å ta inn lærlinger og jobbe sammen med fylkeskommuner og arbeidststeder. Arbeidet på alle områder er i gang. Ifm koronapandemien fikk fylkeskommunene tilskudd i 2020 og 2021 for å unngå nedgang i læreplasser og lærlingtilskuddet til bedriftene ble økt.
- Gjennomført tiltak som gjør det enklere å ta flere fagbrev for å møte endringer i arbeidslivets etterspørsel og krav til bredde i kompetanse. Rett til rekvalifisering følges opp i arbeidet med ny opplæringslov.
- Oppfordret statlige virksomheter til å tilrettelegge for læreplasser i en vanskelig situasjon der mange private virksomheter permitterer og sier opp lærlinger.
- Arbeidet med fornyelsen av de yrkesfaglige studieprogrammene. Ny tilbudsstruktur iverksatt høsten 2020.
- Innført et nytt, praktisk og arbeidslivsrettet håndverksfag som valgfag i ungdomsskolen. Skoleåret 2019/2020 ble det innført en forsøkslæreplan i faget og fra og med skoleåret 2020/2021 ble praktisk håndverksfag innført som eget valgfag.
- Gitt partene i arbeidslivet "avgjørende innflytelse" over innholdet i læreplanene i VG3.

- Utstyrsstipendordningen i Lånekassen er styrket med 25 mill. kroner i 2020-budsjettet. Endringen medfører at de ulike utdanningsprogrammene fordeles på 4 stipendsatskategorier, mot tidligere 3 kategorier, hvor høyeste sats blir ca. 500 kroner høyere enn i dag mens laveste sats vil ligge på samme nivå som i dag. På bygg- og anleggsteknikk øker satsen med over 2 000 kroner.
- Gjennomført satsingen på etter- og videreutdanning av yrkesfaglærere gjennom yrkesfaglærerløftet.
- Styrket hospiteringsordningen for yrkesfaglærere og videreført lektor 2-ordningen.
- Vurdert mer fleksible løp innen yrkesfaglig opplæring, med utvidet mulighet for å kombinere praksis og skole. Det er allerede mulighet for fleksible løp i mange varianter i vgo. Fylkeskommunene må utnytte dette handlingsrommet i enda større grad. Dette er adressert i Fullføringsreformen.
- Vurdert en tettere kobling mellom avgivende skoler og lærebedrifter også gjennom lærlingetiden. Omtalt i Lied-utvalget og fulgt opp i Meld St. 21 (2020–2021) Fullføringsreformen – med åpne dører til verden og fremtiden.

Høyere yrkesfaglig utdanning

For regjeringen er fagskolene en viktig del av kompetansepolitikken fordi utdanningstilbud både utvikles og drives i nært samarbeid med arbeidslivet. De siste årene har det vært en imponerende vekst i antallet studieplasser og studenter ved fagskolene samtidig som regjeringen har prioritert penger til å utvikle kvaliteten også. Det har vært et poeng at kapasitet og kvalitet skal henge tett sammen.

Regjeringen har:

- Gjennomført et kvalitetsløft i fagskolene og likestilt fagskolestudenter med andre studenter. Gjennom ny fagskolelov har fagskolestudentenes rettigheter blitt styrket, fagskolene blitt løftet til høyere yrkesfaglig utdanning og får nå studiepoeng. I 2020 var første året mange fagskoler var med i det samordnede opptaket – side om side med universiteter og høyskoler.
- Stimulert til tettere samarbeid mellom fagskoler og næringsliv gjennom utviklingsmidler hvor samarbeid er et kriterium.

- Satt i gang prosjekter for å gjøre overgangen mellom fagskole og høyskole/universitet bedre. Diku har fått ansvaret for å lyse ut penger til disse prosjektene, mens NOKUT har fått ansvar for å utvikle en veileder.
- Bygget opp en bedre rådgivningstjeneste som også skal ha økt kunnskap om fagskoleutdanning. Vi har fått på plass en ny digital nasjonal karriereveiledningstjeneste med hovedkontor i Tromsø og Kompetanse Norge og Unit har fått penger til å belyse fagskoleutdanning bedre i forbindelse med Samordna Opptak og utdanning.no. Fylkeskommunene har også fått penger til å informere bedre om fagskoletilbudene sine.
- Lagt frem en strategi for høyere yrkesfaglig utdanning som skal bidra til vekst i fagskolesektoren og fremragende kvalitet
- Antallet studenter ved fagskolene har økt kraftig fra 15 140 i 2013 til 23 145 i 2021.

Høyere utdanning

Et godt utdanningssystem er en forutsetning for at studenter skal kunne ta utdanning av god kvalitet og for at arbeids- og næringslivet skal få tilgang på den kompetansen de trenger. Derfor har regjeringen prioritert å bruke mer penger på universiteter og høyskoler både i form av flere studieplasser og utvikling av høyere kvalitet, mer internasjonalisering og bedre arbeidslivsrelevans.

Regjeringen har:

- Siden 2017 har regjeringen tildelt penger til 6 152 studieplasser ved universitetene og høyskolene. Fra 2014 har vi brukt penger på 8 760 studieplasser.
- Universitetene og høyskolene oppretter også nye studieplasser innenfor egen ramme. I 2020 var det 40 482 flere registrerte studenter ved universiteter og høyskoler som får tilskudd fra Kunnskapsdepartementet enn i 2013.
- Fulgt opp tiltakene i kvalitetsmeldingen. Blant annet har universitetene og høyskolene innført meritteringssystemer for at det skal lønne seg karrieremessig å drive god undervisning og vi bruker penger på kvalitetsutvikling.
- Fulgt opp Humaniorameldingen blant annet ved at NFD har økt andelen humanistisk programforskning.

- Brukt penger på å styrke kvaliteten på utdanningene gjennom Dikus kvalitetsprogrammer. I 2021 bruker vi enda mer penger på å styrke koblingen mellom utdanning og arbeidsliv som blant annet inkluderer økt bruk av praksis.
- Satt i gang en evaluering av ordningen med Sentre for fremragende undervisning. Målet med evalueringen er å få mer kunnskap om hvilken effekt de har på studiekvaliteten utenfor sitt eget miljø.
- Satt ned et eget utvalg som skal se på hele opptakssystemet til høyere utdanning.
- Satt i gang arbeidet med Vikingtidsmuseet.
- Lagt frem en stortingsmelding om arbeidslivsrelevans med tiltak for å koble arbeid og utdanning tettere sammen. Et gjennomgående tema i meldingen er innovasjon og entreprenørskap. Regjeringen ønsker blant annet at flere skal få muligheten til et praksisopphold.
- Bevilget 11,6 milliarder kroner til campussamling ved NTNU.
- Varslet at vi vil legge frem en ny digitaliseringsstrategi for universiteter og høyskoler.
- Lagt frem en stortingsmelding om styring av statlige høyskoler og universiteter hvor prinsippene er at vi skal styre mer i det store og mindre i det små for å sørge for god kvalitet og at samfunnet får tilgang på den kompetansen vi trenger.
- Lagt frem en strategi for norsk deltakelse i Erasmus+.
- Varslet at vi vil sette ned et utvalg som skal gjennomgå hele finansieringen av universiteter og høyskoler.

Studentvelferd

Regjeringen er opptatt av at alle skal ha lik rett til utdanning. Derfor har vi prioritert å styrke studentenes økonomi gjennom økt studiestøtte og historisk mange studentboliger.

Regjeringen har:

- Bygget historisk mange studentboliger.
- Fullført opptrappingen til 11 måneders studiestøtte.
- Forbedret støtteordningene for studenter med barn. Vi har både gitt personer som er i overgangsfasen mellom utdanning og jobb rett til foreldrestipend og vi har innført et tilleggslån for de som har forsørgeransvar for barn under 16 år.

- Styrke å arrangere et eget toppmøte om temaet med Helse- og omsorgsdepartementet.
- Lagt frem en stortingsmelding om internasjonal studentmobilitet med tiltak som skal gjøre det enklere for studenter å velge et opphold i utlandet.
- Satt i gang en prøveordning med kombinerte omsorgs- og studentboliger.
- Satt ned et eget ekspertutvalg som skal se på opptaket til høyere utdanning med mål om et enklere og fortsatt rettferdig regelverk.

Forskning

For å finne løsninger på både store og små samfunnsutfordringer er forskning, utvikling og innovasjon helt avgjørende. Derfor har forutsigbarhet og økte investeringer vært en prioritering for regjeringen i forskningspolitikken.

Regjeringen har:

- Økt den offentlige forskningsinnsatsen ut over én prosent av BNP.
- Fulgt opp langtidsplanen for forskning og høyere utdanning med opptrappingsplanene som en del av dette og satt i gang arbeidet med en ny langtidsplan.
- Stimulert til flere ledende forskningsmiljøer gjennom Fri Prosjektstøtte, Sentre for fremragende forskning, Unge forskertalenter, Sentre for forskningsdrevet innovasjon og forskningssentre for miljøvennlig energi.
- Lagt om søknadsbehandlingen i Forskningsrådet for å forenkle byråkratiet rundt søknader om forskningsmidler.
- Inngått en rekke publiser- og les-avtaler med store forlag for å sørge for at mer forskning blir åpen og tilgjengelig for allmennheten. Det har vært en sterk vekst i publisering i åpne tidsskrifter og fra 2013 er denne mer enn doblet.
- Lagt frem en strategi for helhetlig instituttpolitikk hvor de to største tiltakene er endringer i grunnfinansieringssystemet og felles oppfølging av de tolv instituttene som ikke inngår i grunnfinansieringssystemet.
- Sagt ja til at Norge skal delta i verdens største forsknings- og innovasjonsprogram Horisont Europa også den neste planperioden.
- Besluttet å sette ned et utvalg som skal vurdere den akademiske friheten.

- Sendt på høring en strategi for forskerrekruttering og karriereutvikling som skal legges frem over sommeren.
- Lagt frem en strategi for norsk deltakelse i Horisont Europa.
- Lagt frem en ny Panorama-strategi for forsknings- og utdannings samarbeid med land av særlig interesse for Norge.

Lære hele livet

Arbeidslivet stiller stadig høyere krav til formell kompetanse som betyr at vi må investere mer i menneskers kompetanse. Samtidig som vi skaper flere jobber må vi også sørge for å kvalifisere folk til de jobbene. Derfor er kompetansepoltikken et viktig verktøy for å inkludere flere i arbeidslivet og bidra til at folk ikke går ut på dato. Kompetansepoltikken må hjelpe flere voksne til å fullføre videregående, samtidig som vi sørger for gode og relevante tilbud til de med lang utdanning.

Regjeringen har:

- Lagt frem en kompetansereform som skal bidra til at ingen går ut på dato i norsk arbeidsliv ved at flere skal få tilgang på kompetanseheving og bedre tilpassede opplæringsmuligheter på alle nivå.
- Doblet pengebruken på Kompetansepluss-ordningen siden 2013 som bidrar til at enda flere får opplæring i grunnleggende ferdigheter i lesing, skriving, regning, muntlig, IKT og norsk eller samisk.
- Gjort det enklere for voksne i ulike livssituasjoner å ta ny eller mer utdanning gjennom bedre ordninger i Lånekassen og flere fleksible og desentraliserte utdanningstilbud.
- Etablert treparts bransjeprogram for kompetanseutvikling: Staten og partene i arbeidslivet samarbeider om å øke deltakelsen i kompetanseutvikling innenfor utvalgte bransjer. Det er nå ti bransjeprogram blant annet for mat- og drikkevareindustrien, maritim næring og reiseliv.
- Styrket fylkeskommunen som kompetansepoltisk aktør.
- Fått fart på utviklingen av fleksible og desentraliserte studietilbud ved å bruke penger på dette.
- Lagt frem en egen strategi for desentralisert og fleksibel utdanning for å samle politikken og stake ut videre kurs.

- Sendt på høring endringer i egenbetalingsforskriften for å gjøre det enklere for utdanningsinstitusjonene å gjenbruke innholdet fra gratisutdanningene i etter- og videreutdanninger.
- Etablert en ordning med tilskudd til fleksible videreutdanningstilbud i samarbeid med arbeidslivet. Ordningen gir mulighet for fagskoler, universiteter og høyskoler til å søke om tilskudd til å utvikle og drifte nye, fleksible videreutdanningstilbud.
- Innført en generell rett til kartlegging av grunnleggende ferdigheter for voksne. Kartleggingsverktøy er utviklet og gjort kjent.
- Tilpasset folkehøyskoletilbudet til studentenes valg slik at tilbud med lave søkertall fases ut og nye tilbud kommer til, samt gå i dialog med folkehøyskolene med sikte på å finne en modell for å fase ut kortkurs.

En effektiv integreringspolitikk

Regjeringen vil gjennomføre et integreringsløft med mål om at innvandrere i større grad skal delta i arbeids- og samfunnsliv. Innvandrere som skal bo og leve i Norge, må være en del av små og store fellesskap i det norske samfunnet. Integrering krever en betydelig innsats fra den enkelte innvandrer selv, som må lære norsk og tilegne seg kunnskap om det norske samfunnet. Innvandrere må så langt som mulig forsørge seg selv og sine, og bidra aktivt i arbeids- og samfunnsliv. Samfunnet må legge til rette for like muligheter for alle, uavhengig av bakgrunn. Hovedutfordringen på integreringsområdet er for lav sysselsetting, særlig blant flyktninger og kvinner. Dette fører også til utenforskap og fattigdom, som særlig rammer barn. En hovedårsak til lav sysselsetting er at mange mangler den kompetansen som et moderne arbeidsliv etterspør.

Regjeringen har:

- Overført ansvar for fastsettelse av anmodningskriterier for bosetting fra Nasjonalt utvalg til Kunnskapsdepartementet.
- Innført nye anmodningskriterier for bosetting av flyktninger.
- Større vekt på integreringsresultater i kommunen.

- større vekt på å forhindre segregering (spredt og styrt bosetting, og at det som hovedregel ikke skal bosettes flyktninger i områder med særskilt høy andel innvandrerbefolkning).
- Overført ansvar til fylkeskommunene for å anbefale hvor mange flyktninger som kan bosettes i den enkelte kommune i fylket.
- Regjeringen gjennomfører et prøveprosjekt for hurtigbosetting av enslige mindreårige asylsøkere etter modell fra Nederland. Regjeringen har etter en anbudskonkurranse gitt Aberia oppdrag om å drifte prosjektet. Omsorgshjemmene følges opp av Aberia Familiehjem og underlegges samme kvalitetskrav som stilles til fosterhjem.
- Økt kvoten for overføringsflyktninger.
- Styrket integreringshensyn i uttak av overføringsflyktninger.
- Tidlig kvalifisering:
 - Etablert ordning med integreringsmottak.
 - Norskopplæring i mottak gjort obligatorisk.
 - Innført opplæring i norsk kultur og norske verdier i mottak (erstattes med opplæring i samfunnskunnskap fra 1. august 2021).
- Ny integreringslov innført 1. januar 2021:
 - Med større vekt på differensiering av den enkeltes introduksjonsprogram, med mål om at deltakere skal oppnå formell kompetanse.
 - Norskopplæring - gått fra krav om antall timer til krav om oppnådd nivå.
 - Innført kompetansekrav for lærere som underviser i norsk og samfunnskunnskap.
 - Kompetansekartlegging og karriereveiledning gjort obligatorisk.
 - Fylkeskommunens oppgaver lovfestet.
 - Innført forsvarlighetskrav og integreringskontrakt.
 - Kurs i livsmestring og foreldreveiledning gjort obligatorisk.
 - Innholdet i introduksjonsprogrammet standardisert gjennom utvikling av standardiserte elementer.
- Hevet den nasjonale målsettingen for resultater etter endt norskopplæring fra A2 til B1 muntlig.
- Opprettet tilskudd for å stimulere til etablering og gjennomføring av tilbud om tilrettelagt fag- og yrkesopplæring for voksne minoritetspråklige.
- Styrket Jobbsjansen. Tilskuddet til mer grunnskoleopplæring for innvandrerungdom overført fylkeskommunen.
- Statsborgerfeltet:
 - Avviklet prinsippet om ett statsborgerskap.

- Styrket rettssikkerheten i tilbakekallssaker og innført hjemmel om at barns statsborgerskap som hovedregel ikke skal kunne tapes pga. feil begått av foreldre og besteforeldre.
- Innført hjemmel om tap av statsborgerskap av hensyn til grunnleggende nasjonale interesser.
- Hevet språkkravet for å få statsborgerskap fra A2 til B1 muntlig.
- Innfører lempeligere krav til oppholdstid for personer som oppfyller inntektskrav på 3G.
- Negativ sosial kontroll:
 - Lansert en handlingsplan og innsats mot negativ sosial kontroll i tillegg til tvangsekteskap og kjønnslemlestelse i 2017 (begrepet ble ikke brukt før).
 - Styrket ordningen med minoritetsrådgivere i skoler.
 - Opprettet nettsiden NORA.
 - Opprettet fagteam i IMDi.
 - Innført mentorfamilier.
 - Styrket bo- og støttetilbudet.
 - Styrket rettsvern for utsatte (endring i straffeloven § 253 som likestiller utenomrettslige tvangsekteskap med sivilrettslig inngåtte tvangsekteskap, utvidelse av avvergingsplikten i straffeloven § 196 til også å omfatte tvangsekteskap, endring i passloven, slik at pass til en mindreårig kan nektes utstedt dersom det er grunn til å tro at personen vil bli utsatt for straffbare forhold i utlandet, eller forhold som kan medføre fare for liv eller helse og innføring av 18-årsgrense for å inngå ekteskap i Norge).
 - Regjeringen har arbeidet med å begrense negativ sosial kontroll gjennom å sikre at skilsmisse etter norsk lov respekteres av de ulike tros- og livssynssamfunnene og motvirke fremvekst av religiøse domstoler. Dette er ivaretatt i ny lov for tros- og livssynssamfunn og stortingsmelding om tros- og livssynspolitikken, Prop. 130 L (2018-2019) lagt fram 21. juni 2019. Loven vedtatt i Stortinget 17. april, og er iverksatt fra 1.1.2021. Det er en forutsetning for støtten til tros- og livssynssamfunn at aktiviteten i samfunnene er lovlig. Det foreslås at tros- og livssynssamfunn må være registrert for å kunne ha vigselfrett. Vigslere må opptre i samsvar med ekteskapslovens krav og forutsetninger. Videre foreslås det at dersom et tros- eller livssynssamfunn, eller dersom enkeltpersoner som opptre på vegne av samfunnet, utøver vold eller tvang, fremsetter trusler, krenker barns rettigheter, bryter lovbestemte

diskrimineringsforbud eller på andre måter alvorlig krenker andres rettigheter og friheter, kan samfunnet nektes tilskudd eller tilskudd kan avkortes.

- Norskinnsatsen:
 - Opprettet tilskudd til klippekortordning for tilbydere av norskopplæring og til frivillige organisasjoner som tilbyr norsktraining.
- Forenkling ved sammenslåing av tilskudd til frivilligheten på integreringsfeltet.
- Overført regionale integreringsoppgaver til fylkeskommunen.
- Mangfold i arbeidslivet:
 - Gjeninnført Mangfoldsprisen.
 - Fast deltakelse av integreringsminister i Arbeidslivs- og pensjonspolitisk råd.
 - Opprettet tilskuddordning og veiledningstjeneste for arbeidsgivere om etnisk mangfold.
 - Gjennomført forsøk med anonyme søknader i staten (KMD).
 - Stille krav om å delta i norskopplæring for mottakere av økonomisk sosialhjelp, som på grunn av manglende norskferdigheter ikke er selvhjulpne (ASD).

Regjeringen vil bevare et velferdssamfunn som er bygget på tillit, samhold, små forskjeller og muligheter for alle. Tendenser til økende ulikhet langs økonomiske, sosiale, geografiske og kulturelle skillelinjer må motvirkes. Regjeringen vil forhindre segregering og fremme integrering og fellesskap. Frivillige organisasjoner, idretten, kulturlivet og trossamfunn er sentrale aktører for å lykkes med 80 hverdagsintegreringen. Det er særlig viktig at barn og unge med innvandrerbakgrunn kan delta i aktiviteter på lik linje med andre barn. Tiltak som fremmer felles møteplasser mellom innvandrere og den norske befolkningen må prioriteres.

- Fremmet forslag om tolkelov for Stortinget våren 2021. Loven ble vedtatt 4. juni.
- Ny handlingsplan for frihet fra negativ sosial kontroll og æresrelatert vold lagt frem i juni 2021.
- Startet gjennomgang av bosettingsordningen.
- Oppstart av livshendelsen «Ny i Norge» fra regjeringens digitaliseringsstrategi.
- Igangsatt strategi for sivilsamfunnets rolle i integreringsarbeid - lagt frem 9. juni 2021 på Integreringskonferansen.
- Lagt frem integreringsstrategien *Integrering gjennom kunnskap 2019 – 2022* med 57 tiltak.

- Nedsatt utvalg som har levert NOU 2020:16 levekår i byer – om levekår og integrering i utsatte byområder – levert utredning desember 2020.
- Arbeid med å redusere smitte i og konsekvenser av pandemi for innvandrerbefolkningen.
- Utviklet tilskuddsordning til og samarbeid med frivillige organisasjoner ifb. med pandemi.
- Lagt frem:
 - handlingsplan mot rasisme og diskriminering på grunn av etnisitet og religion (KUD)
 - handlingsplan mot diskriminering av og hat mot muslimer (KUD)
 - handlingsplan mot antisemittisme (videreføring - KMD)
 - handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme (revisjon – JD)
 - strategi mot hatytringer (2016-2020 – BFD)

Klima og miljø

Klima

Regjeringen fører en ambisiøs klimapolitikk. Utslippene går ned under denne regjeringen, og er på sitt laveste siden 90-tallet. Vi har forsterket klimamålene for 2030 og 2050. Regjeringen leverte en klimaplan, som var et historisk taktskifte i norsk klimapolitikk. Vi skal få ned utslippene, ikke utviklingen. Ved å få til grønn omstilling vil vi skape nye grønne arbeidsplasser for fremtiden.

Forsterket klimamål for 2030 og 2050

Regjeringen har:

- Meldt inn et forsterket klimamål for 2030 under Parisavtalen. Målet er at utslippene skal reduseres med minst 50 prosent og opp mot 55 prosent innen 2030.
- Forsterket Norges klimamål for 2050. Målet strammes inn fra et utslippsintervall med utslippsreduksjoner fra 80 – 95 prosent til 90 – 95 prosent innen 2050.
- Sørget for at de forsterkede klimamålene er lovfestet i klimaloven.

Lagt frem Klimaplan for 2021–2030

I januar 2021 la regjeringen frem en stortingsmelding med klimaplan for 2021-2030. Meldingen inneholder en plan for hvordan regjeringen skal nå målet om å redusere ikke-kvotepliktige utslipp med 45 prosent gjennom innenlandske tiltak.

Styrket bruk av klimavirkemidler

Regjeringen har:

- Varslet økning i CO₂-avgift.

- Innvilget støtte til CO₂-fangst og lagring. Dette er det største klimaprojektet i norsk industri noensinne. Totalt er kostnadene anslått til 25,1 milliarder kroner for prosjektet hvor staten vil støtte med i underkant av 17 milliarder kroner.
- Styrket Enova. Det er inngått en ny styringsavtale med Enova.
 - I den nye styringsavtalen for 2021-2024 har regjeringen spissa Enova som klimavirkemiddel ytterligere. Nytt formål er at Enova skal "bidra til å nå Norges klimaforpliktelser og bidra til omstillingen til lavutslippssamfunnet."
 - Regjeringen bevilger 3,3 milliarder kroner til Enova i 2021, en økning på nærmere 1,6 milliarder kroner siden 2013.
- Inngått en intensjonsavtale med organisasjonene i jordbruket. Intensjonsavtalen ligger til grunn for klimaarbeidet i jordbruket om gjensidig å arbeide for reduserte klimagassutslipp, og økte opptak av karbon fra jordbruket. Det er satt et mål om at utslippene skal reduseres med 5 millioner tonn CO₂-ekvivalenter for perioden 2021-2030.
- En ambisjon om å halvere utslippene fra transportsektoren innen 2030 sammenlignet med 2005:
 - I Klimaplan for 2021-2030 har regjeringen lagt frem virkemidler for å halvere de ikke-kvotepliktige utslippene fra transportsektoren innen 2030. De viktigste virkemidlene for klimagassreduksjoner i transportsektoren er en gradvis opptrapping av CO₂-avgiften, omsetningskrav for biodrivstoff, støtteordninger for nullutslippsløsninger og nullutslippskrav i offentlige anskaffelser av transport.
 - Teknologien i elbiler og elvarebiler utvikler seg raskt og blir et stadig mer attraktivt valg for nordmenn som skal kjøpe ny bil. Norge har den høyeste elbilandelen i verden. I 2020 valgte over halvparten av de som kjøpte ny bil en elbil.
 - Lagt til rette for rask utbygging av ladeinfrastruktur i hele landet, gjennom en kombinasjon av offentlige virkemidler og markedsbaserte løsninger, for å holde tritt med økningen i andel elektriske transportmidler.
 - Juli 2019 la regjeringen frem en handlingsplan for infrastruktur for alternative drivstoff i transport. Enova gir støtte til ladeinfrastruktur i områder der markedet ikke er modent og det er behov for offentlig støtte. Blant annet ble det i 2020 gitt tilsagn på 64,5 millioner kroner til 25 ladesteder (50 hurtigladere) i Troms og Finnmark.

- Lagt måltallene fra Nasjonal transportplan til grunn for utformingen av virkemidlene i Klimaplan for 2021-2030. I NTP 2022-2033 slår regjeringen fast at den vil fortsette arbeidet for å nå målene.
- Besluttet at offentlige innkjøp av personbiler og lette varebiler skal være nullutslipp fra 2022 og bybusser skal være nullutslipp eller bruke biogass fra 2025.
- Lagt frem en plan for å nå målet om fossilfri kollektivtrafikk innen 2025.
- Lagt frem en handlingsplan for fossilfrie anleggsplasser i transportsektoren.
- Styrket omsetningskravene for biodrivstoff samtidig som palmeoljebruken begrenses
 - Omsetningskravet for biodrivstoff har gradvis blitt trappet opp. Fra 2021 er kravet på 24,5 % med et delkrav om 9 % avansert biodrivstoff. Delkravet til avansert biodrivstoff, og dobbelttelling av avansert biodrivstoff innenfor omsetningskravet bidrar til å begrense bruken av palmeolje.
 - Det er innført veibruksavgift på biodrivstoff som omsettes utenfor omsetningskravet. Dette bidrar ytterligere til å begrense bruken av palmeolje.
 - Fra 1. januar 2020 ble det innført krav om 0,5 % avansert biodrivstoff til luftfart.
 - I klimaplanen ble det signalisert at regjeringen tar sikte på å innføre omsetningskrav for skipsfart og anleggsgas i tillegg til å opprettholde volumet i veitrafikk.
 - Vil vurdere videre opptrapping av kravet for luftfart
- Innført forbud mot oljefyr som utvides i 2022. Det er vedtatt forskrift om forbud mot bruk av mineralolje til oppvarming av bygninger fra 2020. Regjeringen har utvidet forbudet til å også gjelde oppvarming og tørking av bygninger som er under oppføring og rehabilitering fra 1. januar 2022.
- Regjeringen støtter opp under næringslivets arbeid med grønn konkurransekraft.
- Regjeringen la frem sin strategi for grønn konkurransekraft i 2016.
 - Pr i dag er det 19 sektorer som har utarbeidet egne veikart som beskriver hvordan utslippene av klimagasser kan kuttes mot null i 2050, samtidig som næringene kan oppnå økt verdiskaping og nye arbeidsplasser.
 - Regjeringen er opptatt av dialog med næringslivet gjennom dialogmøter og samlinger. I 2019 inviterte regjeringen til næringslivets klimakonferanse og vil invitere til næringslivets konferanse i lys av EUs grønne giv i juni.
- Regjeringen har styrket Norges grønne konkurransekraft ved å legge til rette for industriklynger som bidrar til å utvikle ny klimateknologi og skape nye lønnsomme arbeidsplasser som bidrar til reduserte klimagassutslipp.

- Innovasjon Norge la våren 2019 frem forslag til ny programplan for deler av programmet knyttet til umodne klynger med første utlysningrunde for Arena og ArenaPro-prosjekter høsten 2019. Forslag til delprogram for modne klynger ble presentert i revidert budsjett 2020. Det tas sikte på utlysning i 2021. Bærekraft er en av flere sentrale målsetninger i klynge-programmet.
- Regjeringen viderefører kravet i anskaffelsesregelverket om 30 prosent miljøvekting ved offentlige innkjøp der det er relevant, eller konkrete miljø- og utslippskrav der det er bedre egnet.

Karbonfangst og -lagring

Regjeringen har gjennom Langskip-prosjektet iverksatt det største klimaprojektet i norsk industri noen sinne. Langskip vil redusere utslipp og legge til rette for ny teknologi og nye jobber. Norges ledende posisjon innen CO₂-håndtering bygger på over 50 års erfaring fra olje- og gassvirksomhet på norsk sokkel, 25 års erfaring med offshore CO₂-lagring, leverandørindustri og forskningsmiljø i verdensklasse.

- Med dagens kunnskap er det nødvendig med fangst og lagring av CO₂ i stort omfang om vi skal nå klimamålene til lavest mulig kostnad.
- Langskip, det norske prosjektet for fangst og lagring av CO₂, er det største klimaprojektet i norsk industri noen sinne. Totalt er kostnadene anslått til 25,1 milliarder kroner for prosjektet, hvor staten vil bidra med i underkant av 17 milliarder.
- Et vellykket Langskip vil bidra vesentlig til å utvikle CO₂-håndtering som et effektivt klimatiltak, og gi teknologiutvikling internasjonalt.
- Det er bevilget omtrent 2,7 milliarder kroner til CO₂-håndtering i 2021-budsjettet, hvorav omtrent 2,3 milliarder er bevilget til Langskip.

Grønn skipsfart

Ved å satse på grønn skipsfart kutter vi utslippene hjemme, vi styrker maritime næring, skaper grønne arbeidsplasser for fremtiden og vi bidrar til å utvikle teknologi som kan eksporteres globalt. Takket være regjeringens satsinger er det Norge som leder an i utviklingen - men vi må alltid videre, og vi ha ytterligere tiltak til om vi skal klare å nå klimamålene våre.

Regjeringens ambisjon er å halvere utslippene fra innenriks sjøfart og fiske innen 2030, og å stimulere til lav- og nullutslippsløsninger innen alle fartøysegmenter.

- I 2019 la regjeringen frem en Handlingsplan for grønn skipsfart, som utgjør rammene for arbeidet med satsingen. I Klimaplanen for 2030 og Maritim Melding tok regjeringen politikken for grønn skipsfart noen steg videre innenfor enkelte segmenter. Kombinasjonen av krav i offentlige anbud og virkemidler som Enova, Klimasats og NOx-fondet har bidratt til at Norge i 2021 har over 70 hel- eller delbatterielektrifiserte ferger på vannet.
- Regjeringen varslet i Klimaplan 2030 innfasing av lav- og nullutslippskriterier i alle nye ferge- og hurtigbåtanbud i hhv 2023 og 2025. Regjeringen vil òg utrede klimakrav i offentlige innkjøp av sjøtransporttjenester mer generelt, med sikte på innfasing fra 2023. Videre varslet regjeringen en trinnvis innføring av krav om lav- og nullutslipp for servicefartøy i havbruksnæringen der det ligger til rette for det fra 2024, utredning og innfasing av nye krav til offshorefartøy fra 2022 som ledd i oppfølgingen av stortingets anmodningsvedtak om lav- og nullutslipp for offshorefartøy.
- For å sikre at den nødvendige grønne flåtefornyelsen skjer også for lastefartøy, har regjeringen hatt en målrettet satsing på modning av prosjekter gjennom Grønt Skipsfartsprogram. I 2020 opprettet regjeringen en låneordning for skip og fiskefartøy i nærskipfart samt en kondemneringsordning for skip i nærskipfart for å legge til rette for grønn flåtefornying

Hydrogen

I fremtiden vil vi være avhengig av mange energibærere. Hydrogen vil være en av disse, og derfor er det viktig for regjeringen å støtte opp om utviklingen av hydrogen.

- Regjeringen la i juni 2020 frem en hydrogenstrategi som peker ut retningen for videre arbeid. Interessen for hydrogen som klimatiltak internasjonalt har økt i omfang siden den norske hydrogenstrategien ble lansert i juni 2020.
- Regjeringen legger frem et veikart for hydrogen som oppfølging av hydrogenstrategien våren 2021. Vi vil særlig legge vekt på å støtte opp under utvikling og etablering av infrastruktur med fokus på knutepunkter, og leveransekjeder som legger til rette for kommersiell bruk av hydrogen.

Styrket klimabistand

- Regjeringen har styrket og videreutviklet Klima- og skoginitiativet som en sentral del av den globale klimaløsningen. I 2021 lanserer en samling av offentlige og private aktører en stor utlysning for å kjøpe utslippsreduksjoner fra regnskog. Å få til langsiktig, forutsigbar finansiering av utslippsreduksjoner fra tropisk skog har vært et hovedmål for den norske satsingen. Etter 12 års innsats ser det ut som det skjer. I løpet av regjeringsperioden har – mye pga. Norge – data om skogen blitt åpne og tilgjengelige for alle, noe som medvirker til å stille de som ødelegger skogen til ansvar.
- Økt støtte til klimafinansiering blant annet gjennom Det grønne klimafondet. - Regjeringen gir et bidrag til Det grønne klimafondet på 800 mill. kroner årlig for perioden 2020–2023.
- For 2021-budsjettet har regjeringen satt av om lag 6,4 milliarder kroner til bistandsrelaterte tiltak innen klima og skog, fornybar energi, miljø og hav.
 - UD har utarbeidet en ny strategi for klimatilpasning, forebygging av klimarelaterte katastrofer og bekjempelse av sult. Denne ble lansert 12. april 2021.
- Videreføre Norge sin innsats som en ledende bærekraftig investor i fattige land, gjennom blant annet Norfund.
- Gjennomført en internasjonal satsing for å promotere energieffektivisering og utbygging av fornybar energi i utviklingsland, og bidratt til å fase ut kull:
 - Bistanden til fornybar energi i 2021 er på 684 millioner kroner.
 - I tillegg kommer bevilgningen til Norfund på 1 678 millioner kroner. Halvparten av investeringsmidlene til Norfund skal over tid investeres i fornybar energi.
 - Samlet har Norfund investeringer på mer enn 10 milliarder kroner.
 - Regjeringen gir også kjernebidrag til utviklingsbanker og tilhørende fond som er viktige for investeringer i fornybar energi.
 - Regjeringen er i ferd med å ferdigstille arbeidet med en strategi for innretting av bistanden til fornybar energi i utviklingspolitikken, og utreder også et eget klimafond, som skal investere i fornybar energi i utviklingsland. Dette arbeidet er enda ikke ferdigstilt.

Miljø, rent og rikt hav, forurensning, biologisk mangfold og kulturmiljøforvaltning

Regjeringen har iverksatt og gjennomført en rekke tiltak for miljø og naturmangfold. Samtidig som vi må løse klimakrisen, har vi også en naturkrise.

Arbeid med sirkulær økonomi

Regjeringen har lagt frem en nasjonal strategi for sirkulær økonomi. Denne er den første i sitt slag og det største en norsk regjering har gjort på dette området.

- Strategien legger grunnlaget for et systematisk arbeid med omstilling til sirkulær økonomi i mange år fremover. Vi skal skape mer med mindre og forvalte ressursene slik at de holdes i omløp i økonomien så lenge de har verdi.
- Strategien plasserer Norge i et større internasjonalt perspektiv og etablerer Norge som aktiv deltaker i, og bidragsyter til, den omfattende prosessen som pågår i hele Europa under EUs grønne giv.
- Strategien viser at Norge med våre ressurser og vårt næringsliv er godt posisjonert til å møte disse utfordringene, levere gode produkter og skape nye verdier på basis av en mer sirkulær økonomi.
- Strategien viser verdiskapingspotensialet i Norge ut fra økt sirkularitet, med særlig vekt på fire sentrale norske næringer – industri, bioøkonomi, handels- og servicenæring og byggsektoren.
- Strategien viser hvordan regjeringen på sin side mobiliserer hele det sentrale virkemiddelapparatet for innovasjon og verdiskaping, rydder i regelverk og gjennomgår skatter og avgifter.
- Den viser at regjeringen har en bred og systematisk tilnærming til oppgaven.

Styrket arbeidet mot miljøkriminalitet

- Regjeringen har lagt frem stortingsmelding om miljøkriminalitet i 2020

Marin forsøpling/plastforurensning

- Regjeringen har i perioden ført en offensiv strategi for å motvirke plastforurensning, nasjonalt og internasjonalt gjennom en bred tilnærming til plastens livsløp.
- Tiltak nasjonalt og internasjonalt blir fulgt opp løpende, blant annet basert på nye tiltaksvurderinger fra Miljødirektoratet i 2020 og også i samarbeid med EU-kommisjonen. Det er vedtatt nytt regelverk for å hindre spredning av mikroplast fra kunstgressbaner og innført forbud mot en rekke engangsartikler i plast.
- Det er opprettet en tilskuddsordning for opprydding av marin forsøpling i perioden. Videre er det opprettet et senter i Lofoten for oljeberedskap og marint miljø (SOMM), som får en viktig rolle i arbeidet med opprydding av marin forsøpling.
- Internasjonalt er det vedtatt strengere globale regler for eksport av plastavfall etter forslag fra Norge. Dette trådte i kraft 1. januar 2021. Fiskeridirektoratet har lansert en ny handlingsplan mot marin forsøpling fra fiskeri- og oppdrettsnæringen.
- Mange land har nå uttrykt sin støtte til en ny global avtale mot marin forsøpling, hvor Norge har gått foran og spilt en viktig rolle. Norge arbeider for at FNs miljøforsamling skal fatte et vedtak om å igangsette en forhandlingsprosess for en ny avtale i februar 2022.

Styrket havforvaltning

Regjeringen la våren 2020 frem en melding til Stortinget om helhetlige forvaltningsplaner for de norske havområdene (Meld. St. 20 (2019–2020)). Med denne meldingen viderefører og fornyer regjeringen arbeidet med en helhetlig og økosystembasert havforvaltning. Dette er viktig for å håndtere økende aktivitet og økende press på de marine økosystemene i havområdene våre. I meldingen er det blant annet satt en fast grense for petroleumsvirksomhet ved iskantsonen. Helhetlig havforvaltning er grunnlag for en bærekraftig havøkonomi og bidrag til velferd.

Regjeringen har lagt frem en Melding til Stortinget om helhetlig nasjonal plan for bevaring av viktige områder for marin natur. Meldingen omhandler videre arbeid fremover for å ta vare på viktig natur i havet gjennom marine verneområder og andre effektive arealbaserte bevaringstiltak. Gjennom meldingen har regjeringen blant annet besluttet å videreføre arbeidet med marin verneplan fra 2004 og supplere denne med nye områder. Et viktig oppfølgingspunkt i meldingen er å vurdere om det er behov for å styrke

lovgivningen utenfor 12 nautiske mil, hvor vi ikke har hjemmel til å opprette marine verneområder etter naturmangfoldloven. Regjeringen vil også hente mer erfaring med bevaring og restaurering av økosystemer og kartlegge områder som er viktige for karbonlagring. Det varsles videre en prosess for å gå gjennom våre internasjonale forpliktelser for marin bevaring og hvordan disse skal oppfylles.

Opprydningsprosjekter i fjordene

Opprydding i Puddefjorden og Sandefjorden ble ferdige i 2018. Horten hamn ble ferdig i 2020. Regjeringen bevilget midler til oppstart for opprydding i Hammerfest Hamn i statsbudsjettet for 2021.

Regjeringen har styrket arbeidet med å ta vare på naturmangfoldet

- Levert Norsk nasjonalrapport for oppfylging av Aichimåla (2018).
- Utviklet et nytt fagsystem som nå prøves ut for å beskrive tilstand i økosystemene.
- Opprettet en tilskuddsordning for kommuner som lager kommunedelplan for naturmangfold.
- Lansert økologisk grunnkart.
- Laget prinsipper for økologisk kompensasjon.
- Vedtatt tre nye utvalgte naturtyper og seks prioriterte arter siden 2013 og økt ordningen med Utvalgte kulturlandskap i jordbruket fra 22 i 2013 til 46 i 2020
- Vedtatt tiltaksplan for bekjemping av fremmede arter 2020-2025.
- Vedtatt en kvalitetsnorm for villrein som omfatter 50 000 km² i fjellet i Sør-Norge
- Startet opp nasjonalt overvåkingsprogram for insekter i 2020 og levert tiltaksplan for pollinerende insekter sommeren 2021.
- Lagt frem en helhetlig plan for Oslofjorden mars 2021.

Styrket forvaltningen av verneområdene og vernet mer verdifull natur

- Vernet 640 nye skogvernområder, og nå nådd 3,9% vern av produktiv skog og 5,1 % vern av all skog.
- Vernet tre nye nasjonalparker – Raet, Jomfruland og Lofotodden og utvidet Dovrefjell og Saltfjellet-Svartisen nasjonalparker.

- Vernet omfattende våtmarksområder i Tyrifjorden.
- Iverksatt vern for å bevare den øvrige mest verdifulle naturen på land.
- Iverksatt vurdering av ny nasjonalparkplan.
- Vernet ni nye marine verneområder, og lagt frem en stortingsmelding om bevaring av viktige områder for marin natur.
- Styrket norsk verneområdeforvaltning med vesentlige budsjettøkninger, både til fysiske tilretteleggings- og skjøtselstiltak, og flere årsverk til verneområdeforvaltning.
- Laget en egen handlingsplan for styrket forvaltning av verneområdene.
- Opprettet tre nye nasjonalparksentre for de tre nye nasjonalparkene Raet, Jomfruland og Lofotodden.

Fører en rovviltpolitikk i samsvar med Stortingets vedtak

- Den regionale rovviltforvaltningen er evaluert, og gjeldende inndeling av regioner skal opprettholdes.
- Utarbeidet veiledning for mer effektiv skadefelling av rovvilt, og sagt ja til flere fellingprosjekter, blant annet for profesjonalisering av rovviltfellingslag i Hedmark.
- Vedtatt endringer i lisensfellingsmetoder for jerv, slik at det nå er tillatt å bruke kunstig lys ved åtejakt og overvåke fangstbåser elektronisk.

Utarbeidet og fulgt opp en stortingsmelding og en handlingsplan om friluftsliv

- Bidratt til sikring og tilrettelegging av en rekke nye friluftslivsområder og gitt tilskudd til friluftslivstiltak som prioriterer barn, unge, personer med innvandrerbakgrunn og personer som er lite aktive.
- Igangsatt ferdelsåreprosjekt, gitt støtte til statlige områdesatsinger innenfor utvikling av grønne områder, og utvidet skjærgårdstjenesten.
- Handlingsplan for friluftsliv er fulgt opp gjennom økonomisk støtte til flere konkrete friluftslivsprosjekter som UT.no, Historiske vandreruter, prosjekter som fremmer friluftsliv for personer med innvandrerbakgrunn, personer med nedsatt funksjonsevne og friluftsliv i skolen.
- Etablert og utviklet ordningen Nasjonale turiststier.

- Innhentet fagrapporter om omfang, utvikling og konsekvenser av bygging av fritidsboliger og Fremhevet tydelig forventning om bærekraftig forvaltning av fjellnaturen i regional og kommunal planlegging.

Kraftig styrking av kulturmiljøforvaltningen

- Regjeringen la frem ny kulturmiljømelding den 17. april 2020 som fastsetter nye nasjonale mål på kulturmiljøområdet. Gjennom ny kulturmiljømelding har regjeringen synliggjort kulturhistoriske verdier som en ressurs i samfunnsutviklingen og som del av den samlede miljøforvaltningen, særlig innenfor by- og tettstedsutviklingen. De frivilliges innsats og private eierens rettigheter er viktige fokusområder for denne regjeringen.
- Det er opprettet seks autoriserte Verdensarvsentre. Verdensarvsentrene skal være besøkssentre for alle som søker informasjon om verdensarv og stedet de besøker. Gjennom kunnskap og informasjon er målet å skape oppmerksomhet om de universelle verdiene i norske verdensarvområder og samtidig sette den norske verdensarven inn i et internasjonalt perspektiv. Sentrene skal bidra til at verdensarven har en funksjon for lokalsamfunnet i tråd med forpliktelsene i verdensarvkonvensjonen og utgjør viktige ressurser for lokal verdiskaping og identitetsarbeid.

Olje og energi

Regjeringen har i perioden lagt til rette for videreutvikling av norsk petroleumsnæring, utvikling av mer fornybar energi, og at Norge skal oppfylle sine klimaforpliktelser. Norges store ressurser, fossile og fornybare, har dannet grunnlaget for en leverandørindustri med sysselsetting over hele landet. Regjeringen har arbeidet for at det også i fremtiden skal være slik.

Energisektoren er nå midt i en omstilling, og energimarkedene er i rask endring. Dette gir både muligheter og utfordringer. Regjeringen har gjennom forskning og utvikling lagt til rette for at både muligheter og utfordringer kan bidra til nye, lønnsomme jobber og verdiskaping i hele landet. Den varslede opptrappingen av CO₂-avgiften bidrar til å gjøre lavutslippsløsninger innen utvinning av olje og gass kommersielt lønnsomme. Videre bidrar Enova med betydelige midler, for eksempel til Hywind Tampen.

Regjeringen la 11. juni frem en stortingsmelding om langsiktig verdiskaping fra norske energiressurser. Målet med meldingen er å synliggjøre det industrielle potensialet i norske energiressurser som grunnlag for fremtidige lønnsomme arbeidsplasser.

Fornybar energi

Regjeringen vil legge til rette for lønnsom produksjon av fornybar energi og et kraftsystem med god forsyningssikkerhet. Våre fornybare ressurser har vært et viktig konkurranse-fortrinn for norsk industri og næringsliv. Dette har regjeringen holdt fast ved. Norge er nå inne i en periode der det bygges ut mer fornybar kraft enn på flere tiår. Siden Granavolden har regjeringen gitt konsesjon til 693 GWh ny vannkraft. Det er ikke gitt konsesjon til ny vindkraft i perioden. Ved utgangen av 1. kvartal 2021 er det 6 TWh vind- og vannkraft under bygging i Norge, som tilsvarer strømforbruket til om lag 350 000 husstander.

Produksjon av fornybar energi

- Regjeringen endret i 2021 grunnrenteskatten på vannkraft til en kontantstrømskatt for nye investeringer. Endringen legger til rette for flere lønnsomme investeringer i norske vannkraftverk.
- Regjeringen har lagt fram Meld. St. 28 (2019-2020) Vindkraft på land – endringer i konsesjonsbehandlingen. Regjeringen legger opp til at den lokale og regionale forankringen skal styrkes, og at negative virkninger for landskap, miljø, samfunn og naboer skal vektlegges sterkere i konsesjonsbehandlingen av vindkraft framover.
- Samfunnsøkonomiske vurderinger og vektlegging av regulerbar produksjon, opprusting/utvidelse og flomdemping har blitt fulgt opp løpende i alle konsesjonssaker i tråd med oppdatert metodikk.
- Regjeringen åpnet i juni 2020 områdene Utsira Nord og Sørlege Nordsjø II for søknader om fornybar energiproduksjon til havs, og det ble samtidig fastsatt en forskrift til havenergilova.

Moderne og fleksibelt strømnett

I regjeringsperioden har en rekke investeringer som bedrer forsynings sikkerheten og legger til rette for nytt kraftforbruk og ny produksjon blitt gjennomført, samt flere som nå er under gjennomføring.

Statnett har ferdigstilt viktige kraftledninger som Ofoten-Balsfjord, og videre fra Balsfjord til Skillemoen utenfor Alta. Store deler av Vestre korridor (transmisjonsnettet på Sør-Vestlandet) og en ny forbindelse mellom Mongstad og Modalen i bergensområdet er fullført og satt i drift. Statnett har også fornyet og satt i drift to sjøkabelforbindelser i indre Oslofjord.

- Regjeringen har gitt konsesjon til Statnett for en kraftledning fra Lyse til Fagrafjell.
- En ny utenlandsforbindelse mellom Norge og Tyskland har blitt satt i drift, desember 2020, og en ny utenlandsforbindelse til Storbritannia skal settes i drift høsten 2021.
- Regjeringen har lagt frem Prop. 25 L (2020-2021) om endringer i energiloven som innebærer at det funksjonelle skillet mellom nett og annen virksomhet skal gjelde for nettselskap med flere enn 10 000 kunder. Loven ble sanksjonert 12. mars 2021.

- Regjeringen vil innføre effektbaserte tariffer i distribusjonsnettene for at nettet skal utnyttes bedre og for mer rettferdig fordeling av kostnadene mellom kundene. Effektbaserte tariffer vil bidra til å holde nettleien nede ved å redusere behovet for nettutbygging.
- Regjeringen har satt ned et offentlig utvalg som skal vurdere systemet for nettutvikling og foreslå tiltak for å blant annet redusere tiden det tar å bygge ut nytt strømnnett.

Effektivt organisert strømnnett og utjevning av nettleien

Endringer i lovgivningen knyttet til selskapsmessig og funksjonelt skille sørger for et klarere skille og mindre uheldig sammenblanding mellom monopolvirksomhet og konkurranseutsatt virksomhet. Nøytral opptreden av et nettselskap er en viktig forutsetning for like markedsvilkår, som igjen bidrar til et velfungerende kraftmarked og effektiv konkurranse.

Reguleringsmyndigheten for energi (RME) har gjennomført en utredning av ulike virkemidler og tiltak for å utjevne nettleien. I utredningen inngår virkemidler som frimerkeprinsippet, utjevning av ikke-påvirkbare faktorer og øvrige tiltak som kan virke utjevnende på nettleien gjennom et mest mulig effektivt organisert strømnnett.

- Regjeringen vektlegger kvalitet og effektivitet i utbygging av strømnettet, og har innført krav om selskapsmessig og funksjonelt skille mellom nett og annen virksomhet for nettselskap. Kravene legger til rette for en rasjonell nettutvikling og en bedre organisering av strømnettet, til fordel for både nettselskap og kunder.
- RME forventer at flere nettselskap fremover vil få behov for å organisere seg i større enheter, som også kan bidra til likere nettleie.
- Regjeringen ba RME utrede ordning for utjevning av nettleien og har gjeninnført den gamle tilskuddsordningen med modifikasjoner som også tar hensyn til avgifter. Regjeringen bevilget 20 millioner kroner i tilskudd til utjevning av nettleien.

Overskudd på fornybar kraft

Tilgangen på ren fornybar kraft til konkurransedyktige priser er selve grunnlaget for mye av den etablerte industrien i Norge. En betydelig utbygging i regjeringsperioden har bidratt til å øke Norges overskudd på fornybar kraft. Transmisjonsnettet, som er nødvendig for å få strømmen dit den skal brukes, har også blitt vesentlig opprustet i perioden. Statnett har lagt et solid grunnlag de siste ti årene med nybygging eller ombygging av mer enn 2 000 km ledning og 600 felt i stasjoner.

Elektrifisering

- Regjeringen la i juni 2021 fram Meld. St. 36 (2020 – 2021) Energi til arbeid. Meldingen belyser blant annet hvordan Norges kraftsystem, som er basert på fornybar energi, kan legge grunnlag for omstilling og verdiskapning. Meldingen presenterer regjeringens strategi for en smart og effektiv elektrifisering av Norge. Elektrifiseringsstrategien består av tiltak som på kort og lang sikt skal bidra til en balansert utvikling av kraftforsyningen. På kort sikt skal strategien bidra til å oppfylle Meld. St. 13 (2020-2021) Klimaplan for 2021-2030 og modne prosjekter for kraft fra land til norsk sokkel. Regjeringen vil legge til rette for samfunnsøkonomisk lønnsom fornybar kraftproduksjon, energieffektivisering, et robust og godt utnyttet overføringsnett og fortsatt god forsyningssikkerhet.
- Regjeringen sørget i 2020 for at NVE for første gang publiserte en Klimadeklarasjon for fysisk levert strøm i Norge. Dette var etterspurt av norske virksomheter og forbrukere som ønsket informasjon om hvordan bruk av elektrisitet i Norge påvirker klimaet. Den nye deklarasjonen skal publiseres årlig og kan brukes av industrien og andre til å beregne klimaavtrykket av strømforbruket sitt.
- Ifølge Klimaplan for 2021-2030 er bruk av fornybar strøm et av de viktigste tiltakene for å redusere de ikke-kvotepliktige utslippene, særlig fra transportsektoren.

Utvikling av norsk klimateknologi

Regjeringen mener det grønne skiftet skaper mange muligheter for norsk næringsliv og legger til rette for at disse utnyttes gjennom blant annet midler til forskning, demonstrasjon og risikoavlastning.

- Regjeringen har styrket energiforskningen gjennom Norges forskningsråd og Gassnova fra et årlig nivå på om lag 570 mill. kroner til om lag 600 mill. kroner i 2021 over OEDs budsjett.
- Regjeringen økte også bevilgningene til petroleumsforskning og energiforskning med hhv. 130 og 135 mill. kroner, for å motvirke effektene av Covid-19. Disse midlene ble satt raskt i arbeid og bidro bl.a. til at næringslivets forskningsaktivitet ble opprettholdt og satsingen på hydrogen som klimavennlig energibærer ble styrket.
- Regjeringen lyste i 2020 ut et FME-senter for vindkraft. Senteret fokuserer hovedsakelig på utfordringer for utnyttelse av vindkraft til havs. Senteret ble tildelt til SINTEF m/partnere i desember 2020. Senteret har fått navnet NORTHWIND.
- Siva etablerte i 2018 flere katapultsentre. Deriblant "Sustainable Energy" som tilgjengeliggjør testinfrastruktur for å teste og demonstrere bærekraftige løsninger innen energisektoren.
- Etablert to nye forskningssentre for miljøvennlig energi (FME) med samfunnsfaglig innretning, tildelt i 2019. Tildelingen har en ramme på omtrent 25 mill. kroner per år i inntil åtte år. INCLUDE fokuserer på sosialt inkluderende energiomstilling, mens NTRANS forsker på energisystemets rolle i omstillingen til nullutslippssamfunnet.

Styrking av forsyningssikkerheten

- Regjeringen innførte avanserte måle- og styringssystemer (AMS) og initierte Elhub som viktige deler av moderniseringen av strømmettet i Norge. AMS-målere legger til rette for at kunder kan bruke strøm mer effektivt og fleksibelt.
- Regjeringen har gjennom ENOVA satt i gang flere ulike initiativ og pilotprosjekter som tester hvordan anskaffelse og bruk av fleksibilitet kan fungere i praksis, slik som for eksempel Norflex.
- Regjeringen har bedt Reguleringsmyndigheten for energi (RME) om å vurdere og foreslå regelverk knyttet til aggregering som et virkemiddel for mer fleksibilitet i kraftsystemet. Aggregering er samling av fleksibelt strømforbruk fra ulike mindre forbrukere til volumer som kan brukes til balansering av kraftsystemet.
- Regjeringens strenge energikrav til bygg, og innslaget av fjernvarme og andre alternative varmeløsninger, bidrar til å begrense forbruket av strøm på de kaldeste vinterdagene.

- Gjennom Enova og Forskningsrådet har regjeringen etablert program for utvikling av integrerte energisystemer. Programmet skal gi en større trygghet for at nye forretningsmodeller og teknologier kan fungere som alternativer til å utvide nettet.
- Regjeringen vil legge til rette for framtidig elektrifisering av samfunnet uten at forsyningssikkerheten for strøm svekkes.

Demonstrasjonsprosjekter

Regjeringen mener havvind kan bli en viktig næring for Norge. Norske selskaper eksporterer allerede for betydelige verdier til utbygging av vindkraft til havs i andre land, i 2019 omsatte norske selskaper for 11,1 mrd. i havvind. Potensialet for vekst i det internasjonale markedet er stort, både innen bunnfast og flytende vindkraft.

- Regjeringen åpnet områdene Utsira Nord og Sørlige Nordsjø II for vindkraft til havs fra 1. januar 2021. En veileder for utforming av søknader om konsesjon for vindkraft til havs ble lagt fram samtidig med meldingen om langsiktig verdiskaping fra norske energiressurser. Regjeringen vil vurdere å øke bevilgningen til ENOVA for å gi teknologistøtte til havvindprosjekt på Utsira Nord når områdene er tildelt og prosjektene har modnet.
- Regjeringen bevilget gjennom Enova 2,3 mrd. kroner i støtte til Hywind Tampen – verdens største flytende vindkraftverk – som skal deelektrifisere Snorre og Gullfaks. Prosjektet er nå under utbygging og skal være i drift i løpet av 2022. Prosjektet er et viktig steg i utviklingen av teknologi for flytende vindkraft og kostnadsreduksjoner.

Energisamarbeid og norske interesser

Regjeringen er opptatt av å bevare konkurransefortrinnet for norsk industri og næringsliv. Vi har i perioden hatt Europas laveste kraftpriser og videreutviklet vårt fornybare kraftsystem og gode forsyningssikkerhet.

Regjeringen har sørget for at Norge har deltatt på flere arenaer for å fremme norske interesser, både i markeds- og regelverksutviklingen i Norden og EU. Det overordnede målet til EU på energiområdet er å sørge for et kraftsystem som er til fordel for forbrukerne, klimaet og økonomien. Hovedvirkemiddelet for å oppnå dette er et

markedsbasert kraftsystem. I Norge og Norden har vi hatt et markedsbasert kraftsystem i lang tid. Den nordiske markedsmodellen har vært en viktig inspirasjonskilde for utviklingen i EU.

- Regjeringen innlemmet i 2019 EUs tredje energimarkedspakke i EØS-avtalen, jf. Prop. 4 S (2017-2018) og Innst. 178 S (2017-2018). Det ble samtidig gjort endringer i energiloven og naturgassloven for å gjennomføre energimarkedspakken i norsk rett.
- Gjennom nordisk samarbeid på departementsnivå (Electricity market group (EMG)) arbeides det med kraftmarkedsspørsmål hvor de nordiske landene kan oppnå gjensidig nytte.
- Regjeringen ved Olje- og energidepartementet deltar i Nordsjøsam arbeidet (NSEC). NSEC jobber for en koordinert utvikling av fornybar energiproduksjon og -infrastruktur i Nordsjøen. Det siste året har regjeringen styrket norsk deltagelse i de ulike arbeidsgruppene i NSEC.

Plusskundeordningen – Egenprodusert energi

Plusskundeordningen legger til rette for at strømkunder som også produserer egen strøm kan utnytte egenproduksjonen til å redusere sitt uttak fra strømmettet, og dermed spare utgifter til strøm, nettleie og avgifter. Dagens plusskundeordning og fritak for elavgift for egenprodusert solkraft er ikke tilrettelagt for boligselskap.

- Regjeringen varslet i RNB 2021 et forslag om en utvidet plusskundeordning for boligselskap og endringer i elavgiftsfritaket for egenprodusert solkraft vil bli sendt på høring så snart som mulig.

Energieffektivisering og EUs energieffektiviseringsdirektiver

Selv om Norge har god tilgang på energi, må energien brukes på en effektiv måte for å skape et miljøvennlig og bærekraftig energisystem. Norge har et nasjonalt mål om 30 pst forbedring i energiintensiteten fra 2015 til 2030. Fra 2018 til 2019 hadde vi en forbedring i energiintensiteten på 3,9 prosent.

Elektrifisering av nye sektorer bidrar i seg selv til energieffektivisering, særlig i transportsektoren. På byggområdet er det betydelige resultater etter flere tilstramninger i energikravene i byggt teknisk forskrift. Også industrien har betydelige resultater, særlig som følge av Enovas virksomhet.

- Regjeringen avventer for tiden tilbakemeldinger fra EU slik at energieffektiviserings- og bygningsenergidirektivet kan tas inn i EØS-avtalen, lovendringene kan forelegges Stortinget og forskriftene fastsettes.
- Ifølge NVE synes Norge å oppfylle kravet om energisparing i energieffektiviseringsdirektivet, med et resultat på 16 TWh energieffektivisering i 2020.
- Regjeringer har i perioden 2019 til 2021 gjennomført tre økodesignforordninger og seks energimerkeforordninger. I 2020 ble energimerkeforordningen gjennomført i norsk rett. Stadig mer energieffektive produkter bidrar med betydelige resultater.

Energisparing i bygg

- Regjeringen redegjorde i Prop. 1 S (2019-2020) for hvordan man vil realisere målet om 10 TWh energisparing i bygg innen 2030. Her ble det også presentert en virkemiddelpakke. Flere nye virkemidler er under utvikling, og eksisterende virkemidler blir forbedret.
- Regjeringen vil utarbeide en konkret nedtrappingsplan i forbindelse med arbeidet med en langsiktig plan for renovering av bygninger som kreves etter energieffektiviseringsdirektivet.
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet arbeider med å forenkle og tydeliggjøre dagens regler i byggt teknisk forskrift for eksisterende bygg.
- Olje- og energidepartementet ser på hvordan energimerkeordningen for bygg kan bli mer relevant for eksisterende bygg, der potensialet for energibesparelser er størst.
- Regjeringen har gitt banker tilgang til bygningers energimerker, som et ledd i at bankene kan tilby "grønne boliglån" med gunstige vilkår for bygg med god energiytelse.

Olje og gass

Petroleumsnæringen er fremdeles Norges største og viktigste næring målt i verdiskaping, statlige inntekter, investeringer og eksportverdi. Næringen bidrar til økonomisk aktivitet over hele landet, og gir direkte og indirekte sysselsetting til over 200 000, samt stimulerer til positiv nærings-, teknologi- og samfunnsutvikling.

Hovedmålet i regjeringens petroleumpolitikk har i regjeringsperioden vært å legge til rette for lønnsom produksjon av olje og gass i et langsiktig perspektiv. Dette ved å videreføre en stabil og langsiktig petroleumpolitikk. Et fortsatt høyt aktivitetsnivå og en effektiv utnyttelse av ressursene sikres gjennom tiltak for økt utvinning i eksisterende felt, utbygging av drivverdige funn, tildele attraktivt leteareal gjennom konsesjonsrunder og gjennomføre kunnskapsinnhenting for videre kartlegging av petroleumsressursene.

Samtidig vil den globale etterspørselen etter olje og gass på sikt påvirkes av at de enkelte land gjennomfører klimatiltak som følge av at verden må nå klimamålene fra Paris-avtalen. Dette krever en omstilling fra fossil til fornybar energibruk og -produksjon, noe som vil få betydning også for norsk olje- og gassproduksjon. Ved beslutninger om nye utbygginger av olje- og gassfelt må klimarisikoen innarbeides i beslutningsgrunnlaget.

Regjeringen har ført en politikk der forvaltningen av petroleumsressursene skjer innenfor forsvarlige rammer når det gjelder helse, miljø og sikkerhet og i god sameksistens med andre brukere av havet. Regjeringen har også videreført kvoteplikt og CO₂-avgift som hovedvirkemidler i klimapolitikken på norsk sokkel, og samtidig opprettholdt strenge miljøkrav til norsk oljeproduksjon.

Lønnsom produksjon og forutsigbare rammevilkår

Regjeringen har vektlagt lønnsom produksjon og forutsigbare rammevilkår for olje- og gassvirksomheten også denne perioden.

Korona-utbruddet våren 2020 skapte store utfordringer for olje- og gassvirksomheten og norsk økonomi for øvrig. Pandemien førte med seg en risiko for betydelig reduksjon i

investeringsnivået på sokkelen og dermed også svikt i aktiviteten hos leverandørindustrien.

- Departementet har godkjent en rekke nye, lønnsomme utbyggingsprosjekter i perioden. Disse har gitt store oppdrag til leverandørindustrien. Det er også godkjent nye kraft fra land-prosjekter. Klimarisikoen ved alle utbygginger er synliggjort i selskapenes utbyggingsplaner.
- Regjeringen innførte midlertidige endringer i petroleumsskatten for å stimulere til opprettholde investeringsnivået i petroleumsvirksomheten, og dermed opprettholde aktivitetsnivået under pandemien.

Regjeringen besluttet å gjennomføre midlertidige kutt i produksjonen av råolje i 2020 for å bidra til en raskere stabilisering av oljemarkedet.

Klimarisiko og BAT

Regjeringen er opptatt av en forsvarlig utbygging – og produksjon på norsk sokkel. Klimarisiko ved utbygginger er synliggjort i selskapenes utbyggingsplaner og har vært direkte adressert ved myndighetsbehandlingen av alle utbyggingssaker siden 2018. Alle utbygginger på sokkelen har krav til bruk av beste tilgjengelige teknologi (BAT), gjennom forurensingsloven.

Forskning og innovasjon for økt verdiskaping og konkurransekraft

Regjeringen mener offentlig og privat satsing på forskning og utvikling er avgjørende for utvikling av eksisterende og nytt næringsliv, sysselsetting og fremtidig verdiskaping fra norske energiresurser, både på land og til havs. Effektstudiene om energiforskning og petroleumrelatert forskning viser at offentlig satsingen på forskning og utvikling historisk sett har vært svært lønnsom for samfunnet og for næringslivet.

- Regjeringen åpnet i 2019 et forskningssenter for lavutslippsteknologi i petroleumindustrien. Senteret skal utvikle ny kunnskap og teknologi som kan bidra til betydelige reduksjoner i klimagassutslippene fra norsk sokkel.

- Regjeringen har styrket petroleumsforskningen gjennom Norges forskningsråd fra et årlig nivå på om lag 260 millioner kroner til i overkant av 300 mill. kroner i 2021 over OEDs budsjett. I tillegg kommer bevilgninger over andre departementers budsjetter.

Tilgang på nye letearealer

- Regjeringen har videreført praksisen med jevnlig konsesjonsrunder for å gi næringen tilgang på nye letearealer.
- Regjeringen har gjennomført årlige tildelinger gjennom TFO-ordningen (TFO 2019 tildelt 1. kvartal 2020 og TFO 2020 tildelt 1. kvartal 2021). TFO 2021 er utlyst, med søknadsfrist i september.
- Regjeringen har gjennomført 24. og 25. konsesjonsrunde i de mindre modne delene av norsk sokkel.

Barentshavet og Lofoten

Regjeringen har gjennom Oljedirektoratet fortsatt kartleggingen av petroleumsressursene både i åpne og uåpnede områder i 2019, 2020 og 2021. Nye data er samlet inn og bearbeidet, og eldre data er blitt betydelig forbedret med nye metoder. Forståelsen av ressurspotensialet oppdateres kontinuerlig basert på disse nye og forbedrede dataene.

Regjeringen har satt helhetlige rammer for næringsvirksomhet til havs, herunder områdespesifikke rammer for petroleumsvirksomhet i forvaltningsplanene for havområdene, inklusive ved iskanten. Dette ble behandlet i Meld. St. 20 (2019–2020) Helhetlige forvaltningsplaner for de norske havområdene – Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten, Norskehavet, og Nordsjøen og Skagerrak. Iskanten er flyttet sørover og definert i meldingen, som ble godkjent av Stortinget i juni 2020.

- Regjeringen har ikke åpnet for, eller konsekvensutredet petroleumsvirksomhet i havområdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja eller iverksatt petroleumsvirksomhet ved Jan Mayen, iskanten, Skagerak eller på Mørefeltene. Regjeringen flyttet og definerte iskanten i Meld. St. 20 (2019–2020) Helhetlige

forvaltningsplaner for de norske havområdene – Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten, Norskehavet, og Nordsjøen og Skagerrak, som ble godkjent av Stortinget i juni 2020.

Utslipp til luft, kvoteplikt og CO2-avgift

Regjeringen arbeider for ambisiøse og forpliktende mål for reduksjon av klimagassutslipp internasjonalt. Hovedvirkemidlene i klimapolitikken overfor petroleumsvirksomheten er de økonomiske: CO2-avgift og kvoteplikt.

- Regjeringen vil øke CO2-avgiften på de kvotepliktige utslippene fra petroleumsektoren i takt med økningen i avgiften for ikke-kvotepliktige utslipp og se dette i sammenheng med kvoteprisen i det europeiske kvotesystemet, slik at den totale karbonprisen blir 2000 kroner i 2030, målt i faste 2020-kroner. Dette vil bli fulgt opp i de årlige budsjettprosessene.
- Regjeringen vil følge opp Stortingets vedtak om å redusere utslippene fra produksjonen på norsk sokkel med 50 pst. innen 2030 ved å etablere en plan der vi måler og synliggjør fremdriften i selskapenes arbeid med å redusere utslippene.
- Regjeringen fikk i juni 2020 Oljedirektoratets oppdaterte «kraft fra land»-studie.
- I forbindelse med utbyggingsprosjekter utreder oljeselskapene relevante løsninger for å redusere utslippene fra produksjonsfasen, inklusive løsninger med kraft fra land.
- Regjeringen vurderer nå om det kan innføres krav om lav- og nullutslippsløsninger for nye driftsfartøy i fremtidige tillatelser til petroleumproduksjon med sikte på oppfølging ilt 2021.

Petroleumsnæringen og andre havnæringer

Regjeringen er opptatt av at havnæringene skal kunne utvikle seg side om side og ivareta miljøverdien i havområdene. God sameksistens sikres i gjennomføring av sektorpolitikken, ved å ivareta hensyn til ulike næringer ved ulike beslutninger i sektoren.

- Regjeringen har satt helhetlige rammer for næringsvirksomhet til havs, herunder områdespesifikke rammer for petroleumsvirksomhet i forvaltningsplanene for havområdene.

- Regjeringen har lagt frem Meld. St. 36 (2020 – 2021) Energi til arbeid, som blant annet peker på muligheten for å bygge bærekraftige næringer på skuldrene til petroleumsnæringen. Eksempler er havvind, hydrogen og karbonfangst- og lagring.
- Styrket Petroleumstilsynet med 34 millioner i varige midler.
- Sikret god oljevernberedskap, havariberedskap, slepebåtkapasitet og overvåking av kystmiljøet.

Havbunnsmineraler

Regjeringen har igangsatt åpningsprosess for mineralvirksomhet på havbunnen for deler av norsk kontinentalsokkel i henhold til havbunnsmineralloven som trådte i kraft 1. juli 2019. Som del av åpningsprosessen gjennomfører Olje- og energidepartementet en konsekvensutredning. Oljedirektoratet har fått i oppdrag å kartlegge ressurspotensialet for havbunnsmineraler på norsk sokkel og arbeider med en ressursvurdering som skal inngå i beslutningsgrunnlaget for åpningsprosessen.

Regjeringen vil gjennom konsekvensutredningen avklare om utvinning av mineraler på havbunnen kan skje på en forsvarlig og lønnsom måte.

Klimatilpasning

Regjeringen er opptatt av å tilpasse samfunnet for å begrense og i størst mulig grad unngå skader som følge av klimapåvirkning. Derfor har regjeringen styrket bevilgninger til flom- og skredforebygging i perioden, både gjennom NVE og skredsikring av vei.

Forebygging av flom- og skredskader

- Regjeringen har i perioden styrket bevilgningene til NVEs arbeid med flom- og skredforebygging.
- Regjeringen ga i 2020 tilleggsbevilgninger på 165 mill. kroner til NVEs flom- og skredforebygging i forbindelse med Covid-19-tiltakene.

- Regjeringen bevilget, i forbindelse med kvikkleireskredet i Gjerdrum 165 millioner kroner til sikring av områdene rundt skredet, økt kartlegging av kvikkleireområder og øvrige krisetiltak i 2021.
- Regjeringen har satt ned et eksternt ekspertutvalg som skal undersøke hendelsen på Gjerdrum grundig. Utvalgets arbeid vil være todelt. Det skal raskt arbeide med å finne årsaker til skredet. Basert på funnene skal ekspertutvalget deretter gå gjennom arbeidet med forebygging av kvikkleireskred i hele landet. Første delrapport skal leveres i august 2021.
- Regjeringen har fulgt opp NOU 2015: 16 Overvann i byer og tettsteder med å foreslå endringer i plan- og bygningsloven. Endringene som er foreslått vil gi kommunene bedre virkemidler til å hindre skader og ulemper fra overvann, og legge bedre til rette for å utnytte overvann som ressurs.
- Regjeringen tar sikte på å legge frem en lovproposisjon for Stortinget i 2022. Forslagene til endringer må ses i sammenheng med forslag til endringer i forurensingsloven, vass- og avløpsanleggslova og justeringer i byggesaksforskriften og byggteknisk forskrift.

Samarbeid med kommunene

- Regjeringen ga i 2019 NVE oppdrag om å bistå kommunene med å forebygge skader fra overvann gjennom kunnskap om avrenning i tettbygde strøk (urbanhydrologi) og veiledning til kommunal arealplanlegging. NVEs bistand til kommunene prioriteres etter samfunnsøkonomiske kriterier slik at samfunnet får mest mulig igjen i form av redusert risiko for skader.

NVE har ansvar for å bistå kommunene med urbanhydrologisk kompetanse og på arealplanlegging innenfor overvann. Å legge til rette for det har vært vårt bidrag.

Samferdsel

Regjeringens samferdselspolitikk binder landet tettere sammen. Vi bygger vei og jernbane i et tempo som aldri før, og vi satser på teknologi. Vi har hele landet i tankene når vi planlegger infrastruktur. Gode transportløsninger er en forutsetning for at folk skal kunne leve, bo og jobbe i hele landet. Og for at vi skal kunne videreutvikle næringslivet vårt.

Vi har i regjeringsperioden gjennomført en historisk og gigantisk satsing på samferdsel i alle deler av sektoren. Med budsjettet for 2021 har samferdselsbudsjettet blitt doblet siden regjeringen tiltrådte. Samtidig har vi fornyet og forbedret hele sektoren. Vi har modernisert for å få et bedre tilbud til alle, og for å få mer igjen for skattepengene. Nær 800 kilometer ny riksvei er åpnet siden 2013. Over 330 kilometer ny vei er åpnet de siste to årene. Og vi har fått over 100 nye daglige togavganger de siste årene.

Regjeringen har en ambisjon om å halvere utslippene fra transportsektoren innen 2030 sammenlignet med 2005 og har i perioden fremmet en rekke tiltak for å gjennomføre dette. Det kan du lese mer om i kapittel 12 Klima og miljø.

Koronaen har vist hvor viktig samferdsel er for samfunnet. Det ble gjennom 2020 bevilget midler både for å holde hjulene i gang i anleggsbransjen, og for å opprettholde et transporttilbud slik at personer som har viktige samfunnsfunksjoner, kan reise til og fra og jobb.

Nasjonal transportplan 2022–2033

Regjeringen la 19. mars 2021 fram Nasjonal transportplan 2022–2033.

Transportplanen skal bidra til å utvikle et effektivt, miljøvennlig og trygt transportsystem i hele landet. Regjeringen vil få mer igjen for bruk av fellesskapets ressurser, bruke ny teknologi effektivt, bidra til oppfyllelsen av Norges klima- og miljømål, videreføre nullvisjon for drepte og hardt skadde og legge til rette for en enklere reisehverdag og økt konkurransevne for næringslivet.

Nasjonal transportplan er en ambisiøs og troverdig plan, som skal sørge for at de viktigste utfordringene løses i riktig rekkefølge. Planen har en totalramme på om lag 1 200 milliarder kroner. Av dette utgjør statlige midler 1 076 milliarder, og bidrag fra bompenger 123 milliarder kroner.

Både samfunnsendringer og teknologiske endringer skjer raskt. Den løsningen som er best i dag, er ikke nødvendigvis den beste om ti år. Derfor vil transportsektoren nå bli styrt på en ny måte, gjennom porteføljestyling og kontinuerlig optimalisering. Transportvirksomhetene får et større handlingsrom til hele tiden å forbedre og videreutvikle prosjektene, til å velge de beste løsningene, og til å foreslå en annen rekkefølge i gjennomføringen dersom nye forutsetninger gjør det mest gunstig. På denne måten skal vi sørge for å få mest mulig igjen for fellesskapets ressurser.

Regjeringen har:

- Lagt fram en mer overordnet og strategisk nasjonal transportplan, med større vekt på å identifisere og prioritere de viktigste transportutfordringene. Perspektivene er løftet fra enkeltprosjekter opp til hvilke utfordringer samferdselspolitikken skal løse.
- Utarbeidet en nasjonal transportplan med økt politisk styring i planfasen og tidlig involvering av relevante aktører. Arbeidet med transportplanen har vært organisert på en ny måte. Det har vært en mer dynamisk prosess mellom Samferdselsdepartementet og transportvirksomhetene, som har svart på en rekke oppdrag om sentrale tema. Samferdselsdepartementet har hatt bred involvering i prosessen. Fylkeskommunene, de største bykommunene og Sametinget har blitt invitert til å komme med innspill om henholdsvis utfordringer og prioriteringer, og det ble holdt regionvise møter på politisk nivå i to omganger for å diskutere disse. Det har vært møter med bruker- og interesseorganisasjoner både tidlig i arbeidet og etter høringsrundene.
- Hovedgrepene i NTP for en mer kostnadseffektiv og helhetlig utbygging av infrastruktur i Norge er:
 - kontinuerlig optimalisering, hvor transportvirksomhetene over tid skal arbeide for å redusere kostnader og øke nytten av prosjektporteføljen.
 - porteføljestyling, som innebærer at virksomhetene i større grad styres på samlet investeringsportefølje, ikke enkeltprosjekter, og gir insentiv til effektiv ressursbruk gjennom at prosjekter som forbedres i optimaliseringen kan bli gjennomført raskere.

Det jobbes med tiltak for bedre kostnadskontroll, særlig gjelder dette den nye ordningen med styringsmål og endringslogg.

Teknologi

Allerede i Nasjonal transportplan 2018-2029 lanserte regjeringen høye ambisjoner om innføring av ny teknologi i transportsektoren. Gjennom de siste årene har det vært gjennomført en rekke tiltak og satsinger som legger til rette for bedre bruk av intelligente trafikksystemer, autonome løsninger og annen ny teknologi i transportsektoren der det gir bedre kapasitetsutnyttelse, økt trafikksikkerhet og et bedre tilbud til de reisende. Denne satsingen ble forsterket gjennom Nasjonal transportplan 2022-2033, hvor det legges økt vekt på å få utviklet digitale løsninger som bidrar til å understøtte transportsystemets funksjon. Andre viktige elementer i regjeringens teknologisatsing er forskning, pilotering, utvikling og innovasjon, samt innovasjonsvennlig regelverksutvikling.

Regjeringen har:

- Startet tilretteleggingen for bruk av intelligente trafikksystemer, autonome løsninger og annen ny teknologi i transportsektoren der det gir bedre kapasitetsutnyttelse, økt trafikksikkerhet og et bedre tilbud til de reisende.

Jernbane

Regjeringen har økt jernbanebudsjettet med om lag 10 mrd. kroner fra 2017 til 2021, fra 22 til 32 mrd. kroner. Dette tilsvarer en økning på 45 prosent. Det har vært nærmere ti prosent økning i antall reisende (påstigninger) fra 2017 til 2019.

Regjeringen er godt i gang med å reformere jernbanesektoren for å oppnå bedre styringsstruktur, en mer forretningsmessig organisasjonsform, bedre kundeorientering og tydeligere mål for sektoren. Det arbeides videre med å forbedre sektorens effektivitet og måloppnåelse innenfor den nye modellen som beskrevet i Meld.St.27 (2014-2015) *På rett spor*. Arbeidet med konkurranseutsetting av persontogtrafikken er godt i gang.

Første, andre og tredje konkurranse om persontransport er gjennomført. Jernbanedirektoratet har annonsert konkurranse om den fjerde trafikpakken.

Som en del av regjeringens ambisjon om å konkurranseutsette tjenester i jernbanesektoren, har Bane NOR skilt ut drift og vedlikehold i selskapet Spordrift, som fra januar 2021 er en del av SDs eierskapsportefølje. Prekvalifisering av første av totalt ti konkurranser er i gang.

Regjeringen har i NTP 2022-2033 lagt opp til en mer overordnet og strategisk tilnærming til godspolitikken. Godstrategien fokuserer nå på å forsterke konkurransefortrinnene for de ulike transportformene. For jernbanen skal dette oppnås gjennom porteføljestyring. Fire effektpakker skal forbedre rammebetingelsene for kombigodstransport på de viktigste strekningene; Oslo-Bergen, Oslo-Narvik, Oslo-Trondheim og Trondheim-Bodø. Porteføljestyring skal også benyttes for gjennomføring av mindre investeringsprosjekter for gods, som skal komme blant annet tømmergodsnæringen til gode. Bane NOR legger opp til å gjennomføre tiltak på Narvikterminalen, som bidrar til mer effektiv håndtering av gods i Nord-Norge.

Regjeringen har styrket reguleringen av jernbanen slik at det ligger bedre til rette for velfungerende jernbanemarkeder. Gjennomføring av EUs fjerde jernbanepakke gir et solid rammeverk for en videre satsing på jernbanen innenfor EØS-samarbeidet. Et sentralt grep for fungerende markeder for jernbanetjenester er at brukerne av jernbaneinfrastrukturen må betale for bruken, slik at kunderelasjonen mellom Bane NOR og togselskapene styrkes. Det er viktig at fleksibiliteten i regelverket utnyttes slik at satsene for disse infrastrukturavgiftene ikke settes så høyt at det går ut over aktørenes levedyktighet.

Regjeringen har besluttet å overføre fellesprosjektet Ringeriksbanen og E16 Høgstet-Hønefoss til Nye veier AS. Ved å overføre fellesprosjektet vil selskapet kunne bidra til nye og smartere løsninger innenfor jernbanesektoren ved å optimalisere prosjektet mot gjeldende kostnadsanslag. Regjeringen har inngått en rammeavtale og en planleggingsavtale for FRE16 med Nye Veier. Berørte ansatte fra Bane NOR og Statens vegvesen overføres nå til Nye Veier, slik at ny prosjektorganisasjon kan være på plass 1. august.

Regjeringen har også igangsatt en konseptvalgutredning for transportsystemet i Nord-Norge.

Det er gjort en rekke andre grep for å forbedre jernbanen og gjøre tog til et mer attraktivt valg:

- Det har blitt igangsatt utbygging av et nytt digitalt signalsystem, ERTMS, på jernbanenettet. Systemet er tryggere, gir bedre punktlighet og mer kapasitet på sikt.
- Etablert (i 2019) en midlertidig miljøstøtteordning for godstransport på jernbane. Ordningen gjelder i første omgang for en periode på tre år. Jernbanedirektoratet har i 2021 evaluert ordningen, og anbefaler en videreføring.
- Startet flere store utbyggingsprosjekter på Vestfoldbanen, Østfoldbanen og Dovrebanen.
- Sikret full fremdrift for ferdigstillelse av igangsatte prosjekter, som Ulriken tunnel og Follobanen.
- Besluttet og satt i gang arbeider med elektrifisering av Trønder- og Meråkerbanen.
- Ferdigstilt og igangsatt større utredningsoppdrag, deriblant konseptvalgutredninger om bedre nettdekning på tog, kjøp av nytt togmateriell, Kongsvingerbanen og Hovedbanen Nord.
- Tilbudsforbedringer og betydelige kostnadsbesparelser for staten gjennom konkurranseutsetting av trafikkpakkene 1, 2 og 3, samt kjøp av flere togavganger i Østlandsområdet.
- Leveranse av og beslutninger om anskaffelse av nytt togmateriell:
- Vi har fått 42 nye tog på skinnene i perioden 2017-2021. I 2021-2022 kommer det 27 flere.
- 30 nye lokaltog til Oslo skal leveres fra 2025.
- Flytoget har mottatt åtte nye motorvognsett.
- 36 tog skal oppgraderes.

Koronatiltak:

- Persontogoperatørene har fått tilbud om tilleggsavtale for å sikre at det opprettholdes et togtilbud for arbeidsreisende med samfunnskritiske funksjoner og skoleelever under pandemien. Dette har bidratt til at driften av persontogtilbudet er økonomisk

bærekraftig. I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2021 har regjeringen økt bevilgningen med 435 mill. kroner for å utvide tilleggsavtalene til oktober 2021.

- Togselskapene, herunder også godsselskapene, fikk utsettelse på baneavgifter fram til 1. september i 2020.

Vei

Regjeringen har lagt vekt på å bygge ut et effektivt veinett i hele landet, og å effektivisere veiutbyggingen. Regjeringen har gjennomført flere reformer i veisektoren for å bidra til at samfunnet får mer vei for pengene. Samtidig har veibudsjettet blitt økt med nær 90 prosent siden regjeringen tiltrådte.

Selskapet Nye Veier AS har gjort at vi har fått et eget veiselskap som har som oppgave å planlegge, bygge og drive hovedveier på en god og innovativ måte.

Fra 1. januar 2020 ble administrasjonen av fylkesveier overført fra Statens vegvesen til fylkeskommunene. I den sammenheng sluttet om lag 1 400 ansatte i Statens vegvesen for å bli ansatt i fylkeskommunene. Fra samme tidspunkt ble Statens vegvesen omorganisert fra en regional organisering til en struktur med et direktorat og seks divisjoner inndelt etter funksjoner og oppgaver. Dette skal bidra til mer effektiv ressursbruk samtidig som etaten fortsatt er til stede i hele landet og det er lagt vekt på å sikre et hensiktsmessig og desentralisert tjenestetilbud innen trafikant- og kjøretøyområdet.

Med denne regjeringen ble vedlikeholdsetterslepet på riksveinettet redusert for første gang på flere tiår i 2015, og denne reduksjonen fortsetter også i 2021.

Siden 2013 har det blitt åpnet over 800 km riksvei for trafikk. Av dette er 280 km firefelts vei.

Regjeringen tar klimautfordringen på alvor og har stilt krav til lav- og nullutslippsløsninger ved utlysning av kontrakter for drift av riksveiferjesamband. Det vil være 22 nullutslippsferjer i drift i riksveiferjedriften i løpet av 2021.

Regjeringen har:

- Åpnet for mer bevisst bruk av statlig plan, slik at planleggingstiden kan reduseres og offentlige innsigelser kan bli bedre der forutsetningene ligger til rette for dette. Det er bl.a. besluttet statlig planprogram for E10 i Lofoten og på flere strekninger av E39 og det er gitt unntak fra konseptvalgutredninger (KVU) på enkelte strekninger.
- Styrket Nye Veier AS gjennom å gi selskapet økt portefølje og økt ansvar, slik det bl.a. fremkommer i Nasjonal transportplan 2022–2033.
- Gitt Statens vegvesen større handlingsrom og bedre mulighet til mer effektiv tjenesteproduksjon. Blant annet har en ny organisasjonsmodell som ble iverksatt i januar 2020 og åpning for å involvere entreprenørene i planleggingsfasen bidratt til dette. Grepene i NTP med optimalisering av prosjekter og økt bruk av porteføljestyring skal forsterke dette ytterligere.
- Sikret et desentralisert tilbud innen trafikant- og kjøretøyområdet i Statens vegvesen, gjennom videre utvikling av digitale løsninger og at et landsdekkende tjenestetilbud opprettholdes som i dag.
- Sikret et løft for fylkesveiene. Først ved innføring av en søknadsbasert ordning for viktige næringsveier for sjøtransport. Deretter gjennom en særlig satsning som fremkommer i Nasjonal transportplan 2022–2033, med mål om å redusere etterslepet på fylkesveinettet i NTP-perioden, og fremme næringsveier og knytte sammen bo- og arbeidsmarkedsregioner. I tillegg skal tunnelsikkerhetsforskriften fullfinansieres i perioden. Planen innebærer en satsning på 16 friske milliarder til fylkeskommunene.
- Lagt opp til et mer langsiktig perspektiv ved bygging og planlegging av nye veier gjennom nye veinormaler og kostnadsreduksjoner, slik det bl.a. fremkommer i Nasjonal transportplan 2022–2033.
- Innført krav om lav- og nullutslipps løsninger i alle offentlige ferje- og hurtigbåtanbud, der det ligger til rette for dette. Det er også inngått en utviklingskontrakt for å utvikle en hydrogen-elektrisk ferje med driftsoppstart i 2022. Anbudet mellom Bodø – Værøy – Moskenes er lyst ut med krav om hydrogen, noe som vil fremme både norsk maritim næring og produksjon og distribusjon av hydrogen i Norge.
- Lagt frem en rasteplassstrategi. Strategien er utarbeidet av Statens vegvesen i samarbeid med Nye Veier. Det settes krav til avstand mellom rasteplasser og minimumskrav for standarden. Utbyggingen i tråd med strategien skal skje innenfor rammene av Nasjonal transportplan 2022-2033 og må også følges opp i de årlige

budsjettene. Rasteplassstrategien vil gi bedre arbeidsforhold for de som har veien som arbeidsplass.

- Redusert bruk av bom på sidevei. Eksempelvis har regjeringen sørget for permanent fjerning av sideveisbom på E6 Øyer – Tretten og midlertidige tiltak på E6 Kolomoen – Moelv, Rv3/25 Ommangsvollen – Grundset/Basthjørnet og E16 Kongsvinger – Slomarka. I tillegg er det etablert en strengere praksis for etablering av bom på sidevei i nye prosjekter.
- Åpnet for lengre nedbetalingstid for bompengegjeld i ferjeavløsningsprosjekter. For fylkesveiferjer er det nå lagt opp til at ferjeavløsningsmidler kan utbetales i inntil 45 år, men det skal likevel ikke kompenseres for mer enn totalkostnaden for prosjektet.
- Lagt til rette for reduserte ferjetakster. I samarbeid med fylkeskommunene vil regjeringen arbeide med sikte på å halvere ferjetakstene i løpet av kommende stortingsperiode. Som et første steg i dette arbeidet reduseres takstene med 25% fra 1. juli i 2021. Statens vegvesen har fått i oppdrag å gå gjennom takst- og rabattsystemer for ferjedriften med frist 1. januar 2022. Resultater fra dette arbeidet vil stå sentralt i utforming av framtidige takstregulativer. I den sammenhengen vil det blant annet bli vurdert hvordan det best kan tas hensyn til de som reiser mye.

Koronatiltak:

- Suspendert manuell betaling i riksvegferjedrifta fra 15. mars 2020.
- Fastsatt ei særskilt midlertidig forskrift gjeldende fra 4. april 2020, som åpnet for å ta i bruk fullelektronisk billettering ved registrering av kjennemerke (skiltlesing) og etterfakturering av reiser, basert på AutoPASS for ferjeregulativet. Forskriften er senere erstattet av en midlertidig lov og tiltaket kan benyttes på ferjesambanda så lenge det er behov for tiltaket for å hindre smitte av covid-19 i 2020 og 2021. Som en del av dette tiltaket er AutoPASS for ferjeregulativet tatt i bruk i alle samband i riksvegferjedrifta, og i de fleste samband i fylkeskommunal ferjedrift.
- Satt ned ferjetakster med 20 prosent i perioden april – juni 2020. Midler til kjøp av riksvegferjetjenester ble økt med 285 mill. kr
- Redusert forskott med 1/3 fra april til juni 2020, knyttet til avtale som gir rabatt på 40/50 pst.
- Redusert merverdisatsen for frakting av kjøretøy fra 12 pst. til 6 pst. fra april 2020, senere forlenget til 30. juni 2021, og i revidert budsjett for 2021 foreslått forlenget til 30. september 2021.

- For å opprettholde aktiviteten i norsk økonomi under koronautbruddet ble midler til drift og vedlikehold på riksveg økt med om lag 1 000 mill. kr, midler til riksveginvesteringer økt med om lag 250 mill. kr og tilskudd til fylkesveger økt med 400 mill. kr i 2020.

Trafikksikkerhet (herunder nye mobilitetsløsninger)

Nullvisjonen for drepte og hardt skadde i trafikken har ligget til grunn i hele perioden. Med 93 drepte i 2020 fikk vi for første gang i moderne tid under 100 drepte i veitrafikken i Norge. Antall drepte er redusert med 12 prosent fra 2017, og samlet sett er antallet halvert siden 2013, hvor 187 omkom. Antall hardt skadde er redusert med 5,7 prosent, fra 665 i 2017 til 627 i 2020. I tillegg er det lagt vekt på forenklinger og tilrettelegging for nye mobilitetsløsninger. Det har også vært lagt vekt på å sikre tjenestetilbudet i Statens vegvesen. Ny regulering av drosjemarkedet trådte i kraft 1. november 2020, og det er etablert nytt regelverk for små elektriske kjøretøy som el-sparkesykler.

Regjeringen har:

- Lagt til rette for å innfase ny teknologi løpende og i forbindelse med typegodkjenningsprosedyrer, bl.a. som følge av utvikling i EU-regelverk og hos kjøretøyprodusenter.
- Bidratt til bedre vilkår for godstransporten og ryddige konkurranseforhold i næringen gjennom å fremme norske interesser og påvirke relevant EU-regelverk.
- Arbeidet aktivt mot liberalisering av kabotasjereguleringen for å redusere omfanget av ulovlig kabotasje, og har deltatt i Road Alliance både på administrativt og politisk nivå.
- Gjennom nye regler gjort det mulig å holde tilbake kjøretøy for å sikre betaling av brudd på kabotasjereglene. I tillegg har regjeringen styrket tilbakeholdsretten for å kunne sikre sanksjoner ilagt for annen transportkriminalitet.
- Lagt til rette for målrettet kontroll av transportnæringen langs vei, og sørget for effektiv håndheving. Regjeringen har sørget for et godt formalisert samarbeid og deling av informasjon mellom Statens vegvesen, Politiet og Arbeidstilsynet.
- Gjennom ny forskrift gjort det mulig å bruke gebyr som reaksjon ved flere mindre alvorlige overtredelser av regelverk.

- Rettet en større del av kontrollressursene inn mot næringstransporten, og igangsatt et regelverksarbeid med sikte på å etablere nødvendig lovhjemmel for mer effektiv bruk av digitale kontrollverktøy.
- Etablert et mer fleksibelt utdanningsløp for trafikklærere direkte rettet mot yrkessjåførfaget. Nord universitet tilbyr nå f.eks. tre års utdanning som vil dekke førerkortklassene personbil, tunge kjøretøy samt undervisning i alle deler av yrkessjåføropplæringen og der alle kvalifiserte søkere blir tatt opp på programmene.
- Lagt til grunn en nullvisjon for hardt skadde og drepte i trafikken. Dette er videreført i Nasjonal transportplan 2022–2033 som ble lagt frem våren 2021 og med særlig delmål mot 2030 om en om lag halvering av antall drepte og hardt skadde.
- Prioritert skoleveiene, hjertesoner og barns trafiksikkerhet gjennom å innarbeide Barnas transportplan som en viktig og integrert del av Nasjonal transportplan 2022-2033.
- Begrenset bruken av streknings-ATK (automatisk trafikk kontroll) gjennom reviderte kriterier for valg av steder og strekninger for ATK.
- Endret fartsgrenser slik at de er bedre tilpasset veiens beskaffenhet og moderne kjøretøy.
- Lagt rette for at trafikanter kan få bedre informasjon om bil- og sjåførrelaterte tjenester, bl.a. gjennom rundskriv om bruk av masteskilt og andre reklameanordninger ved bensinstasjoner og matserveringssteder og slik at det nå omfatter hurtigladestasjoner.
- Gjennom en rekke forenklinger i regelverket lagt vekt på behovene til bil- og motorsykkelenusiaster der kjøretøy brukes til fritid og hobby.
- Forenklet førerkortkravene. Blant annet er aldersgrensen for mopedbil senket fra 18 til 16 år, og det er blitt enklere å utvide fra traktor til mopedbil. Den alminnelige aldersgrensen for helseattest i lette klasser er økt fra 75 til 80 år.
- Forenklet en rekke kjøretøytekniske regler.
- Liberalisert ekspressbusspolitikken.
- Åpnet for økt bruk av delingsøkonomi i persontransporten. Drosjereformen trådte i kraft 1. november 2020 og skal legge til rette for et bedre drosjetilbud til kunder i hele landet gjennom mer fleksible regler. Antallsbegrensningen av løyver og krav om hovederverv er opphevet og løyvekravene justert. Det er opprettet en arbeidsgruppe som vurderer mulig rammeverk for å åpne for alternativ til taksameter.
- Gjennomført arbeid med nærmere regulering av elsparkesykler, og fastsatt nye regler våren 2021.

- Gjennomført en forsøksordning med dynamisk styring av miljøfartsgrense i Oslo. Forsøksordningen startet 15. februar og ble avsluttet 11. april 2021.
- Gjennom nytt lovverk lagt til rette for flere pilotprosjekter for selvkjørende kjøretøy, særlig i kollektivtrafikken.

Koronatiltak:

- Hatt kontinuerlig og løpende kontakt med næringen for å sikre vareflyten til, fra og i Norge under pandemien
- Hatt løpende kontakt med aktørene innenfor kollektivtransporten for å sikre opprettholdelse av nødvendig persontransporttilbud
- Gjennomført en rekke endringer og unntak på vegtrafikklovens område både for å ivareta nødvendig smittevernhensyn, mens også for å ivareta publikums og næringens behov for et velfungerende transportsystem og tjenestetilbud (hos Statens vegvesen) under pandemien.

Bysatsing og kollektivtrafikk

Regjeringen har satsset videre på byområdene gjennom byvekstavtaler og belønningsavtaler, og har etablert et videreutviklet nullvekstmål som skal legges til grunn. Det er inngått byvekstavtaler for Osloområdet, Nord-Jæren, Bergensområdet og Trondheimsområdet. Bompenggeavtalen fra 2019 er ivaretatt i byvekstavtalene for Nord-Jæren og Bergensområdet. For Trondheimsområdet er det inngått en tilleggsavtale og for Osloområdet forhandles det om en tilleggsavtale. Det er gjennom NTP lagt til rette for byvekstavtaler med de fem mindre byområdene. Det er nylig behandlet en bompengefinansiert bypakke for Tromsø, så det ligger nå til rette for å kunne inngå en byveksttaltale med Tromsø. Det er også åpnet for et nytt fireårig statlig tilskudd til ytterligere fem mindre byområder som ikke er aktuelle for byvekstavtaler.

Regjeringen har:

- Bidratt til en bedre samordning mellom transport og arealplanlegging, bl.a. i arbeidet med byvekstavtaler, KVU/KS1, gjennom effektivisering av planprosesser og i knutepunkts- og stasjonsutvikling.
- Effektivisert bompengesektoren og redusert bompengebelastningen for bilistene gjennom å redusere antall bompengeselskap, forenkle og standardisere takst- og rabattstruktur i hele landet og etablere ny rolle- og ansvarsdeling i sektoren. En tilskuddsordning for reduserte takster utenfor byområdene gir også lavere takster i en rekke prosjekter, og for flere prosjekt har bompengeneinnkrevningen blitt avviklet tidligere enn forutsatt.
- Sikret at utenlandske vogntog betaler bompenger og andre avgifter. Dette ivaretas gjennom forskrift om obligatorisk brikke for tunge kjøretøy som ble vedtatt i 2014. Manglende betaling av bompenger fra utenlandske kjøretøy er av svært begrenset omfang.
- Redusert bompengandelen i nye veiprojekter i Nasjonal transportplan 2022-2033 i forhold til forrige plan.
- Redusert takstene i eksisterende bomprosjekter gjennom å doble bevilgningene til tilskuddsordningen for redusert bompengebelastning. Dette har i all vesentlig grad skjedd på bakgrunn av budsjettforhandlinger, sist ved RNB 2021 der tilskuddet ble økt med 750 mill. kr.
- Sørget for at bompengandelen i nye prosjekter ligger fast eller reduseres når kostnadene ved prosjektet reduseres.
- Startet et arbeid for å se på statlig delgaranti for bompengelån til riksveiprojekter i fylker som er nær grensen for hvor mye garantier de kan stille.
- Lagt til rette for satsing på byvekstavtaler, jf. både NTP 2018-2029 og videre satsing i Nasjonal transportplan 2022-2033. Det legges til rette for oppfølging av eksisterende byvekstavtaler og også inngåelse av byvekstavtaler for de fem mindre byene, samt en ny fireårig tilskuddsordning til ytterligere fem mindre byområder. Gjennom bompengeavtalen fra 2019 har det i tillegg skjedd en økning i statlige midler til de større byområdene for å redusere bompengebelastningen og til bedre og billigere kollektivtransport.
- Lagt til grunn minst 50 prosent statlig finansiering av store kollektivprosjekter i de fire største byene. Dette tilskuddet er økt til 66 pst. som følge av bompengeavtalen fra 2019. I NTP er det foreslått et nytt 50/50-prosjekt (bybane til Åsane i Bergen). Det er

også foreslått et tilskudd på 500 mill. kr til Ny Majorstuen stasjon, men dette er ikke foreslått som et nytt 50/50-prosjekt.

- Videreutviklet nullvekstmålet slik at i byområdene skal klimagassutslipp, kø, luftforurensning og støy reduseres gjennom effektiv arealbruk og ved at veksten i persontransporten tas med kollektivtransport, sykling og gange.
- Prioritert innfartsparkering bl.a. gjennom å ha etablert et felles opplegg for rapportering av innfartsparkeringsplasser både i tilknytning til jernbanen og til kollektivtransport på vei.
- Prioritert myke trafikanter i byområdene, gjennom utbygging av gang- og sykkelveier og andre sikkerhetstiltak.
- Lagt bedre til rette for motorsykel, ved å ha utarbeidet et kunnskapsgrunnlag for hvordan motorsykler kan bidra som et miljøvennlig transportalternativ og hvordan man kan legge til rette for det.
- I Nasjonal transportplan 2022-2033 et langsiktig mål om at sykkelandelen i byområdene skal være 20 prosent og 8 prosent på landsbasis.
- Økt det statlige tilskuddet til store kollektivprosjekter i de største byene fra 50 til 66 pst. Halvparten av økningen skal brukes til reduserte bomtakster og halvparten til bedret kollektivtilbud.
- Innført et årlig tilskudd på totalt 300 mill. kr. til reduserte billettpriser på kollektivtrafikk i de ni største byområdene.
- Fulgt opp bompenggeavtalen ved at statlige midler til programområder kan nyttes til fylkeskommunale prosjekter, det er strengere krav til kostnadskontroll, krav om 20 pst egenfinansiering av lokale tiltak i bypakker samt krav om porteføljestyring i bompenggepakker.
- Gjennomført en utredning om hvordan endring i bilparken påvirker fremtidig inntektsbilde for bomringene, og vil med bakgrunn i utredningen og dagens bompenggeinnkreving se nærmere på en mer framtidsrettet og moderne brukerfinansiering.
- I Nasjonal transportplan 2022-2033 tatt høyde for oppfølging av inngåtte byvekstavtaler (inkl. bompenggeavtalen fra 2019) og reforhandling av disse på sikt. I tillegg er det lagt opp til inngåelse av byvekstavtaler med de fem mindre byområdene.
- I Nasjonal transportplan for 2022-2033 etableres et nytt tilskudd som er aktuelt for ytterligere fem mindre byområder – byer som kommer i tillegg til de ni byområder som allerede er aktuelle for byvekstavtaler.

- I Klimaplan for 2021-2030 varslet om muligheten for etablering av pilotprosjekt for nullutslippssoner med hjemmel i vegtrafikkloven § 7, men der riksvei/hovedveinett skal holdes utenfor.
- Med etableringen av selskapet Entur AS er det blitt etablert en konkurransenøytral nasjonal reiseplanlegger (app og web), som skal gjøre det enklere for den reisende å velge kollektivtransport. I Enturs reiseplanlegger kan den reisende søke etter adressen den ønsker å reise til og få oversikt over alternativer tilbud basert på hele Norges kollektivtilbud.

Luftfart

Et tilstrekkelig flyrutetilbud til akseptable priser og et landsdekkende nett av lufthavner er viktig for at folk både skal kunne bo og arbeide i hele landet og ha tilgang til sykehus, offentlige myndigheter og andre viktige institusjoner. Det desentraliserte lufthavnnettet, som inkluderer en rekke mindre lokale lufthavner, ofte kalt kortbanenettet, og ordningen med offentlig kjøp av flyruter (FOT) er viktige virkemidler i den forbindelse.

I denne stortingsperioden har regjeringen bl.a. gjennomført en konkurranse for helikopterruten Værøy-Bodø, de regionale kjøpsrutene i Sør-Norge og for ruten Evenes-Bodø etter bortfall av kommersiell rutedrift. Det er lyst ut konkurranse på flyrutene Florø-Oslo, Ørsta-Volda-Oslo, Stokmarknes-Bodø og Stokmarknes-Tromsø, som midlertidig inkluderes i FOT-ruteordningen. Vi har også foreslått å sette av midler til nye lufthavner i Bodø og Mo i Rana, jf. Meld. St. 20 (2020-2021). Regjeringen arbeider videre med å tilpasse rammevilkårene for å sikre en effektiv og konkurransedyktig norsk luftfartsnæring med et godt rutetilbud. Som et ledd i dette arbeidet, planlegger vi nå å utforme en strategi for luftfart i tråd med føringer fra Stortinget.

Betydningen av luftfarten har vi ikke minst sett under pandemien. Staten har valgt å gå inn med betydelige midler til et utvidet kjøp, som inkluderer ruter som før virusutbruddet var drevet på kommersielle vilkår. Staten har også gitt merkompensasjon til eksisterende kjøpruter, de såkalte FOT-rutene, og ordningen har blitt midlertidig utvidet med nye ruter. I tillegg har Avinor fått økt tilskudd for å sikre driften av lufthavnnettet.

Regjeringen har:

- Varslet at reiser med lav- og nullutslippsfly skal fritas fra flypassasjeravgift, forutsatt godkjenning fra EFTAs overvåkingsorgan (ESA).
- Satt i gang et samarbeid mellom EASA (European Aviation Safety Agency) og Luftfartstilsynet om tidlig introduksjon av lav- og nullutslippsfly.
- Benyttet det eksisterende virkemiddelapparatet, bl.a. Enova, for å forsere utvikling og innfasing av utslippsreduserende teknologi i luftfarten, og stimulere til at lav- eller nullutslippsteknologi kommer i bruk.
- Innført et omsetningskrav på 0,5 prosent avansert biodrivstoff til luftfart fra 1. januar 2020. Regjeringen vil høste erfaring med omsetningskravet på 0,5 pst avansert biodrivstoff før den vurderer en eventuell opptrapping, jf. regjeringens ambisjon om 30 pst biodrivstoff i luftfart i 2030.
- Lagt fram Klimaplanen 2021-2030 som bl.a. presenterer flere tiltak for introduksjon av elektrifiserte fly eller andre nye flytyper med lave eller ingen utslipp. Tilrettelegging for testing og utvikling av lav- og nullutslippsfly blir et viktig tiltak. Økt CO₂-avgift gir sterkere insentiver til å ta i bruk flytyper med lave eller ingen utslipp når de blir tilgjengelige i markedet. Klimaplanen varsler økt CO₂-avgift på innenriks kvotepliktig luftfart i takt med økningen for ikke-kvotepliktige utslipp, slik at den samlede karbonprisen (avgift + kvotepris) i 2030 er om lag 2 000 kroner per tonn CO₂, målt i faste 2020-kroner. Den totale karbonprisen skal ikke overstige 2 000 kroner i perioden 2021–2030.
- Overført ordningen med tilskudd til ikke-statlige lufthavner til de berørte fylkeskommunene som en del av regionreformen. Budsjettmidlene er overført til fylkeskommunene som frie midler. Restrukturert luftfartsavgiftene med sikte på økt konkurransekraft for norsk luftfart.
- Gjort ordningen med forenklet transfer på Gardermoen permanent.
- Nye aktører er i ferd med å etablere seg i det norske markedet. Regjeringen er opptatt av rettferdig og sunn konkurranse mellom aktørene i luftfarten. Regjeringen er derfor i ferd med å innhente en utredning av de rettsforholdene som er særlig viktig for de kostnadene som er knyttet til bruk av flygende personell.

Koronatiltak:

- Regjeringen iverksatte på svært kort tid tiltak for å opprettholde et samfunnskritisk minimum av flytilbud innenriks, samtidig som Avinor ble tilført midler for å kunne sikre infrastrukturen.
- Viktige tiltak i pakken har vært etablering av en lånegarantiordning på til sammen 6 mrd. kroner til flyselskaper med norsk driftstillatelse, omfattende kjøp av flyruter, betydelig støtte til Avinor og støtte til ikke-statlige lufthavner. I 2020 ble det til sammen brukt nær 14 mrd. kroner på tiltak rettet mot den norske luftfartssektoren.
- Regjeringen har gitt 3,6 mrd. kroner i driftsstøtte, utbyttefritak og avdragsfrihet for statslånene til Avinor i 2020. Det er bevilget 2,75 mrd. kroner for å ta høyde for ytterligere støttebehov til Avinor AS i første halvår 2021. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2021 om ev. behov for ytterligere bevilgninger i 2021.
- Med bidrag fra staten har flyselskapet Norwegian i mai 2021 lykket med en omfattende rekonstruksjon av selskapet. Staten vil delta med 1,2 mrd. kroner i et hybridlån til flyselskapet.

Kyst

Regjeringen har omorganisert Kystverket for å tilrettelegge for en kostnadseffektiv etat med robuste fagmiljøer, som er rustet til å møte fremtidige utfordringer og krav. Den nye havne- og farvannsloven som trådte i kraft 1. januar 2020 skal bidra til å nå transport- og næringspolitiske mål, og samtidig innrettes slik at transportsektorens sektoransvar for klima og miljø ivaretas. Arbeidet med å vedlikeholde, fornye og modernisere den maritime navigasjonsinfrastrukturen fortsetter, og vedlikeholdsetterslepet på navigasjonsinnretninger er om lag halvert siden 2014. Tilskuddsordningen for godsoverføring fra vei til sjø og ordningen med tilskudd til investeringer i effektive og miljøvennlige havner bidrar til økt effektivitet i sjøtransporten.

Regjeringen har:

- Fremmet en nærskipsfartstrategi med havneplan i Nasjonal transportplan 2022-2033. Videreført tilskuddsordning for nærskipsfart (insentivordningen, tidligere tilskuddsordning for godsoverføring fra vei til sjø)
- Lagt frem ny havne- og farvannslov som trådte i kraft 1. januar 2020.
- Lagt til rette for autonom kystseilas gjennom blant annet den nye havne- og farvannsloven.
- Fastsatt ny sjøtrafikkforskrift med oppdaterte seilingsregler som skal bidra til økt sjøsikkerhet.
- Etablert en tilskuddsordning for investering i effektive og miljøvennlige havner
- Realisert viktige farvannstiltak, slik som innseiling Grenland, innseiling Farsund, innseiling Bodø og innseiling Ålesund. I tillegg er det gjort tiltak i Hjertøysundet, Gjerdsvika, Grøtøyleden, Breivikbotn, Vannavalen, Båtsfjord og i Mehamn.
- Iverksatt en forskutteringsordning for fiskerihavneprosjekter og inngått forskutteringsavtaler med seks kommuner (Gjøsund, Fosnavåg, Gamvik, Kamøyvær, Senjahopen og Engenes) for til sammen 541,2 mill. kr. I utformingen av alle prosjekt i regi av Kystverket tas det høyde for utviklingen som viser at skipene stadig blir større. Samtidig er det viktig at farvannstiltakene ikke overdimensjoneres, slik at kostnadene overstiger nytten.
- Startet opp et pilotprosjekt for marine grunnkart, som vil kartlegge naturressurser i kystnære områder. Kartverket har i perioden 2017-2021 gitt ut 146 nye utgaver av kart i hovedkartserien for norskekysten. Alle kartene er gitt ut som elektroniske sjøkart, et viktig tiltak for sikker og effektiv seilas og havneoperasjoner. De utvalgte områdene er Nye Stavanger kommune, Nordre Sunnmøre, Skjervøy/Kvænangen i tillegg til noen målinger i deler av Sogn og Fjordane. Prosjektet «Marine grunnkart i kystsonen» skal bidra til en bærekraftig utvikling av kystsamfunnene våre, og til styrking av de marine og maritime næringene.
- Besluttet at det skal etableres testfasiliteter for oljevern teknologi på Fiskebøl. En slik etablering vil styrke forskning og utvikling innen oljevern teknologi rettet mot aktivitet i isfylte farvann. Det er satt av 25 millioner til videre planlegging i 2021.
- Styrket Senter for oljevern og marint miljø ved å overføre senterets ansvar innen oljevern til Kystverket slik at Senter for oljevern og marint miljø blir et dedikert nasjonalt senter for marin forsøpling.

- Fulgt opp målet om utslippsfrie havner innen 2030, der det ligger til rette for dette, gjennom handlingsplanen for grønn skipsfart og planen for oppfyllelse av Norges klimamål.
- Overført ansvaret for den operative utførelsen av statlig slepeberedskap til Kystvakten. Kystverket har fortsatt det faglige ansvaret for tjenesten. Den statlige slepeberedskapen dekker hele kysten med til sammen seks fartøy. Sjøområdene er også jevnlig overvåket med fly og satellitter for å avdekke mulig forurensing, og ved hendelser blir disse ressursene brukt til å kartlegge utbredelse og spredning.
- Samferdselsdepartementet inngikk i 2018 avtale med Havila Kystruten AS og Hurtigruten Cruise AS om å drifte Kystruten mellom Bergen og Kirkenes fra 2021 til 2030.

Koronatiltak:

Kystverkets analyser viser at i perioden fra medio mars til medio august 2020 gikk godstransporten i stor grad som normalt, mens det var en stor nedgang i passasjer- og cruisetrafikk. Tiltakene som er innført knytter seg blant annet til forlenget gyldighetsperiode for ulike sertifikater og godkjenningsordninger, betalingsutsettelse av statlige avgifter for sjøtransporten, beredskapsplan ved redusert loskapasitet og forbedret kommunikasjonsmulighet for havner i SafeSeaNet.

- Midlertidig endring av lospliktforskriften: Gyldigheten for farledsbevis forlenges med 6 måneder, dersom navigatøren på grunn av covid-19-pandemien ikke får gjennomført nødvendige seilaser som dokumenterer vedlikehold av farvannskunnskap. Kadettfarledsbevis forlenges med 6 måneder, dersom navigatøren på grunn av covid-19-pandemien ikke får gjennomført farledsbevisprøve. Den midlertidige endringen av lospliktforskriften gjelder til 30. juni 2021.
- Tilbakebetaling og betalingsutsettelse av statlige avgifter for sjøtransporten: Årsavgift (losberedskapsavgift): Utenlandsferger som er tatt ut av rute har fått refundert innbetalt beløp for 2. kvartal 2020. Fartøy som trenger betalingsutsettelse på losberedskapsavgift er gitt 30 dager ekstra betalingsfrist.
- Forlenget gyldighet av helseattester for loser og losaspiranter: Kystverket har 9. desember 2020 fastsatt midlertidig endring av forskrift om helseundersøkelse av loser og losaspiranter, slik at gyldigheten for helseerklæringen forlenges med 6

måneder i tilfeller der situasjonen med pandemien er til hinder for at en los eller losaspirant får fornyet sin helseerklæring. Tiltaket reduserer administrative byrder for både Kystverket, loskorpset og helsesektoren og følger av en midlertidig endring av lospliktforskriften som gjelder til 30. juni 2021.

- Beredskapsplan i tilfelle redusert loskapasitet: Kystverket har utviklet beredskapsplan for å sikre kontinuitet i lostjenesten, inkludert prioritering mellom fartøy, dersom loskapasiteten skulle bli redusert.
- Rutine for drift av sjøtrafikksentralene på alternative lokasjoner: Tiltak og prosedyrer etablert for å ivareta smittevern på sjøtrafikksentralene og rutiner etablert for drift av sjøtrafikksentralene på alternative lokasjoner for å sikre kontinuitet for sjøtrafikksentralene, og som en del av beredskapsplan i tilfelle redusert loskapasitet.
- Ny kommunikasjonsmulighet for havner i SafeSeaNet: Kystverket har implementert en ny løsning i den nasjonale meldingsportalen SafeSeaNet Norway som gir havner mulighet til å sende viktige meldinger direkte til skip som planlegger ankomst til havn. Eksempel: informasjon om lovbestemmelser som skal forhindre smittespredning.
- Presisering av adgang til havn: Det er ikke adgang til å nekte fartøy å anløpe havn av folkehelsehensyn. Godstransporten skal gå som før.
- Havnesikring: Utbrudd av COVID-19 kan vanskeliggjøre fornyelse av sårbarhetsvurderinger og sikringsplaner for ISPS-havner innenfor de tidsfrister som følger av EUs regelverk for havnesikring (Forordning 725/2004 og Direktiv 2005/65). I en periode kan det bli nødvendig med fleksible og pragmatiske løsninger uten at dette skal gå på kompromiss med sikkerhet. Det er lagt til rette for å i en periode utvide gyldigheten av havnesikringsvurderinger i en rimelig periode og lette på krav til periodemessige øvelser og drill, gjennom endringsforskriften til utsatte frister på transportområdet knyttet til Covid-19. Denne gjennomfører forordning EU 2020/698 og forordning (EU) 2021/267 i norsk rett.
- Regjeringen har gjennom perioden med koronatiltak sikret et minimumstilbud i Kystruten for godstransport, samt lokalt og regionalt reisende mellom Bergen og Kirkenes.

Post

Regjeringen har opprettholdt et godt og likeverdig posttilbud og lik porto over hele landet, samtidig som posten har fått økt handlingsrom for bedre å kunne tilpasse seg økt

konkurransen og endrede brukerbehov. Dette innebærer at frekvensen på leveringspliktig postdistribusjon er redusert, samtidig som staten nå kjøper avisdistribusjon i områder uten kommersielle avisbudnett. Fri konkurranse i hele postmarkedet ble innført i 2016 og EUs tredje postdirektiv ble innlemmet i EØS-avtalen i 2020.

Forsvar

Et forsvarspolitisk taktskifte

I en ny og mer utfordrende sikkerhetspolitisk situasjon trenger Norge et troverdig forsvar med balanse mellom oppgaver, struktur og ressurser. Regjeringen la i 2016 frem en Langtidsplan for forsvarssektoren som ga Forsvaret et historisk økonomisk løft. Fasiten etter langtidsplanperioden gikk ut i 2020 er at den ble fullfinansiert med over 8 milliarder kroner. Den nye Langtidsplanen for forsvarssektoren legger opp til å bruke enda nye 8 milliarder mer på forsvar i 2024 og over 17 milliarder i 2028.

Arbeidet med å styrke Forsvarets operative evne, aktivitet og tilstedeværelse har stått sentralt så langt i denne stortingsperioden, og det vil fortsette i årene fremover. Den nye Langtidsplanen for forsvarssektoren legger opp til å bruke enda nye 8 milliarder mer på forsvar i 2024 og over 17 milliarder i 2028. Dette vil gi et forsvar med betydelig økt forsvarsevne og videreføre regjeringens mål om å ha en reell balanse mellom oppgaver, struktur og økonomi. Investeringer i strategiske kapabiliteter som kampfly, maritime patruljefly, artilleri, stridsvogner, ubåter og moderne etterretningskapasiteter er viktig både til forsvaret av Norge og som bidrag til NATO. Dette blir høyt verdsatt av våre allierte.

Styrking av forsvarsbudsjettet

Regjeringen har økt forsvarsbudsjettet hvert år i perioden og har forpliktet seg til en ytterligere vesentlig styrking i årene som kommer. Regjeringen følger opp den vedtatte langtidsplanen med en kraftig bevilgningsøkning i 2021, med en styrking på 3,5 milliarder kroner. Forsvarsevnen må være bærekraftig og bygges på en solid grunnmur. Vi

prioriterer økt tilgjengelighet og utholdenhet i Forsvaret ved å styrke vedlikeholdet, anskaffe reservedeler og bygge opp beredskapsbeholdninger. Det vi har må fungere. Med grunnmuren på plass får vi et bærekraftig og leveransedyktig forsvar hvor aktiviteten og investeringene skal øke ytterligere i årene fremover. Forsvarsbudsjettet har økt fra 42,2 milliarder kroner i 2013 til over 64,5 milliarder kroner i 2021.

Det er vanskelig å planlegge med et så bevegelig mål som NATO-vedtaket om å bruke 2% av BNP i 2021. Men gjennom først og fremst økte bevilgninger sammen med andre faktorer så estimeres det at Norge vil bruke 1.85% av BNP på forsvar i 2021.

Videreutvikling av landmakten

Regjeringen har gitt landmakten et betydelig løft i form av bedret kampkraft gjennom flere viktige anskaffelser og tiltak:

- De siste CV-90 kampvognene ble levert til Hæren i april 2019 og det er da levert 144 vogner. 24 nye artilleriskyts og tilhørende støttevogner er under levering og de første skytsene ble levert i desember 2019. Anskaffelsen av nytt kampluftvern er pågående og skal være fullført innen 2023. For Heimevernet er det investert i moderne bekledning, utrustning og våpen til den enkelte soldat.
- I ny langtidsplan ble det vedtatt å anskaffe nye stridsvogner fra 2025. 2. bataljon videreføres som en stående avdeling fra 2021 og skal bli helmekanisert. Så skal det etableres en fjerde manøverbataljon i Brigade Nord fra 2026. I denne forbindelse oppgraderes ytterligere 20 CV90 kamp- og støttevogner for å dekke deler av det økte behovet. Anskaffelse av langtrekkende presisjonsild er planlagt fra 2026.
- I tråd med den nye langtidsplanen vil det anskaffes nye helikoptre med oppstart fra 2024 som er bedre tilpasset spesialstyrkenes operasjoner. Det skal og anskaffes nye helikoptre som sikrer dedikert helikopterstøtte for Hæren.
- Finnmark landforsvar ble etablert i 2018. En manøverenhet som er første steg mot en kavaleribataljon på Porsangmoen har startet. Nytt jegerkompani i Sør Varanger er bygd opp og skal være fullt operativ innen 2022.

Bekjempelse av internasjonal terrorisme

Regjeringen har fulgt opp målsetningen om å bekjempe internasjonal terrorisme gjennom et bredt spekter av virkemidler:

- Deltakelse i NATOs operasjon i Afghanistan og gjennom vår deltakelse i koalisjonen mot ISIL.
- Vi deltar i FNs operasjon i Mali og bidrar i flernasjonalt kapasitetsbygging overfor landene i regionen.

Styrket mangfold i Forsvaret

Regjeringen har bevart den allmenne verneplikten og styrket mangfoldet i Forsvaret.

- Kvinneandelen i førstegangstjenesten var på 33% i 2020, mot 17 % i 2014 da allmenn verneplikt ble innført.
- Kvinneandelen i den grunnleggende offisersutdanningen var på 28,4 % i 2020 mot 17,8 % i 2018.
- Kvinneandelen i den grunnleggende befals-utdanningen var på 21,7 % i 2020 mot 18,9 % i 2019.

Styrking av den sjømilitære tilstedeværelsen og forsvaret av kysten i nord

Regjeringen har økt Sjøforsvarets aktivitet og tilstedeværelse i nordlige havområder for både Marinen og Kystvakten. Ambisjonen om å ha en ubåt kontinuerlig til stede i Nord-Norge er gjennomført.

- Regjeringen vil levetidsforlenge et begrenset antall ULA-klasse ubåter frem til de nye undervannsbåtene som regjeringen har blitt enige med Tyskland om å anskaffe er operative.

- Skjold klasse korvettene videreføres og oppgradering av fartøyene er igangsatt. Fregattene skal oppgraderes og minefartøyene oppgraderes og videreføres inntil nye autonome systemer er på plass. Videre har Regjeringen startet planleggingen av en ny maritim overflatekampstruktur.
- Kystvakten styrkes ved at Nordkapp klassen fases ut og tre nye fartøyer anskaffes hvor det første kommer til sommeren i 2021.
- For å kompensere for Helge Ingstad-forliset har regjeringen erstattet reservedels- og ammunisjonsbeholdningen og det er satt opp dobbel besetning på KNM Maud. I tillegg seiler de øvrige fregattene mer slik at samlet antall seilingsdøgn opprettholdes.

Fremtidsrettede strategiske kapasiteter og etterretning

Regjeringen har gjort flere tiltak for å sikre god situasjonsforståelse, suverenitetshevdelse og kontroll i nordområdene:

- Vi har prioritert å ta igjen etterslepet på vedlikehold, reservedeler og beredskapsbeholdninger. Dette er nesten fullført samtidig som man har bygget et høyere vedlikeholdsnivå for å unngå at nye etterslep bygger seg opp.
- Investeringer i strategiske viktige kapasiteter som F-35 kampfly og nye maritime patruljefly er pågående.
- Regjeringen oppgraderer luftromsovervåkingen og styrker Grensevakten som er viktige bidragsytere til et samlet situasjonsbilde.
- Det er vedtatt en ny Etterretningstjenestelov som bidrar til å trygge Norges suverenitet og andre nasjonale sikkerhetsinteresser. Tilrettelagt innhenting var en del av loven men ikrafttredelsen av dette avvantes i påvente av en analyse av overnasjonale rettsavgjørelser. Venstre tok dissens på innføringen av tilrettelagt innhenting.

Tettere samarbeid med nære allierte

Regjeringens utgangspunkt er at Norges sikkerhet best ivaretas gjennom internasjonalt samarbeid, forpliktende allianser og dialog med flest mulig land.

- Regjeringen har gjennom sin styrking av Forsvaret vist at vi er en troverdig partner innad i NATO.
- Norge har arbeidet aktivt for å få mulighet for å delta i EUs nye forsvarsinitiativ som PESCO og fått gjennomslag for at EU åpnet opp for deltakelse fra 3. land.
- Norge deltar i det europeiske forsvarsfondet (EDF) fra 2021 som har en kostnad på 2 milliarder totalt frem til 2028 og er viktig for norsk forsvarsindustri
- Regjeringen har sammen med sine nordiske allierte videreutviklet forsvarssamarbeidet NORDEFECO. I 2018 vedtok de nordiske landene en ny visjon frem mot 2025 med en rekke konkrete målsetninger. Vi har jevnlig grensekryssende kamptrening, større flernasjonale øvelser som Arctic Challenge Exercise og deltagelse i hverandres nasjonale øvelser.
- I 2020 har Norge, Sverige og Finland inngått en intensjonserklæring om styrket samarbeid om operasjonsplanlegging.

Styrking av norsk forsvarsindustri

- Det inngås på regelmessig basis industrisamarbeidsavtaler som gir norsk forsvarsindustri muligheter til videreutvikling.
- Ny stortingsmelding om nasjonal forsvarsindustri ble behandlet av Stortinget våren 2021 og ser blant annet spesielt på mulighetene for små og mellomstore bedrifter som leverandører til forsvarssektoren.
- Regjeringen har kontinuerlig videreutviklet samarbeidet med alliansepartnere om forsvarsmateriell og et godt eksempel på dette er felles anskaffelse av ubåter sammen med Tyskland.

Mer effektive anskaffelser som gir mer operativ effekt

Regjeringen har som mål å etablere en funksjon for teknologikoordinering for å sikre at større anskaffelser gjennomføres kostnadseffektivt og tilpasses fremtidens militære krav og behov.

- Dette er en del av den nye langtidsplanen og er en del av et pågående arbeid med å se på en mer helhetlig innretning for innovasjon i forsvarssektoren. Dette tas opp i arbeidet med ny FoU-strategi for sektoren og sees i sammenheng med investeringskomiteen ledet av forsvarssjefen som har fokus på kostnadseffektivitet og operative behov.
- Regjeringen har fulgt opp effektiviseringsarbeidet i forvaltningen av bygg og anlegg i Forsvaret og Forsvarsbygg har i all hovedsak oppnådd sine effektiviserings- og gevinstrealiseringskrav.

Etterbruk av Andøya flystasjon

Regjeringen har vært tydelig på at det må legges til rette for etterbruk av fasiliteter på Andøya og har i samarbeid med Andøya kommune, Andøya Space og Nordland fylkeskommune utarbeidet en revidert eiendomsstrategi med tilhørende tiltaksplan for bruk og utvikling av arealene og infrastrukturen ved flystasjonen.

Styrket samarbeid innenfor sikkerhet og beredskap gjennom utdanning

Det finnes i dag mange utdanningstilbud innenfor sikkerhet og beredskap, men det er også viktig at aktørene i totalforsvaret har et godt samarbeid og felles forståelse.

- Regjeringen har etablert et masterprogram ved navn «Totalforsvar, samfunnssikkerhet og beredskap» hvor deltakere fra Forsvaret, Politiet, Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, Nasjonal Sikkerhetsmyndighet og andre relevante aktører utdannes til samarbeid mellom sektorene og en felles forståelse. Programmet har oppstart i 2022.

Bedre ivaretagelse av våre veteraner

- Stortingsmeldingen «Også vi når det blir krevet. Veteraner i vår tid» ble vedtatt i Stortinget i oktober 2020. Den oppsummerer mye av det bra som har skjedd på veteranfeltet de siste 10 årene og peker ut veien videre for den framtidige veteranpolitikken. Regjeringen har blant annet fått gjennomslag for at foreldrepar ikke skal miste foreldrepermisjonen på grunn av internasjonale oppdrag, økt satsning på veteranhelsen og mer forskning på veteranfeltet.

Regjeringen følger opp arbeidsgruppen som har gjennomgått eksisterende erstatningsordninger for veteraner med flere tiltak:

- Regjeringen har sendt ut en lovproposisjon på høring som utvider klageadgangen, nye foreldelsesregler og nye regler for spesialisterklæringer som skal styrke oppfølgingen av veteraner. I tråd med ønske fra veteranorganisasjonene skal man begynne å bruke «intopserstatning» om erstatning til veteraner som har vært i internasjonale operasjoner.

Tettere samarbeid mellom forsvarssektoren og det sivile samfunn

Regjeringen har iverksatt en rekke tiltak for å styrke den nasjonale beredskapen, forsvarsevnen og totalforsvaret. Det har de senere årene særlig vært prioritert å etablere ordninger og beredskapsarbeid for sivil støtte til Forsvaret. Samtidig har Forsvarets bistand til sivile myndigheter også blitt videreutviklet. Øvelse Trident Juncture høsten 2018 som trente på det sivile samfunns evne til å motta og understøtte nasjonale og allierte militære styrker var veldig vellykket.

- Nasjonalt cybersikkerhetssenter er opprettet som en del av Nasjonal sikkerhetsmyndighet NSM. For å styrke samarbeidet nasjonalt er det lagt til rette for at andre offentlige og private virksomheter som har en rolle innenfor digital sikkerhet kan samlokaliseres med senteret.

- Styrket operativ evne og reduserte klartider har gitt Forsvaret bedre evne til også å bistå i sivil krisehåndtering.
- Heimevernet er en viktig bistandsressurs til det sivile samfunn og har fått bedre materiell og øver mer.
- Helikopterberedskapen er styrket for maritim kontraterror.
- Forsvaret har et tett samarbeid med helsemyndighetene for videreutvikling av løsninger for smitteverntransport.
- Kystvakten og slepeberedskapen er styrket.
- Samarbeidet mellom Forsvaret og politiet er forbedret gjennom en rekke tiltak blant annet et mer målrettet øvingssamarbeid, forbedret operativt- og beredskapsplanverk og bedret dialog.
- Politiets og Forsvarets samarbeid om objektsikring er bedret.

Utenriks og utvikling

Utvikling

Regjeringen har som mål å bekjempe fattigdom og fremme økonomisk utvikling og velferd i utviklingsland. Regjeringen vil bidra til å nå bærekraftsmålene innen 2030 og støtte opp om utviklingslandenes mål om å bli uavhengige av bistand.

I mange år har millioner av mennesker kjempet seg ut av fattigdom, fra om lag 2 milliarder fattige i 1990 og ned til 734 millioner i 2015, som tilsvarte omtrent ti prosent av verdens befolkning. I 2019 beregnet Verdensbanken at andel fattige var ytterlig redusert til 8 prosent av verdens befolkning.

Covid-19 har vært et alvorlig tilbakeslag i kampen for å bekjempe fattigdom og sult. Antallet som sulter har omtrent doblet seg fra 130 millioner til cirka 270 millioner. For første gang på lang tid øker også antall fattige.

Regjeringen har fortsatt med et internasjonalt høyt nivå på bistanden og samtidig tatt en lederrolle i den internasjonale kampen mot covid-19-pandemien.

I 1990 bodde omtrent 10 prosent av verdens ekstremt fattige i Afrika, sør for Sahara. I 2030 kan opp mot 90 prosent av verdens fattige bo i dette området. Regjeringen har derfor konsentrert stadig mer av norsk bistand mot disse landene.

At «ingen skal utelates» er det bærende prinsippet i bærekraftsagendaen. Derfor har regjeringen rettet bistanden inn mot de fattigste og mest sårbare gruppene.

- Regjeringen har nådd målet om 1 prosent av BNI til bistand i hele stortingsperioden. I 2020 gav Norge 1,11 prosent av BNI til bistand, totalt 39,5 milliarder kroner.
- Andelen bistand som går til de minst utviklede landene er økt kraftig fra 26 prosent i 2013 til 56 prosent i 2020.
- Utenriksministeren har integrert utviklingspolitiske spørsmål i de årlige utenrikspolitiske redegjørelsene i Stortinget.

- Regjeringen har etablert resultatportalen som sikrer åpenhet, innsyn og kunnskap om Norges internasjonale utviklingsarbeid. For regjeringen er det avgjørende at bistanden er kunnskapsbasert, effektiv og resultatorientert. Digitaliseringen gir bedre oversikt, økt åpenhet og bedre kvalitet på informasjonen om de enkelte prosjektene.
- Regjeringen har gjennomført en stor bistandsreform som ble iverksatt 1. februar 2020. Reformen innebærer en mye tydeligere og sterkere faglig forankring av forvaltningen av bistandsmidlene. Som del av reformen er det gjennomført en nødvendig rydding mellom ambassadene, UDs og Norads ansvarsområder, for å unngå dobbeltarbeid og sikre en tydeligere og mer effektiv ressursutnyttelse.
- Arbeidet med å tydeliggjøre ordningen med partnerland er styrket. Det er utarbeidet landstrategier for 16 av de 17 partnerlandene. Landstrategi for DR Kongo som det nyeste partnerlandet er under utarbeidelse.

Styresett og nasjonal ressursmobilisering

- Regjeringen har prioritert faglig samarbeid med offentlige institusjoner i samarbeidsland for å styrke deres kapasitet til å forvalte egne ressurser. Kunnskapsbanken for faglig samarbeid ble etablert i Norad i 2018. Nye programmer som Hav for utvikling, Landbruk for utvikling og Digitalisering for utvikling er startet opp. Covid-19-pandemien har ført til reduserte muligheter til å følge opp prosjekter. Faglig samarbeid blir desto viktigere i en gjenoppbyggingsfase etter krisen. Regjeringen har satt i gang en gjennomgang av Kunnskapsbanken i Norad for å se hvordan arbeidet kan konsentreres og styrkes for å bli enda mer effektivt.
- I FN, OECD og de multilaterale utviklingsbankene har Norge i tett samarbeid med nordiske land, videreført sin pådriverrolle innen økonomisk styresett, herunder finansforvaltning, gjeldsbærekraft, skatt, anti-korrupsjon, ulovlig kapitalflyt og nasjonal ressursmobilisering. Svekkede statsfinanser i fattige land bremser langsiktig utvikling og fattigdomsbekjempelse.
- Norge har gjennom Verdensbanken, IMF og G20/Parisklubben bidratt til at de fattigste og mest gjeldsutsatte landene har fått betalingsutsettelse på avdrag og lån, noe som har frigjort ressurser til å håndtere covid-19-pandemien og økende fattigdom. Norge støtter også G20/Parisklubbens felles rammeverk for bredere gjeldssanering.

Norge etterga i mars 2020 Somalias statsgjeld på 16,2 millioner kroner. Norge bidro i forkant med et kortsiktig overgangslån på 3,4 milliarder kroner for å fjerne Somalias misligholdte gjeld til Verdensbankens fond for de fattigste landene (IDA). Somalia har nå lånerettigheter i multilaterale finansieringsinstitusjoner og utviklingsbanker. Overgangslånet dannet mønster for USAs nylig gjennomførte overgangslån for å klarere Sudans gjeld til IDA.

- Regjeringen har rettet mer av bistanden mot kvinner og barn. Innsats mot de aller mest sårbare og utsatte gruppene, som inkludering av personer med funksjonsnedsettelse og bekjempelse av moderne slaveri, er to prioriterte satsninger.

Mer bistand gjennom frivillige organisasjoner

Regjeringen har styrket satsingen på sivilsamfunnet og mer av norsk bistand går gjennom disse frivillige organisasjonene. De har en unik stemme, rolle og tilgang til sårbare grupper med bredden av sine nettverk i utviklingsland.

- Regjeringen har økt andelen bistand som går gjennom sivilsamfunnet. I 2020 gikk 9 milliarder av norske bistandsmidler gjennom organisasjoner som Flyktninghjelpen, Norges Røde Kors og Kirkens Nødhjelp og andre frivillige organisasjoner.
- 23 prosent av norsk bistand går nå gjennom sivilsamfunnet. Fra 2019 til 2020 var det en økning på en halv milliard kroner som gikk gjennom disse organisasjonene.
- Som en del av bistandsprogrammet mot moderne slaveri har vi satt av 190 millioner kroner over fire år for å støtte sivilt samfunn sin innsats på landnivå.

Økt den humanitære bistanden og trappet opp kampen for menneskerettighetene

De humanitære behovene i verden har aldri vært større, og det ventes at covid-19 vil forverre situasjonen ytterligere. Samtidig er menneskerettighetene under økende press det ventes at behovene vil øke ytterligere.

Regjeringen har blant annet:

- Nær doblet den humanitære bistanden siden 2013, fra om lag 3,3 milliarder kroner i 2013 til 6,3 milliarder kroner i 2021.
- Innfridd det rekordstore humanitære løftet om 10 mrd. kroner i bistand til syriske flyktninger.
- Respondert raskt på humanitære kriser, som Jemen, Kongo og Myanmar.
- Etablert og inngått flerårige strategiske partnerskapsavtaler med syv norske humanitære organisasjoner for å gi økt forutsigbarhet og økt fleksibilitet for organisasjonene.
- Styrket arbeidet for menneskerettigheter, særlig arbeidet for ytringsfrihet, menneskerettighetsforsvarere og tros- og livssynsfrihet.
- Tidoblet støtten til tros- og livssynsfrihet.
- Satt i gang arbeidet med en ny ytringsfrihetsstrategi som skal legges frem våren 2021.
- Trappet kraftig opp innsatsen for beskyttelse mot seksualisert og kjønnsbasert vold (SGBV) og innfridd løftet om å gi en milliard kroner til dette formålet i perioden 2019-21.
- Lansert en egen handlingsplan for kvinner, fred og sikkerhet i 2019.
- Økt støtten til stabilisering av sårbare stater fra 312 mill. kr i 2017 til om lag 802 millioner kroner i 2021, hovedsakelig til økt støtte til flyktninger rammet av Syria-krisen, inkludert til nabolandene Jordan og Libanon.

Vi har styrket satsing på sultbekjempelse og klimatilpasning

Klimaødeleggelsene undergraver utvikling og bidrar til fattigdom og sult. De som har gjort aller minst for å skape problemet, rammes aller hardest. Derfor har regjeringen gjort klimatilpasning og sultbekjempelse til en hovedprioritet i norsk utviklingspolitikk.

- Regjeringen la frem en egen handlingsplan for bærekraftige matsystemer sommeren 2019 og har i tråd med dette økt bevilgningene til matsikkerhet, fisk og landbruk.
- I april 2021 la regjeringen frem en egen strategi for klimatilpasning, forebygging av klimarelaterte katastrofer og sultbekjempelse.

- Regjeringen har prioritert bærekraftige hav, og mat fra havet som en viktig løsning for den globale sultkrisen. Regjeringen har investert mer i klimatilpasset landbruk og prioriterer tydelig matnæringene i arbeidet med næringsutvikling.

Global helse

CEPI (Coalition for Epidemic Preparedness Innovations) ble lansert i 2017 og er et partnerskap av offentlige, private og humanitære organisasjoner. Koalisjonen har som mål å finansiere og stimulere til utvikling av vaksiner mot utvalgte sykdommer, særlig der denne utviklingen ikke finner sted gjennom markedsinsentiver. Norge er største giver til CEPI, både for kjernestøtte og blant de største giverne for covid-19-støtte. CEPI som en av hovedaktørene i den globale covid-19 responsen har lyktes med å fylle et kritisk forsknings og utviklingsgap. CEPI begynte tidlig å investere i nye vaksineteknologier rettet mot tidligere koronavirus, og kunne derfor respondere raskt på covid-19 utbruddet. Dette resulterte i at det amerikanske selskapet Moderna klarte å utvikle en vaksine for testing i mennesker etter kun 42 dager etter at selskapet først mottok gensekvensering av viruset. CEPI (del)finansierte vaksiner fra Moderna og Oxford/AstraZeneca.

Norges innsats gjennom globale og nasjonale partnere har bidratt til styrket global vaksineberedskap og bedre systemer for forebygging og håndtering av pandemier. Blant annet har etableringen av CEPI ført til at vaksiner utvikles, testes og rulles ut mye raskere enn tidligere. I 2020 investerte CEPI i ni covid-19-vaksinekandidater. Flere av CEPIs vaksinekandidater er godkjent av og distribueres gjennom Gavis Covax Facility. Målet er å distribuere mer enn 2 milliarder vaksinedoser i 2021, inkludert minst 1,3 milliarder gratis til 92 lav- og mellominntektsland som resultat av støtten gjennom COVAX 'Advance Market Commitment' (AMC) i 2021.

Regjeringen har videreutviklet Norges ledende rolle innen global helse, og den internasjonale helseinnsatsen er trappet kraftig opp de siste årene.

Høsten 2020 styrket regjeringen satsingen ved å ansette John-Arne Røttingen som Norges ambassadør for global helse.

Norge er med-leder i det internasjonale arbeidet ACT-A som arbeider for å bekjempe pandemien. Regjeringen har bidratt med store summer gjennom ACT-A og vaksinesamarbeidet Covax.

- Norge har bidratt med over 4,5 milliarder kroner til ACT-A, det internasjonale samarbeidet for å bekjempe koronapandemien. Norge leder ACT-A sammen med Sør-Afrika. Totalt utgjør Norges internasjonale covid-19-innsats i overkant av 12 mrd. kroner, inkludert innsats for å avhjelpe de sosioøkonomiske konsekvensene av pandemien i fattige land. Totalt økte regjeringen helsebistanden med 50 prosent i 2020.
- Regjeringen bidrar med 10,25 mrd. kroner til vaksinealliansen Gavi i perioden 2021-2025. Gavi vil ha en sentral rolle i distribusjon av vaksiner mot covid-19 i utviklingsland.
- Regjeringen har videreført støtte til Det globale fondet for bekjempelse av aids, tuberkulose og malaria (GFATM) på 2,04 mrd. kroner i perioden 2020-2022. GFATM er viktig i helsesystembygging og distribusjon av testutstyr, behandling og medikamenter mot covid-19.
- Regjeringen støtter også den global helseresponsen gjennom betydelige bidrag til de multilaterale utviklingsbankene, hvor finansiering av innkjøp og fordeling av vaksiner i fattige land, samt støtte til styrking av helsesystemer har stått sentralt. Bankene har gode finansieringsmekanismer å bygge på, og som kan iverksettes raskt.
- Regjeringen har lansert en strategi for å bidra til å bekjempe ikke-smittsomme sykdommer i utviklingsland, slik som psykiske lidelser, kreft, hjerte- og karsykdommer, luftveissykdommer og diabetes. Det er satt av 1,2 milliarder kroner for perioden 2020-2024 til oppbyggingen av et eget bistandsprogram mot ikke-smittsomme sykdommer.
- Det høye nivået til seksuell og reprodutiv helse og rettigheter er videreført. Norge har forpliktet seg til å bidra med 10,4 mrd. kroner i perioden 2020-2025, inkludert midler til bekjempelse av skadelige skikker.

Innsats for sårbare grupper og mot skadelige skikker

Et sentralt prinsipp i 2030-agendaen er at ingen skal utelates. Det er helt avgjørende at vi ikke mister de mest sårbare av syne om verden skal lykkes i å nå bærekraftsmålene. Regjeringen har derfor trappet opp innsatsen for sårbare grupper fra og med 2020.

- Regjeringen har etablert en egen post på statsbudsjettet rettet mot sårbare grupper, som nå er på over en halv milliard kroner. Innsatsen går til å styrke inkluderingen av personer med funksjonsnedsettelse, til å avskaffe moderne slaveri og støtte til grupper som er utsatt for å bli smittet av hiv og aids.
- Regjeringen legger frem en strategi for inkludering av personer med funksjonsnedsettelse i desember 2021.
- Regjeringen arrangerer Global Disability Summit, et toppmøte for og med personer med nedsatt funksjonsevne, i februar 2022. Målsettingen er å oppnå forpliktelser som fører til varig bedring av situasjonen for personer med nedsatt funksjonsnedsettelse. Atlas-alliansen og International Disability Alliance (IDA) er viktige partnere i arbeidet.
- Regjeringen lanserte i 2020 et bistandsprogram for bekjempelse av moderne slaveri, som blant annet inkluderer støtte til frivillige organisasjoner.
- Regjeringen la i juni 2021 frem en egen strategi for styrket utviklingspolitisk innsats mot moderne slaveri. En ekstern ressursgruppe bestående av relevante aktører fra akademia, sivilt samfunn og privat næringsliv har bidratt med innspill og anbefalinger.
- Regjeringen la i 2019 frem en egen strategi mot skadelige skikker som omhandler barneekteskap, kjønnslemlestelse og «preferanse for sønner» (gendercide). Det er bevilget 790 millioner kroner til dette arbeidet for perioden 2019-2023.

Regjeringen har mer enn doblet utdanningsbistanden

- God og relevant utdanning er avgjørende for å bekjempe fattigdom, for å oppnå bærekraftig utvikling og for næringsutvikling og sysselsetting. Utdanning gir håp og muligheter for den enkelte.
- Bistanden til utdanning er mer enn doblet siden 2013. Det er estimert at om lag 3,9 milliarder kroner av norsk bistandsinnsats vil gå til utdanning i 2021. Anslaget inkluderer ikke-øremerket humanitær bistand til utdanning som kan variere noe fra år til år.
- Regjeringen har prioritert å styrke innstasen for utdanning i krise og konflikt, jenters utdanning og utdanning for sårbare grupper, inkludert personer med nedsatt funksjonsevne. Andelen barn som ikke går på skole, har blitt redusert siden 2000. Da var det 371,6 millioner barn som ikke gikk på skole sammenliknet med 258,4 millioner barn i 2018 (UNESCO).

- De største mottakerne av norsk utdanningsbistand er Unicef, Det globale partnerskapet for utdanning (GPE) og Redd Barna.
- Unicef sørget for at 48 millioner barn og unge fikk grunnutdanning i 2020. 48,8 millioner lærebøker ble distribuert gjennom GPE, 465 000 lærere fikk opplæring og vel 4100 klasserom ble bygget eller rehabilitert i 2019. Siden 2002 har 160 millioner flere barn i GPE-støttede land fått skolegang.
- Regjeringen støtter utdanning i fattige land gjennom kjernestøtten til de multilaterale utviklingsbankene. Verdensbanken er den største finansieringskilden til utdanning i utviklingsland. I 2020 mobiliserte banken 2.5 mrd. dollar til utdanningsrelatert covid-19-respons. I 2020 ble 645 000 elever i 16 programland nådd gjennom innsatsen til Redd Barna.

Styrking av næringsutvikling og jobbskaping

Statens investeringsfond for næringsvirksomhet i utviklingsland (Norfund) er vårt sentrale virkemiddel for næringsutvikling og jobbskaping. Næringslivsordningene som forvaltes av Norad skal også bidra til å styrke næringsutvikling, kunnskapsoverføring og jobbskaping. I tillegg har regjeringen tett kontakt med norsk næringsliv gjennom statsrådets pådriverforum for næringsutvikling under ledelse av direktør i Yara med sekretariat i NHO.

- Meld. St. 35 (2014-2015) Sammen om jobben lanserte regjeringens strategi for private investeringer, jobbskaping og fattigdomsreduksjon i utviklingsland. I lys av at fem år er gått gjennomføres nå en kartlegging av all innsats på næringsutvikling, med sikte på å få en oversikt over omfang, innretning og resultater. Kartleggingen vil danne grunnlag for eventuelle justeringer av eksisterende innsats også i lys av covid-19. Foreløpig anslag viser at regjeringen bidrar med om lag 5 milliarder kroner til næringsutvikling.
- Regjeringen har støttet utvikling av lokale verdikjeder gjennom gode verktøy som støtteordningen strategiske partnerskap, mens bedriftsstøtteordningen har bidratt til å støtte bedrifters forundersøkelser, partnersøk, opplæring av ansatte, utbedring av infrastruktur og pilotproduksjon i utviklingsland.
- Norfund hadde investeringsrekord i 2020 med 4,8 mrd. kroner fordelt mellom ren energi, finansinstitusjoner, vekstkraftige virksomheter gjennom fond og

landbruksrelatert nærings og industriell produksjon. Totalt forpliktet portefølje er på 28,4 mrd. kroner pr. utgangen av 2020.

- Norfund gjennomførte et vellykket salg av datterselskapet SN Power i 2020 (bokføres i 2021) som medfører at fondet kan resirkulere kapital til nye investeringer med vekt på fornybar energi i tråd med fondets strategi.
- Norfund fastsatte sin klimaposisjon og målte for første gang i 2020 klimaeffekten av fondets samlede investeringer som viser unngåtte utslipp på 8 millioner tonn – en sjettedel av Norges årlige utslipp.
- Gjennom 2020 har Norfund investert motsyklisk med oppfølgingsinvesteringer i virksomheter for å unngå driftsstans og jobbtap som følge av pandemien.
- Norfunds portefølje bidrar til 380 000 arbeidsplasser
- Porteføljens profil (2020) er 39 pst. i de minst utviklede landene og 54 pst. i Afrika sør for Sahara.
- Regjeringen har styrket innsatsen til yrkesutdanning i utviklingsland, primært gjennom ILO og det tyske statlig selskapet for utviklingssamarbeid, GIZ.
- Regjeringen bidrar til den internasjonale innsatsen for næringsutvikling gjennom kjernestøtte til de multilaterale utviklingsbankene, som ernøkkelaktører i styrking av privat sektor under covid-19-pandemien, inkludert gjennom støtte til små og mellomstore bedrifter i fattige land.
- Verdensbankens Internasjonale finansieringsinstitutt (IFC) er den største globale utviklingsinstitusjonen for privatsektorinvesteringer i utviklingsland. Anslag viser at IFCs finansiering i perioden juli 2019 til juni 2020 vil bidra til mellom 1,9 og 2,2

Utenriks

Den sikkerhetspolitiske situasjonen har blitt mer krevende, mer sammensatt og endringene skjer raskere. Demokrati og rettsstat er under press flere steder, også i våre nærområder. Håndteringen av Brexit og konsekvensene av Storbritannias uttreden av EU har skapt uro i Europa og omfattende arbeid for å opprettholde handel og kontakt. I den siste delen av regjeringsperioden har den verdensomspennende koronapandemien i skapt en global helsekrise og nye utfordringer for internasjonalt samarbeid og samhandel mellom land. Regjeringen har arbeidet målrettet for å styrke Norges internasjonale posisjon slik at vi bedre kan ivareta norske interesser.

Tatt internasjonalt lederskap i en mer krevende sikkerhetspolitisk situasjon

Den sikkerhetspolitiske situasjonen i våre nærområder har blitt langt mer utfordrende. Det har gjort det enda viktigere å utvikle det sikkerhetspolitiske samarbeidet med nære allierte samtidig som vi styrker egen beredskap og eget forsvar. Det har også vært enda viktigere å sørge for god situasjonsforståelse i nordområdene og fylle rollen som NATOs øyne og ører i nord. Det er vårt viktigste strategiske ansvarsområde og den beste måten vi sikrer suverenitet og tilstedeværelse er ved å ha folk som bor og lever i nord.

Forpliktende internasjonalt samarbeid er viktigere enn noen gang, også på sikkerhetspolitikens område. Norge fører en aktiv politikk og har en høy internasjonal profil knyttet til effektiv nedrustning, å begrense spredningen av masseødeleggingsvåpen, å utvikle nye normer for cyber og for maritim sikkerhet. I perioden har Norge blant annet sittet i styret i det internasjonale atomenergibyrådet (IAEA), i eksekutivrådet i organisasjonen mot kjemiske våpen (OPCW) og ledet arbeidet i Minekonvensjonen og FNs arbeidsgruppe for verifikasjon av kjernefysisk nedrustning.

Regjeringen har blant annet:

- Videreutviklet det sikkerhetspolitiske samarbeidet med USA og med sentrale europeiske allierte og nordiske naboer.
- Fortsatt en konstruktiv dialog og samarbeid med Russland og gjennomført flere politiske møter på høyt nivå, også under pandemien.
- Ført en vellykket kampanje for FNs sikkerhetsråd og tatt sete for perioden 2021-22.
- Jobbet aktivt for et tettere sikkerhetspolitisk samarbeid med EU, blant annet gjennom å få til norsk deltakelse i PESCO og EUs forsvarsfond. Etablert en fast sikkerhetspolitisk dialog med EU.
- Fortsatt styrkingen av Forsvaret, gjennomført NATO-øvelsen Trident Juncture i 2018 og nådd NATOs 2 %-mål.
- Ført et strengt, tydelig og stabilt kontrollrammeverk for eksport av forsvarsmateriell, samt ført en streng føre var-linje.
- Tatt internasjonalt lederskap i arbeidet med nedrustning, og særlig prioritert arbeidet med verifikasjon av nedrustning gjennom ledelse av FNs ekspertgruppe om dette.
- Fått vedtatt en ny, moderne sanksjonslov som muliggjør norsk deltagelse i sanksjonsregimer knyttet til temaer som brudd på menneskerettighetene, cyberangrep eller bruk av kjemiske våpen.

- Hatt presidentskapet i Minekonvensjonen fra 2019-20 der vi hadde særlig søkelys på anti-personellminer og eksplosiver og faren de utgjør for sivile i mange land.
- Lagt frem en ny Nordområdemelding der det er lagt særlig vekt på at vi må legge bedre til rette for at folk kan bo og leve i nord. Det ble for første gang nedsatt et eget ungdomspanel og deres anbefalinger ble tatt inn i meldingen i sin helhet.
- Som oppfølging av Nordområdemeldingen har regjeringen lansert et eget investeringsfond for å skape flere arbeidsplasser, bedret beredskapen gjennom etableringen av en værradar på Finnmarksvidda, samt lagt til rette for unge gründere gjennom opprettelsen av et eget gründerfond for unge.

Ført en proaktiv Europapolitikk for å ivareta norske interesser

Landene i Europa utgjør vårt tettteste verdifelleskap og vårt viktigste marked. De er våre nære naboer, venner og allierte. EØS-avtalen sikrer rettigheter og muligheter til både enkeltpersoner og bedrifter og er derfor viktigere enn en handelsavtale. Regjeringen har ført en aktiv europapolitikk og fremmet norske interesser i europapolitiske spørsmål. I løpet av regjeringsperioden har Storbritannia forlatt EU og dermed også EØS-avtalen. Regjeringen har tidlig sørget for å ha avtaler med Storbritannia på plass for å sikre norske interesser og et fortsatt tett samarbeid og godt forhold til Storbritannia.

Regjeringen har blant annet:

- Lagt frem og gjennomført en europastrategi som har gitt gjennomslag for norske interesser og prioriteringer.
- Sørget for et tett samarbeid med Stortinget gjennom månedlige Europautvalgsmøter med orienteringer om sentrale EU-saker. Det har også gjort at Stortinget har fått informasjon om viktige EØS-prosesser på et tidligere tidspunkt, og i større grad har kunnet følge utviklingen i disse prosessene.
- organisert arbeidet med Europas grønne giv som et strategisk initiativ for å sikre muligheter for Norge.
- Sikret norske interesser under Brexit ved å ha klar en midlertidig avtale da Storbritannia forlot EU og EØS, og deretter fulgt opp forhandlingene med Storbritannia om en frihandelsavtale.

- Markert tydelig at demokrati og rettsstatsprinsipper skal ligge til grunn for tildeling av EØS-midler og stanset utbetaling blant annet til enkelte kommuner i Polen som har erklært seg som LHBTI-frie soner.
- Forsterket samarbeidet med sentrale land europeiske land som Tyskland, Storbritannia og Nederland.
- Foreslått rekordstore bevilgninger til deltakelse i EUs programmer, særlig innen forskning, utdanning, beredskap og forsvar.
- Tatt initiativ overfor EU for å styrke innsatsen mot grenseoverskridende arbeidslivskriminalitet. Arbeidstilsynet gjennomfører nå et operativt samarbeid med arbeidstilsynene i land som sender mange arbeidstakere til Norge, blant annet ved hjelp av EØS-midlene.

Ledet an i havspørsmål

Regjeringen har videreutviklet Norges internasjonale lederskap i havspørsmål. Hav har preget både utenriks- og utviklingspolitikken. Det er innledet bilaterale havdialoger med utvalgte land. Statsminister Erna Solberg tok i 2018 initiativ til å opprette Høynivåpanelet for en bærekraftig havøkonomi i 2018. I desember 2020 la de 14 medlemslandene frem en ambisiøs handlingsplan for omstilling til en bærekraftig havøkonomi globalt. Landene i panelet har blant annet forpliktet seg til planmessig, bærekraftig forvaltning av 100 prosent av sine hav- og kystområder innen 2025. Oppfølging av havpanelets anbefalinger vil være viktig for hele regjeringen i tiden fremover. I utviklingspolitikken har hav vært en viktig prioritet. Regjeringen har satset på kunnskapsprogrammene Fisk for utvikling og Hav for utvikling, samt økt det internasjonale engasjementet mot marin forsøpling.

Hjalp nordmenn i utlandet da verden stengte ned

Regjeringen har som mål at utenriktjenesten skal bistå norske borgere og norsk næringsliv i utlandet på en god måte. Verdien av utenriktjenesten ble særlig tydelig da verden stengte ned på grunn av pandemien og mange nordmenn fikk problemer med å komme seg hjem.

- Regjeringen etablerte raskt en samarbeidsordning mellom Utenriksdepartementet, Samferdselsdepartementet, reiseselskapene og flyselskapene for å hjelpe nordmenn i utlandet hjem under pandemien. Til sammen ble rundt 6500 nordmenn fraktet hjem med FlyHjem-ordningen mellom mars-juni 2020.
- Det ble også opprettet nær politisk kontakt og samarbeid med de andre nordiske landene for å bistå hverandre i land der man selv ikke hadde tilstedeværelse.
- Regjeringen har sørget for å opprettholde gode betingelser for Sjømannskirken. Det har vært avholdt Skype-møter med Sjømannskirken både med embetsverk og barne- og familieministeren i forbindelse med koronasituasjonen våren 2020. Sjømannskirken mottok i 2020 16 mill. kroner i revidert budsjett for å møte ekstra utfordringer ved utestasjonene på grunn av pandemien.

